STUART GORDON

CARTEA BLESTEMELOR

povestiri adevărate despre woodoo,hoodoo si deochi

EDITURA VIVALDI

Ilustraţia copertei: THEODOR PETROŞANU

THE BOOK OF CURSES by STUART GORDON
Copyright © 1994 Richard Stuart Gordon
Toate drepturile asupra ediţiei în limba română
aparţin Editurii VIVALDI

STUART GORDON

CARTEA BLESTEMELOR

Povestiri adevarate despre voodoo, hoodoo si deochi

În românește de TANIA MOCHI

Editura VIVALDI
București, 2004

Pentru Bill Smith of Urquhart

Mulțumesc, Bill,
pentru că mi-ai sugerat acest subiect încântător.
Nu te-ai gândit în ce m-ai băgat. Nici eu.

CUPRINS

1. *Introducere* *17*
Puterea blestemelor este acum considerată o simplă superstiţie. Dacă este aşa, atunci şi puterea rugăciunilor şi a binecuvântărilor ar fi simple superstiţii. Blestemele – singura armă a celor săraci împotriva celor puternici. O veche credinţă: mintea conduce materia. Blestemul ştiinţific împotriva a ceea ce nu poate fi cântărit sau măsurat. Tabuurile – îngrădiri ale tiraniei şi revoltelor. Păcatul originar a dus la patriarhatul medieval, vânătorile de vrăjitoare şi bomba atomică. Legea lui Sturgeon.

2. *Blesteme moderne* *25*
Blesteme în SUA. DOCTORI SPECIALIZAŢI ÎN BLESTEME, articol din *San Francisco Examiner*. Cazul lui Finis P. Ernest. Scriitorii englezi Robert Graves şi John Cowper Powys. Ghicitorii ţigani şi puterea sugestiei în morţile induse de blesteme. Câteva exemple. Profeţiile Uraniei Boswell. Cazul lui Ingeborg Köbler. Blesteme circulare. Reverendul Donald Ormand exorcizează monstrul din Loch Ness. Ted Holiday şi Omul în Negru. Cum să rezişti blestemelor şi să le întorci împotriva persoanei care te-a blestemat.

3. *Blestemul lui Tutankhamon* 49
Ce s-a întâmplat după ce Howard Carter şi lordul Carnarvon au deschis mormântul lui Tutankhamon în 1922–23. Blestemul era oare o simplă superstiţie? Ce credeau în realitate egiptenii? Povestiri contradictorii legate de „blestem". Morţile misterioase ale lordului Carnarvon, Elace, Gould, Greely, Laffleur, Reid, Joel, Herbert, Bethell, lordul Westbury, Ali Fahmy Bey şi ceilalţi pot fi oare explicate statistic? Poliţistul din San Francisco, George LaBrash, urmează în 1979. Dispariţia tăbliţei cu blestemul şi alte zvonuri. Explicaţii ştiinţifice. Alte morminte sunt jefuite fără să se declanşeze nici un blestem. Morbiditatea egiptologilor.

4. *Voci ancestrale şi păcatul originar* 66
Antica gândire magică. Tăbliţe cu blesteme. Blesteme din mitologie: Oedip şi Oreste. Blesteme biblice. Păcatul originar, căderea şi blestemul cunoaşterii. Menstruaţia, „rana înţeleaptă". Vrăjitoria antică: vrăjitoarea din Endor, Erichtho, vrăjitoarea din Tessalia. Idele lui Marte. Cometele blestemate. Ţapi ispăşitori. Antisemitismul, de la Alexandru cel Mare la Adolf Hitler.

5. *Papii magicieni şi cavalerii templieri* 84
Blesteme creştine, anateme papale. Justinian îl blestemă pe papa Vigilius. Papa Grigore îl blestemă pe împăratul Henric. Alţi vrăjitori papali. De ce este vineri 13 o zi nenorocoasă? Arestarea templierilor francezi în 1307. Cine erau aceştia şi ce credeau? Inchiziţia. Catharii: „Omorâţi-i pe toţi, Dumnezeu şi-i va recunoaşte pe ai Săi". Torturarea templierilor. Baphomet. Jacques de Molay îi blestemă pe regele Filip şi pe papa Clement al V-lea înainte de a muri pe rug.

6. *Bothwell şi vrăjitoarele* 96
Nebunia vânătorii de vrăjitoare şi cum s-a declanşat aceasta. Dominicanii aveau nevoie de un duşman nou.

Malleus Maleficarum. Isobel Gowdie: 1662. Incredibilele acuzații împotriva vrăjitoarelor din Berwick. Procesul lui Bothwell din 1593. John Fian și farmecele de dragoste. Diavolul la sabatul Lammas. Vrăjitoarele sunt arse, dar Bothwell scapă. Isteria continuă.

7. *Sora Jeanne și diavolii* 108
Franța 1634: diavolii din Loudun. Torturarea lui Urbain Grandier, acuzat de posedarea sorei Jeanne și a călugărițelor ursuline. În completarea procesului: legăturile amoroase ale lui Grandier îi aduseseră prea mulți dușmani. Cum a găsit Mignon un mod de a-l distruge. Călugărițele erau convinse că sunt posedate. Manifestările lor în public. Hotărârea de a-l distruge pe Grandier. Protestele publice interzise. Procesul și condamnarea. Execuția. Posedarea exorciștilor. Moartea lor. Lunga agonie a lui Jean-Joseph Surin. Salem, Massachusetts în 1692. Șapte secole de isterie.

8. *Blesteme celtice* 127
Prohibiții magice în străvechea Irlandă. Blesteme profetice în Scoția. Blestemul lui Mar. Thomas Versificatorul și blestemul din Fyvie. Mai multe blesteme familiale: blestemul familiei M'Alister și blestemul lui Moy. Groaznicul secret al castelului Glamis: camera secretă și sfârșitul familiei Strathmore.

9. *Profetul din Brahan și blestemul Seaforth* 144
Cel mai celebru blestem din Highlandul scoțian. Cine era Coinneach Odhar Fiosaiche, așa-numitul profet din Brahan? Credința scoțienilor în clarviziune. Cum a obținut profetul din Brahan piatra sa magică. Sfârșitul lui legendar în 1660. Mai multe istorisiri despre moartea sa și despre blestem. Ultimul Seaforth și *cailleach*. Moartea fiilor săi, după cum fusese profețit. Cei patru urmași diformi. Blestemul era bine cunoscut înainte de a se realiza. Adevăratul Coinneach.

10. *Blesteme din Anglia* 163
Popularitatea blestemului Domnului în vechea Anglie. Interzicerea blestemelor. Blestemul cerşetorilor. Frica de blestemul părintesc. Cei care achiziţionau terenuri monastice erau blestemaţi. Analiza lui sir Henry Spelman. Blestemul Cowdray. Blestemul din Grayrigg Hall. Blestemul din Levens Hall. Blestemarea familiei Payne din Jersey. Blestemul Tichborne şi pretendentul Tichborne. Blesteme aruncate de cei care nu şi-au găsit odihna: craniul urlător din Bettiscombe Manor. Blestemul nefericitelor neveste ale lui Henric al VIII-lea. Blestemul din Hampton Court. Blestemul Sherborne.

11. *Corbii Habsburgilor şi Doamna în Alb* 185
Cea mai mare familie imperială a Europei bântuită de *Turnfalken*: corbii a căror apariţie prevesteşte nenorocirea. Originea blestemului. Maria Antoaneta. Fantomatica Doamnă în Alb: tot o prevestire a nenorocirii. Moartea împărătesei Maria Theresa în 1807. Tragedia împărătesei Elisabeta. Corbii au fost zăriţi înainte de sinuciderea fiului ei la Mayerling. Presentimente ale propriei morţi prin asasinare în 1898. *Turnfalken* şi Doamna în Alb mai apar şi înainte de moartea altor Habsburgi. Ultima lovitură: asasinarea lui Franz Ferdinand la Sarajevo în 1914. Primul război mondial: un adevărat festin pentru corbi.

12. *Os, tabu şi blesteme orientale* 197
Blesteme din Extremul Orient şi Oceania. Australia: ameninţarea osului; cazul lui Nebo; blestemul din Uluru. Blestemul durerilor de dinţi legat de statueta lui Ho-Tei, zeul japonez al norocului. Raku-nene, mânios zeu din insulele Gilbert, care-i răzbuna pe bărbaţii înşelaţi în dragoste. Blestemul de moarte aruncat asupra lui Djam Hari din Indonezia. Insulele Norfolk: blestemul lui Barney Duffy. Tabuuri.

13. *Invocarea morții kahuna* 212
Hawaii și zeii săi. Pele, zeița vulcanului Mauna Loa, și ce pățesc turiștii care iau pietre de pe pantele vulcanului. Legenda blestemului Zeiței-Rechin; atacul de la Pearl Harbor. Misterioșii preoți *kahuna.* Mituri biblice paralele. Max Long studiază invocarea morții *kahuna.* William Tufts Birgham întoarce o invocare a morții. Scepticul taximetrist irlandez: în invocarea morții nu e vorba numai de sugestibilitate. Originea saharianã a populației *kahuna:* magia berberă.

14. *Africa: Povestea lui Isaiah Oke* 229
Originalul concept african *mangu:* substanță organică magică cu puteri letale. Blesteme de moarte din Kenya, Zambia și Rhodesia. Leii care au umblat pe străzile din Salisbury. Autobiografia unui *babalawo yoruba*, Isaiah Oke. Juju: o religie care cere sacrificii umane și consumul de sânge uman și animal. Oke văzut ca încarnarea semizeului *Orisha*-Uko, crescut să fie un *babalorisha.* Dușmănosul văr Joshua îl blestemă și pe Oke și pe alții. Lupta bunicului cu satanicul *Orisha* Esu pentru a salva viața unei femei. Ucenicia la „doctorul diabolic din Lagos". Ritualul „spiritului-sclav": omorul ritual al unui european. Pierderea credinței în *juju;* adoptarea creștinismului; fuga din tribul său. „Boala nimicirii" (SIDA): explicațiile lui Oke și avertismentul lansat occidentalilor care folosesc ritualuri satanice în căutarea puterii.

15. *Voodoo, fugu și învierea zombilor* 250
Practicarea voodoo în Haiti. „Papa Doc" Duvalier. Răspândirea practicilor voodoo în SUA în zilele noastre. Exemple din știri: morți rituale în Miami și Mexico. Cercetările lui Golden. Doctorii luptă împotriva magiei negre cu ajutorul magiei albe. Zeii și originile africane ale religiei voodoo haitiene. Producătoarea de film Ma-

ya Deren posedată de Erzulie. Aventurile lui Wade Davis în Haiti, un etnobotanist în căutarea „otrăvii zombi" pentru a explica „resuscitarea zombilor". Experiențele sale cu *hounganii*, *bokorii*, peștele-balon, *crapaud de mer* și cu o lume mai stranie decât și-ar fi imaginat.

16. *Rosalio Moisés: o viață de Yaqui* 273
Persecutarea și credințele magice ale populației Yaqui din Sonora, Mexic. *Sabis*, *sierpas*, *coludas*. Cum a deturnat antropologul peruvian Carlos Aranha (Castaneda) magia yaqui prin miturile lui Don Juan. Povestea vieții lui Rosalio Moisés, un Yaqui crescut în Tucson, Arizona. Blestemele de moarte aruncate dușmanilor. Cum să trimiți „țigări magice" și păpuși *chone* pentru a ucide un dușman. El însuși, fiind vrăjit, a avut viziuni înaintea morții. Cum și-a revenit. „Rugăciunea" sa împotriva soacrei sale și a altor inamici. Viața sa grea pe Rio Yaqui. Alte blesteme, dar care n-au avut succes până înaintea propriei sale morți.

17. *Blestemul familiei Kennedy* 296
Asasinarea în Dallas a lui John Fitzgerald Kennedy (JFK) în 1963. Nu a fost singura moarte violentă printre membrii acestui clan politic irlandezo-american. Ambiția tatălui său. „Ciclul prezidențial al morții": toți președinții SUA aleși la fiecare 20 de ani în perioada 1840–1960 au murit în birou. Legătura dintre moartea lui Abraham Lincoln și a lui JFK. Presimțirea morții. Istoria ridicării lui Kennedy la putere. Presiunea exercitată de tată asupra celui mai mare frate, Joe Jr., a dus la misiunea sinucigașă din 1944. Cum a devenit JFK președinte. Legăturile sale sentimentale, afacerile cu Mafia, moartea lui Marilyn Monroe, asasinarea. Moartea fratelui său, Bobby, în 1968. Chappaquiddick, 1972: rușinea celui de-al treilea frate, Teddy. Problemele celei de-a treia generații. Blestemul ambiției parentale.

18. *Ciudatul caz al lui Carole Compton* 317
Cazul „Dădacei considerate vrăjitoare". O fată scoțiană de 20 de ani își urmează iubitul italian la Roma în 1982, muncește ca dădacă la două familii italiene. În fiecare casă izbucnește un foc inexplicabil în dormitorul copilului. Stă 17 luni la închisoare în așteptarea procesului. Este găsită vinovată de incendiere premeditată și este deportată. Incendiile rămân inexplicabile, dar parapsihologii vorbesc despre „psihokinezia spontană recurentă". Incendii produse inconștient din cauza unor nenorociri sentimentale? Alte cazuri: Londra, Brazilia și Germania. Știința nu poate oferi explicații.

19. *Ghinioane și bijuterii* 339
Ghinioane legate de obiecte lipsite de viață; de obicei, mașini, nave și bijuterii; o crimă sau o moarte subită pot cauza ghinionul. Mașinile în care au murit Franz Ferdinand (1914) și James Dean (1955), „Great Eastern", „Titanicul" și „Titanian", de asemenea și „Scharnhorst". Lethbridge: „fantoma" din Ladram Bay și moartea unei „vrăjitoare" care a blestemat vitele. Groaza lui Henry James. Istoria ocultă a bijuteriilor: diamantele Regent, Koh-i-Noor și Hope. „Afacerea colierului", care a distrus-o pe Maria Antoaneta. „Craniul damnării" aztec.

20. *Tragedia scoțiană a lui Shakespeare* 363
Ciudata credință că citarea sau menționarea lui Macbeth în teatru aduce ghinion. Superstiție? Mai multe exemple demonstrează că nerespectarea superstițiilor legate de piesă a avut rezultate neplăcute. Oare piesa este blestemată din cauză că Shakespeare a folosit incantații adevărate de magie neagră? Adevărat sau nu, cine ar vrea să riște?

21. *Epilog:*
Vânătoarea vrăjitoarelor în timpurile moderne 377
Trei milioane de rapoarte oficiale despre abuzarea

sexuală a copiilor doar în 1992, în SUA. Fantezii luate ca adevărate: nevinovaţi în închisoare. Revenirea unui blestem medieval? Edenton, Carolina de Nord; East Olympia, Washington; Chrischurch, Noua Zeelandă; cazul Orkney. Sindromul memoriei false.

Anexa I: Deochiul *383*
Credinţa că privitul fix este un blestem. Străvechea credinţă în „raza ochiului". Ochiul lui Atum. Ochiul lui Horus. Privirea Meduzei. Credinţe celtice şi africane. Frica italienilor de *jettatore.* Papa Pius al IX-lea deochia. Talismane şi amulete împotriva *malocchio.* Imagini demonice şi scuturi. Semnele *mano cornuta*, *mano fica*, semnul „V" şi semnul crucii.

Anexa II: Formele-gând *387*
O teorie asupra modului în care acţionează blestemele. Puterea minţii, conştientă sau nu. Teoria lui Edward Russell despre „câmpurile G". Daskalos afirmă că orice mâhnire intensă creează „elementali", care pot căpăta o viaţă autonomă. *Tulpa* lui Alexandra David-Neel; „vârcolacul" lui Dion Fortune; *egrigorul*; „Philip, fantoma imaginară".

Referinţe *393*

CARTEA BLESTEMELOR

Povestiri adevarate despre voodoo, hoodoo si deochi

Blestemul unește. Binecuvântarea liniștește
- William Blake, 1793.

Să-ți fie dat să trăiești în timpuri interesante.
- vechi blestem chinezesc

1
Introducere

Bine aţi venit!

În această carte veţi găsi povestiri antice şi moderne din toată lumea şi despre care se afirmă că ar fi adevărate, în legătură cu farmecele, blestemele, deochiul, invocarea morţii, tabuuri şi interdicţii magice.

Poate credeţi că un astfel de domeniu neplăcut este mai bine să fie lăsat neexplorat. Desigur, chiar subiectul în sine pare a fi blestemat. Comparat cu afluxul de cărţi existente referitoare la aproape toate celelalte teme oculte, prea puţine se ocupă de farmece şi blesteme. Informaţii despre OZN–uri, energii pământene, cristale miraculoase, puterea piramidei, fantome, profeţii şi astrologie aglomerează rafturile librăriilor; de asemenea, şi texte mai sinistre, de la străvechile manuale de ardere a vrăjitoarelor, cum ar fi *Compendium Maleficarum*, la studii despre satanism, demonologie, necromanţie, ucigaşi în serie şi alte asemenea subiecte. Milioane de oameni sunt încântaţi de poveştile *horror* despre exorcism şi de versiunile lor ecranizate. V–ar plăcea să beţi Cola împreună cu Hannibal Canibalul sau să

mâncați popcorn la o reluare nocturnă a vechilor filme cu Dracula?

Totuși, farmecele și blestemele – aruncate de preferință cu milenii în urmă de magii egipteni sau de druizii cu ochi sălbatici –, spre deosebire de filmele *horror* de categorie B, găsite într-o videotecă alături de ultimele producții ale lui Clive Barker, nu sunt tratate cu respect. Nu sunt considerate un subiect care poate fi cercetat serios.

Acest lucru e de înțeles. Blestemele nu sunt plăcute. Dar nici vampirismul sau genocidul, ceea ce nu face ca Stephen King să iasă de pe lista de best-seller. Și câți dintre noi nu trec prin viață fără a blestema pe cineva sau ceva – trenuri care au întârziere, vremea rea, mașina care nu pornește sau un amant necredincios? Chiar și așa, majoritatea blestemelor noastre sunt întâmplătoare, făcute sub presiunea momentului, fără deliberare și fără a crede cu adevărat în efectul lor.

Blestemele și farmecele de anvergură sunt la fel de rare azi în Occident ca puterea rugăciunii sau a binecuvântării. Astăzi, a admite credința în realitatea deochiului sau a invocării morții înseamnă a risca să ajungi de râsul lumii. Puțini dintre noi, intrând cu mașina într-un gard din cauza unui vecin care țipa enervat, vor pretinde că vecinul, un vrăjitor amator specializat în magia neagră, ne-a făcut să ne lovim, blestemându-ne din cauză că nu i-am împrumutat mașina de tuns gazonul. Poate să fie așa, dar cine poate dovedi? Chiar dacă el ne-ar fi pus un bilețel pe ușă: „Fie să intri cu mașina într-un gard, ticălos egoist", nici un tribunal n-ar accepta acest lucru.

Totuși, în nordul Europei, cu trei sute de ani în urmă, sute de mii de femei au fost omorâte – arse de vii, eventual

după ce fuseseră torturate – pe baza unor acuzații similare. „Mi-a deochiat vaca și acum laptele e acru. Este o vrăjitoare! Ardeți-o!"

Nu e nici o nenorocire că astăzi, în general, suntem prea sofisticați ca să mai credem în eficacitatea farmecelor și a blestemelor, sau că nu ținem seama de ele pe motivul că puterea lor este de ordin psihologic, admițând doar că, în cazul în care crezi în blesteme și un șaman îndreaptă osul înspre tine, vei muri pentru că știi că așa se va întâmpla. Mai ales atunci când toți ceilalți se poartă de parcă ai fi deja mort.

În principal, scepticismul nostru este pozitiv. A nu crede în ceva înseamnă a-i nega puterea și, cum farmecele și blestemele sunt de obicei maligne (chiar dacă sunt meritate), atunci nu este oare mai bine să negăm puterea unei voințe maligne?

Dar, ca să fim consecvenți, trebuie să negăm și puterea binecuvântării și a rugăciunii. Ambele, la urma urmei, implică o direcționare conștientă a voinței magice, chiar dacă în scopuri diferite. Efectul malign al unui blestem este la fel de greu de dovedit sau de respins ca și puterea binefăcătoare a unei binecuvântări. În ambele cazuri, agentul activ invizibil, voința, nu poate fi cântărită sau măsurată. În ambele cazuri, agentul activ este *mintea* omenească (ajutată, după câte spun unii, de anumite „forțe superioare")... și cu toate că unii psihologi behaviouriști au încercat să nege existența acestei „fantome", asta înseamnă doar că au o minte cu ajutorul căreia pot nega existența minții.

Dar acesta este un altfel de blestem. Se numește stupizenie dogmatică.

Deci, ce *este* un blestem?

Provenit din anglo–saxonul *cursien*[1] (etimologie necunoscută), care înseamnă „a invoca răul asupra", un blestem este o conjurare scrisă sau orală care urmăreşte să aducă asupra duşmanului suferinţă şi moarte, sau să pedepsească nerespectarea unui tabu, sau pentru a–l distruge pe cel care face rău sau pe rudele sale. Ultimul tip, de obicei aruncat de cel sărac asupra celui puternic şi adesea ultimul refugiu al celor maltrataţi, presupune existenţa unei morale universale sau a unei balanţe karmice. Crima va fi pedepsită, poate după mai multe generaţii. De aici au apărut cazuri ca blestemul familiei Seaforth, în Scoţia, şi blestemul Cowdray, în Anglia.

Blestemul preventiv urmăreşte să prevină anumite acţiuni prin frica de consecinţe. Jefuieşte mormântul unui faraon şi vei fi lovit. Atinge capul regelui şi vei muri. Ignoră o bulă papală şi vei fi anatemizat. Mănâncă porc şi vei fi blestemat. Culcă–te cu cine nu trebuie şi vei merge în iad (pe vremuri) sau vei lua SIDA (modern)!

Acest tip de blestem sau tabu este un act mai mult social decât magic, deşi pot fi invocate puteri supranaturale pentru a–i spori puterea, în credinţa că efectele unei legi divine vor săvârşi dreptatea profeţită.

Blestemele pot fi aruncate în secret: cu o privire rea sau prin arătare cu degetul; prin cuvântul spus sau scris – anatemă –; prin trimiterea unui obiect care poartă blestemul; sau printr–un ritual magic, cum ar fi arderea sau înjunghierea unei imagini a victimei. De obicei, aceste imagini sunt păpuşi din ceară sau lemn în care se află bucăţi de unghii ale victimei, păr sau salivă. Astăzi s–ar putea să fie suficient să se aşeze şapte lumânări negre pe o fotografie

[1] În engleză „curse" – blestem, farmec, excomunicare, blasfemie (n. tr.).

a victimei, care să ardă şapte minute sau şapte zile la rând - o tehnică încă populară în New Orleans.

Este vorba aici de principiul magiei simpatetice: „ce se aseamănă se adună". Pentru că, tipic, blestemul este un act magic (Aleister Crowley a definit magia ca: „ştiinţa şi arta de a cauza schimbări produse în conformitate cu Voinţa"). Esenţa sa rezidă în proiectarea imaginară a relei-voinţe. Parte însemnată a arsenalului psihic al preotului sau magicianului, unii susţin că blestemul este eficient doar dacă victima ştie sau crede în el. Tot aşa cum un om suferind de cancer care se aşteptă să moară va muri mai curând decât unul care se luptă cu boala, tot aşa se spune că o persoană blestemată moare doar pentru că a pierdut orice speranţă. Inconştientul înspăimântat distruge conştientul, mai ales dacă este vorba şi de o conştiinţă vinovată.

Un blestem poate acţiona însă chiar atunci când victima ori nu ştie, ori nu crede în blesteme, ca în cazul invocării morţii *kahuna* sau, similar, în Hawaii (vezi capitolul 13). Totuşi, preoţii *kahuna* susţin că, dacă nu există nici un sentiment de vinovăţie, inconştientul va respinge atacul.

În alte cazuri, blestemul pare a fi nespecific vreunui individ anume şi loveşte pe oricine intră în contact cu obiectul sau locul supus unor farmece, sau care este născut într-o familie blestemată. Mai există şi multe istorisiri despre maşini cu ghinion şi nave care aduc ghinion sau dezastre celor care au legătură cu ele (vezi capitolul 19). Aceste întâmplări nu pot fi trecute cu vederea – doar dacă, bineînţeles, nu preferi pur şi simplu să le negi pentru că nu vrei să înfrunţi o realitate neplăcută.

Şi acesta este tot un blestem.

Pentru cei care nu cred – ceea ce înseamnă majoritatea în aproape fiecare societate cunoscută în istorie – există

multe metode tradiţionale de apărare împotriva blestemelor şi deochiului. Acestea pot fi amulete, vrăji, farmece şi puterea de a întoarce blestemul împotriva celui care a blestemat.

Să fie toate acestea doar un hocus-pocus?

Mulţi cred de multă vreme că Mintea controlează Materia şi că există legi ascunse prin care se poate manifesta acest control, în scopuri bune sau rele. Din timpuri imemoriale, oamenii au trăit într-un univers magic. Doar târziu, acest lucru a fost negat de raţionalismul ştiinţific, care accepta doar cauze şi efecte materiale observate pentru a defini ce este „real".

Oare ştiinţa este atât de raţională? Chiar în timp ce se crede complet liberă de orice magie, dogma ştiinţifică ortodoxă (cu blestemul lui Faust asupra ei) blestemă diversele încercări de investigare ca fiind neştiinţifice şi pe cei care intră în zonele tabu ca mistici. Un cercetător care crede că astrologia nu e complet lipsită de sens ar face mai bine să tacă... chiar dacă nu trece niciodată pe sub o scară. Un antropolog care raportează despre sisteme de credinţă „primitive" magice o face într-o manieră obiectivă, ştiinţifică, nu ca unul care crede... chiar dacă în particular povesteşte despre o invocare a morţii *kahuna* care s-a îndeplinit, sau cum a văzut în Australia un om „dezosat", sau cum în New York-ul zilelor noastre oamenii sunt cu adevărat fermecaţi şi înspăimântaţi de moarte.

Multe astfel de tabuuri şi blesteme par absurde. Preoţii lui Hos din Africa de vest nu-şi taie niciodată părul. Când şeful populaţiei Namosi din Fiji a trebuit să se tundă, a fost obligat mai întâi să mănânce un om ca să se protejeze împotriva pericolului de a-şi pierde virilitatea (ca Samson). Mikado-ul Japoniei era degradat dacă piciorul său

atingea pământul. Soarele şi Luna nu aveau voie să lucească deasupra capului său. Absurd? Aşa că puterea Mikado-ului era limitată. Nu putea merge nicăieri şi nici nu putea să facă ceva singur. Înalţii preoţi şi regii erau prea importanţi şi prea periculoşi pentru societate pentru a li se lăsa frâu liber, aşa că erau îngrădiţi cu tabuuri şi erau blestemaţi dacă le încălcau. Şi acesta era elementul magic. Dacă nu-şi îndeplineau îndatoririle rituale, pământul era blestemat. Recoltele se ofileau, pruncii mureau, inamicii invadau teritoriul. Pentru că, precum în legenda regelui Arthur, Pământul şi Regele erau una.

Ne-am eliberat de astfel de „superstiţii"? Oare nesfârşita denigrare în mass-media a familiei regale britanice nu reflectă ideea general acceptată că trecutul pe care aceasta îl reprezintă a murit şi că pământul însuşi este sub puterea unui blestem - şomaj, crimă, nesiguranţa viitorului? Şi câţi dintre noi nu s-au întrebat în anii '60 dacă familia Kennedy nu e cumva blestemată, chiar dacă numai de propria lor ambiţie imensă? Totul e în minte la urma urmei...

Oare aşa să fie? Cum se simte scriitorul Salman Rushdie de când ayatollahii iranieni au pus *fatwa* asupra lui, astfel încât orice musulman să-l poată ucide „legal"?

Tabuurile vechi sunt, în general, încălcate. Multe sunt legate de comportamentul social acceptat. Încălcarea normelor de comportare (prin comiterea incestului sau a crimei, prin trădarea ţării sau a neamului, sau prin simplul refuz de a te alinia) este tradiţional înlăturată până ce devine invizibilă, anatemizată. Este blestemată. Frica de o astfel de soartă este cea care ne face să ne purtăm aşa în majoritatea timpului. Doar când survin schimbări radicale, iar societatea este în stare de dezordine (de unde şi vechiul

blestem chinezesc: *fie să trăiești în timpuri interesante*), aceste prohibiții tradiționale orale cad.

Și așa, cu vechea citadelă prăbușită și cu vechile credințe arse, noii cuceritori purced la stabilirea noilor anateme, a noilor blesteme... exact la fel cum raționalismul științific a blestemat gândirea magică.

Procesul este o parte a celui mai puternic blestem occidental. Numit *păcatul originar* sau *căderea*, acesta se află chiar la baza psihologiei iudeo–creștine. În conformitate cu această puternică teologie, noi toți am fost blestemați de când Yahveh i–a aruncat pe Adam și pe Eva din Rai pentru că au mâncat fructul Copacului Cunoașterii Binelui și Răului. Au fost blestemați să devină conștienți. Precum afirma Sf. Pavel, suntem blestemați doar pentru că existăm, pentru că gândim, din cauză că în noi se războiesc Rațiunea și Instinctele și Emoția, și, mai ales, pentru că suntem ființe sexuate.

Acest blestem, afirmă Biserica, care încă din cele mai vechi timpuri nu s–a opus să arunce Mânia Domnului asupra celor care i se opun, nu putea fi înlăturat decât prin sacrificiul lui Christos.

Așa a apărut tiparul mental care a dus la triumful patriarhatului și la vânătoarea de vrăjitoare în mijlocul revoluției științifice, și astăzi, la proliferarea imperialismului cheese–burger.

Pentru că blestemele nu sunt doar nenorociri personale, individuale, ci sunt stări de paranoia și teamă îndurate în colectiv timp de mai multe secole. Isteria vrăjitoarelor, care a cuprins Europa în secolele al XVI–lea și al XVII–lea, a fost exact un astfel de blestem de care abia am scăpat; dacă am scăpat. Secolul al XX–lea a fost, la urma

urmei, secolul pogromurilor şi persecuţiilor *par excellence*, un secol al genocidului şi al bombei atomice, al unei activităţi blestemate pe o scară neatinsă nici de Gingis Han sau de Inchiziţie.

Întrucât suntem locaşul blestemului propriei noastre naturi contradictorii, la mijloc între înger şi bestie, nu e de mirare că nu ne place să vorbim despre blesteme.

În Orient, oamenii vorbesc nu atât despre blesteme, cât despre karma, care înseamnă că, orice ai face sau chiar ai gândi, are un efect pozitiv sau negativ şi că nu poţi scăpa nicicum de consecinţele acţiunilor tale – mai ales atunci când nici nu-ţi dai seama de ele.

Lipsa conştiinţei de sine este un blestem.

Chiar dacă nu poţi sau nu vrei să crezi aceste poveştiri despre blesteme şi farmece, ele totuşi lămuresc într-un fel natura umană şi credinţele oamenilor înainte de a deveni prea stânjeniţi să admită că mai cred în ceva. Aşa cum Theodore Sturgeon, un scriitor american de SF care a murit acum câţiva ani, a explicat succint în ceea ce urma să rămână cunoscut ca Legea lui Sturgeon: Nouăzeci şi cinci la sută din orice e rahat. Ceea ce mai lasă cinci la sută care nu e. E bine să ţinem minte acest lucru pe când ne avântăm în labirintul povestirilor.

Vom începe prin câteva exemple moderne de blesteme. Aşa că n-ar fi rău să aruncaţi nişte sare peste umăr înainte de a întoarce pagina...

2
Blesteme moderne

Chiar şi în lumea aparent sceptică, materialistă, occidentală, care se mândreşte că a izgonit toate superstiţiile şi formele de gândire magică, străvechile practici ale blestemelor şi binecuvântărilor există şi prosperă. Nu doar în deşerturile Australiei, în Dahomey sau Tahiti, ci şi în Londra, New Orleans şi San Francisco, bărbaţi şi femei mor din cauza blestemelor. Multe magazine din Harlem, New York City, vând sânge de liliac şi praf din cimitir. Studiind moartea voodoo (vezi capitolul 15) în SUA, profesorul Kenneth M. Golden din Little Rock, Arkansas, a raportat multe cazuri de îmbolnăviri severe, lipsite de orice explicaţie medicală, inclusiv cazul unei femei care a suferit nişte convulsii incontrolabile după ce a respins avansurile unei vrăjitoare voodoo lesbiene, şi al unui om de culoare, probabil vrăjit de nevasta lui, care a murit de stop cardiac după două săptămâni, la Spitalul Universitar. La autopsie s-a văzut că omul nu avusese nici o problemă de sănătate. Primii doi soţi ai femeii muriseră şi ei tot inexplicabil.

Un conducător al Bisericii Sataniste din America, întrebat la TV dacă sataniştii practică sacrificiul uman, a spus:

– Noi facem sacrificii umane prin procură, s–ar putea spune, şi anume distrugerea acelor oameni care, eventual, ne–ar putea face rău prin blesteme şi vrăji[1].

DOCTORI SPECIALIZAŢI ÎN BLESTEME este titlul unui articol din *San Francisco Examiner* din 2 mai 1993. În acest articol, reporterul Latino Davisson ne spune cum unii doctori din SUA care tratează pacienţi din America Latină şi Asia nu mai râd de cei care afirmă că boala lor este cauzată de un blestem. Dacă nu iei în serios asemenea credinţe, atunci pacientul se duce la un vindecător „tradiţional".

– Noi, doctorii, le putem cere doar să–şi scoată hainele, dar nu le putem pretinde să–şi scoată şi cultura, spune psihiatra dr. Freda Lewis–Hall de la Universitatea Howard din Washington D.C.

David Waters, psiholog la Universitatea din Virginia, povesteşte cum unii doctori dau acum pacienţilor pastilele şi le spun:

– Acest leac va desface blestemul şi tu vei fi cel care râde la urmă.

George Gafner, un lucrător social din Tucson, Arizona, îşi linişteşte pacienţii de origine mexicană ţinând în biroul său „Tămâie de înlăturare a blestemelor" şi „Puternica binecuvântare casnică indiană", o concocţie îmbuteliată despre care se spune că OPREŞTE RĂUL.

– Se numeşte „psihologie paradoxală", spune Gafner, vorbind despre un pacient de 76 de ani care pretinde că a fost blestemat într–o zonă rurală a Arizonei pe când avea zece ani. Mi–a spus că o vrăjitoare a pus nişte băieţi albi

să-i toarne niște poțiune de dormit în paharul de sifon. Apoi l-au lovit în cap cu o bâtă.

În loc să-i spun: „Nu mai vorbi despre vrăji", i-am spus: „Hai să vorbim despre vrăji". Și am început să-i citesc istorii despre vrăji mexicane în spaniolă, iar el a început să râdă. Asta i-a permis să se relaxeze; depresia a dispărut.

Gafner ne-a mai povestit cum l-a însoțit pe pacient la o *curandera*, o femeie-vraci (vezi capitolul 16).

– În câteva clipe, ea a stabilit o relație personală emoțională cu acest bărbat bolnav, stoic, și l-a făcut să plângă. Ea avea lumânări, un rozariu, un mic altar, tămâie și a spus o rugăciune în spaniolă. l-a povestit în amănunt cum se va face el bine. l-a masat piciorul – care-l durea – și i-a dat niște „unsoare de albină", niște miere de la albine sălbatice.

Doctorul de familie Carlos Inocentio din Los Altos, în sudul orașului San Francisco, îi liniștește pe părinții care sunt convinși că boala copiilor lor este cauzată de deochi, *mal de ojo* (vezi Anexa I), mângâind capul copilului. Se spune că așa pot fi contracarate efectele neplăcute ale deochiului. După aceea recomandă tratamentul standard.

Însă nu doar emigranții din lumea a treia cred în farmece și blesteme.

– În munții Apalași există oameni ale căror istorisiri despre cauzele care produc îmbolnăvirile sunt aproape la fel de bizare, spune dr. Ralph Ocampo din San Diego, președintele ales al Asociației medicilor din California. Și chiar nu cred că există diferențe generice între credințele albilor creștini protestanți... și credințele oamenilor dintr-un sat mexican îndepărtat[2].

Blestemele pot acționa chiar dacă sunt impuse inconștient de fatalismul victimei sau de mânia unei mame, în cazul unor abateri grave ale copiilor.

Finis F. Ernest din Oklahoma City, un proprietar de club în vârstă de 53 de ani, a fost internat aproape inconștient la Veteran Administration Hospital din Oklahoma City, în ianuarie 1960. Era suferind de astm, însă a fost externat repede, aparent vindecat. Șase luni mai târziu, după ce a fost de șase ori internat în diverse spitale particulare, s-a întors la Veteran Hospital, suferind de convulsii. Doctorii n-au găsit nimic organic. După ce și-a revenit iar, s-a dus direct acasă la mama lui, dar după 48 de ore, a fost adus cu ambulanța la spital, aproape mort. Deși a reușit să supraviețuiască, Finis P. Ernest a rămas foarte deprimat. I s-a permis să plece din spital s-o viziteze pe mama lui și a suferit o nouă cădere. După ce și-au dat seama, în sfârșit, care era problema, doctorii i-au spus că-l externează doar dacă nu-și mai vizitează mama. Dar, la ora 6 după-amiaza, pe 23 august, el i-a dat un telefon mamei. La ora 6.35 după-amiaza a fost găsit sufocându-se. La 6.55 după-amiaza deja murise.

Uimit și hotărât să analizeze cazul în continuare, unul dintre medici, dr. James P. Mathis, a aflat că tatăl pacientului murise pe când băiatul era adolescent, lăsându-l „bărbatul casei". Până să împlinească 30 de ani, Ernest se căsătorise de două ori fără aprobarea mamei și în ambele cazuri divorțase rapid. La 31 de ani a deschis împreună cu mama lui un club de noapte, care a avut succes. Șapte ani mai târziu, a întâlnit o femeie, o învățătoare, pe care mama lui a îndrăgit-o, și s-a însurat cu ea. Cincisprezece ani,

totul a fost bine, până ce Ernest, susţinut de soţia lui, Josephine, a acceptat o ofertă de vânzare a clubului.

– Dacă faci asta, i–a spus mama lui, furioasă, vei păţi ceva rău.

După două zile a început să sufere de astm, dar a continuat cu vânzarea clubului.

– Ceva rău te va lovi! – a ţipat mama lui.

Au început internările la spital. Atacurile, convulsiile şi incapacitatea doctorilor de a–l vindeca l–au convins că mama lui avea dreptate. Conştient de legătura dintre atacurile de astm şi avertismentul mamei sale, Ernest îi reamintise doctorului Mathis că, până atunci, mama sa se dovedise infailibilă în profeţiile ei malefice. În ceea ce priveşte ultimul telefon, Josephine i–a povestit doctorului că Ernest găsise curajul să–i spună că vrea să reinvestească banii obţinuţi din vânzarea clubului într–o nouă afacere, la care ea să nu mai participe. Mama lui a încheiat discuţia amintindu–i de avertismentul ei. El a murit după o oră. Dr. Mathis n–a avut încotro şi a încadrat cazul ca „o versiune sofisticată de moarte voodoo"[3].

Sau, după cum a scris Hugh Rhodes în Anglia secolului al XVI–lea:

„Teme–te de blestemul alor tăi părinţi/Căci lucru greu iaşte".

Kahuna din Hawaii (capitolul 14) afirmă că invocarea morţii acţionează doar dacă victima – fie că este sau nu conştientă de blestem – are o conştiinţă vinovată. Oare de aceea gangsterul american Al Capone a fost bântuit în ultimele sale zile de James Clark, una dintre victimele masacrului din Ziua Sfântului Valentin? Unii spun că a fost doar delirul unui sifilitic; alţii afirmă însă că ar fi văzut fantoma.

Să gândeşti rău despre alţii este o problemă serioasă, mai ales când acest lucru este adânc îngropat şi proiectat inconştient şi gânditorul are o imaginaţie inerentă. Să luăm cazul cunoscuţilor scriitori englezi Robert Graves (1895–1985) şi John Cowper Powys (1872–1963)...

Mulţi scriitori, dintr–un motiv sau altul, au simţit nevoia să–şi blesteme editorii; este ciudat, totuşi, ca doi editori care au respins manuscrisul unui autor să moară brusc, în timp ce al treilea, care l–a acceptat, să primească Ordinul de Merit. Aşa s–a întâmplat în cazul lui Graves.

Poet, romancier şi etnolog de origine irlandezo–germană, Graves a luptat în primul război mondial la Royal Welsh Fusiliers. A fost grav rănit şi, tulburat nervos, a început să scrie poezii din motive terapeutice. A divorţat de prima nevastă, Nancy, şi în 1929 s–a mutat în Majorca împreună cu poeta americană Laura Riding. A fost o aventură furtunoasă. După o ceartă în Londra, Riding a băut Lysol şi apoi a sărit de la o fereastră de la etajul al patrulea. Graves a sărit după ea, dar doar de la etajul al doilea. Amândoi au supravieţuit, însă Laura Riding a avut o fractură a coloanei vertebrale.

Povestirea autobiografică despre război scrisă de Graves, *Goodbye to All That* (1929), l–a făcut cunoscut şi a fost urmată de romane istorice, cum ar fi *Eu, Claudiu* (1934) şi *Lâna de aur* (1944). Acestea l–au făcut să vizualizeze miturile ca pe o depoziţie (codată) adevărată a structurii religiei păgâne. În ceea ce el considera a fi cea mai importantă lucrare în proză a sa, *Zeiţa Albă* (1946) argumenta în favoarea existenţei unei străvechi religii primordiale, care–şi avusese rădăcinile în adorarea unei zeiţe cu multe nume şi aspect multiplu.

Circumstanţele publicării cărţii sunt la fel de ciudate ca însăşi cartea. În 1944, în timp ce scria *Lâna de aur*, Graves a simţit nevoia să-şi întrerupă munca şi să înceapă să scrie despre o misterioasă „Bătălie a copacilor", purtată în străvechea Britanie. În doar trei săptămâni, a terminat *Cerbul din crâng* – prima variantă a *Zeiţei Albe*. Ce i-a cauzat această obsesie? La acea vreme, pe biroul lui se afla o cutie de alamă cu un capac complicat pe care ţinea statueta din alamă a unui omuleţ cocoşat care cânta la fluier. Mai târziu, a aflat că figura de pe capacul cutiei o reprezenta pe Ngame, o zeiţă africană a Lunii, şi că omuleţul cocoşat care cânta din fluier era un herald al unei Zeiţe-mame africane care pretindea că descinde din Ngame. Când a primit informaţiile referitoare la zeiţă, s-a simţit obligat să termine cartea.

Primul editor care i-a respins cartea a murit din cauza unui infarct. Al doilea, care a respins-o grosolan, s-a spânzurat de un copac din grădină, îmbrăcat cu lenjerie de damă. Al treilea editor care a citit manuscrisul a fost poetul T.S. Eliot, care l-a şi acceptat. În acelaşi an a primit Ordinul de Merit.

Graves insinua că toate aceste evenimente au fost semnificative. „În viaţa mea s-au produs atâtea şiruri de coincidenţe, încât, dacă mi se interzice să le numesc supranaturale, voi fi obligat să le numesc rutine", a comentat el, amuzat, despre saga *Zeiţei albe*." „Foare bine, numiţi-le coincidenţe." [4,5]

Erau aceste „coincidenţe" opera zeiţei sau a inconştientului lui Graves? Poate, doar poate, cele două erau unul şi acelaşi lucru...

John Cowper Powys descindea pe linie maternă din poeţii Donne şi Cowper şi, deşi numele şi preocupările sale erau mai curând celtice decât saxone, el era de fapt englez. A trăit mai mulţi ani în SUA şi acolo a scris *O iubire din Glastonbury* şi *Weymouth Sands*. Este greu de negat că avea calităţi şamanice. Biograful lui, Wilson Knight, a scris:

„Cei care l-au mâniat au suferit invariabil diverse neplăceri, astfel încât el, din această cauză, a fost *forţat* să trăiască o viaţă de o un calm aproape nevrotic... Ambiţia din tinereţe a lui Powys de a deveni magician nu a fost doar un vis deşart"[6].

În *Autobiografia* sa, Powys a confirmat acest lucru, scriind:

„Dovezile acestei capacităţi de a exercita fără să vreau un fel de deochi asupra celor care-mi fac rău sunt atât de multe, încât am căpătat obiceiul să mă rog zeilor fără zăbavă pentru fiecare nou duşman".

El a mai scris şi despre „...acel formidabil demon care, după cum am explicat mai înainte, *poate* fi atins undeva în fiinţa mea şi care, când *este* atins, devine chiar forţa Satanei..."

Faptul că acest „demon" nu era pur imaginar sau invizibil pentru alte persoane este sugerat de două anecdote despre Powys.

Romancierul american Theodore Dreiser ne povesteşte că, după ce l-a vizitat acasă în New York într-o seară, Powys a promis că se va întoarce mai târziu „ca un spirit sau într-o altă formă astrală". Două ore mai târziu, Dreiser a ridicat privirea de pe carte şi a văzut apariţia lui Powys lângă uşă, emanând o lucire albă, slabă. Fantoma a dispă-

rut când Dreiser s-a îndreptat spre ea, iar Dreiser l-a sunat pe Powys acasă la țară.

– Ți-am spus că voi veni și nu ar trebui să fii surprins, a fost tot ceea ce a avut Powys de spus atunci și mai târziu. Se poate că nici el nu știa cum reușise s-o facă, sau ca fantoma să fi existat doar în mintea lui Dreiser.

„Pe atunci eram foarte conștient, a scris Powys, de existența unei atracții magnetice între Dreiser și mine".

Însă prezicerea lui Powys „...că atunci când voi muri, va fi sfârșitul meu cu adevărat..." s-a dovedit mai puțin exactă. La o lună după ce a murit, pe 17 iunie 1963, un medium, d-ra Frances Horsfield, stătea lângă Wilson Knight, în Catedrala Exeter, când a simțit prezența unui bărbat și l-a descris pe Powys (pe care nu-l întâlnise niciodată): „Are o figură mai degrabă slabă, cu pomeți înalți și păr ciufulit. *Este* o personalitate puternică. Aproape mă controlează, dar eu nu doresc așa ceva. Și el a fost ocultist... Era scriitor, nu-i așa?" Knight i-a confirmat. „Este foarte aproape de tine, a continuat ea. Puterea lui e atât de mare, încât uneori ai putea să-l vezi și tu". A mai adăugat și că el avea o „gură mare, zâmbitoare" și un „nas coroiat". Când Knight i-a spus că Powys devenise în ultima vreme un sceptic în ceea ce privește „supraviețuirea", ea a comentat:

– Oricum, a aflat deja totul până acum[7].

Se spune adesea că blestemele acționează mai bine în cazul în care victima este conștientă de existența lor. Nu doar iepurii și păsărelele fascinate de șerpi par să-și accepte soarta fără să se opună. Adesea și victimele umane ale blestemelor, farmecelor și invocărilor morții fac

la fel. Chiar aşteptarea morţii o face să vină. Hrana şi băutura sunt refuzate, iar anxietatea acută poate influenţa sistemul nervos simpatic. Tensiunea victimei scade, în timp ce pulsul îi creşte; plămânii, paralizaţi de frică, nu mai pot produce destul oxigen. Colapsul şi catalepsia preced moartea. Se pare că în unele cazuri este suficient doar să se prezică moartea victimei.

Unii ghicitori – profesie identificată cu populaţia nomadă – romi sau ţigani – nu prezic data morţii clienţilor lor. Totuşi, chiar dacă ştiu riscul, alţii nu sunt aşa de sensibili.

În 1965, trei doctori canadieni din Labrador au descris în *British Medical Journal* cum mama a cinci copii, cu puţin înainte de a împlini 43 de ani, a fost supusă unei intervenţii chirurgicale minore. La început, totul părea în regulă. Ea şi-a revenit. O oră mai târziu, a intrat în colaps, prezentând simptomele unui şoc. Nici un tratament nu a avut efect, iar în dimineaţa următoare a murit. S-a aflat că, atunci când avea cinci ani, o ghicitoare i-a prezis că va muri înainte de a împlini 43 de ani. Ani de zile le-a spus fiicelor ei că va muri înainte de această vârstă; înainte de a se interna, ea i-a spus unei surori că probabil nu va supravieţui anesteziei, şi în dimineaţa operaţiei i-a declarat unei asistente că era sigură că va muri. Şi aşa s-a şi întâmplat[8].

Un caz chiar şi mai bizar se referă la John Snell din Poole, în Anglia. Lui i-a prezis un ghicitor indian în palmă că va muri când va împlini 45 de ani, dar mai multă vreme camionagiul cam beţivan a ignorat avertismentul. Totuşi, cu un an înainte de a împlini 45 de ani, a început să se îngrijoreze şi s-a lăsat de băut. De ziua sa nici n-a ieşit din casă. După două zile s-a anunţat în ziarul local moartea lui John Snell la a 45-a aniversare.

Cumva, ghicitorul a avut şi nu a avut dreptate. Erau doi John Snell în Poole. Trăiau la doar câteva sute de metri depărtare... şi acel John Snell căruia i se citise în palmă era în viaţă[9].

Doctorul William Nixon de la University College Hospital din Londra avea o pacientă de 35 de ani înspăimântată de iminenta naştere a primului ei copil. S–a aflat că, pe când se plimba prin South Downs, când avea zece ani, s–a întâlnit cu o ţigancă ce i–a prezis că fie ea, fie copilul vor muri la naştere. Până la urmă, atât mama, cât şi copilul au supravieţuit, dar dr. Nixon întâlnise o astfel de profeţie care se dovedise corectă, în maternitatea Tsan Yuk din Hong Kong. O tânără, după ce a născut normal, a refuzat să alăpteze copilul şi să vorbească până în a şasea zi, când zicea că i se prezisese că va muri. Ea a murit, după cum i se prezisese, iar la autopsie nu a apărut nimic care să–i justifice moartea.

Ţiganii au fost întotdeauna asociaţi cu ghicitul în palmă, blestemele şi descântecele. O veche poezie spune:

Şi fiecare ţigăncuşă bătrâioară
Va spune soarta unei domnişoare.

Misterioşi ca origine (posibil din India, posibil ajunşi în Europa la începutul secolului al XV–lea), ca şi prin puterea lor ocultă, reală sau imaginară, ghicitorii romi încă mai citesc în palmă în corturile sau în rulotele lor exotice la bâlciuri şi în parcurile de distracţii din toată lumea. Şi chiar dacă talentul lor nu este atât ocultismul cât capacitatea de a defini caracterele după gura şi ochii clientului şi de a le spune acestora exact acele *hobikens* (minciuni) pe care vor

să le audă, înşelarea şi impostura singure nu se poate să fi dat naştere şi să fi susţinut o practică ce durează de secole.

Un anume dr. John Barker, curios după ce tratase două femei înspăimântate de ameninţările unor ghicitoare ţigănci, a vizitat 12 prezicătoare din Anglia ca să afle ce le spun de fapt clienţilor. Unele dintre ele l-au impresionat. A scris despre o clarvăzătoare ţigancă ce lucra pe coasta de sud: „E remarcabilă şi neobişnuit de exactă. Nu i-am oferit nici un fel de informaţii. După ce am practicat psihiatria 11 ani, n-aş fi putut să-i spun nici o mică parte care să se compare cu neobişnuita ei cunoaştere a mea şi a trecutului meu"[9].

O altă ţigancă, „o bătrână vulgară", a început prin a-i spune că va muri de un infarct după ce va împlini 70 de ani. El a fost impresionat când ea i-a mai spus că el fusese la un pas de moarte în urmă cu trei şi treisprezece ani, „ceea ce era corect pentru că în ambele cazuri fusesem grav bolnav"[10].

Brian Vesey-Fitzgerald, autorul cărţii *Ţiganii din Britania*, ne povesteşte cum Darklis Lee, o ghicitoare, a recunoscut: „Eu doar le spun o grămadă de *hobikens*. Dar sora mea poate să *dukker* (termen ţigănesc – „blesteme") cu adevărat. Sora mea a fost a şaptea fiică a mamei mele. Poate să aducă norocul sau ghinionul. A şaptea fiică poate vedea mai multe lucruri decât vedem noi"[11].

Sugerând că citirea gândurilor nu este un lucru neobişnuit, domeniul gândirii şi al dorinţelor oamenilor fiind îngust şi previzibil, Vesey-Fitzgerald enumera „cele 14 reguli de bază ale ghicitului" stipulate de Leloand, primul preşedinte al Asociaţiei ştiinţelor ţigăneşti. Acestea cuprind: să li se spună bărbaţilor de vârstă medie că au avut un proces

sau o dispută legate de o proprietate; să li se spună clienţilor că norocul se apropie de ei, dar că ei trebuie să fie atenţi şi să profite; că în viata lor au avut trei şanse de îmbogăţire; că dragostea vine în calea lor; că au avut necazuri cu rudele sau cu prietenii; că „ai fost de trei ori în pericol de moarte", că „ai avut duşmani, dar se vor căi"; că „odată ai dat de necaz din cauză că ai făcut o faptă bună" – şi aşa mai departe. Cu alte cuvinte, spuneţi–le credulilor lucrurile pe care vor să le audă.

Totuşi, credinţa, dacă este puternică, poate să se dovedească a fi autosuficientă. Desigur, este mai bine ca blestemul sau prezicerea să fie făcute de cineva cu o privire hipnotică. Vesey–Fitzgerald, deşi le considera pe majoritatea ţigăncilor ghicitoare nişte mincinoase, a scris în 1944 cum o anume Urania Boswell i–a ghicit norocul în 1928, prezicând lucruri atât de uimitoare, încât „...îmi amintesc că am râs şi ea mi–a zis: «Vei vedea, tinere»". Comentând că „...pot spune cinstit că, până acum, totul s–a dovedit a fi adevărat", el mai adăugă: „De atunci, o altă tânără ţigancă mi–a ghicit pe gratis norocul. Cele două preziceri au fost aproape identice."[12]

Deşi uitată în zilele noastre, Urania Boswell a fost responsabilă pentru mai multe preziceri, majoritatea îndeplinite. În 1897, ea a prezis că „regina Victoria va mai vedea frunzele căzând de patru ori înainte de a se duce să se odihnească pentru totdeauna" şi că „oamenii vor zbura ca păsările şi vor înota sub apă în bărci în formă de peşte. Vor sta în căminele lor şi vor auzi voci şi muzică de la mii de mile depărtare de parcă ar fi în aceeaşi cameră". L–a avertizat pe milionarul american Cornelius Vanderbilt să nu plece cu vasul *Titanic* (vezi capitolul 19), care se construia

pe atunci; şi, în 1924, a spus: „Voi muri peste 9 ani şi va fi frig". Aşa a fost.

Unul dintre exemplele (probabil apocrif) de blesteme ţigăneşti se referă la Epsom Derby, prima cursă de cai din Anglia. Se spune că, într-un an, o doamnă numită Gipsy Lee a prezis că Blew Gown va câştiga cursa şi a scris prezicerea pe o bucată de hârtie. Când i s-a spus în derâdere că se scrie Blue nu Blew, ea s-a supărat foarte tare şi a blestemat: nici un cal cu litera *w* în nume nu va câştiga cursa cât timp va trăi ea. Şi aşa a fost. Dar după moartea ei, în 1934, familia a pariat cât a putut pe calul Windsor Lad, care a ieşit primul, la o cotă de şapte la unu[13].

★ ★ ★

Unul dintre cele mai ciudate cazuri de invocare a morţii sau prezicere îndeplinită ne duce în Norvegia la procesul de asasinat intentat doamnei Ingeborg Köbler, o femeie din Oslo, acuzată că şi-ar fi înecat tatăl, bogatul şi strălucitul judecător Dahl, pe când acesta înota în fiordul Oslo, la Hanko, pe 8 august 1934. După moartea lui s-a aflat că, în urmă cu patru luni, doamna Köbler, într-o presupusă transă hipnotică, a prezis momentul, locul şi modul morţii lui.

Familia nu era străină de tragedii: puterile de medium ale lui Ingeborg s-au dezvoltat după ce fratele ei, Ludvig, s-a înecat. Cinci luni mai târziu a murit şi fratele ei Ragnar. Tatăl ei, convins că ea are un mesaj pentru omenire, cheltuise atâţia bani susţinându-i activitatea, încât familia era foarte îndatorată. Mama ei, disperată, contabilă în Fredrikstad, a mers până acolo încât a sustras bani de la locul de muncă.

La şedinţele de spiritism, Ingeborg intra în transă adormind, după care trecea la o transă în stare de veghe.

Mesajele veneau de la „Ludvig" cu ajutorul unui creion agăţat deasupra unei planşete; „el" citea rânduri din cărţile alese de invitaţii la şedinţă. Ea mai scria şi scrisori de la cei morţi cu scrisul acestora – uneori câte două scrisori simultan, fiecare cu câte o mână.

Comunicările din „cealaltă parte" se transmiteau şi codat, fiecărei litere a alfabetului atribuindu-i-se un număr. În transă, Ingeborg, care nu ştia codul când era trează, spunea o serie de numere care erau apoi transformate în mesaje. Într-o zi nefericită, judecătorul şi familia lui au primit un mesaj prin care li se comunica cum, când şi unde urma să moară el. Din câte s-a demonstrat la proces, se pare că el a acceptat mesajul calm şi încrezător şi că nici el, nici altcineva nu i-au pomenit despre acesta lui Ingeborg.

Într-o zi caldă de august, pe când el şi Ingebong se plimbau pe plajă la Hanko, judecătorul s-a gândit să înoate puţin. Ingeborg a rămas pe plaja pustie. Nu mai era nimeni acolo. După ce a înotat multă vreme, pe judecător l-a prins un cârcel. Ingeborg a pretins că a plecat înot după el, l-a ajuns şi l-a tras pe mal. Nereuşind să-l resusciteze, ea a plecat după ajutor, dar până s-a întors, judecătorul murise.

Se pare că, din nu se ştie care motiv, judecătorul a plecat în mod deliberat să înoate ca să-şi înfrunte moartea, aşa cum îi fusese prezis. Şi aşa ar fi rămas, doar că presa a aflat povestea când profesorul Thorstein Wereide, preşedintele Asociaţiei norvegiene pentru cercetări psihice, a povestit ce ştia de la şedinţa de spiritism. În scandalul care a urmat, Ingeborg a fost arestată şi ţinută cinci luni la închisoare în timp ce se ancheta cazul. Deşi era dator, judecătorul Dahl valora, la urma-urmei, 60 000 de coroane printr-o asigurare în caz de accident. Ea a fost eliberată pe

motivul că în timpul transei nu ar fi putut afla mesajul, care nu-i fusese transmis apoi de ceilalți. Dar nici atunci, tragedia familiei n-a luat sfârșit. Mama lui Ingeborg s-a sinucis[14].

O poveste chiar și mai ciudată (deși mult mai circumstanțială) este legată de unul dintre cei mai experimentați exorciști și cercetători ai naturii răului din Marea Britanie. Timp de mulți ani, și pe mai multe meleaguri, reverendul Donald Omand, un preot anglican, a combătut magia neagră, nebunia mării (sirenismul), vrăjitoria africană și europeană, și, mai ales, posedările spirituale ale animalelor de la circ, cum ar fi leii, ursii și tigrii. Ca secretar general și capelan al bisericii în lumea circului, el era consultat de cei care lucrau la circ în tot felul de probleme legate de paranormal.

Odată, o bătrână, „o adevărată regină a circului", i-a dat o scrisoare pe care l-a rugat s-o păstreze nedeschisă până la moartea ei. Ea a murit după șapte ani și, după ce a oficiat serviciul funerar, reverendul Omand a deschis scrisoarea în fața familiei. În aceasta nu se afla testamentul, ci o bucată de hârtie împăturită de șapte ori pe care erau scrise ziua, luna și anul morții ei.

Cu altă ocazie, a vizitat familia disperată a unui proprietar de circ care murise de infarct la o săptămână după ce-și anunțase fiii că mai are șapte zile de trăit. Un doctor îi spusese că e perfect sănătos, însă el a murit atunci când prezisese. Familia i-a arătat lui Omand un pachet cu treisprezece scrisori, toate adresate celui mort și scrise de aceeași mână. Aveau ștampile de poștă din diverse orașe europene și soseau o dată pe an, la aceeași dată. Fiecare

conținea o felicitare pentru aniversarea zilei de naștere, dar cuvântul „naștere" era tăiat și înlocuit cu „moarte", urmat de o dată și o semnătură. S-a aflat mai târziu că cel care trimisese scrisorile era un fost angajat al circului pe care-l concediase pentru beție în anul în care sosise prima dintre acele scrisori[15].

Cel mai ciudat caz al lui Omand însă a fost în 1973, când a încercat să exorcizeze monstrul din Loch Ness.

Atunci, el a fost însoțit de scriitorul și cercetătorul F.W. („Ted") Holiday, care zărise prima oară creatura în 1962. Analizând multele legende britanice despre „viermii infernului" și dezgustul și groaza cu care fuseseră privite aceste creaturi încă din vremurile străvechi, studiile lui Holiday l-au condus la un vechi text babilonian în care un „vierme" al mlaștinilor cere voie zeiței Ea „să bea printre dinți și... să devoreze sângele dinților și al gingiilor..."

Holiday și alți oameni preocupați de monstrul din Loch Ness suferiseră adesea de dureri de dinți și de sângerări ale gingiilor pe când vânau monstrul. Conștient că, până în secolul al XVIII-lea, atât în Irlanda, cât și în Scoția se folosise exorcismul împotriva acestor monștri ai apelor, Holiday era convins că aceste ființe stranii, asociate cu Loch Ness, precum și cu multe lacuri din Canada până în Irlanda și din Rusia până în Australia, nu erau entități solide, ci proiecții fantomatice maligne dintr-un trecut preistoric, rele și pline de ură, lăsând martorii „paralizați de spaimă" sau vorbind despre o „abominație".

Omand, care văzuse prima oară ceea ce el presupunea a fi un mamifer necunoscut, în 1967, pe când se plimba pe lângă Loch Long, în Ross-shire, a ajuns la o concluzie similară. În 1968 împreună cu un marinar norvegian, căpitanul Jan Anderson, a cercetat „cel mai ciudat fiord din

Norvegia", Fiordul Trolilor. Pe când bărcuța lor intra în fiord, el a început să se teamă. Brusc, apa a început să clocotească. Două cocoașe s-au ridicat la suprafață, îndreptându-se spre barcă. „Nu ne va face rău - niciodată nu ne-au făcut". Anderson l-a liniștit, pe când monstrul a cotit și s-a scufundat. „Nu fac nici un rău fizic. Răul pe care-l fac e în caracterul oamenilor". Omand a sugerat să-l urmărească, dar Anderson, care bănuia că aceste ființe sunt legate de Șarpele biblic (vezi capitolul 4), a refuzat. „Este suficient cât rău am întâlnit azi, a zis el. Și vreau să zic *rău*".

Participând la o conferință pe teme psihiatrice în Suedia în 1972, Omand a fost foarte intrigat de un articol referitor la monstrul din lacul Storsjon. În articol se susținea că influența acestor creaturi blestemate duce la tragedii domestice și la degenerarea morală a celor care-i vânează sau îi văd mai des[16].

Implicat ulterior într-o controversă cu un alt preot în legătură cu natura monstrului din Loch Ness, Omand a scris în *Experiențele unui exorcist modern* că „ceea ce s-a văzut și se mai vede încă, în anumite ocazii, nu este un monstru concret, ci o proiecție în era noastră a ceva ce și-a avut habitatul în Loch Ness cu milioane de ani în urmă[17]."

În 1973, Ted Holiday a luat legătura cu Omand, care stabilise deja că este de dorit un exorcism în Loch Ness. Conștient că exorcismul este o profesiune periculoasă, cerând o deosebită autodisciplină, Holiday s-a înțeles cu Omand să se întâlnească la Loch Ness pe 2 iunie 1973.

Și înainte se mai făcuseră rugăciuni lângă Loch Ness. Prima menționare a unui monstru, cartea lui Adamnan din secolul al XVII-lea, *Viața Sf. Columba,* ne povestește cum acest remarcabil soldat al lui Christos, ducându-se spre

Inverness ca să-l convertească pe regele picților, Brude, a fost înfruntat de monstru, care s-a ridicat din lac „răgând puternic și căscându-și botul". Rugăciunile lui Columba l-au izgonit în adâncurile din care venise.

Exorcismul lui Donald Omand nu a fost la fel de spectaculos. Stabilindu-și locurile ritualului în jurul lacului, după o ceremonie de protecție în care a folosit apa sfințită, însemnând o cruce pe frunțile celor prezenți, el a cerut: „...ca acest lac din munți și pământul ce-l înconjoară să fie eliberat de toate spiritele rele, toate închipuirile vane, proiecțiile și fantasmele și toate înșelăciunile celui rău".

Oarecum speriat, Holiday l-a însoțit pe Omand într-o bărcuță până în mijlocul lacului pentru exorcismul final. Nu a apărut nici un monstru. Totuși, după trei zile, la Strone, casa de pe malul lacului în care stăteau, a existat o manifestare inexplicabilă. Deși a fost sfătuit să renunțe de către dr. Omand, Holiday se gândea să viziteze un presupus loc de aterizare a OZN-urilor în partea îndepărtată a lacului, lângă Foyers, nu departe de faimoasa Boleskine House, în care locuise în 1899 Aleister Crowley, „monstrul 666".

În 1969, într-un cimitir de lângă casă, niște studenți americani găsiseră, ascunsă sub o lespede, o tapiserie brodată cu niște creaturi cocoșate în formă de viermi și care acoperea o cochilie ce scotea un fel de răget când se sufla în ea. Tapiseria era uscată, ceea ce dădea de înțeles că de-abia fusese ascunsă.

Și gazda lor, doamna Cary, l-a sfătuit pe Holiday să nu viziteze acele locuri, când, brusc, „s-a auzit un vuiet groaznic ca al unei tornade", chiar lângă fereastră. Doamna Cary a țipat, dar soțul ei nu a văzut și nu a auzit nimic. După ce s-au liniștit perturbările, doamnei Cary i s-a părut

că vede „un cerc de lumină albă pe fruntea lui Ted Holiday... Am crezut că fulgerul a lovit casa cu toată acea lumină". Când i s-a povestit lui Omand, acesta a numit-o „o manifestare reacţionară". Holiday a scris că raza de care nu fusese conştient lovise exact acelaşi loc de pe fruntea lui pe care Omand făcuse crucea cu apa sfinţită..."

În dimineaţa următoare, pe drumul care cobora înspre Loch Ness, Holiday a văzut un bărbat îmbrăcat în negru, cu spatele spre lac, privindu-l răutăcios. Îmbrăcat în piele sau plastic negru, el purta mănuşi, cască, o mască şi ochelari de protecţie. Apropiindu-se temător, Holiday n-a zărit ochi în spatele lentilelor şi nu a auzit nici zgomotul respiraţiei. Trecând de fiinţa tăcută, Holiday a privit lacul, apoi a început să se întoarcă. Atunci a auzit un şuierat ciudat - s-a răsucit brusc, dar omul dispăruse.

„Bărbaţii în negru" (MIB*) sunt figuri proeminente în folclorul OZN. Există multe rapoarte despre cei contactaţi de OZN care afirmă că au fost vizitaţi de aceste entităţi bizare care le-ar fi cerut să nu-şi mai continue cercetările. De obicei, victima este singură în acel moment, de aceea este imposibil de precizat ce obiectiv urmăresc cu adevărat acestea. Natura lor, în cazul în care există cu adevărat, este la fel de ambiguă ca şi cea a monştrilor din lac. Dar vizite ale unor astfel de fiinţe - considerate, în general, demonice - au fost raportate de foarte mult timp. Aspectul lor modern - se pot travesti în ziarişti, comis-voiajori sau personal militar - poate fi doar o adaptare făcută de imaginaţia modernă unor fenomene la fel de străvechi ca discul strălucitor sau monstrul din lac.

---

* În original - Men in Black.

Holiday, bineînțeles, nu a povestit, timp de luni de zile, experiența pe care o avusese, nici măcar dr. Omand. Omand a declarat că nu vor mai fi manifestări în jurul casei, dar că monstrul va fi văzut în continuare, formele astrale străvechi fiind greu de anulat. Primul exorcism urma să fie întărit de alte ritualuri. Un an mai târziu, Holiday s-a întors la Loch Ness și a suferit un atac de inimă, chiar pe locul în care se întâlnise cu bărbatul în negru.

După cinci ani, un al doilea atac l-a omorât, la vârsta de 58 de ani[18].

Dacă până acum, împotriva voinței sau judecății dumneavoastră, aceste cazuri au început să vă convingă că s-ar putea să fie ceva în acest subiect neliniștitor, să știți că există metode moderne de apărare împotriva blestemelor și deochiului. La ce servesc uneori acestea este o altă problemă.

De exemplu, într-un ciudat text intitulat *Carte de vrăji, ritualuri și magie sexuală* (1983), „Diana Dagon", care se autointitulează „Înalta Preoteasă", dedică un capitol „Apărării împotriva blestemelor și învingerii magiei negre". Descriind vrăjitoria ca o „artă practică", ea afirmă că e ușor să-ți dai seama dacă ai fost blestemat.

„Începi să ai insomnii, coșmaruri. Ești iritabil și neliniștit. Te îmbolnăvești. Toate îți merg rău dintr-o dată, fără nici un motiv aparent sau cauză rezonabilă[19]."

În cartea *Blestem sau binecuvântare: Poți alege!*, predicatorul creștin Derek Prince indică cele șapte probleme care arată că există un blestem:

1. Cădere mentală și/sau emoțională;
2. Îmbolnăviri repetate sau cronice;

3. Sterilitate sau probleme legate de aceasta;
4. Divorţ sau înstrăinare familială;
5. Probleme băneşti persistente;
6. Predispoziţii la accidente; şi
7. Mai multe sinucideri sau morţi accidentale sau premature.

El a observat că acestea corespund cu lista atribuită profetutui biblic Moise în Deuteronom 28[20].

Printre antidoturile descrise de Diana Dagon – cu care în mod sigur Prince nu ar fi fost de acord – este folosirea blestemului împotriva efectului altui blestem. După ce face rost de o lumânare neagră, victima se gândeşte la ghinionul ei, ajungând astfel într–o stare de furie. Lumânarea este aprinsă şi se rosteşte următorul contrablestem, pe un ton „mânios, voluntar şi plin de ură":

„O, neagră lumânare
Te umplu pre tine cu
Blestemul a lui meu
Duşman.
la blestemul care
M–a afectat
Şi arde–l;
Şi arde cu el şi
Pe duşmanul meu.
Adu asupra lui de
Două ori răul pe care
El l–a adus asupra mea.
Fă–l să înţeleagă
Că acela care trăieşte

Cu sabia
De sabie va pieri"

Această metodă de a proiecta emoţii într–o stare de concentrare a voinţei nu este prea diferită de felul în care William Tufts Brigham a contracarat o invocare a morţii *kahuna* în Hawaii (vezi capitolul 13). Dar, mai întâi, cum să te asiguri că ai fost cu adevărat blestemat? Dacă a fost doar paranoia şi ai contrablestemat o persoană nevinovată? Diana Dagon pretinde că avem dreptul să ne împotrivim focului cu foc, iar cei ce fac rău nu se pot aştepta de la milă din partea celor pe care i–au vătămat, dar este de acord că unii „preferă să se împotrivească întunericului cu lumină". Mai există un ritual protectiv care se face cu o lumânare albă şi o căpăţână de usturoi într–o miercuri, la miezul nopţii, după ce a fost lună plină. Trebuie să vizualizaţi o puternică lumină albă ce vă înconjoară şi vă pătrunde, apoi, să recitaţi o rugăciune, să faceţi o baie şi să vă imaginaţi cum apa spală blestemul.

S–ar putea ca aceasta să fie abordarea preferabilă. Totuşi Prince şi alţi creştini, pentru care orice lucrare magică este oricum blestemată, susţin că blestemele, externe sau autoimpuse, pot fi revocate doar printr–o abandonare de bună voie în braţele lui Christos.

Astfel de farmece şi ritualuri există de mii de ani, dar tocmai în trecutul îndepărtat, în zorii artei – dacă poate fi numită aşa – blestemării se află cel mai celebru blestem – un blestem care, aruncat acum aproape trei mii de ani, nu a făcut victime decât la începutul celei de–a treia decade a secolului al XX–lea...

3
Blestemul lui Tutankhamon

Dintre toate străvechile civilizaţii, cea a Egiptului exercită vraja cea mai puternică. Numit pe vremuri Khem („pământ negru"), pierdutele origini ale Egiptului evocă o mistică încă exploatată de ocultişti, romancieri şi producători de filme de categoria B. Tărâm al Sfinxului şi al marilor piramide, al lui Isis, Osiris şi al zeilor cu capete de animale, vechi chiar şi în timpul Greciei antice, aici, susţine Platon, a auzit Solon prima oară de povestea Atlantidei de la un preot al lui Sais; tot din Egipt au fugit şi izraeliţii; şi tot în Egipt, grija pentru viaţa de apoi a devenit aşa de puternică încât morţii erau mumificaţi în aşteptarea reînvierii. Lăsaţi să se odihnească împreună cu tezaurele lor, faraonii şi alţi oameni importanţi erau îngropaţi în morminte atât de magnifice, încât, în decursul secolelor, majoritatea au fost jefuite. Foarte puţine au rezistat intacte până în zilele noastre, dar cel puţin unul a reuşit... şi deschiderea lui nu a dus doar la descoperirea unui magnific tezaur, ci şi la multe morţi inexplicabile, care, după câte pretind unii, se datorează unui blestem aruncat de anticii preoţi care l-au dus

pe faraon pe ultimul drum şi care i-a lovit pe mulţi dintre cei implicaţi în deschiderea şi profanarea mormântului şi în împrăştierea comorilor.

Acest mormânt, al misteriosului rege-copil Tutankhamon (1358–1349 î. Ch.), se afla în Valea Regilor, lângă Teba. Deschis în 26 noiembrie 1922, pentru prima oară după trei mii de ani, descoperirea lui se datorează obsesiei unui om, Howard Carter, un arheolog englez autodidact, care a petrecut aproape 30 de ani căutând morminte faraonice nejefuite în fierbintea şi arida vale. Ani de zile, el a fost sigur că cel puţin unul dintre aceste morminte a rămas nedescoperit şi că acesta era cel al lui Tutankhamon.

Inscripţiile referitoare la Tutankhamon fuseseră descoperite lângă templul din Luxor. În expediţia din 1907–1908, în timp ce lucra pentru un american bogat, Theodore Davis, Carter a descoperit o nişă plină cu vase mari din lut în care se aflau mormane de bandaje din in şi articole funerare. Acolo, pe sigiliile puse pe vase şi pe rolele de bandaje, a găsit numele regelui-copil. În apropiere era o groapă; în ea se aflau rămăşiţele unui cufăr de lemn placat cu aur pe care era înscris numele lui Tutankhamon. Davis a crezut că acesta era mormântul regelui, dar Carter se îndoia că un faraon al Regatului de Mijloc ar fi sfârşit îngropat ca un sărăntoc. Undeva în vale trebuia să existe un mormânt nu numai nedescoperit, ci şi nejefuit, pentru că nu apăruseră nici un fel de relicve.

Obsesia lui Carter i-a adus un nou patron, George E.S.M. Herbert, al cincilea conte de Carnarvon. Născut în 1866, acest bogat lord englez supravieţuise unui grav accident de maşină, după care avusese probleme cu respiraţia, mai ales în umedele ierni englezeşti, aşa că din 1903 el

ierna în Egipt. Acolo l-a întâlnit pe Carter prin intermediul lui sir Gaston Maspero, directorul Muzeului din Cairo. Această întâlnire a fost o binecuvântare pentru Carter, care, în ciuda numirii sale ca administrator al antichităților, nu era bogat și avea nevoie de o sponsorizare pentru a-și continua cercetările.

Carnarvon s-a dovedit generos. Timp de 15 ani el a finanțat căutarea mormântului lui Tutankhamon. Până în 1922, Carter cercetase aproape întreaga vale, dar fără succes. Toți colegii săi erau convinși că nu are nici o speranță - și, în cele din urmă, chiar Carnarvon a vrut să renunțe. „M-a costat o avere – i-a spus el lui Carter. Nu îmi mai pot permite".

Doar o mică arie fusese lăsată necercetată, lângă mormântul lui Ramses al VI-lea. Carter a cerșit o ultimă șansă.

– Bine, Howard – a acceptat Carnarvon. Sunt un jucător. Te mai susțin pentru o ultimă încercare. Dacă nu e nici aici, eu mă retrag.

La începutul lui noiembrie 1922, Carter a început să sape iar. După trei zile, el și muncitorii lui nu găsiseră decât pietrișul de la colibele folosite de constructorii mormântului lui Ramses. Dar, în a patra zi s-a găsit o treaptă tăiată în pământ. Era începutul unei scări care ducea la o ușă sigilată.

Pe 6 noiembrie, Carter i-a telegrafiat lui Carnarvon:

AM REUȘIT SĂ FAC DESCOPERIREA ÎN VALE STOP UN MORMÂNT MAGNIFIC CU SIGILII INTACTE STOP PĂSTRAT PÂNĂ LA VENIREA DUMNEAVOASTRĂ STOP FELICITĂRI

Carnarvon a venit repede în Egipt. Când a ajuns, munca a început iar. A durat multe zile până ce s-a depășit ușa și s-a curățat un culoar de trecere. Ajungând la o a doua ușă sigilată, Carter a făcut în ea o gaură suficient de mare ca să treacă o lumânare. Privind în interior, la început nu a văzut nimic. Apoi, după ce ochii i s-au acomodat, a observat ce se afla în cameră: animale ciudate, statui în mărime naturală îmbrăcate în aur, o cupă de alabastru translucid, trei scaune uriașe, ciudate altare negre, un morman de cărucioare încărcate cu obiecte din aur.

Peste tot, luciul aurului. El privea înlemnit bogăția din interior.

– Vezi ceva? a întrebat Carnarvon nerăbdător.

– Da – a răspuns Carter cu greu. Lucruri minunate.

Era 26 noiembrie 1922. Pe atunci nu se vorbea nimic despre blestem. Nu exista nici un motiv.

Și totuși, cine era Tutankhamon? Ce credeau egiptenii din acea vreme? Oare ce puteri oculte controlau aceștia?

Cam tot ce se știe despre acest faraon din a XVIII-a dinastie este că a murit de moarte violentă, dintr-o lovitură în partea stângă a capului; că avea cam 18 ani când a murit și că grupa lui sanguină era A2, subgrupa MN, ceea ce-l făcea să fie o persoană cu o „grupă de sânge rară". Nu se știe mai mult acum decât în februarie 1923, când s-a intrat în mormântul lui și s-a găsit sarcofagul. Identitatea tatălui său, nașterea, viața și moartea lui rămân complet obscure. În mormânt nu s-a găsit nici măcar o bucățică de papirus care să-i descrie soarta.

Se știe doar că în timpul domniei sale s-a revenit la cultul lui Amon și al altor zei mai vechi, înlocuindu-l pe

zeul-soare Aten, la care se închina regalul său predecesor, la fel de misteriosul faraon Akhenaten.

Oare a murit accidental sau a fost ucis de cei care doreau revenirea la vechea credinţă? Dacă a fost aşa, crima a avut succes: moartea lui marchează sfârşitul turbulentei dinastii a XVIII-a. Dar de ce să fi fost omorât? El, sau cei care domneau în numele lui, abandonaseră deja cultul Soarelui. Părăsind oraşul lui Akhenaten, Tell el-Amarna (Oraşul Orizontului), pentru străvechea cetate sfântă Teba, el şi-a schimbat şi numele din Tutankhaton în Tutankhamon (sau alţii îl schimbaseră pentru el).

Ocultismul se ataşase nu numai de tot ce era legat de Egipt, ci mai ales de a XVIII-a dinastie cu mult înainte de descoperirea mormântului lui Tutankhamon.

În întuneric, miturile cresc ca ciupercile, în timp ce măiestria acestor artefacte minunate aflate lângă Tutankhamon au dus la ideea existenţei unei societăţi sau a unei preoţimi care aveau puteri ce depăşesc înţelegerea noastră.

În orice ar fi crezut cu adevărat sau ar fi practicat străvechii egipteni, atunci când Carter şi Carnarvon au intrat în mormântul de-abia descoperit, mulţi susţineau că puterile egiptenilor antici cuprindeau şi pe cea a invocării morţii pentru cei care violau mormintele regale.

Dacă este aşa, era vorba oare de blesteme magice sau doar de nişte prohibiţii funcţionale făcute pentru a-i descuraja pe superstiţioşi? Discutând în *Egyptian Magic* (1901) despre credinţele egiptenilor referitoare la viaţa de apoi, Sir Alfred Wallis Budge observa că „cimitirele îi înspăimântau pe vechii egipteni din cauza spiritelor morţilor care sălăşluiau acolo". El mai adăuga şi că scriitorii greci, evrei şi ro-

mani confirmă că egiptenii erau experţi în ştiinţele oculte, „fiind o naţiune de magicieni şi vrăjitori".

Este limpede că erau cu toţii obsedaţi de misterele morţii şi de ceea ce se află dincolo. Aşa suntem toţi. Ca toate celelalte culturi cunoscute, ei aveau rituri şi ceremonii nu doar pentru a marca moartea unei persoane, ci şi pentru a-şi afirma credinţa în nemurirea (şi în renaşterea) sufletului sau a „corpului subtil" al fiecăruia.

Se pare că egiptenii credeau în puterea fantomatică a *ka*-ului (dublul), o imagine a *khat*-ului (trupul fizic, pieritor), care rămânea împreună cu corpul mumificat în mormânt. Dar ce legătură are acest lucru cu „Blestemul mumiei"? Egiptenii, de obicei, nu-i blestemă pe cei care încalcă legile şi nici nu folosesc blestemul ca pe o armă, precum fac unele dintre culturile învecinate mai noi (Biblia e plină de blesteme). În ceea ce priveşte blestemele care păzesc mormintele, s-ar putea ca efectul lor mortal – dacă există – să se datoreze ingeniozităţii mecanice, nu ştiinţelor oculte.

O plăcuţă cu blesteme găsită în anticamera unui mormânt aflat lângă piramida Medum afirma: „Spiritul mortului va frânge gâtul jefuitorului ca pe cel al unei gâşte". În cameră au fost găsite două cadavre: unul mumificat, unul nu. Al doilea cadavru era victima blestemului – un jefuitor de morminte ucis de o piatră care a căzut din tavan şi l-a lovit chiar când se întindea să ia bijuteriile mumiei[1].

O cultură capabilă să construiască Marea piramidă putea să fi proiectat şi capcane împotriva hoţilor. Blestemul îi îndepărtează pe cei slabi de înger, capcanele îi ucid sau îi mutilează pe cei îndrăzneţi sau disperaţi.

Chiar şi aşa, puţine morminte ale faraonilor au rămas nejefuite până pe 17 februarie 1923, ziua în care Carter şi

Carnarvon, însoţiţi de încă 20 de oameni, au intrat pentru prima oară în mormântul lui Tutankhamon.

★ ★ ★

Carter nu lăsa nimic la voia întâmplării. Închizând iar intrarea interioară, el a pus gărzi înarmate să păzească mormântul zi şi noapte şi a reîngropat intrarea. Carnarvon şi fiica lui, lady Evelyn, s-au întors în Anglia, unde el a oferit revistei londoneze *Times* exclusivitatea povestirii. Între timp, Carter a adunat toţi experţii pe care i-a putut găsi, după care a reintrat în anticameră. Comorile de acolo au fost fotografiate, schiţate şi pregătite pentru conservare; însemnătatea descoperirii putea atrage pe oricine. Mai târziu, Carter a scris: „Până ce am terminat cu anticamera, nervii noştri, ca să nu spun nimic de răbdare, erau distruşi". Şi aceea fusese doar anticamera!

Pe 17 februarie 1923, camera sigilată care ducea din anticameră în încăperea principală a fost deschisă. Se puseseră scaune şi se instalase şi lumină electrică. Aşezat pe o platformă nou construită, cu un ciocan şi un ferăstrău, Carter săpa o gaură în zid. De partea cealaltă, se afla uriaşul altar aurit. Protejându-l cu o saltea, el a lărgit gaura, apoi s-a strecurat prin ea, urmat de Carnarvon şi de un arheolog american, Arthur Mace.

Altarul acoperea întreaga încăpere. În partea sa estică erau uşi pliante, închise şi zăvorâte. În spatele uşilor se afla un al doilea altar, de asemenea cu uşi zăvorâte şi cu sigiliul intact.

„Cred că atunci n-am vrut să rupem sigiliul" – a scris Carter mai târziu –, pentru că, de îndată ce am deschis uşile, ne-a cuprins sentimentul că suntem nişte intruşi, accentuat, probabil, şi de aspectul bandajelor de in decorate

cu rozete aurite... Am simţit că ne aflăm în prezenţa regelui mort şi trebuie să-i arătăm respect, şi ne puteam închipui uşile altarelor deschizându-se una după alta, până la cea din urmă, în spatele căreia se afla însuşi regele. Cu grijă, în tăcere, am închis la loc marile uşi rabatabile[2]".

Şi aşa, încet-încet, au ajuns la sarcofagul care conţinea trei sicrie, şi cel mai ascuns dintre acestea conţinea trupul mumificat al lui Tutankhamon, învăluit într-un giulgiu plin cu bijuterii. Pe faţa lui era o mască încrustată cu cuarţ şi lapislazuli. Pe gâtul şi pieptul lui se afla o ghirlandă ofilită din crini, lotuşi şi floarea-soarelui. După trei milenii petrecute în întuneric complet, ele încă mai păstrau o urmă de culoare.

Două luni mai târziu, Carnarvon a murit. Moartea lui a fost prima dintre cele atribuite blestemului.

Oare morţile s-au datorat unui blestem activat de actul sacrileg de deschidere a mormântului? Sau erau doar o serie de coincidenţe care căpătaseră un sens din cauza foamei de supranatural a publicului?

Moartea lui Carnarvon a fost foarte stranie. Muşcat de un ţânţar de obrazul stâng, el a făcut septicemie, iar după aceea pneumonie. A zăcut douăsprezece zile în Hotel Continental din Cairo. Când a murit, la ora 1:55 dimineaţa, s-au stins toate luminile din Cairo, apoi s-au reaprins – şi, în acelaşi moment, în casa lui din Highclere, în Hampshire, Anglia, căţeluşa lui foxterrier a început să urle, s-a ridicat pe labele din spate, apoi a murit. Acest lucru a fost confirmat de fiul lui, care a devenit al şaselea conte. Şi mai ciudat, doctorii care au examinat mai târziu mumia lui Tutankhamon (căreia nici nu i se scoseseră bandajele până la moartea lui Carnarvon) au descoperit, pe obrazul stâng al regelui, o adâncitură care corespundea exact cu locul în care-l muşcase ţânţarul pe Carnarvon.

Următorul care a murit a fost arheologul Arthur C. Mace de la Metropolitan Museum din New York, coautor cu Carter al cărții *Mormântul lui Tut-anck-amun.* După moartea lui Carnarvon, Mace s-a plâns de oboseală și, fără nici un motiv aparent, a intrat în comă. A murit în același hotel din Cairo ca și Carnarvon. În dimineața următoare, George Jay Gould, un magnat american al căilor ferate, care a vizitat mormântul ca oaspete al lui Carter, a făcut febră; până seara, murise. Evelyn Greely, o americană, s-a sinucis pe când se întorcea la Chicago, după ce vizitase mormântul. Profesorul M. Laffleur de la Universitatea McGill din Canada, oaspete al lui Carter, a murit la o zi după ce a studiat mormântul. Sir Archibald Douglas Reid, radiologul care a tăiat bandajele din jurul mumiei pentru a-i face o radiografie faraonului mort, s-a simțit slăbit, s-a întors în Anglia și a murit în 1924. Woolf Joel, un prieten al lui Carnarvon, navigând pe Nil în drum spre Luxor, a căzut peste bord și s-a înecat[3]. Într-o altă relatare, totuși, unde este pomenit Joel Wool se spune că a murit de febră la întoarcerea în Anglia[4].

Multele discrepanțe din jurul blestemului lui Tutankhamon par să confirme „legea lui Sturgeon" că 95 la sută din orice șir de informații sunt apă de ploaie. Asta lasă cinci la sută care nu sunt. Întrebarea e *care* cinci la sută? În cazul acesta este greu de spus, deși sugestii ca cea făcută de Erich Von Daniken, că extratereștrii sunt cei care au pus blestemul pe mormântul lui Tutankhamon, face parte cu siguranță din cele 95 la sută[5].

Carter, care a murit în 1939 de moarte bună, și mulți alți sceptici au considerat că blestemul este doar o superstiție. Chiar și așa, morțile subite ale celor direct sau

indirect legaţi de mormânt sau de comoară au continuat. Până în 1929, conform unor relatări, 22 de oameni au murit prematur, dintre care 13 erau implicaţi direct în deschiderea mormântului. Printre aceştia se aflau profesorii Winlock şi Foucrat, arheologii Davies şi Harkness, asistenţii Astor şi Callender şi profesorul Douglas Derry, care, pe 11 noiembrie 1925 a făcut autopsia mumiei. Deşi nu prea voia, fie din scrupule, fie din teamă, el a făcut autopsia până la capăt şi a murit curând după aceea de colaps circulator[6].

Fratele vitreg al lui Carnarvon, Aubrey Herbert, prezent la deschiderea sarcofagului, a murit într-o criză de „nebunie temporară" – conform unei versiuni – sau de „peritonită" – conform alteia. Soţia lui Carnarvon, Almina, a murit şi ea, ciudat, de o „muşcătură de insectă", în 1929. Onorabilul Richard Bethell, care l-a ajutat pe Carter să facă un catalog al tezaurului, a murit în acelaşi an, la vârsta de 49 de ani. Conform unei versiuni, se spune că ar fi fost găsit mort în pat din cauza unei embolii; conform alteia, că ar fi murit în fotoliul său de la Mayfair Club din Londra, dintr-o cauză necunoscută, în timp ce a treia versiune sugerează o sinucidere. Cea mai ciudată a fost moartea tatălui său, lordul Westbury (de 78 de ani după unele relatări, de 87 după altele), care s-a aruncat de la etajul şapte al clădirii în care stătea, la Londra.

„Nu mai pot suporta alte orori şi nu văd la ce bun să mai trăiesc", scria în biletul lăsat de el. În dormitorul său a fost găsită vaza de alabastru din mormânt. În drum spre crematoriu, calul a lovit şi a omorât un băiat de opt ani, în timp ce Edgar Steele, un custode de 58 de ani de la departamentul de antichităţi din Egipt al lui sir Alfred Wallis

Budge de la British Museum, a murit pe masa de operaţie, într-un spital din Londra.

Mai mulţi egipteni care au avut legături cu mormântul au murit şi ei misterios, printre ei aflându-se şi prinţul Ali Fahmy Bey, împuşcat într-un hotel din Londra, puţin după ce vizitase mormântul, deşi nu se ştie dacă a fost omorât de soţia lui, de origine franceză, sau de un intrus necunoscut. Puţin după aceea s-a sinucis şi fratele lui.

Morţile au continuat. În 1966, guvernul egiptean a acceptat să expună comorile la Paris şi Mohammed Ibrahim, directorul secţiei de antichităţi, a visat atunci că va fi în mare pericol dacă tezaurul va părăsi Egiptul. S-a luptat, dar n-a reuşit să-i convingă pe ceilalţi. Pe când se ducea la o ultimă întâlnire cu autorităţile din Cairo, a fost lovit de o maşină şi a murit după două zile.

Şase ani mai târziu, succesorul lui, dr. Gamal Mehrez, a murit de embolie, la vârsta de 52 de ani, chiar în ziua în care masca de aur a lui Tutankhamon a fost iar deranjată, fiind dusă cu avionul la Londra, pentru o expoziţie care comemora a cincizecea aniversare a lui Carter şi descoperirea mormântului[7].

Povestea a căpătat atâta putere, încât, atunci când poliţistul din San Francisco, George LaBrash, a suferit un infarct pe când păzea tezaurul în timpul turneului mondial din 1979, el a dat oraşul în judecată, susţinând că accidentul era datorat blestemului. A afirmat că, pe când păzea masca funerară din aur a regelui în muzeul din San Francisco, spiritul lui Tutankhamon „l-a atacat", producându-i atacul de inimă. Nu a câştigat. Chiar şi în California, procesul a părut prea aiurit, deşi este evident că un avocat a socotit că merita să încerce[8].

Carter n-a crezut niciodată în blestem. La urma-urmei, dacă cineva ar fi trebuit să fi fost lovit de acel blestem, el ar fi fost persoana cea mai potrivită. Dar el a mai trăit încă 16 ani, enervat continuu de această superstiție. La început a refuzat să discute despre acest subiect, dar, cum în anii următori legenda nu numai că n-a murit, ci a devenit și mai puternică, până la urmă el a rupt tăcerea, susținând că „zvonurile despre un blestem al lui Tutankhamon sunt o invenție calomnioasă (sic)".

Dovada că blestemul ar fi existat într-o formă scrisă este cel puțin circumstanțială. Se spune că ar fi fost găsită sub două forme. Prima era scrisă cu hieroglife pe o tăbliță de lut obișnuită, găsită de Carter în anticamera mormântului. Pe ea ar fi scris:

Moartea va atinge cu aripile ei
Pe cei care vor tulbura pacea faraonului.

Faptul că această tăbliță nu este menționată în înregistrări, nici nu a fost fotografiată și nu a apărut niciodată în colecția de artefacte este explicat de cei care cred în blestem prin aceea că atât Carter, cât și asociații lui, îngrijorați că blestemul ar fi putut să-i sperie pe muncitorii egipteni, au păstrat-o sub tăcere. În 1980, Richard Adamson, ofițer însărcinat cu paza expediției, a afirmat că povestea cu blestemul a fost inventată ca să-i sperie pe eventualii hoți[9].

Despre a doua formă a blestemului se spune că ar fi fost găsită pe spatele unei statui aflate în încăperea principală. Pe ea scria:

Eu sunt cel care-i izgoneşte pe jefuitorii mormântului cu flacăra deşertului. Eu sunt protectorul mormântului lui Tutankhamon[10].

În ziua în care s-a intrat prima oară în anticameră, au existat zvonuri neconfirmate care susţin că, pe când ultimul om ieşea la lumina zilei, o furtună de nisip a acoperit gura mormântului. Pe când furtuna se potolea, un şoim, emblema regală a vechiului Egipt, a fost văzut zburând peste mormânt şi îndreptându-se spre vest – în credinţa egipteană, direcţia Tărâmului morţilor.

Oricare ar fi adevărul, fascinaţia publicului a continuat să crească. În 1924, după moartea lui Carnarvon şi a celorlalţi, egiptologul francez J.S. Mardrus a susţinut că morţile se datorează blestemului. Subliniind că mormântul fusese *primul* mormânt faraonic intact descoperit şi deschis în zilele noastre, el a susţinut că, date fiind preocupările oculte cunoscute ale străvechilor egipteni, Carter şi Carnarvon ar fi trebuit să „fie suspicioşi şi să-şi ia unele precauţii, atât împotriva lucrurilor care se văd, cât şi a celor care sunt invizibile". Deşi a fost luat în râs de colegi, numărul crescând de morţi bruşte asociate cu mormântul lui Tutankhamon şi morţile inexplicabile ale altor egiptologi, inclusiv ciudatul caz al profesorului H. G. Evelyn White de la Universitatea din Leeds, au părut să-i dea dreptate. După ce lui White i s-a arătat o cameră secretă într-o mănăstire coptă din Egipt, el a reuşit să scoată de acolo mai multe cărţi apocrife. Întors în Anglia, în 1924, el s-a sinucis. În biletul pe care l-a lăsat, scrisese: „Ştiam că sunt blestemat, deşi aveam voie să duc acele manuscrise la Cairo. Călugării îmi spuseseră că blestemul va acţiona oricum. Şi aşa a fost[11]".

Discutând astfel de cazuri, Mardrus a declarat:

– Sunt absolut convins că egiptenii ştiau cum să concentreze asupra şi în jurul unei mumii anumite puteri dinamice despre care noi nu ştim aproape nimic.

Acum, cuvintele lui erau luate în serios.

„Este ciudat – scrie în *New York Times* – cum toate acestea pot fi demolate de scepticism.

Oamenii de ştiinţă au contraatacat. Alan Rowe, un arheolog de la Universitatea din Pennsylvania, a relatat în 1930 că aerul din mormântul egiptean deschis cu cinci ani înainte fusese aşa de toxic, încât toţi cei care l–au respirat au fost loviţi de cumplite dureri de cap după doar câteva minute. Dacă cineva este găsit mort în garaj, a continuat el, se dă vina pe intoxicarea cu monoxid de carbon. Dar dacă aceeaşi soartă îl paşte pe unul dintre cei care au lucrat la mormânt, atunci „o conştiinţă vinovată combinată cu o imaginaţie vie atribuie moartea unui blestem"[12].

În 1933, profesorul Georg Steinberg, directorul Institutului de egiptologie al Universităţii din Leipzig, a publicat o monografie în care erau analizate morţile presupuselor victime ale blestemului. Descoperind că majoritatea nu aveau nici o legătură cu mormântul şi trăgând concluzia că „blestemul faraonilor" nu există, el a mai luat în râs şi inscripţia care se presupune că fusese găsită în anticameră de către Carter. Analiza lui a fost susţinută de profesorul Jean Capart de la Muzeul Regal din Bruxelles. Când nimeni nu i–a oferit lui Capart dovezi ale existenţei inscripţiei, el a susţinut că aceasta ar fi „produsul imaginaţiei unui scriitor în căutare de senzaţional".

Totuşi, după nici un an, dr. Albert M. Lythgoe, curator emerit al Muzeului Metropolitan la colecţia de artă egipteană, a fost lovit de o boală misterioasă. Descris în presă ca

fiind unul dintre puţinii supravieţuitori ai grupului ce deschisese mormântul, Lythgoe a murit destul de repede – victimă a „blestemului". Pentru a linişti lucrurile, succesorul lui, Herbert S. Winlock, a arătat că, dintre cei 54 de oameni prezenţi la deschiderea mormântului (1923), a sarcofagului (1924) şi la dezvelirea mumiei (1925), doar opt muriseră între timp. „Blestemul este o superstiţie complet lipsită de fundament – a tras el concluzia –, aşa că numai cei foarte creduli şi prost informaţi pot s–o creadă"[13].

O analiză similară l–a dus pe James Randi, magician şi specialist în demascarea fenomenelor pretins paranormale, la concluzia că rata de mortalitate era cea aşteptată, având în vedere că mulţi membri ai expediţiei erau în vârstă şi că în acea ţară lipseau complet măsurile igienico–sanitare moderne[14].

Scepticii au mai observat şi că mai există şi alţi oameni, în afară de Carter, care ar fi trebuit să moară, dar care nu păţiseră nimic. Lady Evelyn Beauchamp (născută Herbert), aflată la braţul tatălui ei când acesta a intrat prima oară în mormânt, a trăit până la o vârstă înaintată, la fel ca fratele ei, al şaselea conte. Nici unul dintre ei nu credea în blestem.

Mai mult, dacă blestemele faraonice ar fi fost aşa de eficiente, atunci nici un mormânt egiptean nu ar fi fost jefuit. De ce să te mai deranjezi dacă singurul rezultat este o moarte rapidă şi oribilă? Şi chiar de la început, mormintele regale egiptene au dus o bătălie pierdută împotriva bandelor de jefuitori, majoritatea, probabil, organizate chiar de oficiali ai curţii. Cu un secol înainte de vremea lui Tutankhamon, paznicii disperaţi au exhumat mumiile a 36 de faraoni din mormintele lor jefuite şi, cu aurul rămas, le–au ascuns într–o peşteră sigilată şi camuflată din afara Văii Regilor.

Peştera a fost găsită doar pentru că, în 1880, în pieţele de antichităţi din Cairo au început să apară relicve străvechi. Sir Gaston Maspero, directorul Muzeului din Cairo, a aflat că în 1871 o familie descoperise peştera şi făcea încă de atunci comerţ cu lucrurile găsite. Condus de un informator, asistentul lui sir Gaston, Emil Brugsch, a intrat în mormânt şi a găsit rămăşiţele mumificate ale peste 30 de faraoni străvechi, împreună cu atâtea comori câte nu fuseseră descoperite vreodată.

În legătură cu acest furt nu s-a semnalat nici o poveste legată de blestem, şi jaful fusese mult mai grav decât deschiderea în 1923 a mormântului unui singur faraon, Tutankhamon.

Blestemul lui Tutankhamon este ca zâmbetul pisicii din Cheshire – acum îl vezi, acum nu. Totul este legat de dorinţa de a crede sau nu în ceva şi depinde în mare măsură de atitudinea culturală şi religioasă a individului.

Cum ar fi putut acţiona blestemul după atâta vreme şi la distanţă? Oricine susţine că astfel de arme sau mecanisme mentale sunt create de voinţa unor preoţi morţi demult riscă să fie considerat credul, totuşi omenirea, în toate vremurile, a crezut că blestemele *pot* fi arunca e şi că ele *chiar* ucid. Victima nici nu trebuie să fie conştientă de existenţa lor.

Nu este de mirare că egiptologii şi cei care sapă morminte sunt predispuşi la depresii. Howard Carter suferea de o astfel de depresie, care l-a făcut să renunţe de câteva ori la arheologie. Prietenul lui, dr. Evelyn White, care fusese şi el prezent la deschiderea mormântului, deşi suferea grav pe atunci de o depresie nervoasă, a spus fiecărui doctor care a încercat să-l trateze: „Nu vă obosiţi. Ştiu care este

problema". Lordul Westbury, incapabil să mai suporte „alte orori", s-a sinucis, fiind deprimat; soţia lui s-a sinucis şi ea după cinci ani. Dr. Zakariaj Ghoneim, inspector şef al departamentului de antichităţi pentru Egiptul de Sus, s-a sinucis în 1959, după ce suferise mai mulţi ani de depresie[15]. Prin ele însele, aceste câteva exemple nu dovedesc nimic, dar sugerează că persoanele implicate în activitatea morbidă de exhumare a vechilor morminte sunt candidaţi probabili pentru blestemele efective sau autoblesteme.

Poate este mai mult decât atât.

În 1968, o echipă de radiologi britanici condusă de profesorul R. G. Harrison de la Universitatea din Liverpool, a vizitat Egiptul ca să radiografieze mumia lui Tutankhamon, sperând să afle din ce cauză a murit. În timpul şederii lor acolo, spune Harrison, au fost asediaţi de „întâmplări stranii". Pe când lucrau în vale, luminile s-au stins în Cairo, exact ca în momentul morţii lui Carnarvon; un membru al echipei a murit brusc, fără vreo explicaţie clară.

Un post-scriptum misterios potrivit la acest capitol este faptul că sub masca mumiei, în interiorul celui de-al treilea sicriu, Carter şi ajutoarele lui au găsit un fel de perniţă de fier. Aceasta, împreună cu o lamă de cuţit şi o amuletă-brăţară dovedesc că Egiptul celei de-a optsprezecea dinastii intrase în epoca de fier. Scriitorul Arnold C. Brackman, un sceptic care nu crede în blestem, pare să fi observat un lucru care le-a scăpat celorlalţi, şi anume că există o posibilă legătură între perniţa de fier şi blestem, pentru că în *Cartea egipteană a morţilor*, compusă în timpul celei de-a optsprezecea dinastii, semnificaţia simbotică a perniţei mumiei este descrisă astfel:

Ridică-te din nonexistenţă, oh, tu cel prostrat!... alungă-ţi duşmanii, triumfă asupra a ceea ce fac ei împotriva ta.[16]"

4
Voci ancestrale și păcatul originar

Înapoi, la începutul lucrurilor, în zorii istoriei, la ceea ce este mai mult decât fapt, mai mult superstiții și folclor decât istorie. Următoarele capitole se referă la timpurile în care Europa se afla în acele vremuri întunecate când mii de oameni erau arși pe rug pentru crime imaginare; și acea blestemată eră nu poate fi înțeleasă fără studierea credințelor religioase și a miturilor demonice care întăreau eroarea medievală.

Mai supraviețuiesc doar puține povestiri „adevărate" din acele vremuri îndepărtate, pentru că acum două sau trei mii de ani, nu mulți oameni știau să scrie și „adevăr" însemna altceva pentru ei. Înainte de dezvoltarea științei și a rațiunii, lumea era percepută magic – hotarele dintre mit și „realitate" erau vagi. Se credea că vrăjitorii pot lua forme animale; că zeii umblau printre oameni deghizați; că o eclipsă neprezisă sau apariția unei comete însemnau dezastru; că în zborul păsărilor și în zvârcolirile unui om înghețat se puteau citi semne; că femeile aflate la menstruație nu aveau voie să se apropie de recolte, mâncare sau de orice altceva

ar fi putut pune în pericol prin atingerea lor; că spiritele trăiau în copaci, râuri şi stânci, sau că puteai muri dacă un inamic îţi scria numele pe o bucată de plumb, ceară sau lut asupra căreia rostea un blestem, după care o îngropa. Acestea au dus, în toată lumea, la conceptul de nume „real" sau „secret", şoptit în urechea omului la naştere şi care apoi nu mai era rostit cu voce tare decât dacă urma să fie folosit împotriva lui.

În Bath, Anglia, în 1980, arheologii au descoperit ruinele unui templu dedicat zeiţei romane Minerva. În acesta au fost descoperite „tăbliţe cu blesteme" direcţionate asupra oamenilor de către preoţi plătiţi de duşmanii acestora. La fel, Ezechiel, profetul biblic, condamna femeile „ce cos perniţe fermecate pentru subsuori şi fac marame pentru capul celor de orice statură, pentru a vâna suflete!" (Ezechiel 13:18)*.

Cele mai rele blesteme erau cele aruncate de zei. În miturile greceşti, Bellerophon încearcă să-l călărească pe Pegas, calul înaripat, până în Olimp, dar este aruncat înapoi pe Pământ, pentru a-şi petrece restul zilelor ca un exilat jalnic şi dispreţuit. Prometeu fură focul de la zei şi este legat de o stâncă; ficatul lui, mâncat zilnic de un vultur, creşte la loc peste noapte, doar pentru a fi mâncat iar în ziua următoare. Icar zboară prea aproape de Soare: aripile lui de ceară se topesc, iar el cade şi moare. Acteon, un paparazzo *avant la lettre,* o spionează pe Artemis în timp ce aceasta se îmbăia dezbracată şi, transformat în cerb, este sfâşiat de propriii lui câini. Zeii erau geloşi şi răzbunători.

---

* Citatele din Biblie după *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Ed. Institutului biblic şi de misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1988 (n. tr.)

Crimele, mai ales paricidul şi incestul, erau în mod deosebit blestemate. Oedip, deşi avertizat de Oracolul din Delphi, şi-a omorât fără să vrea tatăl, Laius, şi s-a însurat cu mama lui, Iocasta. Când şi-a dat seama ce făcuse, s-a orbit singur şi a fost urmărit până la moarte de Furii, nu înainte de a-şi blestema propriii fii gemeni, Polinice şi Eteocle. Născuţi din incest, ei îndeplinesc blestemul, omorându-se unul pe celălalt în timp ce se luptau pentru tronul Tebei. La fel de sumbră este drama grecească a lui Oreste, fiul regelui Agamemnon, conducătorul armatei greceşti la asediul Troiei, a cărui mamă, Clitemnestra, i-a tăiat capul după ce amantul ei, Egist, l-a înjunghiat în baie. Agamemnon îl omorâse pe fostul ei soţ, Tantal, precum şi pe bebeluşul ei, în timp ce sugea. Clitemnestra nu avea nici un motiv să-l iubească; Oreste nu avea nici un motiv s-o iubească pe ea. Crescut în exil, Oreste întreabă Oracolul din Delphi dacă trebuie să-i omoare pe asasinii tatălui lui. Apollo, vorbind prin intermediul preotesei sale, îl avertizează că va deveni un proscris dacă n-o va face; Oracolul îl avertizează că Furiile vor pedepsi matricidul. Oricum, Oreste este condamnat. Întorcându-se deghizat în Micene, el intră în palat, îl omoară pe Egist, apoi îi taie capul mamei sale.

În urma acestui act de matricid vindicativ, el este urmărit de Furii şi înnebuneşte, dar este absolvit de Atena, zeiţa înţelepciunii. Aşa că nebunia ia sfârşit şi Furiile se retrag: bunul simţ şi „sfânta persuasiune" câştigă.

Aceste lucruri ne spun multe despre felul în care strămoşii noştri interpretau natura umană şi soarta. Oedip comite fără să vrea crimele despre care fusese avertizat să le ocolească; Oreste este blestemat dacă îşi răzbună tatăl şi blestemat şi dacă nu-l răzbună. Oamenii interpretau viaţa umană însăşi ca pe un blestem şi orice încercare de a o

îmbunătăți (rebeliunea împotriva zeilor, consumarea fructelor Copa ului) erau privite cu multă suspiciune.

Conform credințelor orientale, blestemul este incapacitatea noastră de a nu percepe iluzia (sau autoiluzia care nu este o impunere supranaturală), dar ideea că suntem implicit damnați este puternică în lumea occidentală, datorită legendei biblice conform căreia Adam și Eva au fost izgoniți din Rai și dogmei păcatului originar. Este primul blestem dintr-o carte plină de blesteme: după o numărătoare, cuvântul „blestem" (sau damnare) apare de 230 de ori în Biblie („binecuvântare" apare cam de 410 ori)[1]. Vehiculul principal atât pentru binecuvântări, cât și pentru blesteme, este cuvântul. În *Pilde* 18:21 se spune că „în puterea limbii este viața și moartea", iar în *Pilde* 26:2 că „precum vrabia zboară și rândunica se înalță în văzduh, tot așa blestemul fără pricină nu nimerește"[2].

În *Numerii* 5:11-31 se descrie un blestem folosit pentru a decide dacă o nevastă este fidelă. Femeia trebuie să bea o cupă de apă amestecată cu praf de pe podeaua tabernacolului și cu cerneala luată dintr-un blestem scris. Dacă este vinovată atunci... apa care aduce blestemul va intra în ea și îi va produce mare durere și corpul i se va umfla, iar coapsele îi vor cădea...

Cauza primară a tuturor blestemelor și justificarea acestora este dată de Moise în *Deuteronom* 28:45 și s-ar afla în nerespectarea legilor Domnului.

Ceea ce ne aduce la strania istorie a primului și celui mai mare păcat dintre toate, aruncat de Dumnezeu asupra oamenilor – blestemul păcatului originar.

Milioane de creștini fundamentaliști consideră că este adevărată în sens literal povestea potrivit căreia Domnul

Dumnezeu, după ce a făcut cerurile şi pământul, l-a pus pe Adam în grădina din Eden, spunându-i că poate mânca fructele oricărui copac, dar nu pe cele din copacul cunoaşterii binelui şi răului, „căci în ziua în care vei mânca din el, vei muri negreşit". Apoi, din coasta lui Adam, El a făcut-o pe Eva, prima femeie. Iar Adam şi Eva au umblat goi şi fără ruşine, până ce Eva l-a întâlnit pe Şarpe, care a întrebat-o dacă este oprit fructul vreunui copac din grădină.

Eva îi explică, dar Şarpele îi spune: „Nu veţi muri. Dar Dumnezeu ştie că în ziua în care veţi mânca din el vi se vor deschide ochii şi veţi fi ca Dumnezeu, cunoscând binele şi răul".

Aşa că Eva a mâncat din fructul oprit şi i-a dat şi lui Adam, care astfel nu l-a ascultat nici el pe Dumnezeu. Dându-şi seama brusc că sunt goi, ca fiarele, ei şi-au făcut acoperitori din frunze de smochin, apoi s-au ascuns de teama Domnului. Adam dă vina pe Eva, care dă vina pe Şarpe, dar Yahveh îi blestemă pe toţi trei şi îi izgoneşte pe Adam şi pe Eva din Rai.

Oare de ce atât de mulţi creştini încă mai cred atât de literal în blestem şi susţin că toţi cei care nu sunt creştini sunt blestemaţi, iar femeile sunt mai blestemate decât bărbaţii? Desigur că primii „părinţi" ai bisericii au adoptat dogma blestemului originar pentru a-şi întări poziţia în faţa competiţiei păgânilor. Sf. Paul a spus că fapta lui Adam a adus păcatul şi moartea în lume, dar iertarea şi viaţa veşnică au fost aduse prin Christos (*Romani* 5:12-19). Sf. Augustin considera impulsurile sexuale spontane o dovadă a păcatului originar[2].

Unii afirmă că alegoria Căderii se referă la apariţia unui nou tip de conştiinţă, care domină acum lumea: egotistic şi raţionalist. Aceasta îi face pe oameni să se închidă în ei

însişi, să se despartă de natură, să fie pierduţi într–o lume invadată de păcat. Şarpele s–a despărţit în două: o jumătate este acum mâniosul zeu al cerului, cealaltă este viermele diavolesc; ambii sunt ostili Omului, care, izgonit din Eden, a fost mai întâi uimit, apoi, cum a fost în cazul lui Cain, a fost cuprins de o mânie criminală.

Dovezile includ un altar de piatră săpat cam în jur de 1230 î.Ch. (înainte de Geneză) de regele asirian Tukulti–Ninurti. Acesta îl arată pe rege îngenuncheat în faţa tronului gol al zeului. Până atunci, nici un rege nu mai fusese prezentat în genunchi. O tăbliţă cuneiformă a vremii spune: „Acel care nu are nici un zeu, pe când merge, Durerile îl acoperă ca un veşmânt". Puţin după aceea, neamul asirian a luat–o razna, tăbărând asupra vecinilor lor ca lupii asupra oilor. Basoreliefurile care le celebrează cuceririle înregistrează sadismul, genocidul şi jupuirea de vii a prizonierilor civili. Chiar crimele minore erau pedepsite violent. Căzuţi în capcana egotismului, sentimentele umane le erau străine şi ireale. Alungaţi din Eden, erau blestemaţi de o tensiune nervoasă continuă (de aici „Durerile îl acoperă ca un veşmânt")[3].

Blestemul s–a întins. O violenţă nouă, lipsită de inimă, raţională, a invadat lumea. Comuniunea cu vechii zei, cu natura şi cu mintea intuitivă era pierdută. Filozofii greci au început să stăpânească noua cale, dar majoritatea oamenilor se agăţau de mai vechea stare a minţii, mai deschisă şi mai extatică. Culturi ale beţiei şi orgiilor, ca cel al lui Dionysos, se revoltau împotriva acestui blestem al raţiunii; o revoltă care persista dinaintea milenarismului, credinţelor magice sau oculte, a culturilor psihedelice şi a feminismului. Unii au încercat să creeze noi Edenuri („New Age", sau „Noul Ierusalim") sau noi ordini sociale revoluţionare, cum ar fi comunismul.

Adam şi Eva au mâncat mărul şi au pierdut Edenul, starea lor de comuniune cu mintea intuitivă. Blestemaţi şi exilaţi, erau acum singuri cu ei înşişi. Mulţi cred că blestemul Edenului pierdut încă prevalează şi poate fi anulat doar de Christos.

O altă stare privită de mult ca blestemată este încă numită de mulţi "blestemul". Misterioasa legătură a femeilor cu Luna a fost de mult timp considerată ca fiind datorată sângerării lunare a femeilor în funcţie de ciclul lunar. Menstruaţia, asociată atât cu fertilitatea femeilor, cât şi cu temperamentul acestora, i-au dus pe oamenii primitivi să considere Luna în descreştere, ca şi pe femeile cu menstruaţie, ca „bolnave" sau „blestemate". În Germania, perioada de menstruaţie era numită „luna"; în franceză „le moment de la lune". Maurii numesc menstruaţia *mata marama*, „boala lunară", afirmând că prima menstruaţie a unei fete vine doar când luna doarme cu ea. Din India până în America de Nord, cuvintele „luna" şi „sânge menstrual" erau similare sau identice. În lumea antică, femeile la menstruaţie erau considerate tabu – necurate, sfinte, departe de viaţa normală, închise într-o încăpere separată. Sângerarea era ceva supranatural, nu o rană obişnuită. Erau periculoase. Atingerea lor putea cauza boli. Prezenţa lor într-o casă putea stinge focul din cămin. Hrana ce li se aducea era lăsată la distanţă. Nici o femeie la menstruaţie nu avea voie să meargă pe lângă lanuri, pentru ca acestea să nu se ofilească. Un aborigen australian, dacă afla că nevasta lui s-a întins pe pătura lui în timp ce se afla la menstruaţie, putea s-o omoare, apoi să moară şi el de groază după nici o noapte.

Băieţii adolescenţi erau iniţiaţi prin rituri înfricoşătoare prin care li se testa curajul şi erau despărţiţi de mama lor, dar ritul de iniţiere pentru fetele la pubertate era ritul natural al primei lor menstruaţii.

Cuvântul *Sabbath*, aplicat zilei de odihnă a creştinilor, duminică* (şi sabatul vrăjitoarelor), poate proveni din babilonianul sabattu sau sabat, care înseamnă „odihna inimii". În această „zi de repaos", sau „zi a răului" , când era Lună plină, se spune că Ishtar, zeiţa Lunii, avea menstruaţie. În acea zi nu era voie să muncesti, să mănânci mâncare gătită sau să pleci într–o călătorie.

Această zi a devenit ulterior o zi a săptămânii în care fiecare respecta străvechiul tabu. Psihologul Esther Harding, adeptă a lui Jung, argumentează că acest tabu a apărut ca o încercare a bărbaţilor „...de a se apăra, despărţindu–se de femelele periculoase şi de efectul devastator al propriei lor sexualităţi"[4].

Faptul că această credinţă în condiţia blestemată a femeii mai poate afecta şi astăzi viaţa femeii este sugerată de o scrisoare de la o femeie de 30 de ani primită în 1987 de predicatorul creştin Derek Prince. Femeia povestea că a avut întotdeauna un ciclu neregulat, stare pe care doctorii o atribuiau unui dezechilibru hormonal. În august 1985, ea a auzit nişte casete înregistrate de Prince pe tema „Binecuvântări şi blesteme". La sfârşit era o rugăciune. Ea a spus–o cu voce tare. Ascultând caseta mai târziu, a fost uimită de afirmaţia lui Prince că „aproape toate dereglările menstruale sunt rezultatul unui blestem". Verificând calendarul, şi–a dat seama că din august, când spusese prima oară rugăciunea, ciclul ei devenise regulat. Ea a ajuns la

* Duminică – Sunday („Ziua Soarelui") în engleză. (n. tr.)

concluzia că, din cauză că încă din timpul şcolii atât ea, cât şi colegele ei numiseră menstruaţia „blestem", această identificare fusese suficientă ca să declanşeze neregularităţile.

În ceea ce priveşte străvechiul blestem al sterilităţii (*Deuteronomul* 28:18 „Blestemat să fie rodul pântecelui tău"), Prince ne povesteşte istoria unui cuplu care timp de 12 de ani nu avusese copii, deşi la analize nu se descoperise nimic în neregulă. În iulie 1985, cuplul a asistat la o rugăciune colectivă a lui Prince, în care el vorbea despre blestemele aruncate asupra familiilor. Simţind că este vorba de aşa ceva, cei doi l-au implorat pe Prince să se roage pentru ei. Prince a declarat blestemul rupt; soţia lui, Ruth, i-a spus femeii că „nu va mai fi nici stearpă, nici fără fruct". Doi ani mai târziu, spune Prince, cuplul a apărut la o altă întrunire în Anglia, aducând băieţelul lor abia născut[5].

Practicarea vrăjitoriei a fost întotdeauna considerată a fi blestemată, mai ales când anexa puterea divină scopurilor păcătoase ale muritorilor. Biblia (*Deuteronomul* 18: 10–11) denunţa toate formele de necromanţie, divinaţie, preziceri, farmece şi vrăjitorie ca fiind „urâciune în ochii Domnului". Totuşi, Samuel ne spune cum Saul, rege al Israelului, supărat de trădarea poporului său, de cuceririle filistinilor şi de refuzul Domnului de a-i răspunde la întrebări, s-a dus pe ascuns la o ghicitoare, vrăjitoarea din Endor, pentru a o întreba despre viitor.

Noaptea, el a apărut la ea deghizat şi i-a ordonat să conjure spiritul profetului Samuel, răposat de curând. La început, femeia a refuzat, conştientă că Saul executase mai multe vrăjitoare până atunci şi crezând că este un tertip ca s-o omoare. Dar, când el i-a jurat pe Dumnezeu

că nu i se va întâmpla nimic rău, ea l-a invocat pe Samuel, pe care doar ea îl putea vedea „ca pe un zeu ieşind din pământ" şi ca „pe un bătrân... învăluit într-o robă".

Apariţia lui Samuel l-a întrebat pe Saul de ce era tulburat. Saul i-a spus că Dumnezeu îşi întorsese faţa de la el şi nu-i mai răspundea nicicum, nici prin profeţii, nici prin vise. Avea nevoie de sfatul lui Samuel.

Samuel l-a blestemat atunci cu cunoaşterea faptului că fiii lui erau aprope de moarte, Israelul urma să cadă în mâinile filistinilor şi David urma să devină rege. Saul, care nu mâncase de o zi şi o noapte, a leşinat de groază. Vrăjitoarea, de milă, a ucis un viţel gras, a copt pâine nedospită şi l-a hrănit pe Saul şi pe cei doi servitori ai acestuia, iar Saul s-a ridicat şi a plecat... şi în ziua următoare a murit.

Nu se mai spune nimic despre vrăjitoare sau despre soarta acesteia. Scribul biblic pare nefericit la ideea că a fost obligat să povestească astfel de acţiuni blestemate de Dumnezeu.

Scriitorii romani clasici sunt mai puţin sensibili. Şi aşa îi putem mulţumi lui Lucan pentru povestea lui Erichtho, vrăjitoarea din Thessalia. În *Pharsalia*, Lucan ne povesteşte cum din pământul uscat şi sterp au apărut cele mai puternice vrăjitoare. Vrăjitoarele din Thessalia puteau să influenţeze vremea, să aducă dragostea în cele mai aspre inimi şi să încurajeze „chiar severitatea vârstei... să ardă cu focul tinereţii". Atât Babilonul cât şi Memphis din Egipt, străvechi centre faimoase ale magiei negre, fuseseră, se spune, depăşite de această putere. „Incantaţia vrăjitoarelor din Thessalia ajunge în cel mai îndepărtat loc al zeilor şi conţine cuvinte atât de puternice, încât nici grija cerurilor sau a sferelor nu poate să-i apere pe zei şi să le respingă puterea", pretinde Lucan în chip de prolog al poveştii sale despre

cum Sextus Pompei, fiul lui Pompei cel Mare, a încercat să-şi afle viitorul, consultându-i pe cei morţi prin vrăjitoarea Erichtho, care „se înţelegea bine cu puterile infernale, scormonind prin morminte".

Lucan o descrie pe Erichtho, cea mai puternică şi hidoasă dintre toate vrăjitoarele thessaliene, ca fiind palidă şi slabă, cu părul încâlcit şi cu respiraţia urât mirositoare. Înfruntând fulgerele de la miezul nopţii, chiar paşii ei otrăvesc fructele pământului. Trăind într-un mormânt din care a fost izgonită fantoma celui mort, obiceiurile ei sunt la fel de păcătoase pe cât este puterea ei de mare: „Ea smulge membrele celor morţi şi le scoate ochii. Cu dinţii, ea roade funia de pe spânzurătoare şi-l smulge pe asasin de pe cruce. Foloseşte în scopurile ei măruntaiele uscate de vânt şi măduva albită de soare. la cuiele care au străpuns mâinile şi picioarele criminalului, sângele închegat care a curs din rănile lui şi muşchii ce l-au ţinut atârnat".

Aşteptând până ce un lup a început să sfâşie un cadavru aflat pe un câmp de luptă, această plăcută străfoaşă a celor trei vrăjitoare din *Macbeth* (vezi capitolul 20) va „trage bucăţile din fălcile lui flămânde" pentru a strânge ingrediente pentru poţiunile sale. Stând la căpătâiul unui muribund, ea îi va „muşca buzele, îi va strânge traheea şi îi va susura în ureche un mesaj către puterile infernale".

Lucan descrie cum Sextus, căutând-o pe Erichtho la miezul nopţii într-un loc stâncos de lângă nişte morminte părăsite, îi cere să-i oblige pe morţi să-i spună ceea ce ştiu despre viitorul lui. Răspunzând la aceasta, ea îi spune că poate schimba soarta unui individ şi chiar poate întineri un bătrân, dar nu poate rupe şirul sorţilor şi îi mai spune că va încerca să-i arate viitorul. Pentru aceasta, zice ea, va avea nevoie de un cadavru proaspăt cu plămâni sănătoşi, pen-

tru că morții mai vechi „vorbesc incoerent". Făcând noaptea încă și mai întunecată prin vrăjile ei, aducând un „nor negru" în jurul capului ei, ea îl duce pe Sextus lângă un câmp de luptă din apropiere pentru a căuta printre trupurile celor neîngropați. Chiar și lupii și păsările de pradă fug la apropierea ei. Alegând un cadavru, ea îi petrece un cârlig sub falcă și îl trage peste stânci și pietre până la o peșteră acoperită, unde tisa crește deasă. Acoperindu-și fața cu părul și cu o ghirlandă de vipere în jurul sprâncenelor, îi ceartă pe Sextus și pe oamenii lui pentru că le e frică. Începe să lucreze la cadavru, ungându-l cu saliva unui câine mort, măruntaiele unui mort, măduva unui cerb care a fost hrănit cu șerpi și multe alte lucruri oribile. În cele din urmă, cântă o incantație lungă, teribilă, păgână, adresată Furiilor din lad. Vocea ei seamănă cu lătratul unui câine și urletul unui lup, cu țipătul unei bufnițe, cu răgetele unei fiare sălbatice și cu înfricoșătorul sâsâit al unui șarpe. În cele din urmă apare spiritul celui mort și rămâne în fața ei, palid și tăcut, vorbind doar când i se comandă. După ce a oferit informația cerută, el cere să fie lăsat să se odihnească pentru vecie. Ea construiește un rug funerar pe care cadavrul se așază singur; ea aprinde torța și asta este totul[6].

Un alt vechi vrăjitor este Simon Magul, care, după Noul Testament, a afirmat că ar fi rivalul lui Christos. Legenda ne spune cum, într-o bătălie magică purtată împotriva Sf. Petru la palatul lui Nero din Roma, acest magician gnostic a zburat prin aer, dar a căzut și a murit când sfântul a început să se roage.

Necromanția și divinația au prosperat. La fel cum Napoleon și Hitler au crezut că anume catrene ale lui Nostradamus se referă la ei, la fel și Iulius Cesar a crezut că o

faimoasă profeţie a sibilelor se referă la el. În ea se vorbea despre un mare rege care vine la putere în est şi este destinat să cucerească şi să unească toate popoarele lumii, iar domnia lui va fi o epocă a gloriei.

După câte s-a văzut mai târziu, singura profeţie care a rămas asociată cu Cesar i-a fost strigată din mulţime de Vestricius Spurinna:

– Fereşte-te de Idele lui Marte!

În general, anticii reuşeau să vadă un semn, de obicei nenorocos, în orice eveniment deosebit, mai ales în cele cereşti.

Cometele, vizitatori cu cozi în flăcări, mişcându-se pe cerul nopţii mai libere decât planetele, erau întotdeauna temute. Mulţi încă le consideră blestemate. Pentru potopul lui Noe s-a dat vina pe o cometă; astronomul englez, sir Fred Hoyle, a presupus că aceste comete însămânţează atmosfera Pământului cu organisme ce aduc noi forme de gripă. Alţii pretind că aceşti bulgări de zăpadă din cer, orbitând neregulat în jurul Soarelui, nu ne afectează şi că singurele nenorociri provin din „superstiţii nefondate"[7].

Tacit, istoricul roman, scriind pe vremea lui Nero, ne povesteşte despre o cometă care a apărut în jurul anului 60 d. Ch. şi i-a făcut pe supuşii împăratului să se comporte de parcă „Nero ar fi fost deja detronat" şi „să se întrebe cine va fi succesorul lui". Astrologul lui Nero, Balbillus, l-a sfătuit pe împărat să îndepărteze mânia cerească „folosindu-i pe cei mai importanţi supuşi ca pe nişte conductori ai ghinionului şi să lase ca mesajul din cer să fie îndeplinit de moartea lor, nu a lui". Şi, după cum a scris Suetoniu, Nero „...a masacrat aproape toată nobilimea... şi toţi copiii

celor condamnaţi au fost exilaţi din Roma, apoi au fost lăsaţi să moară de foame sau au fost otrăviţi". Şi aşa, aşteptarea norodului a fost răsplătită: oamenii puternici şi urâţi *au* pierit, după cum profeţise cometa. Nero a supravieţuit şi chiar o vizită în anul 66 a cometei Halley nu a reuşit să-i zdruncine tronul: el a murit în 68, la vârsta de 32 de ani.

Cometa Halley a revenit în 1066, în timp ce normanzii cuceream Anglia. În timpul următoarei sale vizite, din 1910, şerifii statului Oklahoma din SUA au reuşit cu greu să împiedice sacrificarea unei fecioare de către nişte sectanţi lunatici, numiţi Sacrii Urmaşi, dintre care mulţi s-au sinucis apoi pentru a scăpa de mânia cerului. În acelaşi an, regele Eduard al VII-lea al Angliei a murit în urma „unor complicaţii respiratorii cauzate de cometă".

Cum în 814 nu a apărut nici o cometă care să vestească moartea lui Charlemagne, cronicarii au anunţat totuşi apariţia uneia. Incaşii considerau cometele ameninţări cu moartea ale zeului Soarelui, Inti: una a apărut în 1531, înaintea sosirii conchistadorului spaniol Pizzaro. Mai recent se afirmă că moartea preşedintelui Kennedy la Dallas, Texas, în 1963 (vezi capitolul 17) a fost anunţată de cometa Pereyra. Cei care au prezis acest eveniment nu au fost decapitaţi, cum s-a întâmplat, conform legendei, cu astronomii imperiali chinezi Hi şi Ho, care s-au îmbătat şi n-au reuşit să anunţe iminenţa unei eclipse de soare. Împăratul Yao i-a acuzat că „au violat cele cinci forţe fundamentale şi au neglijat cele trei reglementări fundamentale"[8].

Frica de Judecata de Apoi a dus la apariţia multor obiceiuri care urmăreau să înlăture vinovăţia şi teama şi să asigure intrarea în rai, indiferent de cât de păcătoasă ar fi fost persoana în cauză.

În toate vremurile s-a recurs la ţapii ispăşitori. În Irlanda, păcatele celor morţi de curând erau trecute unei familii ereditare de „consumatori de păcate". Mâncarea lăsată pentru cei morţi pentru a-i ajuta în călătoria în cealaltă lume era consumată de „consumatorii de păcate", care acumulau astfel o greutate mare de păcate. Când le venea şi lor sorocul, toate păcatele strânse erau mâncate de fiii sau succesorii acestora. La sărbătoarea evreiască a recompenselor, înaltul preot îşi ţinea mâinile deasupra unei capre, mărturisea păcatele evreilor, apoi o alunga în deşert. Dar cel puţin era lăsată în viaţă. În Himalaya, oamenii îmbătau un câine; apoi îl izgoneau din sat, după care îl loveau cu pietre până îl omorau pentru ca nici o boală şi nici un ghinion să nu intre în satul lor pentru încă un an. Într-o regiune a Nigeriei, în fiecare an erau omorâte două persoane pentru a-i scăpa de păcate pe cei care plăteau sacrificiul. O dată pe an, în oraşele din Thailanda era luată o femeie adulteră şi era aruncată pe un morman de bălegar pentru a atrage spiritele rele, interzicându-i-se să se mai întoarcă vreodată. În multe culturi străvechi, tortura anuală, crima şi canibalismul ritual al regelui divin sau al alesului zeu al grâului erau menite să-i îmbuneze pe zei şi să asigure fertilitatea.

* * *

Astfel de ritualuri ale ţapilor ispăşitori mai există încă: creştinii susţin că Christos a murit pentru păcatele lor, iar istoria modernă a reînviat una dintre cele mai sinistre superstiţii de tip ţap ispăşitor: antisemitismul, blestemarea evreilor ca ucigaşi ai lui Isus, condamnaţi să rătăcească pe vecie, fără nici un cămin.

Un evreu (în ebraică *yehudi)* este un membru al Judah, care înseamnă fie tribul lui Judah, fie unul dintre cele

12 triburi care pretindeau Pământul Făgăduinței, sau din mai recentul regat al lui Judah (spre deosebire de regatul nordic Israel). Numiți la început evrei (*Ivrim*), aceștia au fost numiți apoi israeliți (*Isre'elim*) până la sfârșitul exilului din Babilon, în 538 î.Ch. După aceea, toți adepții iudaismului au folosit termenul *yehudi*.

Poate că antisemitismul și-a avut originea în invidia față de cei care pretindeau că există un singur Dumnezeu - Yahveh, care, în mitul Edenului, blestemase întreaga umanitate. Yahveh însă îi binecuvântase pe cei care-l ascultau, și pe evrei în special, ca fiind Poporul Ales, după cum se spune în *Numeri* 24:9:

„Cel ce te binecuvântează, binecuvântat să fie,
și cel ce te blestemă să fie blestemat!"

Astfel, toți cei ce se opuneau lui Israel se opuneau chiar lui Dumnezeu - o atitudine menită să irite alte neamuri. În 333 î.Ch., Alexandru cel Mare a cucerit Iudeea. După moartea lui, influența elenistică a dus la stăpânirea romană și la revolte continue ale iudeilor, de la cea a maccabeilor (aprox. 167 î.Ch.) până la sinuciderea în masă a zeloților la Masada (74 d.Ch.), după ce împăratul Titus a cucerit Ierusalimul. La un secol după Christos, o revoltă finală condusă de Simeon bar Kohba a eșuat. Înrobiți și dispersați, evreii au fost și mai persecutați când Constantin (279–337 d. Ch.) a trecut la creștinism, pe care l-a făcut religia de stat a Romei. Fiindcă creștinii nu aveau voie să fie cămătari, evreii au fost considerați utili, în chip de cămătari.

Cruciadele au dus la reînvierea antisemitismului. Mai mulți evrei se stabiliseră în Anglia și în Germania, dar ei respingeau asimilarea și legile lor le interziceau să se căsătorească cu neevrei. În timpul isteriei cruciadelor, au în-

ceput să abunde mituri fantastice: că Anticristul, când se va naşte, va fi un evreu din tribul lui Dan; că el îi va îndrăgi cel mai mult pe evrei şi că evreii omorau ritual copii creştini pentru sângele folosit în ritualurile pascale. Această „ofrandă de sânge" (atribuită lui Hugh of Lincoln, Anglia, 1255) a fost folosită pentru a justifica atrocităţile. Degeaba evreii torturaţi insistau că iudaismul interzice consumul de sânge; în această nebunie, creştinii au construit fantezia inversă, pentru a justifica măcelărirea evreilor „demonici".

În 1290, evreii au fost izgoniţi din Anglia, în 1395 din Franţa, în 1492 din Spania. Forţaţi să trăiască în ghetourile Europei nordice, au fost blamaţi pentru epidemia de ciumă, care a decimat o treime din populaţia Europei din 1348 până în 1350. S-a susţinut că ei otrăviseră fântânile. În 1349, creştinii din Bruxelles, Frankfurt, Mainz şi Köln au ars şi au înecat pe toţi evreii pe care i-au putut găsi „pentru că credeau că aşa îl vor mulţumi pe Dumnezeu"[9].

Legenda evreului condamnat să rătăcească pe pământ până la Judecata de Apoi pentru că-l insultase pe Christos pe drumul Calvarului este descrisă de Matthew din Paris, care a spus că a auzit această poveste de la un arhiepiscop armean în 1228, că numele bărbatului era Ahashverus şi că fusese paznic la palatul lui Pilat. Acest Jidov Rătăcitor îl lovise pe Isus, care i-ar fi spus: „Eu voi rămâne aici şi mă voi odihni, dar tu până în ziua din urmă vei rătăci".

Miturile demonice n-au dispărut. Spre sfârşitul secolului al XIX-lea, când nişte ocultişti, printre care MacGregor Mathers, au atribuit vechi texte magice cabaliştilor evrei, antisemiţii, cum ar fi Richard Wagner şi Houston Stewart Chamberlain, au reînviat străvechea flacără a urii.

În Rusia anului 1903, *Protocoalele înțelepților Sionului* au apărut în chip de dovadă a unei „conspirații internaționale evreiești", care urma să preia conducerea lumii. A fost o înșelătorie în care au crezut foarte mulți. În 1919, armata albă rusă a masacrat 60 000 de evrei, dând vina pe ei pentru revoluția din 1917. Chiar în Londra anului 1921, *Times* considera *Protocoalele* adevărate. Când, în 1933, conducătorul nazist Adolf Hitler a ajuns la putere în Germania, el a folosit mitul evreului demonic pentru a începe o persecuție care a dus la „Soluția Finală": încercarea de a-i extermina pe toți evreii. Au murit aproape șase milioane de evrei, majoritatea în camerele de gazare de la Auschwitz și Belsen. Oroarea secolului al XIV-lea a fost reeditată mult mai oribil în secolul al XX-lea.

Astăzi, evreii și-au recăpătat patria, Israel. Dar *Protocoalele* au rămas în circulație; sectele creștine apocaliptice încă susțin că Armaghedonul, bătălia finală între Christ și Antichrist, va avea loc pe „Pământul sfânt".

Antisemitismul poate lua naștere din antipatia pe care o provoacă cei care se țin deoparte sau se consideră „aleșii Domnului"; țiganii, un alt popor exclusivist și nomad, au fost și ei persecutați de naziști și de alții. Dar poate fi și rezultatul unei ciudate confuzii religioase tipice monoteiștilor, care văd toate lucrurile ca opuse, alb și negru, bine absolut și rău absolut, fără nuanțe intermediare și fără să permită judecăți morale sau îndoieli.

Ceea ce este tot un blestem.

5
Papii magicieni și cavalerii templieri

Blestemele nu sunt doar *individuale* ; unele sunt fructul unei stări de spirit întunecate, ostile și paranoide care există în instituțiile care folosesc frica și tortura pentru a controla credința. Cu mult înainte de apariția NKVD–ului sovietic sau a SS–ului nazist, inchizitorii dominicani știau cum să smulgă mărturisiri false victimelor înspăimântate – în numele lui Isus Christos, Domnul Iubirii.

Încă de la începuturi, biserica a recurs la blesteme și la teroare, dar a durat aproape un mileniu până ce s–a ajuns la fanatismul criminal al Evului Mediu, când catharii, templierii și mii de femei – și câțiva bărbați – au fost torturați și arși de vii ca eretici și vrăjitoare.

Sf. Paul îi denunțase pe falșii învățători și pe cei „care nu–L iubesc pe Christos" ca blestemați, alungați din grația divină; dar abia când creștinismul a devenit religie de stat în Roma, biserica a început să capete putere. Înaintea unei bătălii cruciale din 312 d.Ch., împăratul Constantin și „toate trupele" au văzut „semnul crucii" pe cerul amiezii și cuvin-

tele „In hoc signo, vinces". În acea noapte, el a fost vizitat de Christos în vis; în ziua următoare, Constantin şi-a pus oamenii să picteze semnul crucii pe scuturi. Sau aşa ne povesteşte episcopul creştin Eusebius[1]. Cum creştinismul devenise de acum oficial, episcopii aveau puterea de a-i blestema pe toţi pentru diverse păcate. Îl blestemau pe împărat şi îi blestemau deopotrivă pe cei bogaţi şi pe cei săraci. Cei săraci, lipsiţi de alte resurse, îi blestemau pe toţi, sau treceau la alte credinţe, pe care biserica sau împăratul le anatemizau repede şi le blestemau ca fiind eretice.

Puterea bisericii a crescut treptat. În 545 d.Ch., împăratul bizantin Justinian a cerut ca secta monofizită să fie declarată eretică. În Roma, Papa Vigilius, care plătise două sute de funzi de aur ca să fie ales, a refuzat să semneze edictul. Ascuns sub altarul Sf. Petru, el s-a agăţat cu atâta forţă de el când soldaţii împăratului încercau să-l tragă afară de barbă, încât altarul era să cadă peste el. După ce i s-a promis protecţie, el a plecat la Constantinopol, unde a fost luat însă prizonier. În 553, Justinian a convocat un consiliu al bisericii, la care Papa a refuzat să participe. Erezia a fost condamnată şi toţi credincioşii blestemaţi. Vigilius a cedat şi şi-a mărturisit greşelile. Justinian l-a eliberat şi Papa a pornit înapoi spre Roma, dar a murit înainte să ajungă acolo[2].

Biserica romană nu şi-a câştigat decât târziu autoritatea şi structura pe care le are în prezent. Abia în 1074, papa Grigore al VII-lea a impus celibatul preoţilor: preoţii căsătoriţi trebuiau să-şi părăsească soţiile sau să fie blestemaţi pentru eternitate. A fost multă agitaţie, dar Papa a câştigat şi prohibiţia este valabilă şi azi. Nu e de mirare că Grigore nu era prea popular printre clerici, însă cetăţenii

Sfântului Imperiu Roman, care se revoltaseră împotriva împăratului Henric au făcut un apel direct la Papă. Când Grigore a fost atacat, rănit şi apoi răpit în Roma, cetăţenii i-au atacat pe răpitori şi, la rândul lor, au început să-l urmărească pe Henric. Într-un joc periculos, Papa, ca şef al bisericii romane, l-a convocat oficial pe Henric la Roma; în acest timp, Henric a convocat un sinod bisericesc la Worms pentru a-l blestema şi a-l face să abdice pe Papă. Rezultatul a fost că Grigore s-a mişcat mai repede şi l-a blestemat pe Henric. Henric s-a prezentat în ianuarie 1077 la castelul papal, umil şi oropsit, şi a stat trei zile şi trei nopţi descult şi în zdrenţe înainte de a fi primit de Papă. Ulterior, şi-a recâştigat tronul, dar zarurile fuseseră aruncate - papii şi împăraţii urmau să se lupte timp de secole de atunci. La Sinodul de la Brixen, la care Clement al VII-lea a fost ales antipapă, Grigore a fost denunţat ca magician şi necromant. În 1085, el a murit în exil.

Se spune că, într-o zi, pe când mai era Papă, Grigore a ajuns la biserica din Lateran, unde şi-a dat seama că-şi uitase *grimoire*-ul, sau cartea magică. A trimis doi servitori înapoi la vilă ca să i-l aducă, ameninţându-i cu blesteme cumplite dacă l-ar fi deschis. Dar curiozitatea a câştigat şi servitorii nu numai că au deschis, ci au şi început să rostească imprecaţiile cu voce tare. Au apărut mai mulţi demoni.

- Vă vom asculta ordinele, au zis ei, dar dacă vreţi numai să vă distraţi, ne vom arunca asupra voastră şi vă vom distruge.

Îngroziţi, servitorii le-au cerut demonilor să dărâme zidul din faţa lor, ceea ce aceştia au şi făcut. Nu se ştie dacă Grigore a aflat sau nu, dar dacă a aflat, probabil a scos un fulger din mânecă - faptă ce se considera a fi una dintre puterile lui - şi i-a trăsnit.

Grigore nu a fost singurul papă magician. Ioan al XX-lea şi Grigore al VI-lea, dinaintea lui, erau şi ei scormonitori entuziaşti prin acele arte pentru care mai târziu mulţi oameni au fost arşi pe rug. Cel mai cunoscut papă mag a fost Gerbert, alias Silvestru al II-lea. Despre Gerbert, care învăţase araba şi adusese cifrele arabe în Europa, se spune că şi-ar fi vândut sufletul diavolului în schimbul papalităţii şi, ca şi Albertus Magnus şi Roger Bacon din secolul al XIII-lea, avea un cap de bronz care îi răspundea la toate întrebările şi rezolva cele mai obscure probleme. În mod ciudat, una dintre acuzaţiile aduse templierilor când au fost arestaţi în 1307 a fost că şi ei se închinau unui cap ciudat.

Despre unul dintre succesorii lui Silvestru al II-lea, Benedict al IX-lea, papă de la vârsta de 12 ani, se spune că folosea magia neagră pentru scopuri mult mai lumeşti. „Printre altele, el le făcea pe matroanele romane, prin incantaţiile sale, să-l urmeze prin păduri şi munţi, vrăjite şi cu sufletele copleşite de irezistibilele farmece ale magiei sale"[3].

În 1095, prima cruciadă plecată pentru a elibera Pământul Sfânt, a fost iniţiată de unul dintre cei doi papi care se luptau pentru supremaţie, Urban al II-lea. El s-a gândit că astfel şi-ar întări autoritatea şi ar rezolva un conflict care dura de două secole. În timpul acestei cruciade s-a fondat Ordinul Cavalerilor Templieri. Două secole mai târziu, un papă şi un rege au conspirat pentru a-l nimici, atrăgând astfel asupra lor un blestem care i-a distrus pe amândoi.

Toţi ştim că vineri 13 este o zi ghinionistă. Imaginea proastă a numărului 13 este explicabilă, având în vedere vechea asociere a acestuia cu misterele păgâne lunare/femeieşti. Primii părinţi ai bisericii au distrus misterele

păgâne, dar ciudatul *treisprezece* a refuzat să dispară. Christos şi cei doisprezece apostoli sau judecătorul şi cei doisprezece juraţi fac treisprezece; anul nostru de 12 luni este fals; nu sunt 12, ci 13 luni într-un an (13 x 28 = 364). Treisprezece înseamnă ghinion – ca trecutul pe sub o scară sau spartul oglinzilor – şi astăzi multe blocuri- turn nu au etajul treisprezece. Dar de ce vineri, când luni – alias Luna – are, desigur, aceleaşi conotaţii sinistre?

Un motiv ar putea fi că această dată este comemorarea unei crime groaznice. În zorii zilei de vineri 13 octombrie 1307, soldaţii regelui francez Filip cel Frumos au asaltat căminele templierilor din întreaga Franţă. Complotul fusese plănuit de mai multe luni. Ordinul de arestare, emis pe 14 septembrie, fusese trimis slujbaşilor regali din toată ţara, împreună cu o listă cu acuzaţii, pe baza cărora cavalerii urmau să fie torturaţi până ce mărturiseau.

De ce? Pentru că Filip era falit. După ce-i alungase pe evrei, în 1306, şi le luase averile, acum dorea şi aurul templierilor.

Dar surpriza trebuia să fie totală. Templierii, deşi alungaţi de pe Pământul Sfânt în 1291, la sfârşitul cruciadelor, erau încă o putere formidabilă. Având flotă proprie, fiind bancheri ai regilor, stăpâni ai unor vaste terenuri şi răspunzând doar în faţa Papei, erau invidiaţi, temuţi şi urâţi pentru bogăţiile, ferocitatea şi aroganţa lor. În timpul cruciadelor fuseseră invulnerabili, dar acum inamicii lor – dominicanii, ospitalierii şi pragmaticii, cum era Filip – au văzut o şansă. Pentru a justifica această confiscare a averilor, Filip şi-a dat seama că trebuie să acţioneze ca un campion moral al bisericii, descoperind o conspiraţie atât de ticăloasă, încât îi va îngrozi şi pe cei mai curajoşi oameni. Ordinul Templului trebuia să fie degradat, demo-

nizat şi apoi distrus. Cu acordul papei Clement al V–lea, el a instituit biroul Inchizitorului General, ordonându–i lui Guillaume Imbert, confesorul lui dominican, să legitimizeze distrugerea ordinului.

Imbert ştia ce se aştepta de la el. Templierii urmau să fie acuzaţi de negarea lui Christos, desacralizarea crucii, pervertirea mesei şi de închinarea la idoli (un cap); de asemenea, urmau să fie acuzaţi de crime rituale, sărutări obscene, sodomie şi (ca şi catharii şi vrăjitoarele) de purtarea unei frânghii. De fapt, cu cât era mai mare minciuna, cu atât era mai bine.

Originile şi scopurile acestui ordin de mistici–luptători rămân la fel de misterioase ca şi soarta lui după 1307, istoria lui abundând în mituri extravagante, referitoare la intrigi la nivel înalt, comori ascunse, tabernacolul şi Sfântul Graal.

La aceste povestiri întunecate şi mistice se pot adăuga teribilele torturi suferite de templierii francezi în 1307 şi blestemul care a fost aruncat asupra regelui Filip şi papei Clement de ultimul mare maestru al templierilor, Jacques de Molay, pe când acesta murea, ars la foc mic pe o insulă de pe Sena, în martie 1314.

Ordinul Cavalerilor Săraci ai lui Christos şi ai Templului lui Solomon a fost fondat, se pare, la Ierusalim, în 1118, de un cavaler din Champagne, Hugues de Payens, şi de opt însoţitori ai acestuia. Ajungând la palatul lui Baudouin I, rege al Ierusalimului, ei au cerut să fie recunoscuţi ca un ordin care urma să păzească drumurile şi să protejeze pelerinii. Baudouin i–a primit în palatul lui, despre care se spunea că ar fi fost construit pe fundaţiile Templului lui Solomon. De aici, numele de cavaleri templieri.

Făcând un jurământ de castitate, sărăcie şi ascultare,

se presupune că erau aşa de săraci, încât mergeau mai mulţi pe acelaşi cal când plecau să protejeze pelerinii. Totuşi, în 1128, Bernard din Clairvaux, conducătorul noului ordin al călugărilor cistercieni, a intrat în ordinul lor şi i-a sprijinit, cerându-le celor bogaţi să-i ajute şi păcătoşilor să li se alăture. Criminalii, hoţii, adulterii şi chiar şi ereticii erau bine primiţi, atâta vreme cât respectau legămintele aspre ale ordinului şi acceptau ameninţarea constantă a unei morţi sângeroase. Bernard a fost atât de persuasiv, încât, în 1130, Hugues de Payens s-a întors în Europa cu 300 de cavaleri. Banii au început să curgă – şi puterea odată cu ei. În 1139, papa Inocenţiu al II-lea a dispus ca ei să nu răspundă decât în faţa lui; chiar şi abatele Suger de la St. Denis din Paris şi-a construit biserica într-un stil nou, ulterior numit „gotic", folosind arcade ascuţite şi turnuri subţiri şi înalte pentru a atrage ochiul şi spiritul în sus. Unii au afirmat că templierii ar fi adus această arhitectură din Palestina şi că rolul lor de „protectori ai pelerinilor" era de fapt o faţadă pentru activităţi oculte şi (după cum s-a spus la proces) perversiuni eretice.

Oricât de neortodoxe erau doctrinele lor, jurămintele lor aspre nu prea păreau să încurajeze perversiunile. Ei nu aveau bani, proprietăţi sau cărţi. Li se cerea supunere totală faţă de superiori, indiferent de consecinţe. Nu le era permis să se predea sau să se retragă. Când le-a cucerit castelul din Safed, în 1270, sultanul Baibars le-a dat o noapte să se convertească la Islam sau să moară. Comandantul le-a ordonat să aleagă moartea. Baibars şi-a pus oamenii să-l jupoaie de viu, în zadar.[4]

Şefi ai celor trei ranguri din cadrul ordinului (cavaleri, sergenţi şi clerici), cavalerii purtau o cruce roşie cu opt colţuri pe o mantie albă, semnificând puritatea. Mai purtau

şi o cingătoare din piele de oaie ca simbol al castităţii[5]. În 1307, călăii lor au susţinut că cingătoarea era „o dovadă" a unei erezii sataniste.

Desigur că au cercetat străvechiul folclor păgân botezat creştineşte Sfântul Graal. Cavalerul german Wolfram von Eschenbach, în *Parzival* (1216) îi numeşte pe cavalerii Graalului „Templeisen". În *Perlesvaus* (1206–1212), sir Gawain intra într–un castel în care se aflau doi maeştri şi alţi 33 de oameni „îmbrăcaţi în veşminte albe" cu cruci roşii pe piept: hainele templierilor. Era un teren periculos. O cruciadă sângeroasă începuse în Provence împotriva catharilor dualişti („Cei Puri") şi templierii erau şi ei suspectaţi.

Crezând în reîncarnare, în egalitatea binelui şi răului şi în faptul că Yahveh era un Dumnezeu fals, catharii promovau doctrine pe care biserica le respingea de un mileniu. Totuşi, în 1208 erezia cathară era atât de populară, încât corupta biserică romană era în pericol de a fi înlăturată din Provence. Era nevoie de măsuri severe. Papa Inocenţiu al III–lea, propovăduind cruciada, a lăsat ca sudul Franţei să fie invadat. Francezii au ripostat prompt. „Omorâţi–i pe toţi se pare că ar fi spus abatele din Citeaux când, la asediul din Béziers, oamenii săi nu puteau să–i deosebească pe catolici de cathari. „Dumnezeu şi–i va lua pe ai Săi".

Şi aşa, Pays d'Oc a fost devastată de un război de 30 de ani şi Inchiziţia, provenită din întunecata pietate a unui spaniol, Dominic Guzman, fondatorul Ordinului Dominican, a fost creată pentru a distruge erezia. Până în 1244 se terminase. Mulţi cathari, decât să moară pe rugurile comune, s–au refugiat printre templieri.

63 de ani mai târziu, vineri, 13 octombrie 1307, Filip al Franţei a lovit.

Sub conducerea Marelui Maestru Jacques de Molay, templierii s-au simţit în siguranţă chiar până la sfârşit. La urma-urmei, cine ar fi îndrăznit să-i atace pe templieri?

Nu se ştie exact câţi au fost prinşi. În Franţa erau cam două mii de cavaleri templieri şi poate patru mii în toată Europa, dar cavalerii erau doar vârful organizaţiei. Poate peste douăzeci de mii de oameni au fost afectaţi de atacul lui Filip şi de anatemele papale ulterioare.

Mulţi au scăpat, în Portugalia şi în Scoţia. Totuşi, de îndată ce flota lor a dispărut din La Rochelle, pentru a nu mai fi văzută niciodată, franciscanii şi dominicanii au lansat o uriaşă campanie de propagandă. Li s-a spus oamenilor că templierii practicaseră „toate crimele abominabile, de care chiar şi fiarele negânditoare se tem şi le evită... că ei murdăresc pământul cu respiraţia lor şi strică roua cerului, corup puritatea aerului şi aduc confuzie în credinţa noastră[6]."

Inchizitorul general Guillaume Imbert a început apoi să-şi „lucreze" captivii. Oamenilor înspăimântaţi, ţinuţi despuiaţi în celule solitare, li se spunea că fraţii lor au mărturisit şi, dacă vor face la fel, vor fi cruţaţi. Dacă nu, vor fi executaţi în cazul în care vor supravieţui torturilor, care cuprindeau fierberea şi apoi prăjirea câte unui picior la foc mic până ce oasele li se vor desprinde din articulaţii. Un supravieţuitor al acestei torturi a fost adus în faţa unui consiliu de inchizitori cărându-şi oasele înnegrite de la picior. Cei care-l torturaseră i-au permis să le păstreze ca suvenir.

Dispozitivele folosite la smulgerea confesiunilor cuprindeau fierul încins, aplicat pe orice parte a corpului, inclusiv pe sex; cleşti înroşiţi în foc care rupeau carnea; cleşti cu care erau smulse unghiile de la mâini şi dinţii, gingiile fiind

lovite pentru a se mări durerea şi tot felul de invenţii ingenioase cu care se zdrobeau sau se rupeau oasele de la picior, glezne şi genunchi. Recalcitranţii, între două şedinţe de tortură, erau închişi într-o *oubliette* – o celulă foarte mică în care nu puteau sta jos şi prea îngustă ca să se întindă, aflată chiar sub scurgerea principală a podelei temniţei[7].

Mulţi au înnebunit din cauza torturii; foarte puţini au rezistat. La primele interogatorii din Paris, doar patru bărbaţi din 138 (36 au murit în timpul torturilor) au negat toate acuzaţiile. La o noapte după arestare, 32 de templieri şi-au mărturisit confesiunile în public. Doar 6 din 138 au negat că ar fi scuipat pe cruce la admiterea în ordin, respingând astfel crucificarea, ca şi catharii. Mulţi au mărturisit *osculum infame,* „sărutul ruşinii", pe gură, buric, penis şi fund. Şaptezeci au recunoscut că li s-a ordonat să comită sodomie; de fapt, doar doi sau trei au negat acest lucru. Doar ofiţerii ştiau de misteriosul idol sau cap, Baphomet, poate din cauză că ordinul iniţial al lui Filip fusese ca doar ofiţerii să fie interogaţi în legătură cu acest subiect. Când el a extins ordinul, incluzând toţi captivii, s-a descoperit că toţi ştiau despre el. Totuşi, mărturiile lor, obţinute sub tortură, erau complet diferite, deoarece în agonia durerii ei recunoscuseră orice le fusese sugerat.

Timp de aproape cinci secole, „mărturiile" obţinute de la oameni torturaţi şi îngroziţi au fost considerate reale de către istorici.

În ceea ce priveşte idolul sau capul numit Baphomet, era oare invenţia lui Imbert? Păgânii adoraseră capete; papa Silvestru, Bacon şi Albertus făcuseră, din câte se spune, capete din alamă; în textele timpurii referitoare la Graal, se afirmă că este o placă pe care se află un cap tăiat, sângerând. Acuzaţi că ar fi crezut că acesta i-ar fi putut salva

şi ar fi fertilizat pământul, unii templieri l–au descris ca fiind un cap cu păr lung, cu barbă, aflat în sculpturile din clădirile ce aparţineau ordinului. S–a susţinut că Graalul ar fi imaginea de pe Giulgiul din Torino, pe care templierii îl ţineau într–un sicriu[8]. Sau Graalul era Tabernacolul păstrat la Axum, în Etiopia, iar cunoştinţele templierilor în acest domeniu l–au făcut pe Wolfram să scrie *Parzival*[9]. Sau Baphomet era un cuvânt–cod pentru Sophia, epitomul feminin al înţelepciunii în folclorul gnostic. Nu se ştie nimic sigur, doar că fratele Imbert a obţinut rezultatele pe care le dorea Filip.

Prăbuşindu–se sub ameninţarea torturii, trezorierul ordinului a spus că ar recunoaşe şi că l–a omorât pe Dumnezeu pentru a scăpa de acele chinuri.

Nici Jacques de Molay n–a fost mai curajos la început, lepădându–se de Christos şi pretinzând în public că Templul trecuse de mult de partea lui Satana. Dar când era aproape de moarte, după şapte ani petrecuţi în închisoare, şi–a revenit. Fiind dus prin mulţime pentru a recunoaşte vina templierilor înainte de a fi ars de viu pe rug în Paris, pe 14 martie 1314, el şi–a retras toate mărturisirile anterioare, proclamând nevinovăţia ordinului.

– Admit că sunt vinovat de cea mai cruntă nedreptate – le–a spus el prelaţilor şi prinţilor strânşi lângă Notre Dame. Dar nedreptatea este că am minţit recunoscând acuzaţiile dezgustătoare aduse ordinului... pentru a mă salva de groaznicele torturi, spunând ceea ce duşmanii mei voiau să spun[10].

Împreună cu fratele Geoffroi de Charney, pe vremuri perceptorul Normandiei, el a fost adus să fie ars pe rug, la foc mic, pe o insulă de pe Sena. Moartea urma să survină după o lungă agonie, pentru că nu era permisă nici o îndurare: fără fum care să–i asfixieze pe muribunzi; fără

strangulare înainte de ardere. În fața unei mulțimi de oameni strânși pe malul fluviului, cei doi și-au strigat nevinovăția până ce au leșinat. Chiar la sfârșit, de Molay l-a blestemat pe regele Filip și familia sa pentru treisprezece generații și i-a chemat pe Filip și pe Clement al V-lea să i se alăture în fața judecății, în fața lui Dumnezeu, în decurs de un an.

Clement a murit după o lună; moartea bruscă și inexplicabilă a lui Filip a survenit în noiembrie. De aici, blestemul templierilor.

Inchiziția și-a găsit repede un nou inamic: vrăjitoarele, adică Femeile.

6
Bothwell şi vrăjitoarele

După ce terminaseră cu templierii şi catharii, inchizitorii dominicani aveau nevoie de un nou inamic pentru a-şi justifica existenţa, de preferinţă un inamic nu prea clar, adică mai greu de eliminat. Deci, pe cine sau ce să mai demonizeze în continuare?

Fiind vorba de un ordin de bărbaţi care respingeau lumea, închişi în ei şi care nu aveau voie să intre în contact cu femeile, răspunsul a fost găsit repede. În 1321, papa Ioan al XXII-lea, un individ nervos, convins că inamicii lui încercau să-l asasineze prin magie, a fost influenţat de confesorii dominicani să aprobe o cruciadă împotriva *maleficium*-ului - vrăjitoria rea, magia neagră. Iar termenii lor de referinţă erau cât se poate de vagi. *Maleficium* însemna pentru ei „aptitudini speciale" - străvechi tradiţii folclorice existente în toate ţările creştine, referitoare la medicină, putere şi fertilitate, aptitudini în general practicate de femei şi numite în general „vrăji", iar practicantele sale, „vrăjitoare".

Aceasta era o sarcină dificilă. Era, de fapt, următorul stadiu de eliminare a vechilor religii naturiste păgâne,

eliberând drumul pentru știința și revoluția industrială. Pe vremea aceea, foarte puțini credeau că cei care se pricep la ierburi și se poartă mai ciudat ar fi răi sau de temut. Toți știau deja că astfel de aptitudini puteau promova și binele și răul, conform voinței practicantei, dar ce conta? Era ceva obișnuit.

Totuși, problemele apăruseră deja. În 1320, la șase ani după arderea lui Jacques de Molay în Paris, Petronilla de Meath a suferit o soartă similară. A fost prima vrăjitoare arsă în Irlanda, un țap ispășitor, confidentă a puternicei doamne normande lady Alice Kyteler, care, acuzată că se îmbogățise cu ajutorul unui „demon", fugise la protectorii ei din Anglia. „Demonul" a fost numit „Robin Artisson", dar un astfel de individ nu a fost niciodată identificat sau prins[1]. La urma-urmei, era un bărbat. Și, cu toate că în anii următori vor muri mulți bărbați acuzați de cele mai fantastice crime pe care și le puteau imagina inchizitorii, în general, războiul civil care a însoțit Renașterea și Reforma a fost un război împotriva Femeii. Era un război purtat de noua mentalitate paranoică, intelectul pur, orientat în sus spre zeul-cer (Christos înălțat etc.), împotriva mai vechilor și mai întunecatelor căi; împotriva „cărnii"; în cele din urmă împotriva naturii înseși.

A început greu. Una dintre primele arderi pentru *maleficium* în Europa a fost Jehane de Brigue, la Paris, în 1390. Crima ei? A fost acuzată de un bărbat pe care-l scăpase de un demon. Totuși, 50 de ani mai târziu, cronicile elvețiene vorbeau de vrăjitoare puternice, capabile să blesteme căsătorii și să omoare bebeluși, lansând o invocare a morții asupra unei șopârle fermecate, care era apoi plasată în pragul ușii, sau (în cazul celor cărora li se refuza botezul creștinesc) să provoace furtuni violente și disen-

siuni între prieteni[2]. Şi au mai trecut încă 50 de ani înainte ca focul mic, care fusese aprins încă din 1321, să devină o flacără devoratoare.

Acest lucru a fost realizat de doi dominicani din Germania, Kramer şi Sprenger, care în 1486 au publicat manualul de ardere a vrăjitoarelor *Malleus Maleficarum (Ciocanul vrăjitoarelor).* Această lucrare sumbră, răzbunătoare, s-a potrivit cu noua şi nefericita stare de spirit din Europa. După Moartea Neagră şi pogromurile împotriva evreilor din secolul anterior, Gutenberg tocmai inventase presa de tipărit, iar Columb era pe punctul de a porni la drum. Vechile certitudini dispăruseră. Din ce în ce mai mulţi oameni îşi părăseau satele şi veneau la oraşe. Pierzând vechile legături, erau gata să creadă orice. Era timpul pentru torţă, iar Kramer şi Sprenger – şi să nu-l uităm pe Gutenberg – au aprins-o. *Malleus* a fost un best-seller, cu 12 ediţii în 50 de ani. Versiunea ecleziastică a *Principelui* lui Machiavelli era brutal de pragmatică, justificând nebunia isterică ascunsă sub mantia pietăţii creştine, justificând orice cruzime făcută pentru a detecta, condamna şi vindeca pe cei acuzaţi de *maleficum.* Aproba mărturisirile făcute sub tortură. Desigur, tortura trebuia condusă cu pioşenie, camera de tortură fiind „stropită întruna cu apă sfinţită şi afumată cu ierburi sfinţite". Patru activităţi erau „necesare pentru damnare". Acestea erau: renunţarea la credinţă, devoţiunea şi închinarea la diavol, încredinţarea copiilor nebotezaţi diavolului şi satisfacerea dorinţelor carnale cu incubi şi sucubi, demonii erotici ai nopţii.

Panica sadică dezlănţuită acum era mai puternică în ţările protestante, ca Germania, Elveţia şi Scoţia. Credinţa protestantă se bazează pe negarea tuturor principiilor fe-

minine. Cel puţin catolicii o au pe Fecioara Maria, dar protestanţii nu-l au decât pe Dumnezeu Tatăl, Dumnezeu Fiul şi Dumnezeu Duhul Sfânt - doi bărbaţi şi ceva neclar. Din punct de vedere psihologic, asta nu înseamnă nimic bun.

Texte populare, cum ar fi *Demonologia* lui Jean Bodin, *Primul sunet al trompetei împotriva regimentului monstruos al femeilor* şi *Compendium Maleficarum* al lui Guazzo au alimentat bine isteria. Bodin i-a consolat pe cei speriaţi de cruzimea dezlănţuită, explicând: „...vrăjitoarele sunt aşa de supuse în servirea diavolului, încât nu există nici o tortură sau pedeapsă care ar putea să le sperie; chiar spun că se îndreaptă spre martiriu şi moarte din dragoste pentru el, vesele ca şi cum ar merge la un festival al plăcerii şi înveselirii publice"[3].

Neagră sau albă, vrăjitoria de orice fel a fost declarată satanică. Încornoratul zeu al vrăjitoarelor a fost declarat satanic. De fapt, chiar feminitatea era suspectă. Orice femeie considerată „ciudată" era în pericol. Aşa că epidemia s-a răspândit, o insanitate colectivă pe care nimeni n-o putea opri.

Astăzi, unii susţin că n-au existat niciodată vrăjitoare şi că nebunia a izbucnit din cauza frustrării sexuale în masă, cauzată de imposibilele standarde morale impuse de biserică. Se poate, dar în secolul al XVII-lea plaga se extinsese peste tot. Mama lui Johannes Kepler, cel care a descoperit legile mişcării planetelor, a fost acuzată de vrăjitorie. La Bamberg, în Germania, între 1609 şi 1633, peste 900 de femei au fost torturate pe „scaunul vrăjitoarelor", o construcţie de fier încălzită la foc. Mărturisirile obţinute astfel duceau la rug. În unele regiuni ale Germaniei, populaţia feminină a fost aproape exterminată.

Totuşi ideea vrăjitoriei era aşa de fascinantă, încât unele „vrăjitoare" au mărturisit *voluntar*. În 1662, Isobel Gowdie din Auldearn, Scoţia, a pretins că întreţinuse relaţii sexuale cu Satana. Ea l-a numit „Johnnie cel negru", descriindu-l ca „un bărbat negru, aspru" şi „rece în mine ca apa de fântână", condamnându-se astfel singură.

Timp de şase săptămâni, fără tortură (deşi a fost dezbrăcată şi examinată pentru a se căuta semnele diavolului), fata le-a povestit oamenilor înspăimântaţi cât de infestată de rău era mica şi plictisitoarea lor comunitate. Împreună cu Janet Braidhead, o altă autoproclamată vrăjitoare, ea a spus că se poate transforma într-un iepure şi că, fiind odată în această formă, a fost urmărită de câini, dar a reuşit să scape în ultimul moment recăpătându-şi forma umană.

Isobel a povestit cum ea şi grupul ei au îngropat trupul unui copil nebotezat în grămada de bălegar a unui vecin pentru a-i distruge recoltele; au înfipt ace de pin într-o figurină de lut pe care apoi au ars-o pentru a-i omorî pe toţi copiii de sex masculin ai stăpânului local (şi care muriseră toţi, unul după celălalt) şi au înhămat broaşte râioase la un plug în miniatură pe care l-au dus de două ori în jurul câmpului, pentru ca acesta să nu mai rodească. Ea şi însoţitoarele ei credeau că pot face ca în loc de grâu să iasă ciulini, şi, ca urmare, propriul lor teren să devină mai bogat[4].

A povestit cu mare încântare, pentru a-i şoca pe sobrii inchizitori, cum îşi făcea „Johnnie cel negru" de cap cu ea şi cu celelalte vrăjitoare şi cât de mult îi plăcea să le biciuiască. Suna ca o petrecere care a ajuns un pic monotonă. Trebuia să mai spună cuiva. Fiind tânăra şi plictisita soţie a unui bărbat în vârstă, impotent, e clar că avea probleme psihologice. La urma-urmei, pe când era

fată, în 1647 – anul în care „Johnnie cel negru" o recrutase –, fusese probabil şocată de teribila bătălie de la Auldearn. După aceasta, în şanţurile locale rămăseseră 2 000 de bărbaţi măcelăriţi sau muribunzi.

În secolul al XVII-lea nu exista televiziune şi erau doar câteva cărţi; deci, nu exista nici un amuzament pentru Isobel în nopţile lungi decât imaginaţia ei aprinsă, fiorul întrunirilor secrete şi plăcerea de a-i blestema pe alţii care o duceau mai bine.

Soarta lui Isobel Gowdie nu a fost înregistrată nicăieri, dar probabil că ea şi companioanele ei au fost arse.

Este al doilea proces celebru de vrăjitorie din Scoţia.

Cu 70 de ani înainte, în Edinburgh, în 1593, „vrăjitoarele din Berwick" au fost convinse să mărturisească încercarea de a-l asasina pe regele Iacob al VI-lea şi pe mireasa lui daneză, stârnind o furtună care să scufunde nava regelui şi arzând o figurină de ceară care-l reprezenta. (Au mai fost acuzate şi de navigatul pe mare într-un coş, de jefuirea mormintelor de unde-şi luau oasele necesare ritualurilor şi de folosirea blestemelor, farmecelor şi vrăjilor.)

Vărul regelui, Francis Stewart, al cincilea conte de Bothwell, a fost acuzat de instigarea acestora şi de alte comploturi de asasinare a regelui prin magie neagră. Finul mamei lui Iacob – regina Maria Stuart a Scoţiei, care fusese decapitată în Anglia cu şase ani în urmă –, Bothwell, era un om violent chiar după standardele acelei epoci întunecate. El a fost denunţat formal ca fiind „diavolul" care le-a instigat pe vrăjitoarele din Berwick să încerce să-l distrugă pe Iacob, „cel mai înţelept nebun al creştinătăţii".

În ceea ce-l privea pe Iacob, care urma să devină şi rege al Angliei, acesta a arătat foarte mare interes proce-

sului şi acuzatului, pe care l-a interogat chiar el. A fost foarte nemulţumit când Bothwell a fost achitat din cauză că procesul fusese politic, dar poate obţinuse puţină consolare din tortura pe care o suportase acuzatul şi din moartea pe rug a cinci dintre „vrăjitoare". Tehnicilor de tortură scoţiene le lipsea rafinamentul continental, dar erau suficiente, de obicei, să convingă victimele că mărturisirea, implicarea altor persoane şi o moarte mai mult sau mai puţin rapidă pe rug era, totuşi, preferabilă. De ce să suferi când mădularele zdrobite îţi sunt zdrobite şi mai tare? De ce să nu spui ceea ce ţi se cere să spui şi să scapi?

Procesul lui Bothwell a început în Edinburgh pe 10 august 1593. Dacă era găsit vinovat... Nu trecuse mult de când Lyon, regele din Arms, fusese ars pe rug pentru vrăjitorie. Acuzatul părea liniştit, însă luase precauţia de a umple oraşul cu oamenii lui. Mulţi erau chiar la tribunal, iar prietenii lui din juriu nu doreau să stabilească un precedent, executându-l doar pentru conspiraţie împotriva unui rege disprețuit. El ştia că cel puţin jumătate dintre aceştia conspirau şi ei.

A fost mulţumit că, atunci când grefierul a chemat de trei ori pe cineva cu dovezi împotriva lui Francis, conte de Bothwell, nimeni din sală nu s-a mişcat. Ştiaţ ce s-ar fi întâmplat dacă s-ar fi mişcat.

A fost la fel de mulţumit să vadă că martorul principal împotriva lui, războinicul Richard Graham, nu a putut veni să depună personal mărturie. Depoziţia acestuia a fost citită, la fel ca cele ale lui Agnes Sampson, Effie M'Calyean, Barbara Napier, Margaret Thompson, iar judecătorii erau din ce în ce mai plictisiţi de acest presupus complot satanic.

Totul a început când David Seton, şeriful din Tranent, a început să se întrebe de ce servitoarea lui, Gillie Duncan, „dispărea noaptea de acasă". Se ştia că ea era vindecătoare – avea oare legături cu Satana? Era de datoria lui să afle. Dar, şi după ce a strâns o frânghie răsucită în jurul gâtului ei, ea n-a putut fi convinsă să mărturisească. Doar când el a descoperit semnul vrăjitoarei pe gâtul ei, ea a cedat. În curând, el a obţinut o listă de nume, dintre care multe, în mod surprinzător, aparţineau unor persoane respectabile. Printre ei se aflau Agnes Samson, „înţeleapta din Keith", o moaşă şi o vindecătoare faimoasă; dar, mai ales, Gillie l-a acuzat pe tânărul dr. Fian, sau Cunningham, decanul de la Saltpans School.

Acest individ satanic, un veritabil doctor Faust scoţian, îşi vânduse sufletul diavolului, care-i dăduse un picior de cârtiţă, „astfel încât să nu mai dorească niciodată argint". El folosise magia pentru tot felul de răutăţi. Tribunalul s-a distrat totuşi copios aflând cum Fian nu reuşise să obţină dragostea unei femei care iubea alt bărbat. Fian făcuse o vrajă rivalului său, determinându-l pe acesta să înnebunească o oră şi descurajându-l, dar chiar şi aşa doamna nu se întorsese spre Fian. Atunci el îl rugase pe fratele fetei să-i aducă trei fire de păr de-ale ei ca să facă o vrajă de dragoste, dar ea s-a trezit când fratele îi trăgea părul şi s-a plâns mamei ei, care şi-a dat seama ce se întâmplă. Atunci, bătrâna a tăiat trei fire de pe uterul unei viţeluşe virgine, le-a învelit în hârtia fermecată pe care o trimisese Fian şi i-a spus fiului ei să ducă pachetul lui Fian. Fian a rostit farmecul care urma să o aducă pe proprietara firelor de păr în braţele lui. Mai târziu, când a plecat spre biserică, viţeluşa îndrăgostită a venit la el şi l-a urmărit oriunde ar fi mers!

Dar mai urmau dovezi serioase.

Într-o noapte, împreună cu Agnes Sampson şi alţii, Fian a pornit pe mare într-o navă asemănătoare unui coş (juraţilor le-a venit greu să-şi imagineze aşa ceva) şi s-a dus înspre un alt vas, „The Grace of God". Aici s-au întâlnit cu o altă vrăjitoare şi au băut vin, apoi au plecat, iar diavolul a stârnit furtuna care a scufundat vasul împreună cu toţi cei care se aflau la bord.

Aceasta era o acuzaţie gravă – şi se spunea că nu ar fi fost prima navă pe care o scufundau! Tribunalul vuia de bârfe şi zvonuri.

Apoi au aflat cum regele îşi aducea mireasa înapoi în Scoţia, când Fian şi ceilalţi s-au hotărât să-i oprească. Ei au pornit un vânt de nord-est aşa de puternic, încât Iacob a fost obligat să rămână în port. Se pare că acest lucru îl obţinuseră desfăcând trei frânghii înnodate, ca vrăjitorii finlandezi. Prima, ştia toată lumea, aducea un vânt moderat, a doua – o furtună, iar a treia un uragan. În orice caz, nu a mers. În curând, diavolul le-a spus că Iacob şi mireasa lui porniseră pe mare. Trebuiau să încerce iar.

Aşa că s-au strâns împreună într-o noapte, au botezat o pisică în numele Satanei, i-au legat de fiecare lăbuţă un deget sau o articulaţie de la un schelet uman, apoi au dus-o la dana din Leith înainte de miezul-nopţii, după care au aruncat-o cât au putut mai departe, în timp ce intonau incantaţii. Pisica, totuşi, a revenit înot la mal. Însă ei erau pregătiţi şi pentru această eventualitate. Mai aveau o a doua pisică, căreia i-au legat de fiecare labă câte un deget luat de la un cadavru, şi au pornit cu ea în coşul lor impermeabil. Când au ajuns suficient de departe, astfel încât pisica să nu mai poată înota înapoi, Robert Grierson a aruncat-o în apă. După aceea, probabil, au pornit spre ţărm cât au putut de repede, pentru că a început o furtună

cumplită. O navă încărcată cu daruri pentru regină s-a scufundat între Kinghorn și Leith. Dar regele și suita lui, deși aveau un vas care lua apă, au ajuns cu bine, doar cu o mică întârziere. Ultima încercare a lui Fian de a-l întoarce pe Iacob pe țărmul Angliei, rătăcind vasul în ceață, nu a avut mai mult succes.

Se cereau măsuri mai severe. Trei grupuri de vrăjitoare au participat la sabatul ținut în Achison's Haven, lângă Musselburgh. Diavolul era și el acolo, „un oarecare bărbat în negru", însă cunoscut de toți. Când Agnes Sampson i-a spus că au nevoie de ajutorul lui, el le-a declarat că s-ar putea să fie puțin cam greu și că ar trebui să facă o poțiune. Trebuia fiartă o broască, fluidele acesteia să fie amestecate cu urină concentrată, apoi adăugată pielea unei vipere și glanda pituitară a unui mânz nou-născut. Această băutură diavolească, s-a spus la tribunal, urma să fie „pusă în calea regelui" pentru a-l distruge. Lui Agnes Sampson i s-a cerut să facă o imagine din ceară a regelui, pe care s-o ardă apoi, astfel încât regele să moară. Lui Margaret Thompson i s-a cerut să facă rost de niște bucăți de pânză pe care le purtase regele, în care să învelească păpușa de ceară.

Aceste instrucțiuni au fost urmate. Apoi a urmat sărbătoarea de Halloween. Vrăjitorii și vrăjitoarele locale și toți cei care au dorit să vină s-au întâlnit în înfricoșătoarea biserică Old Berwick, aflată deasupra mării zbuciumate. Agnes Sampson a sosit prima pentru a face pregătirile, apoi Fian, zburând prin aer, apoi cam o sută de alte persoane zburând, fie în coșuri, fie călare pe diavoli. Erau doar cinci bărbați. Toată lumea era mascată și au început să se învârtească în cerc în curtea bisericii, cu fața înspre exterior, astfel încât să nu se zărească unii pe alții.

După aceea, Fian a intrat în biserică, unde-l aştepta Satana, „un bărbat negru, solid", cu coadă, având barba ca a unui ţap şi nasul coroiat ca al unui şoim. Tribunalul era îngrozit.

Apoi, juriul a aflat cum Fian conducea jefuirea mormintelor, „două în interior şi unul în afara bisericii", pentru a obţine oasele necesare magiei dirijate împotriva regelui. După aceea s-au certat în legătură cu ce mai aveau de făcut.

Jocky Grey-Meill, „un plugar bătrân şi prost", a spus că regele nu păţise nimic până atunci şi de aceea „primise o palmă de la Satana"..., care, după cum s-a insinuat, ar fi fost chiar Bothwel.

Şi poate chiar fusese. Bothwell a zâmbit... prietenilor lui.

Mărturia lui Gillie Duncan a provocat mai multe arestări şi cei arestaţi au fost duşi în camera de tortură, unde fanteziile calviniste, la fel de brutale ca cele ale catolicilor dominicani, dispreţuiţi de calvinişti, s-au dovedit a fi asemănătoare: mutilarea oamenilor. Tot ceea ce mai puteau spera cei prinşi era să fie strangulaţi înainte de a fi arşi. Barbara Napier a fost graţiată când, în timp ce era pregătită pentru execuţie, s-a descoperit că era gravidă. Acest lucru l-a înfuriat pe rege atât de rău, încât le-a explicat pe larg celor din juriu care sunt pericolele la care se expun dacă sunt uniţi cu vrăjitoarele.

John Fian, în timp ce era torturat, a admis toate acuzaţiile, apoi a evadat. După ce a fost prins iar, picioarele lui au fost zdrobite, astfel încât „sângele şi măduva s-au împrăştiat în mare cantitate", dar, de data aceasta, el a negat totul.

Mai exista şi misteriosul Richard Graham, al cărui nume a fost menţionat adesea de cei torturaţi. Arestat,

interogat de rege, apoi „încurajat", acest lord din Borders a admis că-l chema des pe diavol, o dată chiar așa de înspăimântător, încât ajutorul lui, răposatul grefier, sir Lewis Bellenden, s-a speriat și a murit. Graham a declarat că i-ar fi dat lui Bothwell „un drog sau o iarbă" cu care contele trebuia să atingă fața regelui, luându-l astfel în stăpânirea sa.

El a mai spus că Bothwell îi povestise cum un necromant italian îi prezisese că se va întoarce în Scoția, unde va câștiga mare avuție și putere, dar va omorî doi oameni. Contele va fi iertat pentru prima ofensă, dar nu și pentru a doua. Bothwell, omorându-i pe William Stewart și Davie Dracu', fusese deja iertat o dată. Complotând împotriva regelui, a declarat Graham, Bothwell îi ceruse să grăbească sfârșitul acestuia, astfel încât să scape de soarta care-l aștepta. Și Graham a făcut o păpușă din ceară asemănătoare regelui, pe care a spânzurat-o între o vulpe și un vițel uciși.

Din fericire pentru Bothwell, Graham murise deja. Tot ce exista împotriva lui era doar mărturia a cinci vrăjitoare, dintre care patru fuseseră achitate după ce au fost și ele arse. Și cum toate mărturiile fuseseră obținute prin tortură, cum ar fi putut juriul să-l condamne? Nici chiar Graham nu depusese mărturie împotriva lui până ce nu i se promisese viața în schimbul mărturiei – promisiune încălcată în cel mai brutal mod posibil.

Bothwell a plecat liber. Dar se pare că el a fost într-adevăr „diavolul" care, pe jumătate crezând în astfel de puteri, a declanșat evenimentele care au dus la procese, la torturarea și executarea vrăjitoarelor din Berwick. Ele au murit. El a scăpat la fel ca Johnnie cel Negru și Robin Artisson.

7
Sora Jeanne și diavolii

August 1634, la o închisoare din orașul francez Loudun din Anjou, preotul Urbain Grandier, ras pe cap, cu picioarele zdrobite de mașina de tortură numită Gheena, mai avea doar câteva ore de trăit înainte de a fi ars pe rug. Pentru care crimă? Din cauza lui, susțineau dușmanii săi, călugărițele de la mănăstirea ursulinelor din Loudun fuseseră posedate de diavoli.

Era un nonsens – aproape toți o știau. El nu urma să moară pentru că era vrăjitor, ci din cauză că își făcuse prea mulți dușmani. Nu prea fusese discret, mai ales pentru un preot romano-catolic. Își călcase legământul de celibat – și nu o dată, ci de mai multe ori.

Dar ce era să facă un bărbat? Abstinența nu era ușoară pentru tineri, așa că orice legământ care ar fi impus-o urma să fie încălcat! Așa spusese el în urmă cu 14 ani, când venise în Loudun, proaspăt și inteligent absolvent al Colegiului iezuit din Bordeaux. Atrăsese asupra lui încă de la început invidia celor înguști la minte, ajungând direct în cercurile sociale cele mai elevate, împrietenindu-se cu

d'Armagnac, guvernatorul din Loudun, şi cu Sainte–Marthe, faimosul istoric şi poet. Cum ar fi putut să ştie, pe când captiva sexul frumos cu ochii lui mari şi negri, mustaţa pomădată, barba gen Van Dyke şi privirea poznaşă, că în august 1634 duşmanii lui – toţi bărbaţi! – îl vor condamna pentru vrăjitorie în numele lui Astaroth, stăpânul diavolilor, despre care se spunea că le–ar fi posedat pe bietele călugăriţe?

Dar nu numai aventurile lui romantice îl pierduseră. Afacerile îl făcuseră să aibă mai mulţi duşmani decât avea nevoie, limba sa ascuţită îi mai adusese şi alţii, iar în legătură cu ceea ce–i făcuse bietei Phillippe... Ruşinea încă îl măcina, în ciuda agoniei picioarelor lui sfărâmate şi a groazei de ceea ce îl mai aştepta. Şi câtă prostie! S–o lase însărcinată după ce fusese numit confesorul şi tutorele ei. Fusese numit chiar de bunicul ei, pe vremuri prieten al său – Louis Trincant, procurorul din Loudun.

Totul începuse cu funeraliile lui Sainte–Marthe, în 1623. Prin elocvenţa lui îl impresionase atât de puternic pe bietul Trincant, cel care iubea muzele atât de mult, însă pe care ele nu–l iubeau. După moartea lui Sainte–Marthe, adunările din casa lui Trincant fuseseră bune în lipsă de altceva, deşi societatea strânsă în camera de zi a procurorului era aşa de plictisitoare! Ce puteai face altceva decât să râzi de năsosul Adam, farmacistul, şi de grăsunul Mannoury, chirurgul? Aşa îşi şi făcuse doi inamici noi şi apoi, desigur...

Phillippe, cu graţia ei puţin stângace. De ce nu se mulţumise cu văduva lui? Oare dolofana Ninon în fiecare marţi noapte nu–i era de ajuns? Dar virgina, drăguţa Phillippe! Era vina lui Trincant că îl numise confesorul ei! Până la urmă, ea îi cedase, dar, de fapt, fusese cam dezamăgitor. După ce ea îi spusese despre copil, el o evitase, ştiind că îl putea

distruge. Negase totul. Când se născuse bastardul Phillippei, prietena acesteia, Marthe, afirmase că era al ei. Dar toţi ştiau. Câţiva protestanţi afişaseră o „Odă pentru nepoata bastardă a procurorului" pe uşa tribunalului. Trincant, care peste noapte devenise cel mai înverşunat inamic al lui Grandier, o pusese pe Marthe să semneze un document prin care recunoştea copilul ca fiind al ei. Dar toţi ştiau. Acest lucru, era clar acum, era începutul sfârşitului.

El încă se mai simţea de neatins, urmărind-o pe cea mai celebră *dévote* din Loudun, Madeleine de Brou, care era încă fecioară la 30 de ani. O adevărată provocare! Problema era că el se îndrăgostise de ea şi acest nou scandal îl făcuse pe farmacistul Adam s-o defăimeze în public. Acuzat de defăimare, Adam a fost găsit vinovat – şi a fost ruinat.

Inamicii lui Grandier au început să recruteze prieteni puternici, influenţi, cum ar fi avocatul regelui, Pierre Menau, care se ţinuse de capul Madeleinei multă vreme şi-l ura pe preot pentru că îi câştigase dragostea. Mai era şi Jacques de Thibault, unul dintre agenţii neplătiţi ai lui Richelieu. Într-o zi, ei se certaseră lângă biserica Sainte-Croix, iar Thibault îl lovise pe Grandier cu bastonul.

Grandier plecase la Paris ca să facă apel la parlament şi la rege. Ludovic al XIII-lea îi promisese dreptate, dar inamicii lui Grandier făcuseră rost de un mandat pentru arestarea acestuia de către episcopul din Poitiers. În noiembrie 1629, după ce-şi petrecuse mai multe zile închis în temniţa episcopului, el a fost răspopit, fiind acuzat de comportament imoral. Având drept de apel, câştigase printr-un tertip, deoarece Trincant, pentru a-şi salva reputaţia şi a o proteja pe Phillippe, refuzase să confirme vinovăţia lui Grandier. A fost repus în drepturi. Prietenul lui, arhiepisco-

pul de Bordeaux, i-a spus lui Grandier să plece din Loudun când încă mai putea, dar el a rămas. O mare greşeală. Pentru că s-a încurcat cu ursulinele şi cu sora Jeanne - din cauza cărora urma să moară.

Şi chiar în aceasta rezidă ironia. El, de fapt, nu avusese nici o legătură cu ele.

Erau călugăriţe la o mică mănăstire săracă, într-o casă închiriată, şi îşi câştigau traiul educând tinere doamne. Stareţa lor, sora Jeanne, în vârstă de doar 25 de ani, avea crize mistice. Mai era şi fascinată de faimosul Grandier şi se zvonea că nu ar fi fost singura. Celelalte călugăriţe şi cele mai virtuoase doamne din Loudun simţeau la fel.

Grandier n-a aflat nimic de ele până la moartea lui Moussat, senilul lor confesor. Cu sufletul la gură, sora Jeanne i-a scris lui Grandier. Refuzul lui de a le deveni confesor, sub pretextul că avea prea mult de lucru, a înfuriat-o şi dragostea ei închipuită s-a transformat în ură. Când amanta lui Grandier, Madeleine de Brou, a venit să-şi viziteze nepoata la mănăstire, sora Jeanne a dat-o afară, insultând-o, apoi l-a chemat pe bătrânul şi hidosul canonic Mignon să le fie confesor. Toţi ştiau că acesta îl ura pe Grandier. Dar în visele ei, Grandier o vizita încă, făcându-i lucruri de nedescris. Ea le-a povestit surorilor ei de la mănăstire despre vise şi în curând două dintre ele, ambele numite Claire, au început să-l viseze pe Grandier, care le vizita carnal în somn.

Bineînţeles că au trebuit să-şi mărturisească visele lui Mignon. Pentru o vreme, el doar le-a ascultat. Dar când într-o seară de Halloween câteva călugăriţe mai tinere s-au costumat în stafii ca să-i sperie pe copii, deoarece se spunea că acea clădire ar fi fost bântuită, Mignon şi-a dat

seama cum îl putea distruge pe Grandier. Le-a certat pe călugăriţele glumeţe, le-a spus să stea liniştite şi, în loc să le consoleze pe victime, le-a speriat şi mai tare.

– Nu erau vise – le-a spus el. Aceştia sunt diavoli, agenţii Satanei.

Şi-a dat oare seama sora Jeanne ce rol avusese? Oricum, a continuat să-l joace.

Vizitându-i pe inamicii lui Grandier pentru a le explica planul lui, Mignon a rugat-o pe stareţa carmelitelor din localitate să-i trimită un exorcist. Stareţul i-a trimis trei. S-au apucat de treabă împreună cu Mignon, spunându-le călugăriţelor, acum aproape isterice, că erau posedate de diavoli, şi în special de Grandier. Ele au început să se schimonosească întruna, să spună obscenităţi şi nume demonice, ca Ecos, Celsus, Acos, Cedon şi supremul duşman, Astaroth!

De unde ar fi putut şti acele nume, cum ar fi putut să spună asemenea blasfemii, cum ar fi putut să se schimonosească şi să se expună într-un asemenea fel?

– Este Grandier! – le-au spus diavolii exorciştilor. El ne-a trimis!

În curând, întregul oraş ştia că surorile erau posedate de diavolii trimişi de Grandier.

– Sunt demente – a afirmat Grandier. Melancolia plus *furor uterinus* le face să-şi imagineze că incubii le vizitează noaptea.

Auzind acestea, Mignon a zâmbit.

– Cine râde la urmă râde mai bine, a spus el când i-au sosit întăriri cu care să lupte împotriva Satanei, inclusiv *curé*-ul din Chinon, Pierre Barré. Acest bigot, care-l vedea peste tot pe diavol, a dezlănţuit furia mulţimii. De acum încolo, oamenii puteau vedea cu ochii lor cât de obscenă şi

dezgustătoare era activitatea lui Grandier, făcută cu ajutorul diavolului.

Pe 6 octombrie 1632, Barré şi sora Jeanne au dat primul spectacol în public. A fost cât se poate de convingător. Ea a fost cuprinsă de „spasme înfricoşătoare" şi de „multă violenţă", urlete şi scrâşneli de dinţi, dintre care doi s-au şi rupt. S-a rostogolit şi şi-a arătat picioarele. Astaroth, vorbind în latină prin intermediul ei, a răspuns întrebărilor lui Mignon şi a confirmat că Grandier este responsabil. Latina lui era destul de jalnică.

– Diavolii din Loudun n-au ajuns decât în clasa a treia, a spus un glumeţ local.

Două zile mai târziu, Barré şi sora Jeanne au oferit un spectacol şi mai reuşit. De data aceasta, demonul principal era Asmodeus – unul dintre cei şapte, după câte s-a aflat, care o posedau pe stareţă. Barré l-a învins, până la urmă, pe Asmodeus cu ajutorul domnului Adam, spiţerul, care a turnat un litru de apă sfinţită într-o seringă uriaşă de alamă. Cutremurându-se, sora Jeanne a fost ţinută la pământ pe când i se administra împărtăşania de exorcizare. Nu e de mirare că Asmodeus a plecat. Sora Jeanne, care crezuse că este imposibil să fi fost posedată împotriva voinţei sale, a fost convinsă de Barré şi Mignon că, deşi Asmodeus o părăsise, încă alţi şase demoni se aflau în corpul ei. În ceea ce-i priveşte pe Mignon şi Barré, nu exista nici o dovadă scrisă a stării în care se aflau.

O săptămână mai târziu, oficialităţile din Loudun, printre care şi primarul oraşului, de Cerisay, un om inteligent, au solicitat să asiste şi ei, dar li s-a spus că diavolii nu vor apărea în acea zi. Exorciştii urmau să întocmească mai târziu un raport oficial.

Din ce în ce mai nervos, Grandier s-a dus la episcopul din Poitiers, care i-a explicat că, în cazul în care dorea să se plângă de hărțuire, trebuia să se adreseze autorităților civile. Grandier l-a acuzat pe Mignon de conspirație. Pe 28 octombrie, scepticul de Cerisay a emis un ordin de interdicție a rapoartelor răuvoitoare. Când preoții au adus niște medici care au semnat sub jurământ că era vorba într-adevăr de posesiune diabolică, primarul a interzis exorcismele. Dar acestea nu numai că au continuat, ci au devenit și mai publice, și mai violente. Mai multe călugărițe erau posedate. Autoritățile civile și clericale vedeau numai coarne. Doar când arhiepiscopul de Bordeaux urma să le viziteze s-au calmat și călugărițele. Câteva zile și nopți n-au mai existat nici accese, nici crize. Poate din cauză că lui Mignon i se interzisese să mai efectueze alte exorcisme, iar Barré nu le putea face în prezența unor martori iezuiți din afară.

– Nu există diavoli, a declarat arhiepiscopul, calm.

Furor uterinus s-a stins. Când vinovăția și rușinea au înlocuit faima și extazul, călugărițele au căzut în dizgrație și elevele au fost retrase. Confruntată cu falimentul, sora Jeanne a cerut ajutor rudei ei, de Laubordemont, consilier regal și servitor al cardinalului Richelieu, adevăratul conducător al Franței.

Laubordemont a fost precaut. Trebuia să se ferească de stăpânul lui. Richelieu suferea de atâtea boli și mirosea așa de rău, încât puțini suportau să stea în aceeași cameră cu el, dar când el spunea „Sari!", toată lumea sărea. Uneori, el se amuza de supranatural, uneori nu. Nu era cazul ca Laubordemont să acționeze pripit.

Într-o noapte, Laubordemont a vizitat mănăstirea împreună cu prințul Henri de Condé, faimosul sodomit. Călu-

gărițele entuziasmate l-au întâmpinat pe regalul oaspete cu un spectacol deosebit. Impresionat de schimonoselile lor, Condé l-a îndemnat pe Laubordemont să acționeze.

Dându-și seama ce șansă au, dușmanii lui Grandier l-au convins pe Laubordemont că vrăjitorul Grandier era și un personaj subversiv care, cu șase ani în urmă, publicase un pamflet în care îl satirizase pe Richelieu. Fie că era adevărat sau nu, Laubordemont, care mai arsese vrăjitoare și până atunci, s-a hotărât să acționeze și s-a întors repede de la Paris cu puteri depline de a-l aresta și ancheta pe Grandier, care, deși a fost avertizat, a refuzat să fugă. Bietul naiv se credea nevinovat. A fost arestat și închis la castelul Angers, deși în casa lui nu se găsise decât un articol polemic referitor la celibatul preoților.

Era deja condamnat. Exorciștii l-au dezbrăcat, l-au ras și l-au pipăit peste tot ca să găsească semnul diavolului, punctul în care el n-ar fi simțit nici o durere. Au eșuat. A fost dus în podul unei case pe care o avea Mignon, care a fost zidit și astupat astfel încât să nu aibă nici lumină, nici aer.

Exorcismul public a reînceput. Pentru a-l condamna pe preot, călugărițele au fost plimbate din biserică în biserică, unde și-au manifestat istericalele. Blestemele lor convulsive și picioarele albe dezgolite i-au convins pe toți cei care le-au văzut că Grandier stăpânea într-adevăr demonii. Din punct de vedere politic, a mers. Iezuiții au trimis un om la Loudun ca să-l protejeze pe Grandier, apoi l-au retras discret. Era prea târziu. Grandier fusese deja dus în fața călugărițelor. Ele au înnebunit cu toate, oferind detalii asupra preferințelor lor sexuale care l-ar fi surprins chiar și pe Condé. De acum se părea că toată lumea îl dorea mort, nu doar carmelitele și franciscanii. Cei care se mai îndoiau

păstrau tăcerea. Isteria devenise periculoasă. Numărul femeilor posedate crescuse şi două grupe de exorcişti publici lucrau în fiecare zi – transpirând, lamentându-se, evident puternic afectaţi de prezenţa răului. Printre aceştia se aflau şi părinţii Lactance şi Tranquille, nişte franciscani nici pe departe atât de sănătoşi şi liniştiţi pe cât ar sugera numele lor.

Venise deja primăvara, iar sora Jeanne pretindea că demoni în formă de câini, pisici, capre şi cerbi pătrundeau zilnic în corpul ei. Când ea a spus că Grandier avea semnul diavolului, un spiţer liber-profesionist, căruia i se dăduse *carte blanche,* a intrat în celula neaerisită a lui Grandier şi, „tratându-l extrem de inuman" a reuşit să descopere nu doar unul, ci chiar cinci locuri insensibile.

Două dintre călugăriţe şi-au venit brusc în fire. Dându-şi seama că Grandier va muri pentru că îi lăsaseră pe exorcişti să le manipuleze, surorile Clara şi Agnes au declarat în public că mînţiseră: nu existau diavoli şi Grandier era nevinovat. S-a spus că fuseseră înnebunite de Satana. Presiunea creştea.

– Domnul de Laubordemont este nebun – a făcut-o un demon să declare pe o călugăriţă. Remarca ei a fost scrisă într-un raport pe care Laubordemont l-a semnat fără să-l citească. Acest lucru a produs ulterior multe râsete în tribunal.

Grandier a fost acuzat ca vrăjitor care trimisese diavoli să le posede pe călugăriţe. Aceste minciuni s-au dovedit prea mult pentru sora Jeanne. După ce a depus mărturie, ea a stat ore în şir în ploaie, cu o frânghie în jurul gâtului, apoi i-a spus lui Laubordemont că mînţise când îl acuzase pe Grandier. Laubordemont a hotărât că e bine să considere mărturia ei ca un truc al diavolilor Balaam sau

Leviathan. Acum nu se mai putea da înapoi, deşi mulţi cetăţeni din Loudun ştiau că e o înscenare. Lactance şi Tranquille zbierau din amvoanele lor împotriva acestor sceptici.

Totuşi, protestele publice s-au înteţit, în ciuda ameninţărilor. Mii de turişti au sosit în oraş pentru execuţie şi întrunirile publice au fost interzise. Toţi ştiau că Grandier urma să moară. Doar Grandier mai credea că dreptatea va învinge – până ce a apărut în boxă. S-a apărat cu îndârjire, dar i-a văzut pe judecători râzând, şoptind şi fâţâindu-se şi a ştiut că nu mai avea nici o şansă.

Chiar când ei au dispus ca el să fie torturat, apoi ars de viu şi cenuşa lui să fie împrăştiată în cele patru vânturi, el a rămas aşa de calm, încât unii dintre judecători au fost impresionaţi. Părintele Tranquille le-a explicat că nu era vorba de o demnitate adevărată, ci de mândrie, de insolenţa iadului.

Apoi l-au luat, l-au dezbrăcat şi l-au ras complet, chiar şi sprâncenele. Laubordemont, când i-a cerut chirurgului să-i smulgă unghiile, a fost uimit de refuzul acestuia. Dus înapoi în tribunal, Grandier şi-a negat iar vina, a implorat mila, apoi a vorbit despre martiri aşa de mişcător, încât mulţi au fost impresionaţi. Mai multe femei au plâns.

– Eliberaţi curtea! – a strigat Laubordemont.

Pe urmă au încercat să-l facă să mărturisească.

L-au legat pe Grandier, l-au întins pe podea, apoi i-au prins picioarele între patru scânduri de stejar, cele exterioare fixe, cele interioare mobile. Pentru a-l împiedica pe Satan să-i uşureze durerile, părinţii Lactance şi Tranquille au exorcizat frânghiile, scândurile, penele, chiar şi ciocanele.

Mai întâi au împins o pană între scânduri, apoi două, apoi trei. Deşi ţipa, Grandier tot refuza să mărturisească. La a patra pană, oasele din piciorul lui au început să se rupă; el a leşinat. Luând locul călăului, călugării adunaţi au bătut a cincea, a şasea şi apoi a opta pană. Grandier ţipa încontinuu deja, dar tot nu reuşeau să-l convingă să mărturisească.

– Am fost bărbat: – a şoptit el – am iubit femeile.

– Eşti un vrăjitor – au insistat ei. Laubordemont în spatele lor. – Ai negociat cu diavolii.

Opt pene era limita obişnuită a anchetei extraordinare, ca să nu mai vorbim de cea ordinară. Când călăul, trimis să mai aducă pene, a revenit cu două care nu erau mai groase decât ultimele bătute de ei, Laubordemont a fost aşa de mânios, încât a ameninţat că-l biciuieşte. Cu dinţii rânjiţi, Lactance a bătut a noua pană şi colegul lui, Tranquille, pe a zecea. Grandier a leşinat din nou. Temându-se că ar putea muri înainte de a-l aduce pe rug, l-au resuscitat şi l-au întins pe o bancă, cu o pătură verde întinsă peste picioarele lui sfărâmate. I-au dat chiar şi un pahar cu vin. Capucinul numit Arhanghel a venit să se uite la răni. Grandier nu mai era în stare nici să se plângă.

– Satan îl ajută să nu simtă nici o durere! – a declarat fratele Arhanghel.

– Doamne! – a şoptit el, aproape neauzit.

– Vedeţi? – s-a întors capucinul înspre colegii lui. Când vorbeşte de Dumnezeu, de fapt se adresează Satanei! Când spune că-l urăşte pe Satan, înseamnă că-l urăşte pe Dumnezeu! Trebuie să simtă toată căldura focului, altfel sufletul lui e pierdut pe vecie!

Lângă Laubordemont s-a aşezat, oftând şi suspinând, un secretar cu mărturia scrisă şi cu o pană.

– De ce nu semnezi? Laubordemont părea incredul. – Admite–ţi greşeala în faţa lui Dumnezeu! Frate, în numele lui Dumnezeu şi al lui Isus Christos, ajută–ne să te salvăm! Semnează!

Grandier a refuzat.

– Nu pot semna ceea ce Dumnezeu, tu şi eu ştim că e fals, a şoptit el. Nu este nimic adevărat în toate acestea.

După două ore lungi, Laubordemont a cedat. Cu un oftat final, s–a întors către un observator, domnul de Gastyns.

– Ce pot face mai mult? – a întrebat el, dar de Gastyns se uita dezgustat. Masca de milă a lui Laubordemont a căzut.

– Aduceţi–l pe La Grange! – s–a răstit el. Spuneţi–i să cheme călăii.

Aşteptându–l pe căpitanul gărzii, Grandier a închis ochii.

În piaţa Sainte–Croix se înghesuiau şase mii de oameni. Acoperişurile erau pline, toate ferestrele erau ocupate. Pentru Laubordemont şi prietenii lui se construise o tribună în care ei au reuşit să se aşeze, însă cu greu, după ce locul a fost eliberat cu forţa. Mulţimea era aşa de densă, încât lui Grandier, legat de o banchetă într–o căruţă trasă de şase măgari, i–a trebuit jumătate de oră ca să parcurgă ultima parte a drumului. În jurul gâtului avea o sfoară şi purta o cămaşă muiată în sulf. Stâlpul, de cinci metri, se afla lângă peretele nordic al bisericii. Pe el era montat un mic scaun de fier, fixat la un metru deasupra mormanului de buşteni, scânduri şi paie. Grandier a fost aşezat pe scaun, legat de stâlp cu faţa la mulţime şi la casa lui

Trincant. Trincant era la fereastră împreună cu Mignon şi Thibault. Mignon a făcut semn cu mâna. Trincant a ridicat batjocoritor paharul pe când călugării exorcizau.

La Grange i-a spus lui Grandier că poate vorbi şi că, din milă, va fi strangulat înainte de a se aprinde rugul. El a încercat să se adreseze mulţimii, dar călugării i-au aruncat apă sfinţită în faţă şi l-au lovit cu un crucifix peste gură.

– *Dicas!* – ţipă Lactance. Mărturiseşte!

– Nu am nimic de mărturisit – a şoptit Grandier. Daţi-mi sărutul păcii şi lăsaţi-mă să mor.

Lactance a refuzat, dar mulţimea devenise aşa de zgomotoasă încât, furios, el a escaladat rugul şi l-a sărutat pe Grandier pe obraz.

– Iuda! a strigat mulţimea, înfuriindu-l şi mai tare pe călugăr, care a sărit jos, a luat o mână de paie, le-a aprins la rug şi le-a fluturat în faţa lui Grandier.

– Mărturiseşte că eşti servitorul diavolului!

– În curând îl voi întâlni pe Dumnezeu, care îmi este martor...

– Mărturiseşte! a ţipat Lactance. Mai ai doar o clipă de trăit!

– Doar o clipă – a spus Grandier liniştit – şi apoi voi merge în faţa judecăţii drepte, către care, frate, în curând vei fi şi tu chemat.

Înfuriat, Lactance a aruncat paiele aprinse pe rug. Arhanghel i-a dat foc din cealaltă parte.

– Asta mi-aţi promis? – a strigat Grandier. Prea târziu căpitanul gărzii a încercat să stingă focul, chiar când Tranquille îl aprindea în altă parte.

– Strangulaţi-l! a ţipat La Grange.

Mulţimea a răspuns:

– Strangulaţi-l!

Dar călăul a descoperit că un călugăr înnodase sfoara în așa fel încât nu putea fi desfăcută. Până ce au reușit să desfacă nodurile, un val imens de foc l-a izbit pe Grandier. Pe când călugării aruncau apă sfințită pe foc, s-au auzit țipete. O uriașă muscă neagră a zburat în fața lui Lactance și a căzut pe paginile cărții de exorcism. Belzebuth! s-a cutremurat Lactance.

Musca a bâzâit și a dispărut în fum.

Țipetele s-au oprit. A urmat o tuse.

– Iartă-i – au auzit călugării. Iartă-i pe dușmanii mei. Apoi sforile care țineau trupul înnegrit legat de stâlp au ars și corpul a căzut în flăcări.

Grandier era mort. În curând, Lactance, Tranquille, Mannoury, spițerul, și alții, blestemați să creadă prea mult în diavoli, l-au urmat.

Pentru că diavolii au supraviețuit morții lui Grandier, în acea noapte, sora Jeanne a făcut convulsii.

– Musca cea neagră – a întrebat-o Lactance speriat – ce diavol era? De ce s-a aruncat peste cartea mea cea sfântă?

– Era Baruch, diavolul lui – a strigat stareța. S-a aplecat pe spate. Încerca să arunce cartea în foc!

În ziua următoare, în Sainte-Croix, surorile s-au dat în spectacol în fața mulțimii. Sora Jeanne a identificat demonul care o poseda ca fiind Iscaaron. Mai era doar el. Ceilalți cinci plecaseră în iad la întâmpinarea lui Grandier.

– Oare suferă el acolo? – a întrebat Lactance.

– Cel mai rău e că e lipsit de Dumnezeu! – a zbierat sora Jeanne.

– Da, dar cum e torturat? Și cum a suferit când a fost ars, sau l-a apărat diavolul?

– Există câte o tortură specială pentru fiecare dintre păcatele lui, mai ales cele ale cărnii! Şi Satana nu l–a putut ajuta pentru că preoţii nu l–au lăsat să se apropie!

În acea noapte, Lactance era palid. În dimineaţa următoare ardea de febră. Tot spunea că Dumnezeu îl pedepseşte; îl tot vedea pe Grandier pe rug, Grandier rugându–l pe Dumnezeu să–i ierte duşmanii. Apoi au venit armatele de demoni, invadându–i corpul, făcându–l să rostească blasfemii. Lăsatul de sânge şi clismele nu l–au ajutat. A zăcut o lună. Pe 18 septembrie a lovit crucifixul din mâna preotului care–i administra ultima împărtăşanie şi a murit.

A urmat Mannoury, spiţerul. Întorcându–se noaptea de la un bolnav, el s–a oprit brusc şi a început să se uite fix în beznă. Servitorul lui, care ţinea făclia, l–a văzut cutremurându–se, apoi căzând la pământ, cerând iertare fantomei lui Grandier, pe care o vedea în faţă, la fel cum îl văzuse pe Grandier în ziua în care–i căutase semnele diavolului. După nici o săptămână şi el era mort.

Apoi, Louis Chauvet, un judecător care refuzase să ia parte la proces, a fost acuzat de sora Jeanne şi de alte călugăriţe că ar fi magician. De teamă ca nu cumva Richelieu să le ia aberaţiile în serios şi să–l trimită pe drumul lui Grandier, a înnebunit. S–a ofilit şi a murit în aceeaşi iarnă.

Soarta lui Tranquille a fost mult mai înspăimântătoare. Puţin câte puţin, diavolii, mai ales Coada Câinelui şi Leviathan, l–au posedat. În 1638, aiura ca şi măicuţele, se rostogolea pe jos şi lătra. Necheza, scuipa, înjura şi vomita orice încerca să mănânce. După Duminica Floriilor a căzut la pat. În lunea următoare, în timp ce i se administra ultima împărtăşanie, diavolii l–au părăsit şi au intrat într–un călugăr îngenuncheat în faţa patului. Următoarea victimă a

devenit aşa de violentă, încât ceilalţi călugări au fost obligaţi să-l lege ca să nu-l mai lovească pe Tranquille, care tocmai murise.

În ceea ce le priveşte pe călugăriţe, posedările şi exorcismele au continuat.

Dar sora Jeanne a meritat o soartă specială.

★ ★ ★

În luna decembrie a aceluiaşi an în care murise Grandier, iezuitul Jean-Joseph Surin a sosit în Loudun să se alăture echipei. Un melancolic suferind de migrene atroce, el nu se îndoise niciodată de adevărul posedării. De acum, sora Jeanne, convinsă că demonul Iscaaron o lăsase însărcinată, nu mai avea menstruaţie. Pântecele i se mărea. Disperată, s-a decis să taie copilul din corpul ei, să-l boteze, apoi să-şi revină sau să moară. Dar o miraculoasă forţă invizibilă i-a smuls cuţitul din mână. Imaginea lui Christos de pe crucifixul ei a întins o mână înspre ea. Ea s-a hotărât să îşi schimbe comportarea. Dar sarcina fantomă a persistat până ce un exorcism public deosebit de obositor i-a pus capăt.

Chiar şi aşa, posedarea ei a mai durat, şi Surin a devenit şi el victimă, pe când încerca s-o învingă. Într-o noapte, el s-a rugat să fie lăsat să sufere în locul ei. Era dornic să lase diavolii să-l posede şi să fie privit ca un lunatic. A devenit şi el un obsedat, ca şi ceilalţi exorcişti în viaţă sau răposaţi de curând. Înnebunit de prea multă concentrare asupra răului, dacă încerca să-şi facă semnul crucii, se muşca de deget. După o îndelungată luptă, i-a scris unui alt iezuit, părintele d'Attichy, că era în luptă cu „patru dintre cei mai de temut diavoli... Nu pot explica ce mi se întâmplă, cum de spiritul străin e unit cu al meu, fără să mă lip-

sească de conştiinţă şi de liber-arbitru, şi totuşi constituie un al doilea «eu», de parcă aş avea două suflete... [care] se luptă în acelaşi câmp de bătălie, care este trupul meu".

Totuşi, Surin era diferit de ceilalţi. Autoidentificarea lui cu răul era însoţită şi de un puternic simţ al binelui, aşa că şi în timp ce era obsedat, căuta s-o salveze pe sora Jeanne, rugându-se pentru ea, urmărind-o când fugea, şoptindu-i rugăciuni în ureche când o apucau convulsiile - doar devenind el însuşi posedat şi mut în timp ce ea râdea demonic. Acest război a durat mai mulţi ani.

În timpul unui exorcism, pe când ea se zvârcolea pe jos cu limba afară, semne stigmatice cu numele sfinţilor au început să-i apară pe corp. Stigmatele au durat din 1635 până în 1662, apoi au dispărut la fel de misterios precum au apărut. În faţa lor, Iscaaron a fugit în 1636, dar Behemoth era mai rezistent. După zece luni de luptă, Surin a cedat şi i-a luat locul alt iezuit, părintele Ressès. La începutul anului 1637, după săptămâni de greţuri violente, sora Jeanne a fost vizitată miraculos de o viziune a Sf. Iosif, care şi-a pus mâinile pe ea, „După care mi-am revenit şi m-am vindecat complet", a scris mai târziu în *Autobiografia* ei.

Ea a plecat într-un pelerinaj, deplasându-se într-un nimb de glorie. Faimoasă de acum, era întâmpinată călduros oriunde s-ar fi dus. În Paris a fost primită de Richelieu şi a vorbit cu Laubordemont. Miracole şi minuni o însoţeau; era înconjurată de mulţimi de oameni. Până la urmă s-a întors în Loudun. Uşile mănăstirii, de acum liniştite, s-au închis în urma ei.

Dar lui Surin i-a mers din ce în ce mai rău. Între 1639 şi 1657 a fost incapabil să citească, să scrie sau să facă

cel mai simplu lucru, cum ar fi fost schimbarea unei cămăşi; era o agonie care putea dura o noapte întreagă. Ştia că era pierdut şi că diavolii îi pregăteau locul în iad. Christos se uita urât la el, Fecioara Maria îşi ridica mâna, aruncând fulgere răzbunătoare asupra lui, şocul acestora scuturându-i tot corpul. Ar fi vrut să dea foc caselor în care stătea. În mai 1645, s-a aruncat de la fereastra mansardei unei clădiri a iezuiţilor, dar, când a lovit pământul, n-a reuşit decât să-şi fractureze şoldul. După aceea a fost supravegheat continuu. Era nebun, dar lucid, şi teroarea îl paralizase, astfel încât nu mai putea nici să meargă.

În cele din urmă, confesorul lui l-a făcut să simtă o rază de speranţă. Într-o zi din 1657, a luat o pană şi a fost în stare să scrie trei pagini. Trei ani mai târziu, începuse iar să meargă. După un sfert de secol de la venirea lui în Loudun şi-a regăsit inteligenţa şi credinţa, astfel încât, atunci când a murit, în 1665, era liniştit – ultima, cea mai de durată şi mai lucidă victimă a teribilului blestem care o lovise nu numai pe sora Jeanne şi pe ursulinele din Loudun, ci pe toţi care fuseseră convinşi că Grandier fusese cu adevărat stăpânul diavolilor[1,2].

Cazul lui Urbain Grandier şi al călugăriţelor posedate din Loudun este cel mai bine cunoscut dintre sutele de acuzaţii nebuneşti care duceau cel mai adesea la rug. Telescopul lui Galilei arăta lunile lui Jupiter, mărul căzuse în capul lui Newton, dar nebunia continua, chiar şi dincolo de Atlantic.

La aproape 60 de ani de la moartea lui Grandier, o teroare similară a lovit oraşul Salem, Massachusettes, în 1692. Crezute de o comunitate puritană aspră, minciunile

aberante ale unei cete de tinere au trimis mulţi inocenţi la moarte. A fost ultima şi cea mai celebră vânătoare de vrăjitoare. În secolul al XVIII–lea, nebunia a început să dispară, deşi chiar pe la începutul secolului al XIX–lea, în Anglia, bătrâne neajutorate erau încă persecutate, fiind bănuite de vrăjitorie.

La începutul secolului al XX–lea, oamenii au putut să privească înapoi şi să spună că, în sfârşit, această ciudată formă de nebunie se sfârşise Începuse era Raţiunii şi niciodată nebunia nu va mai stăpâni – cel puţin aşa credeau cei mai mulţi...

8
Blesteme celtice

Lumea celţilor a fost bogată în povestiri despre deochi, preziceri şi blesteme. Primii regi şi eroi irlandezi, cum ar fi Cochobar şi Cuchulainn, erau legaţi de prohibiţii magice (tabuuri: vezi capitolul 12) numite *geas* (singular) sau *geasa* (plural), de la *guidh*, „a implora". A încălca una dintre cerinţele adesea contradictorii ale *geasa* însemna să atragi consecinţe fatale. Aceste cerinţe erau adesea fantastice. Cormac, fiul lui Conchobar din Ulster, nu-şi putea înhăma caii cu beţe de frasin, nu avea voie să vâneze cerbi cu coarne de aur sau să asculte muzica la harpă a bardului Craptine. Neglijând aceste *geasa*, a murit. Cuchulainn nu-şi putea rosti numele în faţa vreunui alt războinic şi nici a unui fiu ilegitim care nu-l cunoştea. Apărându-se de tânărul războinic, Cuchulainn a fost obligat să-l omoare. *Geasa* lui Cuchulainn nu-i permitea să se abată de la drum când mergea la luptă, să apară neinvitat la o întrunire sau să refuze un ospăţ, sau să mănânce carne de câine. Când a întâlnit trei vrăjitoare care l-au invitat la un ospăţ cu carne

de câine, şi-a dat seama că a fost blestemat şi că sfârşitul îi e aproape.

Astfel de *geasa* şi soarta care-l aştepta pe cel care le încălca erau în parte făcute să asigure conducerea celor puternici. Când era vorba de regi, acestea implicau dinastia regală. Dacă un rege îşi încălca cuvântul sau nu îndeplinea riturile de care depindeau sănătatea pământului şi a oamenilor, el murea, oamenii sufereau şi pământul era blestemat. Aşa că, în folclorul arthurian, pământul sterp se datorează păcatului regelui.

Se mai obişnuiau şi alte forme de farmece şi blesteme. Deochiul (vezi Anexa 1), prin care o privire fixă prelungită cauzează ghinion, se credea că provine din răutate sau invidie. Cel care deochia putea să nu-şi dea seama ce a făcut, iar deochiul putea fi făcut şi de la distanţă. Această formă de blestem era, de obicei, atribuită bătrânelor; presupusele vrăjitoare erau adesea acuzate că deoache, mai ales dacă erau ceacâre. Dacă un copil – cel mai frumos – sau un animal – cel mai bun – se îmbolnăveau brusc, se dădea vina pe deochi. Caii afectaţi de acesta transpirau, tremurau şi slăbeau. Berea şi laptele se acreau.

Farmecele antideochi se făceau cu sorb, ienupăr şi fier.

Celţii credeau că blestemarea sau fermecarea cereau o concentrare mare a voinţei aţintite asupra persoanei sau obiectului implicat, fiind îndeplinite cu ajutorul unei incantaţii rostite în versuri. Pentru a se concentra mai bine, vrăjitorul putea blestema stând într-un picior, cu un ochi închis, cu degetul arătător îndreptat spre victimă – obicei care producea fiori de gheaţă şi pe cea mai sceptică spinare[1].

În toată Britania abundă povestiri despre blesteme profetice, dar cele mai elaborate se găsesc departe, în

nord şi vest. Mai ales în Highlandul scoţian, unde sărăcia în masă şi tiraniile frecvente mergeau mână în mână cu bogata imaginaţie a gaelilor şi blestemul era modul obişnuit al celui slab de a se răzbuna pe cel puternic.

De fapt, sunt atâtea familii din Highland blestemate într-un fel sau altul, încât e greu să alegi dintre ele.

Blestemele asupra lui Mar, Moy, Glamis, Fyvie şi Brahan sunt binecunoscute, mai ales cele asupra lui Fyvie şi Brahan. Misteriosul Thomas cel Adevărat din secolul al XIII-lea, alias Thomas Versificatorul, este asociat blestemelor asupra lui Mar şi Fyvie. Blestemul lui Seaforth of Brahan se datorează la fel de misteriosului Coinneach Odhar Fiosaiche – magicianul Kenneth cel palid –, căruia i se atribuie multe dintre cele mai cunoscute profeţii din Highland.

Deşi atribuit lui Thomas Profetul, blestemul familiei Mar – una dintre cele mai vechi familii din Scoţia – a fost probabil aruncat de abatele de Cambuskenneth, supărat că a fost dat afară din abaţia sa în perioada de anarhie şi haos de atunci. Deci, el aparţine grupului de blesteme ecleziastice, mai obişnuite în Anglia (vezi capitolul 10), care-i afectau pe cei care cumpărau foste terenuri ale bisericii. În acest caz, vinovatul a fost contele John of Mar, care a vândut repede abaţia şi a început construcţia unui frumos palat în Stirling.

În cartea lui sir Bernard Burke *Romanul aristocraţiei*, blestemul decurge (şi pare că nu se mai sfârşeşte) astfel:

> Mândru şef al familiei Mar, fi-vei ridicat încă şi mai sus, până ce vei sta în locul regelui. Vei domni şi vei distruge şi munca ta îţi va fi după nume, dar

munca ta va fi emblema casei tale şi va învăţa omenirea că acela care prin cruzime şi mândrie se ridică pe ruinele celor sfinte nu poate prospera. Munca îţi va fi blestemată şi nicicând nu se va sfârşi. Dar vei avea bogăţii şi măreţie, îi vei fi leal suzeranului tău şi îi vei ridica drapelul pe câmpul sângelui. Şi apoi, când ţi se va părea că vei fi cel mai sus-pus, când puterea îţi va părea a fi nemărginită, abia atunci îţi va veni căderea: jos îţi va sta capul printre nobilii poporului tău. Adânci vor fi vaietele copiilor durerii. Pământurile tale vor fi date străinilor, iar titlurile tale vor zăcea printre cei morţi. Ramura ce va izvorî din tine îşi va vedea căminul ars – în care un rege va fi fost alăptat – iar soţia lui în aceeaşi flacără va pieri; copiii lui vor fi numeroşi, dar schilavi; şi trei se vor naşte şi vor creşte, dar nu vor vedea lumina. Dar vechiul tău turn va rezista, pentru că cei bravi şi credincioşi nu pot fi de tot uitaţi. Iar tu, cap mândru şi mână înarmată, jos vei ajunge, iar caii îşi vor face grajd în salonul tău şi un ţesător îşi va ţese pânza în camera de audienţe. Străvechiul tău turn va fi o ruină şi un far până ce un brăduţ va încolţi pe piatra din vârf. Atunci, necazurile tale vor lua sfârşit şi soarele regalităţii te va lumina din nou. Onorurile îţi vor fi înapoiate; contesei tale i se va da sărutul păcii, deşi ea nu îl va fi cerut, şi zilele păcii se vor întoarce pentru tine şi pentru familia ta. Linia familiei Mar va fi ruptă, dar nu înainte ca onorurile ei să se dubleze şi blestemul să se sfârşească[2].

Neobişnuit nu doar pentru că este extraordinar de detaliat, ci şi pentru că este mai mult o prezicere decât un blestem, acest text nu ar fi putut fi scris sub această formă dacă într-adevăr datează din secolul al XVI-lea, după cum par să sugereze detaliile. Pe vremea aceea, în Scoţia, nimeni nu scria aşa şi în mod sigur a fost rescris sub o formă mai modernă pe vremea când l-a cules Burke, câteva secole mai târziu. Nu există nici o îndoială că era cunoscut sub această formă mai târzie înainte de îndeplinirea predicţiilor finale.

Fiind puţină vreme regent al Scoţiei înainte de a muri, în 1572 - violent, ca mulţi alţi nobili scoţieni din acea vreme - contele John a stat, într-adevăr, „în locul regelui". Cambuskenneth a fost probabil „ruinele celor sfinte"; în ceea ce priveşte munca ce „nicicând nu se va sfârşi", palatul din Stirling, cunoscut ca „Mar's Folly", nu a avansat niciodată dincolo de construcţia faţadei. Confiscate, terenurile familiei Mar au fost redobândite de fiul lui John, John cel de-al şaptelea conte, şi pentru aproape un secol această familie catolică s-a înţeles bine cu familia Stuart, tot catolică, aflată pe tron, dar nu la fel de bine între 1640 şi 1650, când puritanii, aliaţii englezului Cromwell, au domnit în regat.

Când ultimul rege din familia Stuart - Iacob al II-lea al Scoţiei - a fost înlăturat de la tron în 1689 şi ducele Wilhelm de Orania a ocupat tronul, un alt John era conte. În secret iacobin şi catolic, el s-a prefăcut pentru a se pune bine cu autorităţile, câştigându-şi astfel porecla de „John cel supus", dar în 1715, după moartea reginei Anne, el a ridicat stindardul iacobin pentru fiul lui Iacob al II-lea, vechiul pretendent la tron. Ar fi făcut mai bine să fie supus în continuare. El a pierdut bătălia de la Sheriffmuir dintr-o

crasă incompetență militară și a fugit în Franța. Pământurile lui au fost confiscate și vândute contelui de Fife („Pământurile tale vor fi date străinilor, iar titlurile tale vor zăcea printre cei morți"). Fiul lui, lordul Thomas Erskine, a murit fără a avea urmași, în 1766, la 21 de ani după rebeliunea din 1745, condusă de prințul Bonnie Charlie, ultimul din familia Stuart care a încercat să recapete coroana. Câteva dintre pământurile familiei Mar fuseseră cumpărate de Thomas și pământul i-a revenit acum lui John Francis Erskine, fiul fiicei lui John cel supus. Acesta s-a stabilit în turnul Alloa, pe care Iacob al VI-lea al Scoției îl vizitase în copilărie. În 1801, o candelă aprinsă, așezată lângă un pat, a cauzat un incendiu în care a murit soția lui Erskine. În urma ei au rămas șapte copii, dintre care unii se născuseră orbi, ca în prezicere („Ramura ce va izvorî din tine își va vedea căminul ars – în care un rege va fi fost alăptat – iar soția lui în aceeași flacără va pieri; copiii lui vor fi numeroși, dar schilavi, și trei se vor naște și vor crește, dar nu vor vedea lumina").

Îndeplinirea profeției a continuat. În timpul războaielor napoleoniene, o trupă de cavalerie a fost încartiruită în Alloa și 50 de cai au fost instalați în vechiul salon („caii își vor face grajd în salonul tău"). În 1810, vizitatorii au găsit un țesător muncind în camera de audiențe („un țesător își va țese pânza în camera de audiențe"). Mulți ani mai târziu, un brădut a încolțit pe acoperiș („Străvechiul turn va fi o ruină...; până ce un brădut va încolți pe piatra din vârf"). Blestemul era aproape terminat.

Acum urmează binecuvântarea. Vizitând Scoția în 1822, după moartea ultimului Stuart, George al VI-lea i-a înapoiat comitatul de Mar lui John Francis, bătrânul nepot al lui John cel supus („și soarele regalității te va lumina din

nou. Onorurile îți vor fi înapoiate"). După mai mulți ani, în castelul Stirling, tânăra regină Victoria a întâlnit-o pe lady Mar. Fie că regina știa sau nu de blestem, luându-și rămas-bun, ea a sărutat-o pe lady Mar („contesei tale i se va da sărutul păcii, deși ea nu îl va fi cerut, și zilele păcii se vor întoarce pentru tine și familia ta").

În 1866, când al doilea conte, nepotul lui John Francis, care era și conte de Kellie, a murit fără să lase moștenitori, vărul lui a cerut atât domeniul Kellie, cât și Mar, cauzând o dispută cu nepotul răposatului conte. Această problemă a fost rezolvată în 1885, când Parlamentul a recunoscut cele două titluri de Mar – un conte de Mar și Kellie și un conte de Mar. Așa s-a îndeplinit și ultima parte a blestemului („Linia familiei Mar va fi ruptă, dar nu înainte ca onorurile ei să se dubleze și blestemul să se sfârșească").

La fel de faimos (deși mult mai ambiguu) este blestemul aruncat asupra lui Fyvie, „încoronata glorie a arhitecturii baronilor scoțieni", o casă mare aflată în Aberdeenshire, pe râul Ythan. Nu se afla departe de Gight, unde lordul Byron a avut o copilărie mizerabilă.

Acum obiectiv turistic, aleile sale elegante oferă o impresionantă vedere a fațadei clădirii și a celor cinci turnuri, fiecare comemorând una dintre cele cinci familii care au stăpânit locul încă din 1400.

O comoară de tapiserii, antichități și picturi de Raeburn, Reynolds și alții, Fyvie este bogat și în fenomene supranaturale. Doamna cea Verde – Lillias Drummond, asasinată în urmă cu 400 de ani de soțul ei, Alexander Seton (petele de sânge se mai văd încă în camera în care a fost ucisă) – bântuie coridoarele; sub turnul Meldrum se află o cameră secretă dotată cu un alt blestem care avertizează

că, dacă cineva va intra vreodată acolo, „omul acela atunci va pieri şi cucoana lui de ochi va orbi".

La început, Fyvie era o proprietate regală care în secolul al XIII-lea se afla în stăpânirea lui Richard le Cheyne, baron de Inverugie. Se pare că pe vremea acestuia, conform tradiţiei, primul şi cel mai puternic blestem a fost aruncat asupra lui Fyvie de către Thomas Versificatorul.

Născut prin anul 1220, acest legendar poet-magician şi-a luat titlul, Thomas of Ercildoune, de la moşia pe care o stăpânea în Earlstone, în Berwickshire. În cursul vieţii sale a fost cunoscut ca vizionar şi este posibil ca el să fi compus unele dintre cele mai mult de 50 de profeţii care i se atribuie. Totuşi, există atâtea mituri despre el, încât este greu să se separe adevărul de ficţiune.

Legenda spune că, într-o zi, întins lângă „Huntlie Bank", în ţinutul Borfer, Thomas a întâlnit-o pe „regina elfilor", a sărutat-o şi a fost dus din „tărâmul celor vii", printr-o „adâncă, adâncă noapte" pe tărâmul zânelor. Acolo, el a rămas cu ea câteva zile, căpătând, din câte se spune, de la regina elfilor puterile profetice, inclusiv puterea de a blestema...

Chiar şi azi, la Dumbuck pe Dumbarton, Tom-na-hurich pe Inverness şi la Eildon lângă Roxburgh persistă mitul că, asemenea regelui Arthur sau lui Charlemagne, el încă doarme într-un tărâm vrăjit, aşteptând să fie rechemat. În toate aceste locuri se ştie că, din timp în timp, el apare de pe tărâmul vrăjit pentru a cumpăra cai pentru războinicii săi adormiţi. Când îi va avea pe toţi, regele cel mare a cărui venire o prevestise (Robert the Bruce, care i-a învins pe englezi la Bannockburn în 1314?) va reapărea, iar toţi vor lupta în bătălia cea mare şi „Ţinuturile nordului vor fi libere"[3].

Totuşi, el a trăit cu adevărat şi romancierul Nigel Tranter i-a făcut o interesantă biografie romanţată.

Deşi se spune că el ar fi prezis şi moartea lui Alexandru al III-lea care a căzut de pe o stâncă într-o noapte furtunoasă în timp ce plecase călare să-şi întâlnească mireasa, Thomas nu prevestea întotdeauna ghinioane. La Inverugie, în Aberdeenshire, legenda spune că el s-a aşezat pe o anumită stâncă şi a compus o poezie care prezicea că, atâta timp cât stânca rămânea la locul ei, familia Keith, pe atunci conţi-mareşali ai Scoţiei şi proprietari ai castelului din Inverugie, vor prospera, dar că distrugerea stâncii va însemna sfârşitul familiei. Stânca a fost distrusă în 1763; în 1766, ultimul conte şi-a pierdut titlul.

Familia Haig s-a bucurat de o profeţie încă şi mai bună, pe care s-a grăbit să şi-o sculpteze deasupra porţii, unde mai poate fi citită şi azi;

Ce-o fi şi s-o întâmpla
Haig în veci va fi Haig din Bemersyde.

După primul război mondial, mareşalul conte Haig, o rudă îndepărtată în linie directă a familiei Haig, a primit moşia din partea naţiunii[4].

Fyvie s-a descurcat mai puţin bine. Se pare că Thomas nu se dădea înapoi de la puţin şantaj magic în cazul în care era supărat, ameninţându-i pe cei puternici - pe care, de altfel, era încântat să-i viziteze - cu blesteme şi necazuri, dacă era nemulţumit de ospitalitatea acestora.

Robert Chimbers, în *Popular Rhymes of Scotland* (1842), ne spune cum Thomas ameninţase de mult să viziteze Fyvie, astfel încât porţile castelului fuseseră lăsate deschise timp de şapte ani. Precauţia a fost inutilă. Când a so-

sit, în cele din urmă, acest lucru s-a întâmplat în timpul unei furtuni atât de violente, încât frunzele zburau din copaci şi porţile castelului i s-au închis în faţă, în timp ce iarba pe care stătea nu a fost atinsă nici măcar de o adiere a vântului. Trezindu-se închis afară, deşi nu era vina celor din Fyvie, mânios, el a rostit următorul blestem, oarecum obscur:

Fyvie, Fyvie, nicicând nu vei înflori
Atâta timp cât ale tale trei „stane" găsite nu-s,
Una, ce-i subt vechile „ture" ale tale,
Una, ce-i subt iatacul doamnei tale,
Una, ce-i subt zăgazul apei,
Iară aiste trei „stane" nicicând nu le vei dobândi.[5]

O altă versiune a blestemului, dată de reverendul Walter Gregor în *Folclorul din nord-estul Scoţiei* (1881), suna astfel:

Turnuri şi creneluri din Fyvie,
Neajutorate fi-vor ale tale cucoane
Când veţi lovi ale voastre hotare*
Vai de pământurile voastre şi de trei „stane"

Şi tot aşa. Această versiune pare să sugereze felul în care, atunci când Henry de Preston (aprox. 1390) a devenit proprietarul Fyvie şi a extins fortificaţiile anterioare, adăugând turnul Preston, el a luat piatra de la un aşezământ religios apropiat, pe care l-a demolat - „vai de pământurile voastre" - , frază care se poate referi şi la o luptă purtată de Robert the Bruce mai înainte, în acelaşi secol. „Methes" pot să fie hotarele dintre Fyvie şi terenurile bisericii din vecinătate.

* methes: în engleza veche (n. tr.).

Oricum, blestemul este neclar. S-ar putea bănui că blestemul va atinge Fyvie şi mai ales pe stăpânele sale („Neajutorate fi-vor ale tale *mesdames*") până când cele trei stane (pietre) menţionate vor fi găsite şi înlăturate sau, mai puţin probabil, găsite şi încorporate în zidurile din Fyvie. Două au fost găsite, dar a treia, aflată sub zăgazul ce duce la râul Ytham şi care a fost introdusă chiar în fundaţia acestuia, a rămas nedescoperită. În ceea ce priveşte „stana" aflată („subt vechile ture" presupuse a fi turnul lui Preston, se spune că acea construcţie conţinea pe vremuri o piatră ciudată ce rămânea uscată chiar când pietrele din vecinătate se udau şi viceversa. De fapt, s-a udat de atâtea ori, încât s-a sfărâmat şi acum nu mai există.

În ceea ce priveşte „stana" din „iatacul doamnei tale", aceasta a fost identificată de mult şi astăzi se odihneşte la loc de cinste în camera de primire din Fyvie. Este aşezată pe un vas, deoarece, ca şi cealaltă piatră, este o stâncă plângătoare.

Se pare că poezia profeţeşte că nici un moştenitor nu se va naşte vreodată în Fyvie sau că acel castel nu va trece niciodată de la tată la fiul cel mai mare. Desigur că Fyvie a trecut adesea de la un stăptân la altul în ultimele şapte secole. De multe ori, succesiunea pe linie masculină a eşuat, dar nu întotdeauna. Reginald Le Cheyne, care, probabil, era stăpânul castelului când a fost aruncat blestemul, nu a avut nici un fiu, nici vreunul dintre următorii proprietari, până în 1433, când fiica mai tânără a lordului Henry Preston, care primise Fyvie ca zestre, s-a măritat cu Alexander Meldrum.

Familia Meldrum, care a avut mai mulţi fii, a deţinut domeniul Fyvie până în 1596, când Andrew Meldrum a

vândut proprietatea familiei Seton. După ce doi dintre fiii familiei Seton au stăpânit Fyvie, al doilea conte de Aberdeen, un secol mai târziu, l-a cumpărat şi i l-a dat fiului său mai mare, generalul William Gordon.

La bătrâneţe, generalul, care se însurase cu o servitoare, Isobel Black, n-a ţinut seama de al doilea blestem şi a încercat să intre în camera secretă din Turnul Meldrum („Lumina acelei zile sigure se va stinge şi a lui coniţă lumina ochilor şi-o va plânge"). Nu a fost de mirare că el nu a mai trăit mult (avea optzeci de ani). Ce este cu adevărat ciudat este faptul că soţia lui, Isobel, a orbit, într-adevăr.

Fiul lui a murit, fără să lase urmaşi, în 1847, iar domeniul a revenit unor rude care, în 1885, l-au scos la vânzare, iar în 1889, a fost cumpărat de Alexander Forbes-Leith, în a cărui familie a şi rămas până ce a fost preluat nu de mult de Trustul Naţional, devenind una dintre principalele atracţii turistice ale Scoţiei nordice.

Blestemul familiei M'Alister este mai puţin dramatic şi nu este la fel de detaliat ca cel aruncat asupra lui Mar, Fyvie sau Brahan (vezi capitolul următor). Cu puţin înainte de domnia reginei Anne (1701-1714), familia M'Alister, o ceată de infractori din Highland, se războiau cu vecinii. Într-o încăierare, unul dintre căpitani, M'Alister More*, a capturat doi fii ai unei văduve. Ignorând implorările ei, căpitanul şi oamenii lui i-au spânzurat pe cei doi chiar în faţa uşii mamei lor. Înnebunită, ea le-a strigat: „Niciodată nu va mai exista un fiu în familia M'Alister". Dar ei doar au râs şi i-au spus că, dacă mai face scandal, îi vor da foc la casă...

---

* more = mai mult

De atunci, timp de multe generaţii, familia M'Alister a avut multe fiice, dar nici un fiu, până spre sfârşitul secolului al XVII-lea, când s-a născut, în sfârşit, un băiat. Numele lui nu este cunoscut, dar se ştie că a devenit iacobin. Când în 1715, John Mar (vezi Blestemul lui Mar) a ridicat drapelul familiei Stuart, el şi-a părăsit nevasta şi s-a alăturat armatei rebelilor în Perth. Timp de mai multe luni, în îndepărtatele domenii ale familiei M'Alister nu s-a mai ştiut nimic de el, deşi se zvonea că Mar a câştigat lupta şi că fiul lui Iacob al VII-lea al Scoţiei şi al II-lea al Angliei a fost încoronat ca Iacob al VIII-lea, la Scone.

Dar nu a fost aşa. Într-o noapte aprigă, tânăra soţie a lui M'Alister adormise, fiind trezită apoi de zgomotul copitelor. Părea să fie calul soţului ei. După ce a intrat în curte, calul fără călăreţ s-a prăbuşit, mort de epuizare. Pe când aştepta temătoare în spatele uşii, tânăra femeie a auzit paşii soţului ei apropiindu-se. Uşa s-a deschis. În cameră a pătruns un om fără cap, îmbrăcat în uniformă. Ea a ţipat şi a leşinat. În ziua următoare s-a aflat că bătălia de la Sheriffmuir fusese pierdută şi că soţul ei fusese prins, judecat pentru trădare şi executat.

Această povestire lipsită de prea multe detalii este aproape sigur apocrifă[6].

Într-o povestire asemănătoare, de la Moy, pe Speyside, în centrul Scoţiei, se relatează cum familia Macintosh din clanul Chattan se războia cu vecinii lor, clanul Grant. Până la urmă au încheiat pace şi ambele părţi au depus un jurământ solemn. Însă familia Macintosh şi-a încălcat cuvântul, luându-l prizonier pe Grant of Urquhart şi o căpetenie minoră a clanului Grant, Alva, logodit cu fiica lui Urquhart. Decişi să-i spânzure pe amândoi, cei din familia

Macintosh au pus-o pe fată să aleagă care dintre ei să moară, apoi i-au spânzurat pe amândoi în fața ei. În timp ce stătea sub spânzurătoare, ea i-a blestemat pe toți Macintosh-ii din Moy să nu aibă vreodată vreun moștenitor direct.

Sir Walter Scott a transformat povestea într-o baladă în care mai apare și o bătrână vrăjitoare prezentă la nașterea ultimului moștenitor de sex masculin. Dar blestemul din Moy pare să nu fi fost prea eficient. În balada lui Walter Scott, vrăjitoarea amintește celor prezenți de existența blestemului și apoi pleacă, înainte ca nou-născutul să moară, chiar în ziua următoare. Aceasta este povestea. Deși frați sau nepoți au moștenit adesea domeniul Moy în următoarele secole, totuși, de cele mai multe ori, moștenirea a fost directă, de la tată la fiu.

Lockhart mai pomenește și de povestea patului blestemat din Moy. Pe la începutul secolului al XX-lea, în timpul celui de-al 27-lea șef al clanului Chattan, în Moy exista un han. Printre oaspeții de acolo se numărau și trei doamne mai în vârstă, aparținând unor bine cunoscute familii din Highland. Într-o noapte, una dintre ele a menționat că se împliniseră deja 19 ani de când toate trei fuseseră împreună în Moy când se întâmplase „acel lucru groaznic".

Rugată să dea explicații de către un alt oaspete, ea a povestit cum, după o petrecere, coborâse mai târziu dimineața la dejun. Scuzându-se, ea a explicat că sunase de mai multe ori după cameristă, care nu apăruse, așa că fusese obligată să se îmbrace singură.

Ușa cameristei fusese găsită încuiată. Dinăuntru nu se auzea nici un zgomot. Au forțat ușa și au intrat, găsind-o pe cameristă moartă în pat, cu urmele unui trup mare întipărite în cearșafurile de lângă ea. Atunci, proprietarul ha-

nului a amintit celor de față că acela era un pat blestemat, care nu ar fi trebuit să fie folosit. Proprietăreasa n-a vrut sau n-a știut să spună nimic despre blestem, doar că era ceva foarte în neregulă cu acel pat. De obicei, era păstrat într-o magazie, dar atunci, casa fiind plină de oameni și având nevoie de un pat suplimentar, fusese scos de acolo. După această tragedie, patul a fost dus afară și ars chiar în acea zi[7].

Nu este de mirare că eroul negativ al tragediei scoțiene a lui Shakespeare, al cărui nume este rar pomenit de actori, care se tem să nu atragă blestemul care îi este asociat (vezi capitolul 20), a fost legat de castelul Glamis de pe Tayside, în estul Scoției. Glamis, la urma-urmei, este unul dintre cele mai celebre locuri bântuite din Britania. Deși adevăratul Macbeth, sau Maelbeatha, rege al Scoției (aprox. 1040–1057), se poate să fi fost *thane* de Glamis, abia după multe secole de la moartea lui au apărut legendele legate de camera secretă din castelul Glamis.

Deși în forma actuală castelul Glamis datează din secolul al XVII-lea, părți ale sale sunt mult mai vechi. „Extrema vechime a castelului este dovedită de imensa grosime a zidurilor sale", a scris Scott, care, după ce a vizitat castelul în 1793, a început să facă speculații despre camera secretă. Despre această cameră, care urma să fie pe placul englezilor în perioada victoriană, se spune că doar lordul Strathmore of Glamis și păstrătorul cheilor din Glamis știau unde se afla ușa și ce ascundea; iar cei doi puteau dezvălui secretul doar moștenitorilor lor.

Una dintre legende, expusă de Robert Chambers în *Povești din Scoția* (1827), spune că acea cameră secretă

este ocupată de stafia contelui Beardie, alias Alexander of Crawford, cunoscut pentru rebeliunea împotriva lui Iacob al II-lea. Tradiția spune că, pierzând la cărți și fiind avertizat să înceteze, el a jurat furios că va „juca până în ziua Judecății de Apoi". Diavolul a apărut imediat și contele Beardie, cei cu care juca și camera în care se aflau au dispărut. Oriunde s-ar afla camera, în ea, afirmă legenda, contele cel vicios și prietenii lui pot fi găsiți jucând cărți și blestemându-se unii pe alții.

După o altă poveste, mai mulți membri ai clanului Ogilvy au sosit în Glamis, refugiindu-se în timpul unor lupte cu clanul Lindsay. Pretinzând că vrea să-i ajute, proprietarul i-a încuiat în camera secretă, apoi i-a lăsat acolo să moară de foame. Un lord Strathmore, mai târziu, a fost așa de deranjat de oasele care mucegăiau, încât a zidit camera.

Cea mai înspăimântătoare legendă se referă însă la un copil monstru, născut acum două sau trei secole și închis într-o cameră secretă scobită în zid. De îndată ce un conte ajungea la maturitate i se spunea înfricoșătorul secret și îi era prezentat adevăratul conte, despre care se afirmă că ar fi trăit până în 1920[8].

Orice ar fi ascuns camera secretă, este sigur că *ceva* din Glamis a bântuit de secole familia Strathmore. „Dacă ai putea ghici natura acestui secret", a povestit un bătrân conte unui cunoscut, puțin înainte de moartea sa, în 1905, „ai cădea în genunchi și i-ai mulțumi lui Dumnezeu că nu este al tău"[9].

După o vizită la Glamis în octombrie 1879, scriitorul Augustus Hare, comentând „cum lordul Strathmore are o privire veșnic tristă", mai scrie și cum episcopul din Brechin, simțind profunda tristețe a casei, și-a oferit servi-

ciile ecleziastice lui Strathmore, care, deşi adânc mişcat, a spus că „în nefericita sa situaţie, *nimeni* nu-l poate ajuta".

Hare mai spune că Strathmore construise o aripă nouă pentru servitori şi copii, pentru că servitorii nu voiau să doarmă în clădirea principală şi el nu dorea să-i lase nici pe copii să doarmă acolo[10].

În vara lui 1793, sir Walter Scott şi-a petrecut o noapte la Glamis şi în *Scrisori despre demonologie şi vrăjitorie* (1830) ne povesteşte cum a fost condus într-o cameră aflată în „colţul îndepărtat al clădirii" şi lăsat singur acolo. De îndată ce a auzit uşa închizându-se, a început să se creadă „prea îndepărtat de cei vii şi mult prea aproape de morţi". Amintind cititorilor că regele Malcolm al II-lea a fost asasinat în Glamis, el a încercat senzaţii care, „deşi nu au fost prea puternice, nici din cauza superstiţiilor, nici a spaimei, mi-au fost profund dezagreabile"[11].

Ceea ce e un alt mod de a spune că era pe jumătate mort de frică. Există o mulţime de variaţii pe tema secretului din Glamis, a numeroaselor fantome de acolo şi a sunetelor lugubre care precedau moartea celor din familia Strathmore, şi acest lucru nu este surprinzător, deoarece Glamis are o istorie care se pretează foarte bine la poveşti macabre.

Legendele afirmă că Macbeth l-a omorât pe Duncan aici, deşi se ştie sigur că acesta a murit mult mai spre nord, lângă Elgin, după ce a fost învins de vikingul Thorfinn la Torfness (acum Burghead), pe Moray Firth.

Şi în capătul vestic al lui Moray Firth, chiar la nord de Inverness şi la vest de aşa-numita Insulă Neagră, acolo unde râul Conon se varsă în Cromarty Firth, se află situl castelului Brahan.

9
Profetul din Brahan și blestemul Seaforth

Dintre multele legende scoțiene referitoare la blesteme profetice, cel mai bine cunoscut se referă la cruda moarte a lui Coinneach Odhar Fiosaiche – magicianul Kenneth cel palid –, numit mai târziu profetul din Brahan. Conform legendei, o roșcată răzbunătoare, lady Isabella Mackenzie, a făcut ca el să fie ars în 1663. El i-a blestemat familia, Seaforth Mackenzie, prezicându-le cumplita soartă atât de detaliat, încât după un secol, după toate nenorocirile întâmplate, mulți oameni, inclusiv sir Walter Scott și omul de știință sir Humphry Davy, au jurat că ar fi știut tot ce urma să se întâmple cu mult înainte de sinistrul și prelungitul deznodământ.

Coinneach era un om slab, chior și venise din Isle of Lewis să lucreze ca muncitor agricol la Brahan, în Easter Ross. Această proprietate, aflată la nord de Inverness, pe sălbaticul râu Conon, cu legendele ei despre *kelpie* sau calul-de-apă, îi aparținea celui de-al treilea conte de

Brahan, lordul Kenneth Mackenzie of Kintail, protectorul lui Coinneach.

Coinneach chiar avea nevoie de protecţie. Faimos pentru prevestirile sale sumbre („Oile îi vor mânca pe oameni, oamenii vor mânca oi, iar ploaia cea neagră va înghiţi totul; şi, în cele din urmă, bătrânii se vor întoarce din tărâmurile noi", suna versiunea prescurtată a celei mai cunoscute preziceri, în legătură cu care lumea încă mai discuta), el mai era temut şi pentru limba lui ascuţită. Nu respecta pe nimeni şi dispreţul lui pentru ceilalţi oameni, precum şi reputaţia lui de vrăjitor, l-au aruncat cu capul înainte în butoiul cu smoală topită, cu binecuvântarea lui Kirk, din ordinul doamnei Isabella.

Toate acestea s-au întâmplat pe timpuri, când nici un *highlander,* nici chiar cei educaţi, nu nega *an da shealladh* – cele două vederi. Temuta aptitudine de a intra în transă şi a prezice o naştere, o moarte sau sosirea unui străin făcea parte din viaţa de zi cu zi, la fel ca tăiatul lemnelor sau mulsul vacilor. Nimeni nu dorea să fie prezicător, era ceva involuntar, care te diferenţia de restul lumii. Şi dintre cei blestemaţi să aibă acest har, *taibsearachd,* nimeni nu era mai puternic decât Coinneach. Şi nici nu exista vreun alt prezicător la fel de periculos, de aceea era numit *fiosaiche,* „vrăjitor". Era un om care nu suporta să fie insultat, foarte onest cu ceilalţi şi sigur de propria sa invulnerabilitate – până ce a depăşit măsura.

Lumea bună şi clerul, nu cei săraci, îl urau pe legendarul Coinneach. Cei săraci se temeau de el, dar nu-l învinuiau pentru harul care-l făcea atât de nervos şi sarcastic. El tăia lemne şi argăsea piei împreună cu ceilalţi;

cocioaba lui din Strathpeffer era la fel de prăpădită ca celelalte; şi acolo toţi veneau pentru profeţii, aducându-i un vas cu *uisquebaugh* ca plată. Stăteau ghemuiţi în coliba întunecată şi plină de fum şi aşteptau bunul lui plac, în timp ce el bea şi bea până ce tresărea violent, devenea rigid şi-şi trântea piatra cea albă şi strălucitoare peste ochiul stâng, orb, în timp ce-şi dădea ochiul drept peste cap, astfel încât se vedea doar albul ochiului. Într-o şoaptă aspră, cânta ceea ce vedea, iar ei auzeau ceea ce credeau că au nevoie să ştie.

În ceea ce priveşte piatra magică pe care se baza clarviziunea lui Coinneach, se spune că mama lui, pe când era gravidă, se dusese într-o noapte cu vitele la păscut în cimitir şi a văzut mormintele deschizându-se. Din ele au ieşit stafiile celor morţi şi au dispărut în noapte. Ea a aşteptat până în apropierea zorilor revenirea acestora. A văzut cum toate mormintele, cu excepţia unuia, s-au închis la loc. Ea şi-a pus bastonul de sorb peste mormântul încă deschis - pentru că se ştie că nici un spirit nu poate trece peste lemnul de sorb. Ultimul spirit a apărut şi el; era o femeie frumoasă îmbrăcată în alb, cu un cerc de aur în părul negru. Găsind drumul închis, ea a explicat că era fiica unui străvechi rege al Norvegiei şi că în acea noapte, în fiecare an, morţii aveau voie să-şi viziteze fostele lor case, însă drumul ei până în Norvegia durase mai mult, iar ea întârziase. Putea să se întoarcă la pacea Tărâmului Morţilor? Mama lui Coinneach a ridicat bastonul şi, drept mulţumire, prinţesa i-a dat o piatră găurită, albă, strălucitoare, să i-o dea lui Coinneach când va împlini şapte ani, spunându-i că întăreşte harul profeţiilor. Aşa a şi făcut şi, prima oară când băiatul a privit la piatră, „a văzut" o balenă eşuată

lângă o peșteră îndepărtată. Bărbații din Uig s-au dus și au găsit-o și de atunci el a devenit faimos.

Conform altei versiuni a legendei, prințesa i-a spus mamei lui Coinneach să ia două pietre albe de pe mormântul ei: acestea urmau să-i aducă noroc băiatului, dacă le folosea pentru a-i ajuta pe alții. Dar, după ce femeia le-a luat, prințesa a amenințat-o;

– Va ajuta o femeie cu părul roșu, iar aceasta îl va răsplăti cu focul iadului.

Și atunci, la nașterea băiatului, mama lui a aruncat pietrele într-o fântână adâncă. Totuși, după mai mulți ani, fântâna a secat și Coinneach le-a descoperit. Mama lui l-a avertizat să nu ajute niciodată o femeie cu părul roșu. Dar, după o vreme, el tocmai asta a făcut, femeia cu părul roșu fiind lady Isabella.

Într-o a treia versiune a legendei, Coinneach găsește chiar el piatra pe când tăia lemne și a adormit așteptând-o pe nevasta lui să-i aducă prânzul. Trezindu-se, a simțit sub cap o piatră, mică, rotundă și găurită, și prin gaura din piatră a văzut cum nevasta lui îi aduce turte otrăvite de un dușman, deși ea nu știa acest lucru. Când a privit prin piatră cu ochiul stâng, a orbit de acel ochi, cel puțin pentru lumea din afară. Ca Tiresias din mitul elen, în schimbul vederii a căpătat harul clarviziunii, puterea de a vedea nu doar în viitor, ci și în fiecare inimă și minte omenească.

Astăzi, Brahan se află pe o pantă împădurită, deasupra râului Conon, în care se pescuiește somon și care curge din nord-vestul Scoției, vărsându-se în Cromarty Firth. Multe dintre profețiile atribuite lui Coinneach rezidă în aceste locuri, majoritatea referindu-se la inundațiile acestei

fâşii de pământ extrem de fertile din nordul Britaniei. Este o zonă încântătoare, dar imprevizibilă, cu munţi golaşi şi marea cea rece care o înconjoară, cu parcelele de pământ fertil întrerupte brusc de pantele lui Ben Wyvis în nord şi de pădurea sălbatică din vest şi sud-vest.

Loch Ussie, din nordul lui Brahan, este dominat de o structură calcaroasă situată în vârful colinei Knockfarrel, de unde se spune că uriaşul Fingal a ajuns dintr-un singur pas pe Ben Wyvis, în partea de nord a Strathpeffer. Pe când era dus să fie omorât, se spune despre Coinneach că şi-a aruncat piatra magică într-o băltoacă formată în urma lăsată de copita unei vaci, de aceea lacul s-a format chiar atunci. Se mai spune că piatra a fost înghiţită de o ştiucă şi că, într-o zi, ea va fi găsită de un bărbat cu două burice şi şase degete la fiecare mână, care va moşteni darul profeţiei lui Coinneach.

În ceea ce priveşte castelul Brahan, acesta a fost dărâmat la sfârşitul celui de-al doilea război mondial. Din el n-a mai rămas decât un petic de pământ acoperit cu iarbă. Chiar la intrarea în Brahan pe stânga şoselei, se află Hood Memorial, o plintă săpată în piatră, construită din ordinul doamnei Hood Mackenzie şi care marchează locul în care sora ei a fost omorâtă, căzând dintr-o trăsură, în 1823, la şapte ani după ce lady Hood a primit moştenirea.

Această moarte a completat partea finală a prezicerii lui Coinneach, şi anume că linia Seaforth se va sfârşi când pământurile Brahan „vor fi moştenite de o coniţă cu un capişon (hood) alb, venită din est, care-şi va omorî sora".

Cam la 20 km spre est, în catedrala ruinată din Fortrose, pe malul sudic al Insulei Negre (Black Isle) – de fapt o peninsulă, nu o insulă –, exista o tăbliţă memorială în care este descrisă soarta tristă a lordului Seaforth şi a

„celor patru fii blonzi ai săi", care au murit toți așa cum prezisese Coinneach.

Lordul Kenneth Mackenzie, al treilea conte de Brahan și Kintail, era un regalist care fusese arestat pentru convingerile sale, de oamenii lui Cromwell, în timpul războiului civil. Când, în 1660, Carol al II-lea a restaurat monarhia, Mackenzie a recuperat pământurile Brahan și s-a însurat cu Isabella, fiica vicleană, cu limba ascuțită și cu părul roșu, a unui mic nobil din acea zonă, dar mariajul nu a fost prea fericit.

În 1662, lordul Kenneth a plecat în Franța într-o misiune diplomatică, dar chiar în lipsa contelui, protectorul său, Coinneach se credea tot invulnerabil și refuza să-și țină limba în frâu, în ciuda tuturor dușmanilor pe care și-i făcuse în rândul nobilimii locale și clerului. La o petrecere dată pe moșia Brahan în acea vară, el a auzit un sicofant spunând că rareori puteai întâlni atâția copii nobili laolaltă. Incapabil să se abțină, Coinneach a mârâit că, după el, copiii valeților și servitorilor erau mult mai frumoși.

Dându-și seama cam târziu ce prostie făcuse, a plecat.

Pentru Isabella, această insultă fusese ultima picătură. Știa că pe soțul ei îl amuzau remarcile grosolane ale lui Coinneach, motiv pentru care îl și proteja pe omuleț, dar Kenneth era departe – mult prea departe, după părerea ei. Mânioasă, abandonată, singuratică, temându-se că toți cei din jur își bat joc de ea, s-a decis să distrugă unealta diavolului, care-și disprețuia fățiș superiorii.

Una dintre legende povestește cum Isabella a trimis oameni să-l urmărească, să-l prindă, să-l judece și să-l execute imediat și că, înainte de a muri, el a rostit bleste-

mul. Conform poveştii mai binecunoscute, ea a pretins că-l iartă, aşa că el a părăsit ascunzişul din mlaştină şi a venit acasă. De ziua ei de naştere, ea l-a chemat pentru a-l întreba în faţa familiei şi a servitorilor ce făcea soţul ei la Paris.

Deşi fusese cam speriat, Coinneach devenise iar încrezător. Aşa că a venit şi a fost poftit într-un salon luxos.

În acea zi era cald, totuşi Isabella stătea pe o canapea lângă foc iar toţi din jurul ei transpirau. Ea părea agitată şi bolnavă, dar el nu s-a neliniştit. S-a aplecat în bătaie de joc.

– Coniţă, ce doriţi să aflaţi? a întrebat el, ignorând arogant privirea ei lungă şi calculată. Vedea doar faţa ei albă, ascuţită, supărată, ochii ei încercănaţi de nesomn, rapida ridicare şi coborâre a pieptului ei sub rochia roşie de mătase.

– Foloseşte-ţi piatra – a spus ea cu asprime. Spune-mi dacă domnul meu e bine.

– Mai întâi – i-a spus el blând – spuneţi-mi unde este.

– Paris! a scuipat ea. Uită-te în piatră. Povesteşte-mi!

Ridicând piatra la ochiul lipsit de vedere, el a văzut ce a văzut şi, incapabil să se stăpânească, a râs. Doar după ce a lăsat piatra jos şi a văzut cum se uită ea la el, a început să simtă că e o capcană. Oare pentru care alt motiv chemase ea pe toţi acei fanatici înguşti la minte dacă nu pentru a fi martori la vrăjitoriile lui?

– De ce râzi? s-a răstit ea, ridicându-se într-un cot.

El a respirat adânc.

– Nu vă temeţi pentru domnul vostru, a spus el cât de calm a putut. Este bine şi în siguranţă, vesel şi fericit.

Ea s-a uitat urât.

– Cum adică *fericit?* Unde este? Ce face?

Transpirând, el a zâmbit şi a încercat s–o îmbuneze.

– Nu mai puneţi întrebări. Fiţi mulţumită: el este bine şi e fericit.

Ea s–a ridicat, privindu–l fix. El a simţit căldura urii ei.

– Dar unde este? Cu cine este? Când se va întoarce acasă?

El era în încurcătură. Dacă–i spunea adevărul, era mort. Nu vedea nici un pic de milă în ochii ei. Avea şi martori. Îl prinsese în capcană. Dacă ar fi minţit ca să scape, s–ar fi aflat peste tot în mai puţin de o săptămână. *Coinneach s–a târât în faţa ei! Era speriat!*

Cu o voce monotonă a răspuns:

– Îl văd pe lordul domniei–voastre într–o încăpere magnifică. Se află într–o companie minunată şi se amuză mult prea bine pentru a se gândi să plece din Paris.

Cuvintele lui au căzut ca nişte pietre. Cineva a oftat. Ea s–a ridicat, nesigură, în picioare. Focul ardea aprig în spatele ei; ochii ei erau plini de foc, dar zâmbetul îi era ca marmura albă, ca zâmbetul Sfinxului.

– Spune–mi, prezicătorule – a spus ea, încet. Spune–mi ce ai văzut.

Îl prinsese. Martorii vor spune ceea ce va dori ea; oamenii bisericii îl vor condamna cu plăcere la moarte în numele lui Isus Christos, Domnul Iubirii. Ei aveau încredere în ea, nu în el şi cei mai mulţi se temeau de el, iar biserica îl ura.

Ştiind că era pierdut, el a izbucnit:

– Dacă vreţi să aflaţi ceva ce vă va supăra, vă voi spune adevărul! Domnul dumneavoastră nu s–a mai gândit nici la domnia–voastră, nici la copiii lui, nici la căminul lui. Îl văd într–o încăpere ornamentată, îmbrăcat în catifea, mătase şi

aur. Are pe genunchi o frumoasă doamnă şi îşi ţine braţul în jurul mijlocului ei şi buzele lui sunt pe mâna ei.

El s-a oprit, apoi a adăugat: – Acesta este adevărul.

În tăcerea care s-a lăsat, se auzea doar cum ardea focul, a cărui lumină roşie se reflecta în ochii ei. Ea părea gata să leşine. A respins orice ajutor. Ochii ei nu l-au părăsit o clipă, pe când îşi lingea buzele subţiri şi uscate, apoi, triumfătoare, a declarat:

– Ai vorbit de rău pe cei nobili. Ai defăimat un mare stăpân în ochii servilor săi. Ai abuzat de ospitalitatea mea şi mi-ai rănit simţămintele. Ai mânjit bunul renume al domnului meu în căminul strămoşilor mei. S-a oprit, apoi a adăugat, fericită: Pentru aceasta vei muri.

Îngheţat, el a privit-o fix. Un pumnal îl atingea în spate. L-ar fi omorât pe loc dacă ar fi făcut cea mai mică mişcare. Cum de ajunsese aici? Atunci şi-a dat seama că era pregătit de ani. Mergi cu *vechii zei!* – şi-a ordonat el.

Încruntându-se, a scos piatra din buzunarul vestei şi a dus-o la ochi. Ameţeala obişnuită l-a învăluit şi, după ce a dispărut ceaţa, *el a văzut* fiecare detaliu şi a strigat, răguşit:

– Acum văd în viitorul cel îndepărtat şi citesc dispariţia neamului opresorului meu. Lunga succesiune a familiei Seaforth se va stinge după trecerea mai multor generaţii. Văd un şef, ultimul şef al casei sale, surd şi mut. El va fi tatăl a patru băieţi blonzi, pe care-i va urma în mormânt. Va trăi în supărare şi va muri jelind, ştiind că familia sa se va stinge pentru totdeauna şi nici un alt şef al clanului Mackenzie nu va mai domni în Brahan sau în Kintail. După ce va plânge la mormântul ultimului şi celui mai bun dintre fiii săi, el însuşi va coborî în mormânt şi rămăşiţele posesiunilor sale vor fi moştenite de o domniţă din est, cu un

capişon alb, care îşi va ucide sora. Şi ca un semn că toate acestea se vor întâmpla, vor fi patru lorzi în zilele ultimului Seaforth – Gairloch, Chisholm, Grant şi Raasay – dintre care unul va fi ştirb, altul va avea buză de iepure, altul va fi idiot şi al patrulea bâlbâit...

S–a oprit şi a privit în jurul său în camera fierbinte şi aglomerată. El a văzut–o pe Isabella muşcându–şi buza şi făcând semn şi a ştiut că va fi aruncat în celulele din Brahan, să stea împreună cu şobolanii până dimineaţă, când va fi târât afară şi ucis. Iar privirea ei îi spunea că nu va muri de o moarte uşoară. Cumva, a reuşit să–şi controleze frica şi mânia. Şi–a ridicat braţul drept şi a completat blestemul.

– Căpeteniile pe care le–am descris – a şoptit el răguşit – vor fi aliaţii şi vecinii ultimului Seaforth; şi, când se va uita împrejur şi îi va vedea, va şti că fiii lui sunt aproape de sfârşit, că pământurile lui le vor reveni străinilor şi că neamul său se apropie de dispariţie. Şi, din marea casă de Brahan, nu va mai rămâne nici o piatră.

Acum, focul nu ardea doar în ochii ei, ci îi cuprinsese şi obrajii. Cu greu, în tăcerea care se lăsase, ea a făcut semn. În agitaţia care s–a iscat brusc, el s–a simţit liniştit, pe când nişte braţe aspre l–au înhăţat şi l–au trimis pe ultimul său drum, care începea acolo.

– Vei muri în zori, i–au spus, dar nimeni n–a avut curajul să–l privească în ochi.

Nu este prea clar dacă această versiune a profeţiei – prezentată de Alexander Mackenzie în *Profeţiile vrăjitorului din Brahan* (1877) – a fost rostită la castel sau chiar înainte de execuţia lui Coinneach[1], nici nu se cunosc prea bine împrejurările adevărate ale morţii lui. Conform uneia dintre legende, Isabella l–a predat bisericii, pentru a fi judecat ca

vrăjitor şi el a scăpat, dar a fost prins repede într-o vâlcea, lângă un pârâu. A fost judecat şi condamnat şi a fost ars în Chanonry Point. Conform unei alte legende, el nu a murit în Chanonry şi nici nu a fost ars, ci a fost spânzurat lângă un izvor în care, după ce şi-a rostit blestemul, a aruncat piatra sa magică, astfel încât acel izvor s-a umflat şi s-a revărsat, formând Loch Ussie. Dar cea mai populară versiune a legendei ne povesteşte cum, sub supravegherea Bisericii, Coinneach a fost judecat rapid, condamnat şi dus legat până la Chanonry Point – o fâşie stearpă de pământ pe malul sudic al Insulei Negre.

Aici îl aştepta un butoi cu smoală în care erau înfipţi ţăruşi ascuţiţi de fier pentru a-i creşte chinurile. A fost aruncat cu capul înainte în butoi, ca să fie sfâşiat de ţăruşi şi să se înece cu smoală înainte de a se aprinde focul ce urma să-l trimită pe lumea cealaltă. Înainte de a fi supus ultimei torturi, se spune că lady Seaforth ar fi strigat că el nu va ajunge niciodată în Rai. Dar el a răspuns:

– *Eu* voi merge în ceruri, dar *tu* niciodată; şi acesta va fi un semn după care vei afla dacă după moarte mă aşteaptă eterna fericire sau nesfârşitele chinuri: un corb şi o căprioară venind din direcţii opuse se vor întâlni şi vor rătăci un timp lângă cenuşa mea, după care se vor opri o clipă acolo. În cazul în care corbul se va opri primul, tu vei fi spus adevărul; dar de va fi căprioara, atunci speranţele mele se vor adeveri.

Se pare că ultima profeţie s-a realizat în favoarea lui Coinneach, căprioara oprindu-se prima.

Între timp, lordul Kenneth plecase din Paris şi se apropia de Brahan, când a auzit de proces, după care a pornit într-o viteză atât de mare încât calul a căzut mort sub el. A ajuns prea târziu. Evident, în cazul în care exe-

cuţia lui Coinneach a urmat imediat după viziunea pe care o avusese cu aventurile galante ale lordului la Paris, atunci această ultimă înfrumuseţare romantică este un nonsens. În 1663 dura mai mult de o zi şi o noapte să ajungi din Paris în nordul Scoţiei. Şi nici nu există vreo dovadă că Coinneach Odhar a trăit şi a murit după cum se povesteşte în folclor.

Dar, oricine ar fi aruncat blestemul, acesta există.

Lordul Kenneth a murit în 1678. Se pare că era la Paris de mai mult de un an, că şi el era clarvăzător şi că era afemeiat şi beţiv şi se gândea că se însurase cu o persoană cu un statut social mai prejos de al său. Iar Isabella? Ea a supravieţuit soţului ei cam patruzeci de ani, murind în 1715, o formidabilă matroană, dominantă şi eficientă şi nu prea îndrăgită de ceilalţi. Oare lipsa ei de popularitate locală a generat apariţia legendei despre moartea lui Coinneach, care a adus blestemul asupra familiei? Pare posibil. Portretul pe care i l-a făcut David Scougal ne arată o figură gânditoare, ascuţită, cu nasul şi gura mari şi cu ochii mari şi depărtaţi; bogat îmbrăcată, ţine în mână un trandafir. Sângeroasa Isabella din legendă? Nimic nu dovedeşte acest lucru.

Totuşi blestemul a rămas.

A trecut un secol. Fiul lui Kenneth, Kenny, al patrulea conte, a fost de partea regelui Iacob al VII-lea în timpul „Glorioasei Revoluţii" din 1688, o mişcare politică neinspirată. Cu olandezul Wilhelm rege al Angliei şi Scoţiei, Iacob a fost exilat în Franţa. Kenny l-a urmat acolo şi a murit la Paris în 1701, în vârstă de 40 de ani. În 1707 a urmat unirea Scoţiei şi a Angliei. Mulţi scoţieni, simţindu-se trădaţi

de avocații din Edinburgh, au rămas leali cauzei iacobine, printre ei aflându-se și nepotul Isabellei, William Dubh, al cincilea conte, care și-a pierdut pământurile și titlurile după revolta din 1715. Permițându-i-se să se întoarcă în Scoția în 1726, și-a trăit viața în Lewis, în Insulele Hebride. A murit în 1740, iar fiul său cel mai mare, Kenneth, a moștenit clanul și a început să recupereze moșiile Seaforth, atât din Brahan, în est, cât și din Kintail, în vest. Stând liniștiți în timpul rebeliunii din 1745, condusă de prințul Charlie - nepotul lui Iacob al VII-lea -, clanul Seaforth Mackenzie a supraviețuit următoarei catastrofe, în aprilie 1746, când mlaștina din Culloden, nu departe de Inverness, s-a înroșit de sângele iacobinilor. Prințul Charlie a fugit, și aceasta a fost ultima bătălie din Britania.

Ținuturile muntoase sufereau. Bărbații care purtau arme sau erau îmbrăcați în kilturi puteau fi uciși fără judecată. Copiii care erau auziți vorbind gaelica erau biciuiți. Victoria îi aparținea fratelui regelui George al II-lea, William, duce de Cumberland. În Anglia, unei flori i s-a dat numele după el: „Dulce William"; în Scoția, cu numele lui a fost botezată o buruiană: „Împuțitu' Billy". Nu după mult timp, întregi clanuri scoțiene au fost scoase din vâlcelele lor ancestrale pentru a face loc mult mai profitabilelor oi Cheviot. Zeci de mii de oameni au fost duși peste mare, mulți murind pe drum, iar și mai mulți nu s-au mai întors niciodată. Și așa, ultima parte a profeției Ploii Negre s-a adeverit. Erau vremuri grele pentru Scoția. Tot pământul era blestemat, nu doar o anumită familie.

Apoi, la nouă ani după Culloden, s-a născut ultimul Seaforth. Numele lui era Francis Humberston Mackenzie și moștenise pământurile din Brahan și Kintail, datorită ghinioanelor altora. În 1771, Kenneth, nepotul celui de-al

cincilea conte, recăpătase titlul de conte, dar acesta murise fără urmaşi şi titlul se pierduse. Brahan a revenit unui văr de–al doilea, Thomas Mackenzie, care a murit într–o bătălie navală, fără să lase urmaşi direcţi. A fost urmat de fratele lui, Francis Humberstone Mackenzie .

Şi aşa s–a adeverit cea de–a patra parte a profeţiei:(1) ultimul Seaforth va fi surdo–mut; (2) el va supravieţui celor patru fii ai săi; (3) pământurile lui vor reveni unei „domniţe din est, cu un capişon alb" care–şi va omorî sora; şi (4) la sfârşit vor fi patru înalţi lorzi scoţieni, fiecare cu o diformitate recognoscibilă.

Născut în Londra în 1755, Francis Humberston Mackenzie a studiat la Eton, unde, atunci când avea 12 ani, a izbucnit o epidemie de scarlatină. Îmbolnăvindu–se, a fost dus într–o rezervă de spital, împreună cu alţi 15 băieţi, dintre care cei mai mulţi erau ca el, foarte bolnavi. Într–o noapte, asistenta de gardă l–a auzit ţipând şi l–a găsit zbuciumându–se din cauza febrei. După ce a reuşit să–l calmeze, el i–a povestit cum, atunci când ea ieşise un moment din cameră, văzuse cum intră o vrăjitoare urâtă, cu o gentuţă atârnată de gât. El mai văzuse cum vrăjitoarea, la fel ca strigoii celţilor, se apropiase pe rând de paturile suferinzilor, uitându–se fix la fiecare în parte. Trecuse de primul, dar, ajungând la al doilea, s–a oprit şi a scos din gentuţă un ciocan şi un par. În delirul său, Mackenzie o văzuse folosind ciocanul ca să înfigă ţărusul în fruntea băiatului. A auzit zgomotul osului sfărâmat pe când se bătea ţărusul, deşi victima nici nu s–a mişcat. Vrăjitoarea s–a învârtit prin tot salonul, uitându–se la unii dintre băieţi mai mult decât la alţii, înfigându–le apoi ţăruşi în cap. Când a ajuns lângă el, Francis era paralizat de groază. Zăcea,

incapabil să strige sau să se opună. O mână rece l-a atins pe urechi, iar cealaltă părea să caute un țăruș. Până la urmă, după ce-l privise lung și aspru, dar fără să-i înfigă vreun țăruș, ea a plecat prin aceeași ușă prin care intrase. Eliberat, el a reușit să strige și a venit o soră. Ea i-a luat povestea în râs, dar, mai târziu, i-a spus medicului de gardă, care, văzându-l pe băiat nervos și febril , l-a pus să-i povestească și lui. Doctorul a notat ce-i spusese băiatul și mai târziu, spre groaza lui, și-a dat seama că cei despre care băiatul îi spusese că li s-a înfipt un țăruș în frunte erau tocmai cei care muriseră din cauza febrei, în timp ce acei pe lângă care *cailleach* (vrăjitoare în gaelică) trecuse fără să le facă nimic își reveniseră.

Toți cei lângă patul cărora se oprise, ca lângă tânărul Seaforth, au rămas cu sechele în urma bolii. Francis a supraviețuit, dar a rămas surd pentru totdeauna și pentru un timp și mut, dar ulterior a reînceput să vorbească. S-a căsătorit cu Mary Proby, fiica decanului din Lichfield, care i-a născut patru fii și șase fiice. În ciuda surzeniei sale, Francis a avut o carieră remarcabilă. A fost membru în Parlament, a condus un regiment de highlanderi din Seaforth și a ajuns guvernator în Barbados, unde a pus capăt uciderii sclavilor. În 1808 a ajuns general-locotenent. Toate păreau în regulă. Totuși, unul după altul, cei patru fii ai lui au murit.

William și George, cei mai mari, au murit în copilărie – lucru destul de obișnuit pe atunci. Francis, cel mai tânăr, a murit în Brahan în 1813. William, al treilea născut, ajunsese deja membru în Parlament pentru Ross-shire, când s-a îmbolnăvit și a plecat în sud să-și revină. Când s-a aflat că era foarte bolnav, bătrânul naist din Brahan a observat cu tristețe:

– S–a spus că Seaforth vă trăi mai mult decât fiii lui.

După un timp, s–a aflat că William murise în Edinburgh.

Cum se poate imagina supărarea lui Francis? Cunoştea blestemul şi probabil lucrul acesta îl obsedase necontenit. Surd şi mut, tată a patru fii, aşteptând tot timpul ca aceştia să moară înaintea lui, ştiind că cei din jur anticipau dezastrul profeţit, care era binecunoscut. După ce şi–a plâns ultimul fiu, Francis a decăzut rapid şi a murit la aproape două luni după fiul său. Nu existau descendenţi de parte bărbătească. Şi aşa s–a îndeplinit o mare parte a profeţiei.

Din cauza proastei administrări a domeniilor din Indiile de Vest, Francis a fost obligat să–şi vândă pământurile din Kintail. La moartea sa, proprietăţile rămase în Brahan au fost moştenite de Mary Frederica, fiica sa cea mai mare.

În Barbados se întâlnise, apoi se căsătorise cu sir Samuel Hood, care, promovat după un timp amiral al flotei britanice din mările Indiei, a murit în India nici o lună după socrul său. Şi Mary s–a întors să moştenească Brahan, în doliu nu doar după soţul ei, ci şi după tatăl şi după cei doi fraţi ai ei mai tineri.

Aceasta s–a întâmplat în 1816. După şapte ani a survenit accidentul în care a murit sora ei, Caroline, atunci când caii de la trăsură au luat–o la trap pe panta lungă de pe drumul spre Contin, realizând astfel ultima parte a profeţiei, că domniţa în capişon alb... îşi va omorî sora".

Blestemul nu s–a oprit aici. Mary s–a recăsătorit cu nepotul celui de–al şaselea conte de Galloway, care şi–a luat numele Stuart–Mackenzie. El a vândut vechile domenii Mackenzie din Lewis altei familii, Matheson. Şi, deşi mai târziu James Stewart–Mackenzie, strănepotul lui Francis, a fost făcut baron Seaforth de Brahan, în 1923 acest nou

Brahan a murit fără moştenitori direcţi. Domeniul a revenit unui nepot, Francis. El şi fratele lui Michael au murit la o zi unul după celălalt, victime ale celui de–al doilea război mondial.

După război, vechea casă, acum părăginită, a fost demolată de noii proprietari. Astăzi mai există doar o pajişte înconjurată de copaci bătrâni pe panta de peste Conon, singura amintire a castelului Brahan. Blestemul s–a împlinit. „Din marea casă de Brahan nu va mai rămâne nici o piatră".

Într-adevăr, azi nu mai există în acel loc nici o piatră. Doar iarbă.

În ceea ce–i priveşte pe cei patru lorzi diformi, se ştie că această parte a profeţiei era cunoscută, în diverse forme, în toată Scoţia, în anii care au precedat împlinirea blestemului.

Elisabeth Grant of Rothiemurchus, în *Memoriile unei doamne din Highland,* scrie cum la o întrunire din 1815 din Iverness l–a întâlnit pe ultimul fiu în viaţă, William Mackenzie of Applecross, parlamentarul din Ross, „care părea extrem de bolnav". Ea spune: „...el avea un dinte ieşit în afară care a atras atenţia cuiva şi a devenit repede singurul subiect de conversaţie, pentru că exista o profeţie veche în care se spunea că atunci când se vor întâlni un Lovat nebun, un om fără copii şi un Applecross cu un dinte proeminent, aceasta va însemna sfârşitul familiei Seaforth. Dintele proeminent putea fi văzut de toţi, Lovat cel nebun era de faţă şi, deşi doamna... avea doi băieţi frumoşi născuţi după mai mulţi ani de căsătorie, nimeni nu se gândea că soţul ei ar fi tatăl lor".

După aproximativ o lună, William Mackenzie era mort.

Lockharth, în *Viața lui Walter Scott* (1839), afirma că despre blestem „se vorbea în Highland de pe când lordul Seaforth avea doi fii în viață și sănătoși, iar referirile la blestem nu au apărut după acele evenimente".

Duncan Davidson, locotent în Ross, a afirmat și el în scris că prezicerile erau cunoscute înainte de îndeplinirea lor și că, vizitând adesea castelul Brahan în tinerețea lui – înainte de acele tragice întâmplări –, a auzit adesea pe membrii familiei vorbind despre osânda profețită.

Deci, blestemul a apărut înaintea evenimentelor... dar cine l-a aruncat? Nu exista nici o dovadă scrisă că un om numit Coinneach Odhar Fiosaiche, eroul – sau personajul negativ – al legendei s-ar fi născut în Lewis, ar fi trăit în Brahan și ar fi murit din cauza Isabellei Mackenzie în timpul domniei lui Carol al II-lea.

Totuși, *a existat* un Coinneach atestat istoric. În octombrie 1577, șeriful din Cromarty și alți oficiali din Ross-shire au fost trimiși de o comisie din Holyroodhouse din Edinburgh să aresteze șase bărbați și 26 de femei, acuzați de „practicarea diabolică a magiei, farmecelor crimei, omuciderilor și altor ofense". Ultimul nume de pe lista acuzaților este „Keanoch Ower" (Coinneach Odhar, scris de un funcționar care nu cunoștea limba gaelilor), care este „vrăjitoarea principală sau șefă", „vrăjitoarea" provenind, probabil, din aceeași incapacitate a funcționarului de a deosebi numele masculine și feminine gaelice. O comisie anterioară, din ianuarie 1577, cerea, de asemenea, arestarea și judecarea lui „Kennoth, alias Kennoch Owir, șef sau maestru în arta magiei"[2].

Toate aceste acţiuni se datorează acuzaţiilor făcute de familia sa vitregă împotriva Catherinei Ross, sora faimosului conte George of Caithness, în care se afirma că aceasta ar fi angajat vrăjitori şi vrăjitoare care să-i omoare pe cei trei fii vitregi ai săi prin magie, astfel încât moştenitor să rămână fiul ei, George. În urma acestei poveşti adevărate au ajuns pe rug doi dintre acuzaţi, Christian Ross şi Thomas Mackean, în noiembrie 1577, la Chanonry.

Deoarece documentele s-au pierdut, nu se ştie dacă şi Coinneach a fost prins. Dacă da, în mod sigur a avut parte de aceeaşi soartă ca legendarul Coinneach, deşi în alte vremuri, din motive diferite şi de mâna altora. Pare probabil că a fost prins, că a murit într-adevăr şi conform amintirilor folclorice distorsionate ale evenimentului, a fost mutat în 1660 pentru a înnegri şi mai mult reputaţia doamnei Isabella Mackenzie. Se pare că reputaţia acestui vrăjitor legendar era aşa de puternică în Highland, încât numele lui a devenit un magnet pentru multe alte profeţii, fiecare aparţinând unor prezicători de mult uitaţi, toţi fiind strânşi ulterior în identitatea mitică a lui Coinneach Odhar – la fel cum, mai devreme şi pe alte meleaguri, figurile lui Merlin, ale regelui Arthur şi Robin Hood au ajuns să reprezinte întregi perioade mitologice, transmise în decursul secolelor din gură în gură, din inimă în inimă, din minte în minte.

10
Blesteme din Anglia

Deşi mai faimoasă în rândul gaelilor, nobila artă a blestematului era destul de practicată şi de către saxoni. Nu trecea o zi în toată istoria veselei Anglii fără ca cineva să blesteme pe altcineva. Până în 1534, Biserica îşi rezerva dreptul de a folosi Blestemul Domnului împotriva păcătoşilor. Preoţii îi blestemau pe cei care întârziau cu plata zeciuielii; bibliotecarii plasau blesteme pe cărţi ca avertismente pentru hoţi şi neglijenţi; legile şi ordinele se sfârşeau cu blesteme îndreptate împotriva celor care nu le respectau; bulele papale conţineau blesteme îndreptate împotriva celor care le ignorau conţinutul. Spre sfârşitul secolului al XV-lea, când Thomas Perne din Gilden Morden, Cambridgeshire, a jost jefuit, şi-a anunţat vicarul, care a ameninţat în public că-i va blestema pe toţi dacă nu înapoiază ce au luat. De patru ori pe an, toţi hoţii, ucigaşii şi duşmanii Bisericii erau blestemaţi formal. Chiar şi laicii puteau folosi Blestemul Domnului, cum s-a întâmplat în 1521, când primarul din Lincoln a blestemat în public pe cei care furaseră arhivele primăriei. Dar protestanţii au respins

această manipulare magică a puterii divine, așa că, atunci când Reforma a ajuns în Anglia, în 1534, tutuor li s-a interzis să folosească blestemul împotriva dușmanilor.

Această interdicție nu a oprit nici practica, nici credința în puterea blestemelor. „Când Domnul lasă blestemul, atunci teme-te de blestem", scria cineva în 1659[1]. Se credea în general că, deși blestemele nemotivate se întorceau împotriva autorilor, cu cât era mai justificată mânia care ducea la aruncarea blestemului, cu atât mai bine va lucra el. Și, având în vedere că blestemele erau printre puținele arme pe care le puteau folosi cei săraci împotriva celor bogați și puternici, era de înțeles că aceia nu se vor opri și își vor blestema în continuare dușmanii. De fapt, se credea că blestemele celor săraci și răniți funcționau cel mai bine. „Dacă blestemul aruncat de cineva poate duce la damnare, atunci acela nu va fi blestemul Papei, ci acel al săracilor", scria William Shenstone în secolul al XVIII-lea; chiar și în secolul al XIX-lea, unii mai credeau în „blestemul cerșetorilor" aruncat asupra celor care refuzau să dea de pomană[2].

Uneori, blestemele erau aruncate în public, ritual, în genunchi, în stradă sau în curtea bisericii. Granița dintre blestem și rugăciune era foarte îngustă. În 1598, în Herefordshire, John Smyth l-a blestemat pe William Walton din Yarpole, „îngenunchind în curtea bisericii de acolo și rugându-l pe Dumnezeu ca o aprigă răzbunare și o cumplită molimă să cadă pe capul lui și al cirezii sale"[3]. În 1614, tot în Herefordshire, Catherine Mason l-a acuzat pe Robert Davies de asasinarea soțului ei și „l-a implorat pe Dumnezeu ca tot ce avea el să cadă pradă focului". Și tot așa („un exemplu mult prea răspândit", a declarat John Gaule în 1646), părinții puteau nu doar să-și binecuvânteze copiii, ci uneori puteau să-i blesteme, așa cum s-a întâm-

plat la o nuntă în Herefordshire, în 1655, când Rachel Dewsall „şi-a ridicat fusta, a îngenuncheat, şi-a blestemat fiul şi fiica şi le-a urat să nu prospere nicicând"[4]. Acest blestem a provocat groaza: blestemul părintesc era ceva înspăimântător, care obseda într-atât copiii, încât ducea la moartea lor.

Se pare că cele mai puternice şi mai memorabile blesteme erau cele aruncate de călugării deposedaţi de averi după 1536, când Henric al VIII-lea, nerăbdător să înşface proprietăţile mănăstirilor, le-a desfiinţat şi a vândut terenurile unor proprietari particulari. Ideea că blestemul divin era aruncat asupra acestor proprietăţi provenea nu doar din profeţiile călugărilor, ci şi din credinţa că vinderea proprietăţilor bisericeşti era un sacrilegiu, că bunurile astfel dobândite nu aduceau nimic bun, că vina se moştenea, blestemul rămânând în familie chiar şi după moartea celui care cauzase aruncarea lui. Pe la 1600, se ştia că familiile care primiseră pământurile mănăstirilor se stingeau la a treia generaţie. Credinţa în „nenorocirea adusă de intratul pe un pământ sacru" a fost mult încurajată de sir Henry Spelman, care, în a sa *Soartă a sacrilegiilor* (1647) a analizat situaţia proprietarilor fostelor terenuri mănăstireşti pe o rază de 12 mile în jurul oraşului Rougham, Norfolk. În mai puţin de un secol, a scris el, „mănăstirile şi-au alungat proprietarii" împreună cu numele şi familiile acestora (cu excepţia a doi dintre ei) cel puţin de trei ori, unele de patru, cinci sau şase ori nu doar prin imposibilitatea de plată sau prin vânzări obişnuite, ci cel mai adesea prin groaznice accidente sau nenorociri"[5]. Mai mult, nimeni altcineva nu mai îndrăznise să construiască pe aceste locuri cât se poate de atrăgătoare „de teama nefericirilor ce-i vor fi urmărit". În 1895, editorii celei de-a patra ediţii a cărţii lui

Spelman au calculat că familiile a 600 dintre cei 630 de proprietari inițiali plătiseră sacrilegiul lor până în secolul al XIX-lea – o dobândă impresionantă[6].

Una dintre familiile care se stinseseră până atunci din cauza sacrilegiului (sau din alte cauze), o familie care a suferit mai mult decât celelalte era familia Browne. Proprietari ai castelului Cowdray și ai abației Battle din Leicestershire, ei au avut de suferit unul dintre cele mai bine cunoscute blesteme monahice.

Restaurată în vremurile moderne de sir Weetman Dickinson Pearson, primul viconte de Cowdray, castelul Cowdray este plasat lângă Medhurst, în Sussex, și la el se ajunge din Medhurst High Street printr-un drum care traversează câmpiile.

Domeniul este străvechi. După cucerirea normandă a intrat în stăpânirea familiei De Bohun, care a construit un castel în timpul domniei regelui Eduard al III-lea (1272–1307). Proprietatea a trecut de mai multe ori de la un posesor la altul și, la începutul secolului al XVI-lea, era stăpânită de contele de Southampton, care a început să construiască un al treilea edificiu, cel mai mare. În 1543, când a murit, fratele lui vitreg, sir Anthony Browne, a moștenit atât domeniul, cât și construcția neterminată.

Șef al grajdurilor regale și păstrător de chei la curtea lui Henric al VIII-lea, sir Anthony a scăpat de toanele monarhului aranjând căsătoria acestuia cu Anne de Cleves. Logodit fără ca măcar să-și fi văzut viitoarea mireasă, bazându-se doar pe un portret, Henric nu a fost prea fericit când s-a întâlnit cu „iapa sălbatică" în persoană. Între timp, rupând legăturile cu Roma, nu pentru că ar fi fost un protestant convins, ci pentru că dorea să divorțeze de prima

nevastă şi să se însoare cu Anne Boleyn, Henric a desfiinţat în 1536 mănăstirile, pentru a pune mâna pe averile acestora. Orice ar fi crezut despre părerile păstrătorului de chei referitoare la frumuseţea feminină, nu l-a uitat pe sir Anthony atunci când şi-a răsplătit camarazii. Deşi Browne era aparent catolic, nu s-a dat în lături să ia terenurile şi clădirile abaţiei Battle. După trei luni, el locuia deja la abaţie, transformând-o repede într-o luxoasă rezidenţă particulară, dotată cu toate modernizările tudoriene, cum ar fi coşurile de fum.

După ce şi-au terminat lucrările, sir Anthony şi lady Geraldine, soţia lui, au dat o petrecere opulentă de inaugurare a noii lor rezidenţe în fosta abaţie. În timp ce banchetul era în plină desfăşurare, în încăpere a pătruns un călugăr furios, care nu fusese invitat. Forţându-şi drumul prin mulţime până la platforma pe care stătea sir Anthony, l-a privit pe lord fix în ochi şi, negru de supărare, l-a blestemat aprig pentru sacrilegiul comis. Prezicând tot felul de calamităţi pentru familia Browne, el a conchis, profetizând:

– Prin foc şi apă, familia voastră va lua sfârşit, pierind cu totul de pe pământ.

Nici o altă parte a blestemului nu a fost păstrată *verbatim* şi nici nu se cunoaşte prea bine identitatea călugărului.

Şi lucrul „cel mai rău" care s-a întâmplat familiei Browne este că au fost foarte bogaţi şi au fost bine văzuţi la curte. Executor al testamentului regelui, tutore al prinţului Edward şi al prinţesei Elisabeth, sir Anthony a murit bogat. Fiul lui, făcut viconte Montague de regina Mary, nu numai că a supravieţuit domniei reginei Elisabeth, deşi votase împotriva abolirii supremaţiei papale, ci a şi prosperat. Păs-

trându-şi capul, religia şi cea mai mare parte a proprietăţilor, Montague a fost încântat să cheltuiască o avere întreţinând-o pe regină la Cowdray, unde aceasta vâna căprioare.

Al doilea viconte, risipind majoritatea averii familiei, a fost implicat în Complotul prafului de puşcă din 1605, când mai mulţi catolici disidenţi au aruncat aproape în aer Parlamentul, în timp ce regele Iacob se afla înăuntru, şi a fost închis în Turnul Londrei. Chiar şi aşa, el a lăsat o avere considerabilă moştenitorului său, al treilea lord Montague, care, trecând de partea regelui în Războiul civil din 1640, s-a trezit cu averea confiscată de Commonwealth-ul lui Cromwell. Cowdray a fost transformat într-o tabără militară şi majoritatea averilor sale au fost vândute în beneficiul noului regim. Când, în 1660, monarhia a fost restaurată, el a primit terenurile înapoi, dar nu şi averea înstrăinată, aşa că, în următorul secol, familia şi-a început declinul. Al şaselea viconte a fost obligat să vândă abaţia Battle; cel de-al şaptelea nu şi-a mai putut permite nici măcar să trăiască la Cowdray.

Aici nu se vede urma vreunui blestem. Multe alte familii, neblestemate, au dus-o mult mai rău. Oare greşise călugărul?

În 1793, al optulea viconte Montague s-a hotărât să facă o excursie în Germania şi Elveţia cu un prieten, Sedley Burdett. Urcând pe Rin, cei doi s-au hotărât să coboare cascada Schaffhausen - cu o cădere de aproape două sute de metri - într-o bărcuţă cu fundul plat. Auzind de această idee aiurită, magistratul local a postat gărzi de-a lungul râului pentru a încerca să-i oprească, dar Montague şi Burdett şi-au lansat barca. Au trecut de prima cascadă,

dar, la al doilea prag, bărcuța a intrat cu totul sub apa înspumată și nu a mai fost văzută de atunci.

„Prin foc și apă, familia voastră va lua sfârșit, pierind cu totul de pe pământ".

Aceasta a fost apa. În ceea ce privește focul, acesta survenise mai devreme, cu o săptămână înainte. Un muncitor de la Cowdray lăsase un foc nesupravegheat. Castelul arsese până la temelii. S–au pierdut comori neprețuite, cum ar fi sabia lui Wilhelm Cuceritorul. Se pare că scrisoarea care–l anunța pe Montague despre catastrofa survenită ajunsese la hotelul lui chiar după ce el plecase pentru a–și respecta propria întâlnire cu moartea.

Călugărul avusese răbdare. Durase mai bine de două secole și jumătate până ce se îndepliniseră cele două profeții, aproape simultan.

Domeniile au revenit surorii lui Montague; titlul a revenit unei rude îndepărtate care a murit, fără să lase urmași direcți, în 1797. Și așa, linia masculină a familiei Browne s–a sfârșit, mai brusc decât ar fi crezut cineva, cu excepția celor care credeau în blestem[7].

Blestemul din Grayrigg Hall din Cumbria este un alt blestem de familie care invocă mânia Domnului. Acesta a fost aruncat în secolul al XVII–lea de Francis Howgill, un quaker din Cumbria care, predicând în sud, a cauzat o revoltă în Bristol. El a fugit în nord, dar reputația l–a precedat. A fost arestat și justițiarii din Kendal i–au ordonat să depună jurământul de supunere; el a refuzat și a fost dus la închisoarea Appleby. I s–a oferit libertatea în cazul în care promitea să se poarte cumsecade, dar el a refuzat. Cu toate acestea, autoritățile i–au dat drumul din închi-

soare câteva zile pentru a-şi vizita căminul, Grayrigg, şi a-şi pune în ordine unele „afaceri personale".

Ajungând acasă, el l-a vizitat pe magistratul Duckett din Grayrigg Hall. Cel care îi persecuta pe quakeri şi era printre cei care-l condamnaseră pe Howgill la închisoare a fost surprins să-l vadă liber.

- Care este vrerea ta acum?- a întrebat el. Ştiam că eşti în temniţa din Appleby.

La care (conform lui Thistleton Dyer în *Pagini stranii din documente de familie)*, Howgill a replicat:

- Nu, nu sunt, ci vin cu un mesaj de la Domnul. Ai persecutat poporul Domnului, dar mâna lui s-a îndreptat acum asupra ta şi El va distruge tot ce posezi, iar numele tău se va stinge de pe faţa pământului şi casa ta o ruină va rămâne, cămin pentru bufniţe şi năpârci".

Speriat de această izbucnire biblică, Duckett a întrebat:

- Francis, vorbeşti cinstit?

- Da, cinstit sunt - l-a asigurat Howgill. Ţi-am adus cuvântul Domnului şi sunt mulţi din cei care trăiesc acum şi care-l vor vedea îndeplinit.

Şi aşa a fost. În următorii ani, toţi copiii lui Duckett au murit fără să aibă şi ei copii, aşa că Grayrigg Hall a revenit familiei Lowthers, care a lăsat-o să cadă în ruină, până ce a ajuns un adăpost pentru bufniţe şi năpârci. Un secol mai târziu, ceea ce mai rămăsese din fundaţii a fost dărâmat şi pe acel loc s-a construit o fermă.

Howgill quakerul nu a fost singurul protestant radical al timpului care să împrăştie blesteme cu dărnicie. Dintre mai multe exemple, cel mai cunoscut este „impulsul divin"

de a arunca blesteme asupra celor păcătoşi în timpul Commonwealth-ului (1649–1660) de către John Reeve şi Lodowick Muggleton. Ultimului îi plăcea să arunce blesteme personal sau prin intermediul scrisorilor. Se spunea că „îi place mai mult să arunce blesteme decât să primească 40 de şilingi". Şi, fie prin puterea fricii şi a autosugestiei, fie prin bunăvoinţa Domnului, se spune că multe dintre victimele lui au murit rapid. Când Ranter John Robins a fost blestemat de Muggleton, a simţit „o arsură în gât", dar probabil că a fost atât de impresionat de această putere dumnezeiască, încât nu după mult timp, a început şi el să arunce blesteme[8].

Un alt blestem legat de aceeaşi parte a lumii se referă la Levens Hall, în regiunea care se numea Westmoreland, iar acum, Cumbria. Aşezat pe râul Kent, acest vechi turn a tost transformat într-un han în timpul domniei reginei Elisabeta, adăugirile fiind făcute în secolul al XVII-lea de sir James Bellingham.

Originile acestui blestem, a cărui tradiţie locală persistă şi în zilele noastre, sunt vagi. Conform legendei, cu secole în urmă, un individ neidentificat i-a blestemat pe proprietarii din Levens din motive necunoscute, prezicând că străinii vor moşteni pământurile lor şi nici un fiu al casei nu le va moşteni până ce în parc nu se va naşte o căprioară albă, iar apele Kentului se vor linişti.

Se ştie din documentele epocii că domeniul s-a moştenit de la tată la frate, nepot sau văr, sau pe linie feminină, ajungând în proprietatea familiilor Redmayne, Graham şi Howard, apoi în cele din urmă, în stăpânirea familiei Bagot. Această regulă s-a păstrat până ce, chiar înainte de primul

război mondial, domnul (ulterior sir) Alan Bagot a moştenit domeniul Levens de la tatăl său. În acelaşi an, în parc s-a născut o căprioară albă, şi râul Kent a îngheţat[9].

După cum povesteşte scriitorul din secolul al XIX-lea, Bernard Burk, în *Ridicarea marilor familii*, un alt blestem demn de luat în seamă provine din cealaltă parte a regatului, din Jersey, în Channel Isles. Când, după Războiul civil, cauza regaliştilor s-a prăbuşit, tinerii fii ai regelui Carol I, Carol şi Iacob, au fost trimişi pentru siguranţa lor în Jersey. Aici, ei s-au întâlnit adesea cu un anume colonel Payne, unul dintre cei mai înfocaţi susţinători ai tatălui lor, care se însurase de curând. Iacob, duce de York - mai târziu Carol al II-lea -, s-a legat de mai vârstnicul bărbat şi i-a promis că, în cazul în care primul său născut va fi băiat, Iacob îi fi va fi naş. Această ofertă măgulitoare l-a copleşit atât de tare pe colonel, încât atunci când soţia sa i-a născut o fiică, dezamăgirea lui n-a mai cunoscut limite. Lăsându-se pradă mâniei, a blestemat cu voce tare şi s-a oferit pe sine, pe soţia lui, pe fiica lui, proprietatea sa şi întreaga lume diavolului. Fără îndoială că s-a calmat destul de repede, dar, printre cei care i-au auzit blestemele a fost şi moaşa familiei, Douce Vardon, a cărei familie îi servise pe Payne trei secole. Bănuită a avea darul clarviziunii şi profund şocată de ceea ce auzise, s-a retras la culcare în acea noapte profund înspăimântată. Pe când se răsucea în pat, străvechea fantomă a ducelui Rollo al Normandiei i-a apărut şi i-a ordonat să-l informeze pe colonel că cerul era aşa de nemulţumit de blestemele lui, încât nu numai fiica lui va pieri tânără, ci şi că nici o altă fată nu se va mai naşte în familia lui.

Înspaimântată, timp de câteva zile, moașa nu a spus nimic, dar la botez și-a adunat curajul și a transmis mesajul atât de convingător, încât toți cei prezenți au crezut-o. Dar nimeni nu a mai vorbit despre aceste lucruri de față cu un membru al familiei Payne.

Fata a murit repede și, deși ulterior doamna Payne a născut un fiu care a fost botezat de Iacob, conform promisiunii, n-a mai născut alte fiice. Nici în următoarele șase generații nu s-au mai născut alte fiice, astfel încât membrii familiei Payne, convinși că blestemul era inexorabil, alegeau nume de băiat cu câteva luni înainte de nașterea oricărui copil în familie.

Comentând povestirea lui Burke, Lockhart a spus în 1938 că nu a fost în stare să afle ce s-a întâmplat cu familia Payne, așa încât nu știa dacă blestemul mai era încă în vigoare[10].

Bine cunoscut din cauza publicității legate de un proces faimos din 1869, blestemul lui Tichborne din Hampshire datează din timpul domniei lui Henric al II-lea, în secolul al XII-lea.

Lady Mabell of Tichborne era o doamnă renumită prin generozitatea sa. Simțind apropierea morții, după ce zăcuse la pat ani de zile, ea l-a implorat pe soțul ei, sir Roger, să-i ofere posibilitatea de a lăsa moștenire o rentă din care să se asigure anual pâinea săracilor. Dar sir Roger, care era, probabil, enervat de ani de zile de obiceiul ei de a oferi bani tuturor, nu i-a permis să facă aceasta, așa că i-a impus niște condiții ce păreau imposibile. După una dintre variante, el i-ar fi promis produsul fâșiei de teren pe care ea ar fi fost în stare s-o străbată; după altă variantă, el ar fi luat un fier din cămin și i-ar fi spus că putea lua din

pământuri acea parte pe care ar fi putut s–o încercuiască cu fierul cât timp acesta era încă încins. Oricum, toți au fost uimiți s–o vadă cum își adună puterile și se târăște zece hectare, parte cunoscută și acum sub numele de „Târâtoarea". Mâniată de zgârcenia soțului ei, ea s–a întors în pat, și–a chemat familia și le–a vorbit despre blestemul care–i va lovi, când și dacă testamentul ei va fi suspendat. Acest lucru, a profețit ea, se va întâmpla în mod sigur, dar numai după ce un Tichborne va avea șapte fii, iar fiul cel mare, șapte fiice. După această faptă, familia se va stinge, iar domeniile nu vor mai trece mai departe pe linie bărbătească.

Timp de șase secole, familia a respectat cererea doamnei Mabell, în fiecare an pe 25 martie, aniversarea doamnei, înmânând o mie nouă sute de pâinici celor săraci. Dar bucățile de pâine fiind considerate de superstițioși un leac pentru toate bolile, cu timpul, faima testamentului a făcut ca în zilele de dinainte de 25 martie, împrejurimile să fie pline de vagabonzi care se îndreptau spre Tichborne. Vecinii lui sir Tichborne au început să le ceară magistraților să facă ceva. Sir Henry, care avea șapte fii, s–a decis să anuleze testamentul, deși i–a păstrat ideea, înmânând suma echivalentă de bani celor săraci. Totuși, când succesorul lui, cel de–al optulea baronet, a avut șapte fiice și nici un fiu, s–a gândit că blestemul e gata să lovească.

Așa s–a și întâmplat, dar nu imediat, nici măcar în conformitate cu prezicerea. Tichborne a trecut de la cel de–al optulea baronet la fratele său, sir Edward Doughty, care–și datora numele unei proprietăți aflate altundeva.

Ce *s–a întâmplat* a fost mai extraordinar decât cele prezise de blestem. În 1865, lady Tichborne, care locuia la Paris, a primit o scrisoare din Australia. S–a dovedit a fi de

la fiul ei, sir Roger, al optulea baronet. Acesta dispăruse pe mare în 1854, pe traseul Rio de Janeiro – Kingston, Jamaica. Refuzând să-şi piardă speranţa, ea dăduse anunţuri în toate zilarele din America de Sud şi Australia. Unul a fost citit de Arthur Orton, un vagabond care provenea din East End-ul londonez. Deşi de-abia ştia să scrie, i-a trimis lady-ei Tichborne o scrisoare din Wagga Wagga, Australia, unde muncea la un abator. Răspunsul ei a fost amabil, aşa că, în 1866, după ce câştigase cam 20 000 de lire sterline, a plecat împreună cu soţia şi fetiţa lui în Anglia, ajungând în cele din urmă, în Hampshire.

Nu l-a crezut nimeni.

– Dacă tu eşti sir Roger, te-ai făcut, din cal de curse, mârţoagă! – a rânjit fierarul satului, explicând că sir Roger cântărea mai puţin de 90 de kilograme, avea o faţă lungă şi părul negru şi drept şi un tatuaj pe braţul drept. Orton cântărea mai mult de 100 de kilograme, avea faţa rotundă şi nu avea nici un tatuaj.

Totuşi în ianuarie 1867, Orton s-a întâlnit cu lady Tichborne la Paris, în camera lui de la hotel, unde era cam întuneric, pentru că, spunea el, nu se simţea bine. Minciunile lui erau evidente, însă amărâta bătrână – pe atunci muriseră şi soţul ei, şi cele două fete, şi celălalt fiu – l-a acceptat ca fiind fiul ei şi i-a dat o alocaţie de 1000 de lire pe an. Încurajat, Orton a deschis o acţiune legală pentru domeniul Tichborne. Însă cauza lui fiind afectată de moartea subită a doamnei Tichborne, a adus peste o sută de oameni care au depus mărturie în favoarea lui împotriva celor 17 membri ai familiei şi prieteni care-l numeau impostor.

Procesul a durat 102 zile şi a costat familia Tichborne 90 000 de lire. Condamnat chiar de felul în care vorbea

(„Aș fi câștigat dacă aș fi tăcut", a spus el) și condamnat pentru sperjur, Orton a primit 14 ani de închisoare. A fost eliberat după 10 ani, când a apărut la un teatru și și-a vândut „memoriile" revistei *The People* pentru 3000 de lire, dar a murit foarte sărac.

Între timp, familia Tichborne a hotărât să scape de fantoma lui lady Mabell, reluând donarea de pâine tradițională, obicei care a continuat și în secolul al XX-lea.[11]

Craniile umane au jucat întotdeauna un rol important în vrăjitorie și în magia neagră, pentru că sunt considerate, în general, ca fiind lăcașul sufletului. Vânătorii de capete păstrează craniile inamicilor învinși, ca trofee. Războinicii vikingi beau din craniile dușmanilor uciși pentru a le lua puterea. Și uneori se spune despre craniul unei persoane a cărei ultimă dorință înainte de moarte nu a fost satisfăcută că posedă o putere malignă de a-i perturba pe cei vii.

În Britania, unde, în 1612, Anne Chattox, conducătoarea unui grup de vrăjitoare din Lancashire, a fost spânzurată pentru că, se spunea, scotea cranii din cimitir și le folosea în ritualuri demonice. Există multe istorisiri despre cranii care țipă.

La Wardley Hall, în Lancashire, craniul unui martir catolic elisabetan, părintele Ambrose Barlow, încă mai este ținut în capul scării centrale din cauza unei vechi legende care avertizează că, în cazul în care va fi mutat, va scoate niște urlete groaznice.

Cu trei secole în urmă, Anne Griffiths din Burton Agnes Hall în Yorkshire a fost atacată și bătută rău de niște bandiți. Înainte de a muri, ea a reușit să se roage să fie înmormântată în casa ei. Însă a fost înmormântată în curtea bisericii din sat. Toată așezarea a răsunat de niște gemete

cumplite, uşi care se trânteau şi izbituri misterioase. Liniştea nu a revenit în sat până ce capul nu i-a fost exhumat şi zidit în peretele casei ei.

Cea mai ciudată legendă britanică despre cranii provine din Dorset. Se referă la craniul urlător din Bettiscombe Manor, ancestralul cămin al familiei Pinney.

Primul stăpân al casei a fost reverendul John Pinney. Puritan convins, el şi-a păstrat convingerile şi după 1660, la reinstaurarea monarhiei, rămânând astfel fără cămin şi fără avere. Fugind de persecuţii, în 1685 se afla în Irlanda, când fiii lui, John şi Azariah, au fost condamnaţi la moarte de faimoşii „juraţi sângeroşi" ai judecătorului Jeffreys pentru că se alăturaseră rebeliunii lui Monmouth împotriva regelui Iacob al II-lea. John a murit, dar sentinţa lui Azariah a fost sclavia în Indiile de Vest. El şi-a câştigat libertatea şi a făcut avere şi, după mai mulţi ani, în timpul regelui George I, s-a întors în Bettiscombe, care fusese redată familiei Pinney la căderea dinastiei Stuart, în 1688. Cu el a adus şi un sclav negru. Acest lucru era perfect legal. Abia în 1772, lordul Mansfield a iniţiat legea care stabilea ca, de atunci înainte, fiecare sclav care ajungea pe ţărmul Angliei era eliberat.

Sclavul nu a trăit prea mult. Inima lui nu a rezistat persecuţiei continue a ţăranilor superstiţioşi, care-l numeau slugoiul negru al Satanei. Şi clima Angliei a contribuit la boala lui. Înainte de a muri a cerut să fie îngropat în Indiile de Vest, ameninţând că va bântui pentru vecie casa stăpânului său dacă dorinţa nu-i va fi respectată. Ca şi în cazul Annei Griffiths, şi el a fost înmormântat în curtea bisericii din sat. În curând s-au produs o mulţime de tulburări violente. Uşile şi ferestrele casei zdrăngăneau şi scârţâiau, iar din mormânt se auzeau tipete groaznice. Scheletul a fost exhumat şi, deşi nu a fost dus înapoi în

Nevis, s-a făcut liniște până la următoarea încercare de a-l îngropa. După unele variante, scheletul ar fi dispărut ulterior, rămânând doar craniul, care, dacă era scos din casă, scotea țipete care îți înghețau sângele în vine. În cele din urmă a fost lăsat în casă și liniștea a revenit în Bettiscombe, deși dorința sclavului nu fusese, de fapt, respectată.

În august 1883, sir Richard Garnett de la British Museum a vizitat Bettiscombe împreună cu fiica lui pentru a vedea craniul. Deși reticentă, noua proprietară a acceptat să li-l arate, refuzând însă să-l mute, și cu atât mai puțin să-l îngroape în cimitir. Fiica lui Garnett a scris:

„Am convins-o să ne permită să-l vedem și am urcat până la ultimul etaj. Apoi, deschizând ușa unui dulap, ne-a arătat o scară-melc abruptă care ducea până la acoperiș. Craniul râînjea la noi, așezat pe una dintre trepte. Era foarte vechi și bătut de vreme și, sigur, era uman. Maxilarul inferior lipsea, iar fruntea era foarte joasă și disproporționată[12].

★ ★ ★

Astăzi, familia Pinney din Bettiscombe nu crede că un craniu ar putea adăposti un spirit malefic. Este convinsă că trupul sclavului a fost dus în Nevis și că legenda a fost inventată de un anticar din secolul al XIX-lea, J.S. Udall. Vizitând Nevis în 1897, Udall a auzit despre sclavul care fusese dus în Anglia și, presupunând că acel craniu din Bettiscombe ar fi fost al sclavului, a scris un articol pe care l-a prezentat asociației anticarilor din localitate.

Părerile experților referitoare la craniu rămân împărțite. Deși unii fiziologi acceptă că ar fi negroid și de bărbat, cel puțin un expert afirmă că ar fi al unei femei și că ar avea 2000 de ani[13].

Oricare ar fi adevărul, persistă credința că, în cazul în care este luat din casă, craniul ar țipa, iar persoana care îl mută va muri în decurs de un an.

Un alt fel de blestem este legat de fantomele celor care, suferind o moarte violentă sau nedreaptă, nu se pot odihni în pace. Britania, un tărâm bântuit ca oricare altul, abundă în povești despre spectre blestemate, printre ele numărându-se și trei dintre nenorocoasele soții ale regelui Henric al VIII-lea, al doilea monarh al unei dinastii lovite de mai multe blesteme.

Într-o noapte din 1864, generalul-maior J.D. Dundas din Regimentul 66 pușcași, fiind de gardă în Turnul Londrei, unde atâtea victime ale mâniei regale și-au petrecut ultimele ore, se uita pe o fereastră. În față, sub fereastra camerei în care regina Anne Boleyn își așteptase execuția în 19 iunie 1536, a văzut santinela. Brusc, din ceață s-a materializat o apariție învăluită în alb, care s-a îndreptat spre santinelă. Santinela a strigat un avertisment, după care, fiind ignorat de apariție, a atacat cu baioneta. Aceasta a împuns doar aerul, și omul, speriat, a leșinat. A fost descoperit aparent dormind în post. La procesul care a urmat, declarația lui ar fi părut ridicolă dacă Dundas n-ar fi coroborat fiecare detaliu, iar un alt ofițer, mareșalul lord Grenfell, a spus că și el văzuse apariția de mai multe ori. Santinela a fost achitată.

În *Misterele Turnului,* generalul-maior George Younghusband, păstrător al bijuteriilor coroanei, ne povestește cum stătea într-o cameră aflată deasupra Traitor's Gate, prin care atât Anne Boleyn, cât și Catherine Howard se îndreptaseră spre execuție. De trei ori în primele două săptămâni ale lungii sale șederi în Turn, spune el, ușa lui

bine închisă fusese deschisă, apoi închisă de niște mâini invizibile. Alții au povestit cum, în anumite nopți, capela Turnului este luminată de o licărire fantomatică în care se vede un șir de doamne și domni bogat îmbrăcați, din perioada Tudor, și în fruntea lor se află o tânără cu o rochie de brocart și cu bijuterii în părul ei lung și castaniu. O santinelă care a văzut procesiunea a declarat că femeia seamănă cu cea din portretele Annei Boleyn, pe care le văzuse în Turn.

Anne Boleyn a fost pe nedrept executată de Henric, acuzată de adulter și înaltă trădare, deși adevărata ei crimă fusese eșecul de a-i oferi regelui fiul pe care și-l dorea cu disperare. În fiecare an, la comemorarea morții ei, stafia Annei vizitează Bickley Hall, în Norfolk, loc în care își petrecuse multe zile fericite în copilărie. Trăsura ei spectrală, condusă de patru călăreți fără cap și un vizitiu tot fără cap, înaintează încet pe alee și dispare când ajunge la ușa din față.

După Anne Boleyn a urmat Jane Seymour, fiica unui mic nobil din Wiltshire. Ea a murit în 1537, în Hampton Court Palace, după ce a fost gravidă cu singurul fiu al lui Henric, Eduard al VI-lea, cel care a trăit foarte puțin. Ulterior, fantoma ei a produs atâtea tulburări, încât scara ce ducea spre camera ei a fost zidită.

În Hampton Court mai bântuie și spectrul Catherinei Howard, cea de-a cincea soție a lui Henric. Acuzată că s-ar fi distrat cu amantul ei, Thomas Culpepper, în timp ce lady Rochford stătea de pază în fața camerei, ea a fost executată pe 13 februarie 1542. Aflând că moartea ei era iminentă, ea a fugit din camera bine păzită în care era ținută și s-a năpustit țipând pe galerie spre o ușă în spatele căreia Henric participa la mesă. El nu și-a întrerupt rugăciunile, în timp ce ea, țipând amarnic, era târâtă de acolo.

În nopţile furtunoase, fantoma ei era văzută alunecând de-a lungul galeriei bântuite din Hampton Court. Când ajungea la uşa camerei regale se întorcea, cu hainele fluturând, cu figura lipsită de speranţă şi, ţipând, dispărea printr-o uşă de la capătul îndepărtat al galeriei. În a sa *Istorie a Palatului Hampton Court,* Ernest Law ne povesteşte cum, stând într-o cameră de lângă galeria bântuită, doamna Cavendish Boyle a fost trezită de nişte ţipete îngrozitoare. Mai târziu, prietena ei, lady Eastlake, a spus că şi ea a auzit ţipete în timpul unei alte vizite la Hampton Court, dar n-a spus nimănui, temându-se de ridicol.

Marţi, 18 noiembrie 1952, în turnul ceasului din palat a izbucnit un incendiu inexplicabil. Mai multe apartamente din timpul dinastiei Tudor au ars, iar zona distrusă a inclus şi galeria bântuită; 40 de ani mai târziu, palatul a fost afectat de un incendiu şi mai cumplit.

Nu doar nevestele sterile ale lui Henric, ci întreaga dinastie Tudor pare să fi fost blestemată. Galezul Henric al VII-lea, care ajunsese la putere prin mijloace dubioase în 1485, a avut doi fii. Cel mai mare, Arthur, a murit tânăr; cel mai mic a devenit Henric al VIII-lea, care s-a însurat cu văduva fratelui său, Catherine de Aragon. În 1516, aceasta a născut o fiică, Mary. Şi asta a fost tot. Când Roma nu i-a permis să divorţeze de ea, Henric a împins Anglia în tabăra protestanţilor şi a deposedat mănăstirile de bunuri, ceea ce a dus la proferarea unor blesteme ecleziastice asupra noilor proprietari păgâni.

Apoi a venit Anne Boleyn, care a născut-o pe Elisabeta şi care a fost decapitată pentru că nu a fost în stare să nască un fiu. Jane Seymour a murit născând un fiu, bolnăviciosul Eduard, care a murit în 1553. Nici una dintre ultimele trei neveste ale lui Henric, inclusiv Catherine Ho-

ward, n-a avut nici un copil. Oricum, pe atunci, Henric, sifilitic, gras şi plin de viermi, era impotent. Şi, după ce a murit în agonie în 1547, nici unul dintre cei trei copii ai săi – Eduard, Mary şi Elisabeta – nu avea nici un copil. Eduard, care nu a fost sănătos nici o zi din scurta lui viaţă, a murit la 16 ani. Sterila Mary, încoronată în 1553, era pe jumătate nebună de supărare că nici un bărbat nu o dorea, mai ales soţul ei, regele Filip al Spaniei, care dorea să aibă Anglia, nu pe ea. În timpul celor cinci ani ai domniei ei, mai mult de 300 de protestanţi, clerici şi mireni, au murit pe rug: de aici i se trage şi numele, Mary cea sângeroasă. A pierdut şi zona Calais, care a fost luată de francezi. Urmaşa ei, Elisabeta, norocoasă că mai era încă în viaţă, nu s-a căsătorit niciodată în cei 45 de ani ai domniei ei, deşi se zvonea că din aventura ei cu contele de Leicester ar fi rezultat un fiu, Francis Bacon, ulterior lord-cancelar al Angliei. Alţii spun că ar fi fost exclus, ea având un sex atât de ambiguu, încât i-ar fi fost imposibil să nască. Şi ea a fost cam tot timpul bolnavă şi, ca şi tatăl ei, a murit în agonie. Linia Tudor s-a stins după doar 118 ani.

Ca şi dinastia Kennedy din zilele noastre (vezi capitolul 17), familia Tudor nu fusese blestemată de un vrăjitor răuvoitor, ci chiar de ambiţia ei.

Unul dintre blestemele ecleziastice datează de la sfârşitul secolului al XI-lea, de la Osmund, un cavaler normand din suita lui Wilhelm Cuceritorul. Răsplătit pentru participarea sa la invazia din 1066 cu un castel şi cu baronia de Sherborne, spre sfârşitul vieţii, Osmund s-a călugărit pentru a-şi salva sufletul. După ce a primit episcopia din Salisbury, el a cedat toate domeniile, inclusiv castelul Sherborne, însă „oricine va fi luând aceste pământuri de la epis-

copie, sau le va diminua în vreun fel, va fi blestemat, nu doar în lumea aceasta, ci şi în cea care va să vină, doar dacă nu le restituie chiar în timpul vieţii".

Blestemul a fost, probabil, proferat în latină. Nimeni nu ar fi vorbit o astfel de engleză în acele secole.

Urmaşul său a pierdut pământurile, care i-au fost luate de regele Stephan, unul dintre cei mai nenorocoşi regi ai Angliei. Noii proprietari, familia Montacute, s-au stins repede, după care noul episcop de Salisbury l-a provocat pe contele de Salisbury la o bătălie prin care urma să se decidă al cui este titlul. Însă ulterior a fost găsită o soluţie mai paşnică, episcopul plătindu-i contelui două mii cinci sute de mărci pentru castelul Sherborne.

După mai multe secole, în timpul domniei lui Eduard al VI-lea (1547-1553), episcopul de atunci a dat domeniul ducelui de Somerset, care, condamnat pentru înaltă trădare, şi-a pierdut capul în Turn. Regina Elisabeta a dat domeniul lui sir Walter Raleigh, care, în timpul domniei lui Iacob I, a stat mai mulţi ani în Turn, iar în 1616 a fost şi el decapitat. El a lăsat domeniul moştenire fiului lui, dar, din cauza unei greşeli din testament, Robert Carr, favorit al regelui Iacob I, care era homosexual, a emis pretenţii la domeniu. „Eu trebuie să am pământul" i-a spus Iacob lui lady Raleigh, „îmi trebuie pentru Carr". A plătit lui lady Raleigh şi fiului ei 8000 de lire şi o anuitate de 400 de lire pentru domeniu, dar ea i-a blestemat şi pe el, şi pe Carr. După aceea, Iacob a dorit domeniul pentru fiul său, Henry, şi Carr i l-a vândut pentru 20 000 de lire, dar Henry a murit. Carr a cumpărat iar domeniul pentru 25 000 de lire, îmbogăţindu-l astfel pe Iacob cu 5 000 de lire. Nu după mult timp, Carr, implicat în scandalul asasinatului din Overbury, a retrocedat domeniul Sherborne coroanei.

Iacob a mai câştigat 10 000 de lire vânzând domeniul conţilor de Bristol, care s–au comportat atât de bine, încât Iacob, „cel mai inteligent nebun al creştinătăţii", n–a găsit nici o scuză ca să–l ia înapoi.

Iacob a reuşit să scape de blestem, dar poate doar pentru că, el însuşi crezând în puterile vrăjitoriei şi blestemelor, n–a trecut prin castel. Sau a transmis blestemul fiului său, Carol I, a cărui înfrângere în războiul civil l–a dus la eşafod, în 30 ianuarie 1649?

În timpul războiului, lordul Bristol, fiind un monarhist zelos, Sherborne a fost asediat de două ori, apoi cucerit şi confiscat; dar după reinstaurarea monarhiei, în 1660, Bristol şi–a recăpătat domeniul. După aceea blestemul nu s–a mai manifestat şi proprietarii următori n–au mai făcut vizite pe eşafod[14].

11
Corbii Habsburgilor și Doamna în Alb

Timp de mai multe secole, Habsburgii au fost prima dinastie a Europei. La un moment dat, ei domneau peste Austria, Ungaria, Tirol și Boemia, o parte a Germaniei, Țările de Jos, sudul Italiei, Sicilia, Sardinia și Spania, plus părți din nordul Africii și un vast imperiu în America. Partea nostimă era că acest așa-numit Sfânt Imperiu Roman nu era nici sfânt, nici roman și nici măcar imperiu, ci doar un grup de țări separate, unite prin căsătorii dinastice abile. Chiar și așa, familia Habsburg a rămas la putere șapte sau opt sute de ani, căsătorindu-se sau omorându-și concurenții și atacând Roma din când în când, dacă Papa devenea prea arogant. Dulapul lor era plin de schelete, dar ei se socoteau deasupra muritorilor de rând, încât poate singurul lucru care-i făcea să pară umani în ochii oamenilor obișnuiți era faptul că erau bântuiți de *Turnfalken* – corbii supranaturali, a căror apariție prevestea nenorociri pentru membrii familiei imperiale.

Ultima și cea mai dezastruoasă apariție a corbilor a fost cu câteva zile înainte ca arhiducele Franz Ferdinand,

moştenitorul coroanei, să-şi fi făcut turneul prin turbulentul oraş Sarajevo din Bosnia. Acest lucru s-a petrecut pe 28 iulie 1914. Soţia arhiducelui, Sophie, a încercat să-l convingă să renunţe la turneu din cauză că fuseseră văzuţi *Turnfalken*. Dar a plecat împreună cu el şi a murit împreună cu el. Asasinarea lor a dat semnalul începerii primului război mondial şi sfârşitul Imperiului Habsburgic – cu excepţia limuzinei roşii în care au fost împuşcaţi şi care a continuat (vezi capitolul 19) o carieră de aproape 90 de ani pe cont propriu.

Legătura dintre Habsburgi şi corbi se pare că a început în secolul al XI-lea, când un strămoş al dinastiei, contele von Altenburg, poreclit şi Gontran-le-Riche (cel bogat), deţinea un domeniu în apropierea locului în care Aarul se varsă în Rin. Plecat într-o zi la vânătoare în pădure, a fost atacat de mai mulţi vulturi şi ar fi murit dacă n-ar fi intervenit brusc un stol de corbi. Datorându-le viaţa, s-a hotărât să-i protejeze şi să-i hrănească şi, pe un promontoriu stâncos, a construit un turn de pază pe care l-a numit Habichtsburg (Castelul Vulturilor). De aici provine şi numele dinastiei pe care a întemeiat-o, Hapsburg sau Habsburg.

Deşi îşi luaseră numele după vultur, pe stema familiei apărând acvila la început, corbul era prietenul lor – până ce l-au renegat.

Acest lucru s-a întâmplat la un secol după moartea lui Gontran. Corbii prosperaseră şi îşi construiseră cuiburi peste tot, când îndepărtatul turn al lui Gontran a intrat în posesia urmaşilor săi, arhiepiscopul Werner şi fratele acestuia, Radbot. Ambii erau foarte ambiţioşi şi, nu după mult timp, turnul de pază în care sălăşluiau corbii a devenit un mare castel, Schloss Habsburg, dominând nesfârşitele păduri.

Habsburgii prosperau, dar corbii, izgoniţi din cuiburile lor şi nehrăniţi, s-au supărat aşa de rău, încât s-au întors împotriva castelului şi a locuitorilor. Atunci, Habsburgii au început să-i omoare. Corbii au pierdut acest război; după două secole nu mai era nici un corb la Schloss Habsburg. Fuseseră exterminaţi fizic. Dar nu psihic. Ei au refuzat să plece. Au apărut atât de reali şi au fost văzuţi de atâţia oameni, încât după mai multe secole nici un Habsburg nu se îndoia de realitatea lor. Discreţi, dar persistenţi, şi fiecare apariţie a lor prevestea dezastrul...

Negru ca noaptea, corbul, cu ochii lui strălucitori, este cunoscut în folclorul din întreaga lume ca o inteligentă pasăre „vorbitoare", dar şi ca un simbol al morţii şi o piază-rea. Există mai multe specii de corbi, răspândite aproape pretutindeni. Fiind necrofagi, nu se sfiesc să apară atunci când oamenii se omoară unii pe alţii. Deci cinicii ar putea spune că nu e de mirare că *Turnfalken* au fost zăriţi ori de câte ori austriecii au fost învinşi în vreo bătălie, sau că zburau deasupra reginei Maria Antoaneta, nefericita fiică a împărătesei Maria Theresa din familia Habsburg, în 1793, când a fost dusă la ghilotină.

Şi, de parcă *Turnfalken* n-ar fi fost de ajuns, mai era şi Doamna în Alb, fantoma familiei, „o doamnă nobilă care n-a făcut niciodată vreun rău cuiva", după cum a declarat contesa Wrbna după ce a văzut-o în 1807.

Generaţii după generaţii de Habsburgi au văzut-o pe această doamnă elegantă alunecând precum Crăiasa Zăpezii în vălurile şi rochiile ei imaculate, imperial de frumoasă, privind înainte, nespunând nimic, nefăcând nici un rău, dar prevestind invariabil dezastre sau moarte. Originea ei rămâne un mister, deşi era poate aceeaşi Doamnă în Alb care bântuia casa germană de Hohenzollern.

Împăratul Francisc a zărit-o de două ori înainte ca prima lui soție, Elisabeta, să moară și din nou în ziua următoare, când împăratul Josef a murit și el.

Și mai ciudată a fost soarta prezisă celei de-a doua soții a lui Francisc, Maria Theresa, care, pe când era fetiță, în Neapole, a întâlnit o ghicitoare care i-a prezis că se va mărita cu un văduv și că va muri la 34 de ani. S-a măritat, într-adevăr, cu un văduv. În 1806, când se a apropia de a 34-a aniversare, s-a simțit rău. Profeție care se îndeplinește prin puterea minții? Din cauza armatelor lui Napoleon care amenințau castelul, a trebuit să fie mutată la castelul din Olmutz. Toată lumea credea că e pe moarte, dar ea și-a revenit atât de spectaculos, încât până la sfârșitul lui decembrie i s-a alăturat lui Francisc la Holitsch - unde și-a aniversat în siguranță ziua de naștere.

În martie, împăratul a plecat la război, lăsând-o acasă, însărcinată cu al 11-lea copil. În noaptea de 5 aprilie 1807, în castelul imperial Schönbrunn, Doamna în Alb a fost văzută de mai multă lume, printre care și de contesa Wrbna, de Maria Theresa însăși și de fiica ei în vârstă de 5 ani, Maria-Luiza. Împărăteasa s-a îmbolnăvit în ziua următoare și a murit după o săptămână, la două zile după ce a născut o fetiță.

Ce a fost mai întâi, fantoma sau așteptarea apariției fantomei? Pe atunci, multe femei mureau la naștere, iar Maria Theresa era slăbită nu doar de așteptarea împlinirii profeției că va muri la 34 de ani, ci și de nașterea a încă 10 copii.

O saga încă și mai stranie a început în 1854, când vechiul imperiu se apropia de sfârșit. Pe drumul de munte care duce de la München la Ischl, a apărut într-o zi o

trăsură în care se aflau trei femei, o mamă cu cele două fiice ale sale. Arhiducesa Ludovica, mătușa împăratului Franz Josef I și sora excentricului Ludovic I al Bavariei, își însoțea fiica mai mare, Elena, care urma să se mărite cu imperialul ei văr. Aceasta a bombănit tot drumul. Nimeni nu-i ceruse părerea, iar ea nu dorea să fie împărăteasa Imperiului austro-ungar.

Aceste bombăneli nu o deranjau pe arhiducesă. Ce dorea sau nu dorea fata conta mai puțin decât faptul că trebuia să facă ceea ce i se spunea. Nici Ludovica nu era prea entuziasmată de această căsătorie, care fusese aranjată de arhiducesa Sophia, mama plină de idei a nepotului ei, care mai complotase și la abdicarea lui Ferdinand, unchiul senil al lui Franz. Atunci, după câte știa Ludovica, *Turnfalken* fuseseră văzuți deasupra fortăreței Olmutz. Spera însă că se vor ține departe de Ischl.

Totuși, căsătoria nu era o idee rea, păstrând legătura între Wittelsbach și Viena, pe când, după cum știau toți, imperiul începuse să se destrame. Cum să conduci opt milioane de germani, de două ori pe atâta slavi de o naționalitate sau alta, cinci milioane de unguri, cinci milioane de italieni, două milioane de români – era din ce în ce mai greu de la un an la altul. Războaiele napoleoniene și anul 1848 lăsaseră imperiul aproape falit. Se întrezăreau zorii unei alte lumi. Unitatea imperiului conta mai mult decât toanele Elenei.

Dar în ceea ce o privea pe Sissi, fiica ei mai mică. *Elisabeta...*

Ludovica a simțit o neliniște subită. De ce am luat-o și pe ea? s-a întrebat. Sissi cea de 16 ani devenea din ce în ce mai agitată. Era încântată de minunatele câmpii nesfârșite și zâmbea din ce în ce mai bucuroasă pe când

Elena se posomora din ce în ce mai tare. Una bosumflată, cealaltă atât de plină de ea şi de bucuroasă că trăia! Simţind privirea mamei, Sissi s-a întors şi a privit-o inocent, iar Ludovica i-a zâmbit şi ea.

Când au ajuns la Ischl, temerile Ludovicăi s-au dovedit totuşi fondate. În momentul în care Maiestatea Sa Imperială şi Apostolică şi-a zărit verişoara, s-a îndrăgostit până peste urechi de ea şi, pentru prima oară în viaţă, n-a ţinut seama de mama lui. Arhiducesa Sophia era furioasă, dar nu mai avea ce face. Franz şi Sissi s-au căsătorit la Sf. Augustin, în Viena, pe 24 aprilie 1854.

Sissi s-a trezit peste noapte împărăteasa Elisabeta a Austriei, soţia conducătorului celui mai mare şi mai vechi imperiu al Europei. Însă Sophia era hotărâtă să distrugă această căsnicie şi a făcut tot ce era în stare pentru a o face pe Sissi să se simtă nefericită, luându-i copiii după ce-i năştea pentru „a fi crescuţi convenabil" şi încurajându-le pe cele mai frumoase doamne de la curte să flirteze cu fiul ei. Şi Franz, Habsburg până în măduva oaselor, nu a întârziat în a le accepta avansurile. Sissi era nefericită şi izolată şi a ignorat zvonurile care se făceau auzite la curte în ultima vreme, şi anume că fuseseră văzuţi atât *Turnfalken*, cât şi Doamna în Alb .

Aproape singura ei prietenă era Marguerite Cunliffe-Owen, membră a cercului de intimi ai Curţii şi autoare a biografiilor anonime ale lui Franz şi Elisabetei. *Temelia imperiului* şi *Martiriul unei împărătese* au devenit ulterior cunoscute în întreaga lume.

Marguerite a scris cum, într-o toamnă, şi-au petrecut mai multe săptămâni de vacanţă în Britania, departe de bârfele şi nenorocirile de la curte. Toţi cunoşteaù aventurile lui Franz, şi deşi era atent şi amabil, mândria Elisabetei nu

mai putea înghiți umilințele continue. Pentru tot restul vieții, ea s-a plimbat prin Europa, incognito, întotdeauna urmărită de Poliția imperială și, mai târziu, de domnul Paoli de la *Sureté**.

Anarhia plutea prin aer și nici un cap încoronat nu mai era în siguranță.

Cei care o protejau au greșit o singură dată.

Cu această ocazie, în Britania, pe când împărăteasa era rechemată la Viena, Marguerite a rămas să-și termine vacanța. Într-o seară de noiembrie călărea prin dezolanta peninsulă Quiberon, când, conturată clar pe fundalul soarelui ce asfințea, a zărit o figură în alb legănându-se pe marginea unei prăpăstii. I-a dat pinteni calului așa de tare, încât acesta s-a cabrat: până ce și-a recăpătat controlul și a privit iar, figura dispăruse.

În acea noapte s-a culcat mai târziu din cauza unui bal dat la *château* și a fost trezită dimineața devreme de ceea ce i s-a părut la început a fi soneria ceasului deșteptător. Apoi a fost alarmată auzind o ușoară agitație, urmată de pași rapizi și ușori... Lumina lunii care pătrundea pe fereastră i-a permis să vadă aceeași fantomă pe care o mai zărise și în acea după-amiază, doar că acum o vedea mai limpede și a reușit s-o recunoască pe împărăteasă! Speriată, a urmărit cum fantoma își arată pieptul și a zărit câteva picături de sânge care curgeau dintr-o rană mică, triunghiulară.

A telegrafiat imediat împărătesei. Elisabeta i-a răspuns că era perfect sănătoasă. Întorcându-se la Viena, Marguerite n-a mai spus nimic despre șocantele apariții. Alți oameni care făceau parte din suita împărătesei au văzut și

* Sureté – Securitatea franceză (n. tr.)

ei pe *Turnfalken* şi pe Doamna în Alb în anii neîncetatelor ei peregrinări prin Europa.

Dar, înainte de a o lovi pe ea, soarta l-a lovit pe singurul fiu al Elisabetei. Prinţul Rudolf devenise din ce în ce mai neliniştit şi mai instabil, ceea ce nu era de mirare, având în vedere felul în care fusese crescut şi zestrea lui genetică. În noaptea de 30 ianuarie 1839, el s-a întâlnit cu amanta lui, contesa Maria Vetsera, într-o cabană de vânătoare, aflată adânc în pădurile Mayerling. Ştiau că nu se vor putea căsători niciodată. Ea era contesă, dar asta nu însemna prea mult. Au fost de acord că le mai rămăsese o singură soluţie.

În acea seară, *Turnfalken* au fost văzuţi şi auziţi pe fundalul unui apus de culoarea sângelui, îndreptându-se spre sud, înspre pădure. Faptul că Doamna în Alb a fost văzută şi ea a fost înregistrat oficial.

După câteva ore, s-au aflat şi noutăţile, care au produs consternare în toată lumea. Rudolf o împuşcase pe Maria, apoi se sinucisese. Amândoi erau morţi.

Elisabeta călătorea acum mai mult ca niciodată, dar Doamna în Alb nu era niciodată prea departe. În noaptea celei de-a 44-a aniversări de la nunta Elisabetei, în 1898, în palatul Hofburg, lângă biserica în care ea şi împăratul Franz se căsătoriseră, o santinelă a văzut si a somat o femeie îmbrăcată în alb. Ea s-a întors pe acelaşi drum. El a urmărit-o din coridor până în capela în care a intrat. Omul i-a alertat pe ceilalţi paznici. Au percheziţionat întreaga clădire, dar femeia în alb dispăruse. Santinela, un ţăran styrian, a aflat de Doamna în Alb şi de sumbrele prevestiri pe care le aducea aceasta abia după ce a discutat despre întâmplare cu alţi colegi. Întâmplarea a fost înregistrată. După aceea s-a aflat că şi alte santinele de la Schönbrunn

văzuseră fantoma în aceeași noapte, dar cu o oră mai târziu.

După cinci luni, într-o vineri dimineață, Elisabeta se odihnea pe balconul de la „Grand Hotel" din Caux, în Elveția, când a zărit jos o femeie în alb care o privea așa de răuvoitor, încât a strigat după ajutor. Zona a fost cercetată amănunțit, dar n-a fost găsit nimeni. În acea seară, pe când împărăteasa stătea iar pe balcon, o femeie în alb a apărut de nicăieri și s-a așezat lângă ea. Ostilitatea privirii ei a devenit așa de enervantă, încât împărăteasa a strigat iar după ajutor. Dar și de data aceasta, fantoma dispăruse.

După câteva zile, pe 9 septembrie, la Territet, în Alpi, Elisabeta stătea împreună cu domnul Barker, care-i citea în engleză și care adusese și un coș cu fructe. El a început să-i citească din *Corleone*, un roman de Francis Marion Crawford, în care era vorba despre Mafie și despre obiceiurile mafioților de a asasina nobilimea. Ea tocmai se pregătea să-i dea domnului Barker jumătate de piersică, când dintr-un pin apropiat a apărut un corb care a început să i se învârtă în jurul capului. Vârful aripii lui i-a lovit fructul din mână și a atins-o pe frunte. Barker era înspăimântat. Știa ce înseamnă corbul.

În după-amiaza zilei următoare, Elisabeta a părăsit hotelul din Geneva împreună cu doamna ei de companie, contesa Sztaray, pentru a se îmbarca pe un vaporaș care urma să le ducă pe lacul Geneva până la Mont de Caux. Vasul se apropia de chei, când contesa a auzit clopotele navei. S-a îndreptat repede spre prova, făcând semn celor din echipaj să nu ridice balustrada înainte ca ele să ajungă acolo. Pentru puțină vreme, Elisabeta a rămas descoperită.

Luigi Luccheni, un anarhist italian, s-a îndreptat în goană spre ea şi i-a înfipt un cuţit de cizmărie în inimă. Dispăruse înainte ca cineva să-şi dea seama ce s-a întâmplat, dar a fost prins nu după multă vreme. Ridicându-se în picioare, Elisabeta a crezut că fusese victima unui hoţ de buzunare. A reuşit să ajungă la bordul vasului, unde a leşinat. Deşi nava s-a întors la mal, doctorii n-au mai putut face nimic şi Sissi, pe vremuri atât de strălucitoare şi plină de viaţă, a murit în urma unei hemoragii interne fără să-şi recapete cunoştinţa.

Arma produsese o rană mică, triunghiulară, din care au curs doar câteva picături de sânge - exact rana pe care o văzuse Marguerite Cunliffe-Owen pe fantoma împărătesei cu câţiva ani mai înainte. *Turnfalken* şi Doamna în Alb îşi îndepliniseră misiunea.

Corbii au mai apărut şi înainte ca sora Elisabetei, ducesa de Alençon, să moară într-un incendiu, la un bazar caritabil din Paris şi înainte ca fiica arhiducelui Albrecht să moară în mod similar la Schönbrunn. Şi de această dată, Doamna în Alb fusese văzută, deşi nu în acelaşi timp cu *Turnfalken*.

Când fratele mai tânăr al lui Franz Josef, Maximilian, era pe punctul de a pleca din Europa împreună cu soţia sa, Charlotte, pentru a prelua conducerea Mexicului, pe trenul în care se afla Charlotte s-a aşezat un corb.

În 1867, Doamna în Alb a apărut iar la palatul Schönbrunn.

Nu după mult timp s-a aflat că Maximilian fusese executat în Mexic. Poporul mexican nu apreciase modul lui de a conduce. Între timp, Charlotte înnebunise după ce încercase să-l salveze.

Aceste tragedii, totuşi, nu au însemnat mai nimic faţă de ceea ce avea să urmeze...

În 1894, tânărul nepot al lui Franz Josef, Franz Ferdinand, s-a îndrăgostit de o contesă din Boemia, Sophie Chotek, şi, deşi aceasta avea sânge albastru, pentru Habsburgii elitişti era doar un om de rând, iar Habsburgii nu se puteau căsători cu oameni de rând.

Stoluri de *Turnfalken* au înnegrit cerul deasupra palatelor Hofburg şi Schönbrunn în acea vreme, urmând suita imperială peste tot. S-a dovedit în curând că aveau şi motive să croncăne. Pentru că, deşi Franz Ferdinand a fost trimis într-o excursie de şase ani în jurul lumii, el tot n-a reuşit s-o uite pe frumoasa Sophie. În cele din urmă, împăratul, care fusese şi el pe vremuri la fel de vrăjit de Sissi înainte ca mama lui să pună piciorul în prag, a acceptat să-i lase pe cei doi să încheie o căsătorie morganatică, ceea ce însemna că toţi copiii rezultaţi din acel mariaj nu vor avea drepturi ereditare.

Şi, cu toate că *Turnfalken* au fost văzuţi şi auziţi, Franz Ferdinand şi Sophie s-au căsătorit pe 1 iulie 1900 şi au găsit ceea ce Sisi nu găsise împreună cu Franz Josef: fericirea. Cel puţin, timp de 14 ani.

Într-o zi de iunie în 1914, Sophie se afla în Viena când strigătele agitate şi privirile mulţimii au făcut-o să se uite şi ea în sus şi să-i vadă. *Turnfalken* zburând în stoluri uriaşe! Abandonându-şi planurile, a plecat în fugă la Konopischt, în Boemia. Acolo a intrat în sala în care soţul ei ţinea o conferinţă militară, i-a spus că fuseseră văzuţi corbii şi l-a implorat să anuleze călătoria la Sarajevo.

Dar el n-a vrut. Bosnia se revoltase. Trebuia să apară în persoană pentru a recâştiga suportul populaţiei, înainte

de a pierde orice speranţă. În afară de aceasta, el nu credea în *Turnfalken* şi, oricum, avea o vestă antiglonţ.

Sophie n-a putut să-l convingă. Aşa că a plecat cu el. Au intrat în Sarajevo în maşina lor roşie, strălucitoare, şi au început să se plimbe pe străzi. Nu după mult, un revoluţionar a aruncat o bombă, care n-a făcut însă nici un rău.

Deşi speriaţi, şi-au continuat drumul către strada Rudolph. S-au auzit împuşcături. Ambii au fost loviţi. Ambii s-au prăbuşit, morţi.

Asasinatul, îndeplinit de un student anarhist, Gavril Princip, fusese plănuit la Belgrad. Toată presa din Serbia vuia. Austriecii, sprijiniţi de Germania, au declarat război Serbiei.

Repede, războiul a cuprins lumea. Milioane de oameni au murit. Iar Imperiul Habsburgic s-a prăbuşit. Doamna în Alb şi *Turnfalken* îşi terminaseră opera...[1,2]

12
Os, tabu şi blesteme orientale

Un pas uriaş în cealaltă parte a lumii ne duce în Orientul îndepărtat şi Pacific, unde, din India în Japonia şi din Polinezia în Australia, există multe istorisiri despre blesteme şi tabuuri; în multe cazuri s-a dovedit puterea acestora dincolo de orice îndoială.

În Australia, dr. Herbert Basedow a văzut „osul" – unui om i s-a arătat un os, ceea ce însemna că i se apropie moartea.

> El stă înspăimântat, cu ochii fixaţi pe maleficul semn şi cu mâinile ridicate, de parcă ar fi vrut să îndepărteze fatidicul fluid pe care-l simte curgându-i în trup. Obrajii i se albesc şi ochii îi devin sticloşi, iar expresia de pe chipul lui se transformă într-o grimasă. Încearcă să ţipe, dar, de obicei, strigătul i se înăbuşe în gât şi face spume la gură. Corpul începe să-i tremure şi muşchii se contractă involuntar. Se clatină în faţă şi în spate şi nu după mult timp pare să leşine, dar apoi se contorsionează de parcă s-ar afla într-o cumplită

agonie şi, acoperindu-şi ochii cu mâinile, începe să geamă.

După un timp se calmează şi se târăşte în coliba lui. Şi, din acel moment începe să bolească, refuză să mănânce şi se ţine departe de treburile zilnice ale tribului[1].

Singurul mod de a scăpa de moarte este să-l convingă pe şamanul responsabil să retragă blestemul. Rob, ajutorul unui misionar din Queensland, a fost blestemat de Nebo, un vrăjitor aborigen. Doctorul S.M. Lambert de la Fundaţia Rockefeller l-a examinat pe Rob, găsindu-l, evident, bolnav, dar fără nici un fel de simptome fizice. Lambert şi misionarul s-au dus la Nebo şi l-au ameninţat că vor opri toate ajutoarele alimentare pentru tribul lui dacă blestemul nu va fi ridicat imediat. Nebo s-a întors cu ei şi i-a spus lui Rob că blestemul fusese o greşeală. În aceeaşi seară Rob şi-a revenit şi s-a întors la muncă.

O simplă autosugestie? Dar, după cum sugerează şi alte cazuri prezentate aici, doar pentru că totul se află numai în minte nu face ca blestemul să fie mai puţin eficient. Chiar din cauză că totul *e* în minte *poate* blestemul să acţioneze şi, fără îndoială, mai multe blesteme sunt întărite de teama răspândită de ele. De exemplu, blestemul din Uluru.

Uluru este numele aborigen pentru Ayers Rock, un dom oval foarte vechi care se ridică la 300 m deasupra interminabilei câmpii aride din îndepărtatele teritorii de nord ale Australiei. Aflat cam la 200 km de Alice Springs, stânca e poziţionată chiar în mijlocul Australiei, este buricul ei geologic. Aborigenii atribuie spirite mai multor zone din Uluru, dar spun că acestea sunt, în general, prietenoase. Neagă existenţa vreunui blestem.

Totuşi, în ultimul timp, turiştii au adus înapoi bucăţi de piatră luate din Uluru ca suveniruri şi i-au rugat pe paznicii parcului naţional din Alice Springs să le pună acolo de unde au fost luate, pentru a scăpa de ghinionul pe care îl provocaseră. Au fost aduse cam câte una sau două pe an, până ce, în primăvara anului 1993, numărul de returnări a sporit brusc. Un bărbat din Arizona a trimis înapoi o piatră însoţită de următorul bilet: „Vă rog s-o puneţi la locul ei pentru că am fost foarte bolnav de când am luat-o". El luase piatra de lângă locul în care cinci turişti căzuseră şi muriseră în ultimii 15 ani. Iar o femeie din Australia era sigură că a născut un copil mort şi s-a îmbolnăvit de diabet deoarece luase o piatră din Uluru în 1968[2].

În astfel de cazuri (vezi capitolul următor, referitor la blestemul lui Pele din Hawaii) este posibil ca faptul de a cunoaşte blestemul, însoţit de sentimentul de vinovăţie generat de luarea pietrelor în pofida avertismentului să fie suficiente în declanşarea unui ghinion autoindus. Poate. Dar această teorie nu explică însă cazul următor, care se referă la zeul japonez al norocului, Ho-Tei.

Precum a descris în cartea lui *Am rătăcit împreună*, în 1928, C.J. Lambert şi soţia lui, Marie, au văzut o statuetă a lui Ho-Tei într-o consignaţie din Kobe. Era din fildeş, dar i-a costat o nimica toată. Când au plecat la Manila în ziua următoare, pe doamna Lambert a apucat-o o durere înfiorătoare de dinţi, care a ţinut-o cele două săptămâni ale călătoriei. Plecând spre Australia, statueta era în bagajul domnului Lambert, şi, de data aceasta, pe el l-au durut dinţii. În Sydney, pe când bagajele erau în vamă, durerea s-a oprit, dar a început iar când şi-au luat bagajele în cabină, dar s-a

oprit când bagajele au fost duse în cală. În S.U.A., el l-a dat pe Ho-Tei mamei sale. Şi pe ea a apucat-o durerea de dinţi, până ce le-a înapoiat statueta. Abia atunci au început să se întrebe dacă nu cumva aceasta era de vină. Au aflat că era făcută din partea de bază a unui colţ de elefant, văzându-se o mică gaură în locul de intrare a nervului.

Un expert londonez în arta japoneză le-a spus că statueta s-ar putea să provină dintr-un templu, unde i se dăduse un „suflet" sub forma unui medalion ascuns în interior. O adâncitură în fildeşul de la baza figurinei făcea ca acest lucru să pară probabil. L-au lăsat pe Ho-Tei pe un altar din magazin, nedumeriţi în continuare de felul în care durerea de dinţi îl lovea pe cel care purta statueta în bagaj, dar siguri că Ho-Tei nu le adusese noroc.

Nu ştiau ce cumpăraseră, nici ce le produsese durerile de dinţi, aşa că autosugestia poate fi eliminată. Şi mai ciudat e felul în care durerea îl lovea doar pe cel care transporta statueta şi doar în momentul în care persoana respectivă se afla în apropiere.

Comentând aparenta abilitate a statuetei de a-şi alege victima, Colin Wilson menţionează credinţa tibetană că obiectele pot fi animate de gândurile persoanelor în viaţă[3].

O altă istorisire în care aparent este eliminată posibilitatea autosugestiei ca forţă activă în îndeplinirea blestemului este povestirea lui Raku-nene.

Luată din cartea sa *Un mozaic de insule* (1952) şi prezentată în *Fate* (septembrie 1953), se referă la Arthur Grimble, un funcţionar din serviciul colonial britanic aflat în Gilbert Island din Pacific. Într-o zi de birou plictisitoare a auzit un ţipăt ciudat, foarte ascuţit, „o notă subţire, plată, insuportabil de sumbră". Părea să provină dintre palmierii

dinspre lagună. Urmărind sunetul prin junglă, a descoperit o fată cam de 17 ani, aflată lângă coliba poliţistului din acea zonă. Stătea în picioare, foarte rigidă, cu trupul ei gol umflat ca un balon; fata privea în gol, cu pupilele foarte dilatate. Din gura ei deschisă provenea acel geamăt sinistru. Aflând de la familia ei că începuse să se umfle chiar înaintea zorilor, Grimble a întrebat, uimit, de ce nu ceruseră ajutor.

Tatăl fetei a scuturat din cap.

– Ştiam că nu ajută. Nimic nu poate opri lucrarea lui Raku–nene.

Grimble a cerut şi alte informaţii. Cu greu, i s–a spus că Raku–nene, pe vremuri un om ca toţi ceilalţi, devenise de la moartea sa spiritul care–i ajuta pe bărbaţi să găsească dragostea femeilor. Specialitatea sa era răzbunarea petiţionarilor respinşi, care erau obligaţi să îndeplinească un anumit ritual pentru a–i câştiga ajutorul. Omul supărat trebuia să facă mai întâi rost de câteva fire de păr ale femeii şi să şi le lege în jurul coapsei trei zile. În a patra zi trebuia să scoată firele de păr şi să le ardă la un foc de frunze, invocând spiritul lui Raku–nene.

Atunci, Raku–nene o vizitase pe femeie în vis, în aceeaşi noapte. Până în zori, corpul ei începuse să se umfle, iar ea se plângea de interminabile coşmaruri. Dùpă aceea a tăcut, a refuzat să mai poarte haine, apoi a început să se jelească, încet la început, apoi din ce în ce mai puternic şi mai violent. Până în a şasea zi de la blestemare, ea înnebunise complet, rupându–şi carnea şi muşcându–i pe toţi cei care se apropiau de ea. La urmă, în a şaptea zi, ea a ţipat de câteva ori „Raku–nene! Raku–nene!". Apoi a tăcut, a devenit complet rigidă şi a murit.

Sceptic, Grimble i–a dat fetei un sedativ.

– Nu poţi învinge un spirit cu medicamente, i–au spus

sătenii, uimiți de ignoranța lui.

Sedativul nu a avut nici un efect. Neputincios, Grimble a urmărit timp de 24 de ore cum fata trecea prin toate stadiile care-i fuseseră descrise. Și a venit ziua următoare, și fata a strigat tare: „Raku-nene!", apoi a căzut, moartă. După zece minute, trupul își reluase forma anterioară, dar o expresie de groază rămăsese întipărită pe figura fetei.

Grimble a fost martor la multe alte cazuri similare în insulele Gilbert, astfel încât a numit boala „nebunia Raku-nene". De fiecare dată, blestemul funcționa. Deși neîncrezător, el a început să se întrebe dacă nu cumva era vorba de ceva mai mult decât de superstiții și autosugestie. S-a întrebat dacă nu cumva nebunia putea fi indusă de un agent exterior răuvoitor, acționând de la distanță cu ajutorul unei șuvințe de păr și al unei incantații".

Posibilitatea autosugestiei de a cauza nu numai desfigurările fizice, dar și moartea victimelor a părut a fi respinsă de o altă experiență. Într-un an, el a fost martorul teribilei morți a unei femei Monouti, lovită de Raku-nene. După aproape un an, o cunoștință a ei, un bărbat, s-a îmbolnăvit foarte grav. Pe patul de moarte, el a mărturisit că făcuse o vrajă prin care o omorâse. El a descris cum se îndrăgostise de ea și cum ea îi respinsese toate avansurile, mâniindu-l într-atât încât, după ce făcuse rost de un fir din părul ei, îndeplinise ritualul. După patru zile, ea era moartă. Insistând în fața confesorului că femeia nu știuse nimic despre blestem, el a murit declarându-se creștin, ferm convins că trebuia să-și mărturisească fapta pentru liniștea sufletului său[4].

O altă povestire despre un blestem de răzbunare (tot

în *Fate*, decembrie 1962) ne parvine din Indonezia. În 1948, Robert Pierson, viceconsul al US Foreign Service, a primit funcţia de ofiţer politic şi translator în Indonezia. Climatul politic era exploziv. Bande de gherilă răvăşeau ţinuturile, astfel încât prea puţine recolte puteau fi semănate şi îngrijite. Foametea şi bolile erau ceva obişnuit.

Pierson şi tânăra lui soţie şi-au găsit o căsuţă în oraşul Bogor, într-una din zonele cel mai rău lovite. Acest oraş se află la aproape cinci kilometri la sud de capitala Djakarta, pe şirul de munţi care formează coloana vertebrală a insulei Java.

În Indonezia era obiceiul ca în casele înstărite să se afle mulţi servitori, de la grădinari, situaţi în partea cea mai de jos a ierarhiei, la spălătorese şi femei care făceau curăţenie, apoi bucătarul şi, în vârf, majordomul, o poziţie care impunea mult respect pe plan local.

Pierson şi soţia lui îşi dăduseră deja seama că localnicii, deşi se declarau musulmani, îşi practicau încă în secret vechile lor credinţe magice, când într-o zi un cerşetor zdrenţuit a bătut la uşa lor, cerşind mâncare. În vârstă cam de 30 de ani, îl chema Djam Hari. Fiindu-i milă de el, doamna Pierson l-a angajat ca grădinar cu plata obişnuită: mâncare şi un salariu în jur de cinci dolari pe lună. În următorii doi ani, Djam Hari s-a străduit atât de mult, încât, până când familia Pierson a fost mutată în altă parte, se ridicase în ierarhie la poziţia de ajutor de majordom.

În 1954, familia Pierson a fost rechemată la Djakarta. În timpul absenţei lor, Djam Hari a lucrat pentru americani, care se aflau peste tot. Familia Pierson dorea să-l angajeze din nou, dar le era greu să-şi găsească un loc în care să stea. Încă mai căutau o casă, când un prieten al lor s-a

îmbolnăvit şi a fost obligat să plece. Le-a oferit casa lui, cu condiţia ca ei să preia şi toţi servitorii lui. Şi au fost de acord, luându-l pe Djam Hari cu ei, dar, spre dezamăgirea acestuia, doar ca ajutor de majordom. Majordomul existent, un bătrân numit Maroen, avea o reputaţie considerabilă şi era de neconceput să-l fi concediat.

Djam Hari şi Maroen nu s-au înţeles prea bine. În general, erau discreţi, dar, din când în când, familia Pierson afla de la alţi servitori că cei doi bărbaţi se certaseră iar.

Cam tot atunci, la un control medical de rutină, s-a aflat că băieţelul de trei ani al familiei Pierson contractase tuberculoză. Doctorul lor de la clinica din Bogor a aflat apoi că Maroen suferea de această boală şi că ceea ce Maroen numea „gripă" era de fapt tuberculoză. Fiica lui de şase ani, care murise cu puţin timp în urmă, a fost deshumată; autopsia a dovedit că murise din aceeaşi cauză. Eliberându-l de sarcinile pe care le avea, familia Pierson l-a trimis la un sanatoriu pentru tuberculoşi .

Dar după o lună, omul s-a întors, cerându-şi vechea slujbă înapoi.

Familia Pierson a telefonat la clinică, de unde a aflat că Maroen refuzase orice tratament şi nu putea trăi mai mult de şase luni fără medicamente. I-au spus politicos că nu-l pot păstra: propriul lor fiu era foarte bolnav. L-au implorat să se întoarcă la sanatoriu. El nu a părut impresionat, dar era, totuşi, agitat. Puteau vedea cât de puternic îi bătea inima prin cămaşa subţire de bumbac pe care o purta, pe când îi spunea lui Pierson că totul era din vina lui Djam Hari, care, pretindea el, angajase pe unul dintre cei mai puternici *dukani* să-l omoare, astfel încât el, Djam Hari, să-i ia locul de majordon.

Ştiind că *dukan* însemna vrăjitor, Pierson l-a anunţat

pe Maroen că, de îndată ce oamenii de la sanatoriu îi spuneau că s-a vindecat, își va căpăta slujba înapoi. Dar Maroen nici nu voia să audă. Declarând că avea nevoie de ajutorul celui mai puternic vrăjitor din Java și că cel la care se gândea trăia chiar în satul lui, s-a aplecat politicos, apoi a ieșit din casă.

Astfel, Djam Hari a rămas majordom. Au trecut mai multe săptămâni și nu s-a mai auzit nimic de Maroen. Doctorul, încă interesat de boală, a aflat că Maroen și familia lui plecaseră din Bogor. Mai târziu, una dintre servitoare a spus că omul se întorsese în satul său natal, în regiunea Bantam din vestul Javei, unde angajase un vrăjitor să-l blesteme și să-l omoare pe Djam Hari. Poate nici ea nu-l plăcea pe Djam Hari, care, muncind din greu ca să organizeze o întrunire diplomatică pentru familia Pierson, nu oferise nici unuia dintre servitori fosta lui funcție de ajutor de majordom – voia să facă totul singur.

Șase luni mai târziu, un polițist indonezian a anunțat familia Pierson că-l văzuse pe Maroen în Bantam. Se zvonea că bătrânul lucra împreună cu un vrăjitor și se lăuda că se va întoarce repede la familia Pierson să-și reia locul de majordom.

Nu după multă vreme, la sfârșitul unei petreceri, Djam Hari s-a apropiat de cei doi. Părea extenuat. Le-a spus că în ultimele zile se simțise foarte slăbit și că trebuia să se odihnească.

– Ai muncit prea mult. Ia-ți două săptămâni libere și odihnește-te, i-a spus Pierson, mai adăugând că ar trebui să-i lase pe ceilalți servitori să preia unele dintre responsabilități.

– Nu e vorba despre petreceri – a spus Djam Hari. –

E rezistența mea la... la alte lucruri. L-a privit pe Pierson în ochi și a adăugat: Rezistența pe care trebuie s-o opun *dukan-ului* lui Maroen mă obosește.

Neîncrezător, Pierson l-a ascultat pe majordom povestindu-i cum în ultimele săptămâni vraja lui Maroen începuse să fie activă. Djam Hari vorbise cu vrăjitorul lui, care începuse să lucreze împotriva celuilalt *dukan,* dar, dacă Djam Hari voia să supraviețuiască, trebuia să plece și să săvârșească niște ritualuri de protecție.

După două săptămâni, Djam Hari s-a întors să-și ia salariul. Pierson a fost șocat de halul în care arăta. Ochii îi erau înfundați în orbite, pielea îi era palidă și întinsă; era foarte emaciat. Pierson l-a dus la clinica din Bogor, unde a aflat că Djam Hari era fizic sănătos, dar avea probleme psihice. O teamă acută îl ucidea.

După alte două săptămâni, prea slăbit ca să-și mai ia salariul, l-a trimis pe fratele lui. Pierson a chemat doctorul și a trimis mașina lui ca să-l aducă pe Djam Hari la spital. A aflat că Djam Hari cântărea acum doar 40 de kilograme și era atât de slăbit, încât nu mai putea consuma decât lichide. Nu existau urmele nici unei afecțiuni fizice. Prognosticul nu era prea bun.

În acea seară, Maroen, la fel de slab și tușind cumplit, a venit în vizită și i-a spus lui Pierson că s-a însănătoșit și în curând își va putea prelua postul.

După două zile, a venit în vizită nevasta lui Djam Hari. Ea nu părea deloc emoționată. Soțul ei murise.

– Djam Hari vrea să se odihnească în pace – spus ea, calmă. – Pot primi, vă rog, banii ca să-l pot înmormânta?

În istorisirea lui, Pierson nu spune dacă Maroen s-a însănătoșit sau dacă a apărut vreo dovadă că Djam Hari își meritase soarta angajând un *dukan* care să lucreze îm-

potriva lui Maroen. Djam Hari știa despre blestemul lui Maroen, așa că moartea sa poate fi atribuită unei stări continue, obositoare, de teroare pură, ceea ce nu înseamnă că magia n-a avut nici un rol[5].

★ ★ ★

Într-o altă povestire ciudată din zona Pacificului este vorba despre Barney Duffy, un pușcăriaș irlandez trimis cu aproape un secol în urmă de către britanici în Norfolk Island. Aflată cam la 900 km nord-vest de North Cape din Noua Zeelandă, această insulă, deși una dintre cele mai frumoase din lume, are un trecut foarte zbuciumat. Urmașii revoltaților de pe *Bounty* s-au mutat aici, plecând din Pitcairn; mai târziu, britanicii au adus din Botany Bay pușcăriașii irlandezi. Mulți dintre locuitorii insulei afirmă că au văzut fantome, atât ale rebelilor, cât și ale irlandezilor spânzurați de britanici.

Barney Duffy era, se pare, un om uriaș. Nu se știe ce crimă comisese dar suferea împreună cu ceilalți condamnați. Cântatul sau posesia tutunului aduceau biciuirea, toți mâncau cu mâinile, apa se bea direct din butoi. Singura cale de salvare era moartea.

Duffy a reușit să scape din închisoare, dar nu a reușit să fugă de pe insulă și un timp s-a ascuns într-un pin găunos și noaptea ieșea ca să fure mâncare din grădinile de zarzavat. A supraviețuit cu greu, în zdrențe, bărbos, cu părul lung și încâlcit, până ce, într-o zi, doi tineri soldați englezi plecați la pescuit l-au descoperit lângă pin. I-a amenințat, dar ei aveau puști și el și-a dat seama că nu mai are nici o scăpare. Înainte de a-l duce la spân-

zurătoare, i-a blestemat pe amândoi, prezicând că vor suferi o moarte violentă nu mult după ce cadavrul său va atârna spânzurat în King's Town.

Neținând seama de amenințare, aceștia l-au arestat și el a fost ulterior spânzurat. Două zile mai târziu, cei doi au plecat să pescuiască în același loc, lângă pinul scorburos. Nu s-au mai întors. O echipă le-a găsit trupurile sfâșiate plutind în golf. Nu s-a știut niciodată cine sau ce îi ucisese, dar chiar și astăzi, pe hărțile insulei apare Canalul lui Barney Duffy[6].

Un sistem de prohibiții magice, care, deși găsite în culturile primitive din întreaga lume, este cunoscut astăzi sub numele polinezian *tabu*, se referă la condițiile în care anumite clase de oameni, obiecte, fapte sau cuvinte sunt imposibil de atins sau de menționat. Tabuul cere evitarea îndeplinirii anumitor acte fie din cauza calității lor sacre inerente, fie din frica de a nu stârni mânia divină sau magică. Unii indivizi pot fi tabu, întreaga lor viață (regii, preoții) sau pentru o perioadă (bărbierii regilor, femeile la menstruație, vânătorii), în care se curățau de sânge sau de sacrilegiu. Obiectele făcute din fier sau anumite părți ale corpului, cum ar fi capul și părul, erau, în general, tabu. Ideea era că unele persoane sau obiecte au o putere care le face periculoase spiritual pentru ele însești sau pentru alții, astfel încât trebuie închise sau izolate. De fapt, astfel de persoane sau obiecte sunt supuse unui blestem social și trebuie să se comporte după cum le prescrie tabuul pentru siguranța lor și a tuturor celorlalți.

Și așa, înainte sau în timpul vânătorii, pescarii și vânătorii din întreaga lume respectau anumite tabuuri ca să nu sperie sau să ofenseze prada. Actul uciderii implica alte

tabuuri, astfel încât să nu mânieze fantoma prăzii. Când *kayanii* din Borneo împuşcă o panteră trebuie să treacă de opt ori peste cadavru spunând: „Panteră, sufletul meu sub sufletul tău". După ce se întorc acasă trebuie să se ungă pe ei, câinii şi armele cu sângele vânatului pentru a le calma sufletele şi a le împiedica să fugă şi timp de opt zile după aceea trebuie să se spele zi şi noapte înainte de a putea merge iar la vânătoare. În timpul sezonului de pescuit, pescarii din insulele Caroline, de câte ori ajung la mal, trebuie să stea într–o cabană specială şi în nici o împrejurare nu au voie să meargă acasă sau chiar să se uite la soţiile lor sau la alte femei, altfel peştii zburători vor pieri din ochii lor. Nu au voie nici să cânte sau să danseze cu alţi bărbaţi, ci trebuie să rămână în tăcere[7].

În special, capul şi părul erau tabu şi tot aşa sunt şi azi pentru budişti. Din Cambodgia în Malaezia, Java sau insulele Marchize, este o ofensă să atingi părul cuiva. Casele din Java nu au decât parter, astfel încât nimeni să nu păşească peste capul altcuiva. Un părinte din insulele Marchize nu are voie să păşească peste capul copilului adormit, iar femeile nu pot atinge ceva care s–a aflat pe capul tatălui sau soţului lor. Când un inamic a vărsat apă peste capul fiului unui preot din insulele Marchize, băiatul a început să se tăvălească pe jos, implorând să fie ucis pentru că fusese pângărit şi lipsit de divinitate. Capul unui şef maori era aşa de sfânt, încât nici el nu prea avea voie să–l atingă. Tunsul era o treabă foarte complicată din cauza primejdiei de a răni sau a deranja spiritul capului sau a pericolului ca şuviţe de păr să nu ajungă în mâna unui vrăjitor. Când şeful tribului namosi din Fiji avea nevoie de o tunsoare, era obligat să mănânce mai întâi un om pentru a îndepărta răul. În Noua Zeelandă, un maori care se tundea trebuia să stea

izolat câteva zile; frizerii regilor, după ce atingeau capul sacru, nu aveau voie să atingă o zi mâncarea: îi hrănea altcineva. Un vrăjitor maori putea rosti un blestem asupra unei şuvite din părul victimei, pe care apoi o îngropa. Pe măsură ce şuviţa putrezea, victima se stingea şi ea. Un aborigen australian poate să taie o şuviţă din părul nevestei necredincioase în timp ce aceasta doarme şi o leagă de suliţă, pe care o dă unui prieten dintr-un alt trib. Noaptea, prietenul trebuie să arunce suliţa pe jos, în faţa focului. Când suliţa atinge pământul, înseamnă că femeia a murit. Un bărbat din tribul Wirajuri a declarat că, atunci când un vrăjitor „pune stăpânire pe un obiect care a aparţinut unui om şi îl fierbe pe foc cu alte lucruri, focul simte mirosul omului şi aşa îl termină pe săracul de el"[8].

Prin tabu se puteau, de asemenea, controla cei prea puternici, constrângându-i cu prohibiţii magice şi ritualuri. Mai ales regalitatea era îngrădită de reguli ce-i amplificau statutul divin şi îi subliniau funcţiile magice, sociale şi rituale. Împăratul Japoniei era înjosit dacă picioarele lui atingeau pământul, aşa că era transportat peste tot pe umerii altora. Nu avea voie să stea în afara unei clădiri, să-şi taie părul, barba sau unghiile, nici măcar să se spele singur; ci era spălat noaptea, când dormea. În fiecare dimineaţă era obligat să stea ore în şir pe tron, nemişcat ca o statuie; se credea că aceasta aduce pace şi linişte pământului.

În vârful muntelui Ago din Togo, în Pacific, trăia preotul unui spirit al vântului, numit Bagba. El putea controla ploaia şi vântul, pe care preotul său le ţinea închise în borcane uriaşe. Şi, cum puterea lui Bagba era aşa de mare, preotul său trebuia să-şi petreacă întreaga viaţă pe vârful muntelui. Doar o dată pe an avea voie să coboare la piaţă să se

aprovizioneze, dar îi era interzis să intre în vreo casă şi trebuia să se întoarcă pe vârful muntelui în aceeaşi zi[9].

Astfel de preoţi şi de regi erau prea importanţi şi prea periculoşi pentru societate pentru a fi lăsaţi liberi. Dacă eşuau în îndatoririle lor rituale, pământul era blestemat. Recoltele se ofileau, copiii mureau, erau invadaţi de duşmani. Aşa că şi persoana lor era tabu. Nimeni nu avea voie să atingă trupul regelui sau reginei din Tahiti. Chiar trecerea mâinii peste capul regal însemna execuţie. Era interzisă atingerea regelui din Siam. Când, în 1874, regele din Cambodgia a fost azvârlit afară din trăsură, nimeni din suită n-a avut voie să-l atingă, deşi era rănit şi inconştient. Sângele regal nu trebuia împrăştiat pe pământ. În 1688, regele detronat al Siamului a fost executat, fiind închis într-o căldare de fier şi bătut până la moarte cu ciocane din lemn. Kublai Khan şi-a executat unchiul Nayan învelindu-l într-un covor şi punând să fie lovit violent până ce a murit.

În ceea ce priveşte tabuul fierului, când, în 1800, regele Tsien-tsong-tai-oang din Coreea era pe moarte din cauza unui abces pe spinare, nimeni nu s-a gândit să folosească o lansetă din fier, care i-ar fi salvat viaţa. Mai bine să moară regele decât să fie încălcat tabuul[10].

13
Invocarea morţii kahuna

Muntoasele insule Hawaii sunt situate la mare depărtare de orice altă parte a lumii. Înverzite, cu vulcani activi, ele se află în Pacific, cam la 5 000 km sud-vest de San Francisco, la 8 500 km în nord-vestul Australiei şi cam la 12 000 km în estul Taiwanului, formând graniţa nordică a vastei regiuni oceanice a Polineziei. Deşi situat la depărtare de America, Hawaii este astăzi un stat american, beneficiind de civilizaţia modernă şi creştinism.

Înainte ca europenii să „descopere" Hawaii, în 1549, înainte ca misionarii să-şi facă apariţia, în 1820, locuitorii insulelelor îmbinaseră natura cu magia. Zeii lor apăreau ca fiinţe umane, animale, păsări, peşti sau meteoriţi; trăiau în stânci sau luau forma unor căpcăuni, demoni sau alţi monştri. Zeul-şef, Kane („Tunătorul"), nu cerea sacrificii umane, viaţa fiind sacră pentru el, dar alţi zei erau mai puţin mofturoşi. Zeul-vrăjitor Kahoali aprecia ochii peştilor sau ai oamenilor; urât-mirositorul zeu-caracatiţă Kanaloa era Domnul Morţii, în timp ce Maui Păcăliciul era amuzant, dar înşelător.

Mai violentă şi imprevizibilă era Pele, zeiţa focului şi protectoarea vulcanului Mauna Loa. Pele este activă şi în zilele noastre. Ea nu numai că produce erupţii ale vulcanului, ci blestemă şi le face rău turiştilor care ignoră avertismentele localnicilor de a nu lua pietre de pe pantele vulcanului ca suveniruri. Dacă ei ştiu mai multe despre temperamentul ei coleric şi ce păţesc aceia care o mânie, atunci nu se încumetă să rişte.

În vara anului 1977, Ralph Lofert, vicepreşedintele unei linii aeriene din Buffalo, New York, se întorcea acasă nu doar cu soţia şi cei patru copii ai săi, ci şi cu pietre luate de pe Mauna Loa. Curând după aceea Mauna Loa a erupt. Unul dintre băieţii lui Lofert, Todd, a făcut apendicită, o operaţie la genunchi şi şi-a fracturat glezna; alt băiat, Mark, şi-a scrântit glezna şi şi-a rupt un braţ; al treilea băiat a pierdut un ochi din cauza unei infecţii, iar fiica familiei şi-a pierdut dinţii din cauza unei căzături. În iulie 1978 – deja speriat şi dând crezare oarecum tardiv avertismentelor, Ralph Loffert a trimis pietrele înapoi în Hawaii. Totuşi, problemele au continuat... până ce Mark a recunoscut că mai avea şi el trei pietre. De îndată ce şi acestea au fost returnate, necazurile au încetat.

Allison Raymond din Ontario, Canada, a luat şi ea pietre de pe Mauna Loa. După aceea mama ei a murit de cancer, iar fiul ei şi-a rupt un picior. Pietrele au ajuns înapoi şi problemele s-au sfârşit.

Naturalistul John Erickson de la Parcul Naţional din Hawaii afirmă că în fiecare zi primeşte până la 40 de pachete cu pietre de la turiştii care au râs de blestemul lui Pele până ce şi-au dat seama că ea întotdeauna râdea la urmă.

Dar Pele nu e singura zeiță hawaiană care a lansat un blestem. Mai există o zeiță, iar blestemul acesteia a devenit activ abia în secolul al XX-lea.

★ ★ ★

O veche legendă din Hawaii povestește cum, pe vremuri, un tânăr din Hawaii l-a salvat de la moarte pe Zeul Rechin, care, amabil, i-a promis că atâta timp cât hawaienii vor trăi în pace, nici un rechin nu va face vreodată rău unei ființe omenești în apele locale.

După un timp, Zeul Rechin s-a îndrăgostit de o fată frumoasă ce trăia pe malul golfului Wai Momi, perla apelor. După ce a preschimbat-o într-un rechin, zeul a încoronat-o regina unui anume liman natural. Ca Zeiță Rechin și ea a promis că-i va proteja pe oameni atâta timp cât ei rămâneau pașnici.

Timp de secole, pe acele meleaguri a domnit pacea. Apoi, în 1909, vase de război americane au apărut, violând apele liniștite. Hawaienii, amintindu-și de vechiul pact, se temeau de răzbunarea Zeiței Rechin, dar US Navy, pregătind portul pentru viitorul rol de fortăreață din Pacific a Americii, nu a fost impresionată.

Într-o bună zi, un pescar bătrân a adus o ofrandă de pește Zeiței Rechin. S-a scufundat și și-a lăsat ofranda pe marginea unei stânci scufundate - casa ei, după câte spunea pescarul. Discutând cu marinarii, a aflat, spre oroarea lui, că americanii doreau să construiască un doc chiar acolo.

- Zeița Rechin *mânie!* - a strigat el. Aduce ghinion mult!

Ei au râs de el, și au continuat să-l ignore. Timp de patru ani, el s-a întors în fiecare zi cu ofrandele și

avertismentele lui. La urmă, când docul era gata de testare, el a încetat să mai vină. Şi a venit ziua în care pompele au început să evacueze milioane de litri de apă. Când mai rămăsese cam un metru de apă, baza docului a fost invadată de foarte mulţi oameni care încercau să prindă peştii rămaşi. Brusc, s-a auzit zgomotul făcut de cimentul care se crăpa.

Lumea a fugit, pe când zidurile se prăbuşeau. După câteva minute, din doc nu mai rămăsese decât o uriaşă grămadă de pietriş.

Zeiţa Rechin? Nonsens, au comentat cei de la Marină, şi au luat-o de la capăt. Zece ani mai târziu, noul doc era gata de inaugurare. Guvernatorul din Hawaii a sugerat să fie invitat un *kahuna,* unul dintre tainicii preoţi care conduseseră insulele înainte de sosirea misionarilor. Ar fi fost cel puţin un gest de politeţe. O *kahuna wahini,* o preoteasă, a fost de acord să participe. Dar ora ceremoniei se apropia, iar ea nu apărea. Un marinar a fost trimis acasă la ea în Waikiki s-o aducă. Brusc, fără nici un avertisment, un geiser s-a ridicat în locul în care bătrânul pescar spunea că trăieşte Zeiţa Rechin, stânca pe care îşi lăsa zilnic ofrandele. S-a oprit, dar mulţimea era deja îngrijorată. Când *kahuna wahini* a sosit, a îngenuncheat şi, împrăştiind cenuşă şi fărâmiţe de pâine pe apă, a început să rostească străvechi incantaţii. După ce a terminat, le-a spus că Zeiţa Rechin era liniştită şi nu vor mai fi necazuri. Dar oamenii nu erau prea siguri.

De data aceasta însă, după ce pompele şi-au terminat treaba, docul a rezistat.

Şi atunci s-a auzit un suspin colectiv de uimire. Chiar pe locul în care bătrânul pescar se scufundase atât de des,

lăsându-şi ofrandele, şi de unde izbucnise mai înainte geiserul, toţi au zărit scheletul unui rechin.

În ceea ce priveşte răzbunarea Zeiţei Rechin, aceasta ţine de istorie. Pe 7 decembrie 1941, japonezii au bombardat Pearl Harbor. S-au scufundat multe nave şi mulţi oameni au murit. A început războiul în Pacific. Pactul fusese încălcat... şi bătrânii din Hawaii încă susţin că adevărata pace nu se va întoarce în Pacific până ce Pearl Harbor nu va fi demilitarizat[1].

În ceea ce-i priveşte pe *kahuna* – nu mai există nici unul.

Multe povestiri fascinante din Hawaii se referă la *kahuna* („păstrători ai secretului"). *Kahuna* erau pe vremuri magicienii-preoţi dominanţi ai religiei Huna („secretă"), misterioşi în originea şi în puterile lor, deşi unii cred că ar proveni din Africa, fiind înrudiţi cu berberii din Maroc. Filozofia acestor vraci, profeţi şi maeştri ai invocării morţii era profundă. Vesticii le-au înregistrat miturile şi au observat paralele fascinante cu Biblia. Mitul creaţiei la ei, de exemplu, implică trei zei sau principii, Kane, Ku şi Lono (lumina Soarelui, substanţa şi sunetul), care au spart spaţiul printr-un act de voinţă, formând trei ceruri. Cel mai de jos dintre acestea, pământul, forma drumul lor. Pe pământ, din salivă şi lut l-au făcut pe bărbat în imaginea lui Kane şi pe femeie dintr-o coastă a bărbatului, pe când acesta dormea. O altă asemănare cu Biblia era povestea Potopului, *Kaiakahinalii*. În aceasta, toţi oamenii mureau, cu excepţia lui Nuu (sau Nana-nuu), care, împreună cu familia lui, a supravieţuit într-o arcă. Când apele s-au retras, arca s-a oprit pe cel mai înalt munte din Hawaii, Mauna Kea.

De unde ar fi putut ei să afle despre Adam şi Noe? Din cauză că misionarii povestiseră pasaje din Biblie pe care localnicii le-au adoptat prompt, abandonându-şi străvechile tradiţii?

Greu de imaginat. În primul rând, vechile legende le-au fost „spuse misionarilor înainte ca Biblia să fi fost tradusă în limba din Hawaii..."[2]. În al doilea rând, preoţii *kahuna* îi disprețuiau pe creştini. În 1820, înaltul preot Hewahewa, prevăzând apropierea a ceea ce el credea că era o bandă de magicieni albi, a întâmpinat liniştit primii misionari sosiţi din Noua Anglie. După aceea şi-a dat seama cât erau ei de ignoranţi. I-a ajutat să construiască un templu din piatră cioplită, dar ei tot n-au fost în stare să vindece sau să-i învie pe cei morţi, după cum îi spuseseră că procedase Christos.

Scoşi în afara legii de Biserică, vracii *kahuna* disprețuiau această credinţă slabă şi inconsistentă. Ea vorbea de Sfânta Treime, dar nu ştia nimic despre cele Trei Suflete! De ce să fi renunţat la străvechea lor religie, superioară, care le oferea adevărata putere?

Este evident că ei posedă această putere. În timpurile moderne, ei îşi foloseau magia tradiţională. Nici un poliţist sau magistrat întreg la cap din Hawaii nu ar fi îndrăznit s-o interzică. Chiar după sfârşitul primului război mondial, Queen's Hospital din Honolulu primea multe victime ale „invocării morţii". Şi toate mureau, orice s-ar fi făcut. Un misionar creştin a încercat să riposteze când congregaţia lui a suferit în întregime de pe urma vrăjii invocării morţii. A învăţat şi a folosit invocarea morţii împotriva inamicului său *kahuna.* Magicianul a murit, turma misionarului s-a întors la el, dar, pentru că se luptase cu armele inamicului, a fost

izgonit de Biserică. Locuitorii din Hawaii l-au înțeles totuși, și i-au oferit pământ[3].

Această istorisire este prezentată ca fapt autentic de Max Freedom Long, un profesor american care a venit în Hawaii în 1917 și a murit în 1971. Fără scrierile lui s-ar ști foarte puțin despre vracii *kahuna,* care își începuseră deja declinul, și nu s-ar ști nimic despre invocarea morții.

Max Long era baptist și studiase psihologia. Plecase în Hawaii ca să predea, dar, de îndată ce a ajuns în insulă, a început să fie interesat de *kahuna.* Deși a fost adesea respins, a persistat în cercetările sale, aflând despre zei și zeițe care umblau printre oameni, cum ar fi Pele, care uneori apărea ca o bătrânică ciudată și cerea tutun, ce nu îi era niciodată refuzat. A auzit despre vindecări magice și despre morți; despre viitoruri studiate și schimbate. Deși sceptic, era intrigat mai ales de credința vracilor *kahuna* că oamenii ar avea trei suflete. Familiarizat cu operele lui Freud și Jung, și-a dat seama că psihologia *kahuna,* care păruse de neînțeles misionarilor, nu numai că anticipase cu mai multe milenii înainte psihologia modernă, ci era, se pare, mult mai sofisticată.

A aflat despre credința *kahuna* în *unihipili* și *uhane,* o pereche de spirite unite într-un corp fizic. Corpul era controlat de încăpățânatul, contradictoriul și mâniosul *unihipili,* care, acționând secret și tăcut la un nivel inferior al minții, controla forța vitală a trupului *(mana)* și mai avea și rolul de depozitar al amintirilor. *Uhane,* „spiritul vorbitor", reprezenta mintea sau sufletul rațional, conștient de sine (uman). La moarte, cele două spirite se despărțeau. Uneori, nenorocosul *unihipili* era prins de vracii *kahuna* și folosit împotriva inamicilor, fiind trimis să invadeze trupul și să sugă

forţa vitală a victimei împotriva căreia se rostise invocarea morţii.

Deşi vracii *kahuna* credeau că omul nu-l poate cunoaşte pe Dumnezeu mai mult decât un peşte îl poate cunoaşte pe om, ei presupuneau că există mai multe niveluri de conştienţă deasupra omului, mai ales suprasinele, *Aumakua,* care însemna „un spirit de încredere, părintesc, mai bătrân". Ei susţineau că prin *Aumakua* omul poate deţine puteri cum ar fi mersul prin foc, profeţiile sau invocarea morţii.

Long era fascinat. Tradiţiile *kahuna* erau legate de speculaţiile oculte ale lumii occidentale referitoare la corpurile fizice, astrale şi eterice. Ce ciudat să nimereşti peste un sistem similar, totuşi extrem de vechi, la celălalt capăt al lumii! Şi cât de neliniştitor, din cauza problemelor pe care le ridica.

Cu cât timp înainte şi unde aflaseră aceste lucruri? Magia lor oare funcţiona cu adevărat? Rămas în continuare fără nici un răspuns după patru ani, curiozitatea l-a mânat la „Bishop Museum" din Honolulu. Acolo l-a întâlnit pe curatorul muzeului, William Tufts Brigham. Savant al cărui nume se afla în *Who's Who,* acest bătrân de 62 de ani a ascultat cu răbdare întrebările lui Long. Apoi i-a spus că el îi studiase pe vracii *kahuna* timp de 40 de ani pentru a găsi răspunsurile la întrebările lui Long. A afirmat că aceştia foloseau ceea ce se numea magie. Ei vindecau într-adevăr. Sau omorau. Puteau privi în viitor şi-l puteau schimba la cerere. Mulţi dintre ei erau impostori, dar unii erau adevăraţi. Câţiva dintre ei foloseau magia pentru a merge pe lava care abia începea să se răcească[4].

I-a mai spus lui Long că şi el mersese prin foc sub protecţia *kahuna,* dar nu ştia cum. Ghetele, pe care in-

sistase să le poarte în timp ce traversase temător un şuvoi de lavă care abia începea să se răcească, arseseră, dar pe picioarele lui nu apăruseră nici măcar băşici. Vracii *kahuna* care-l protejaseră şi-l conduseseră pe lavă consideraseră ghetele lui o glumă, sau un sacrificiu adus zeilor. Long s-a îndoit, bineînţeles, de veridicitatea acestei poveşti – la fel cum Brigham se îndoise de adevărul propriei sale experienţe –, dar cercetările ulterioare l-au convins că mersul prin foc este un fapt, deşi inexplicabil doar cu ajutorul dogmei materialiste, aici fiind vorba de un caz în care mintea se afla deasupra materiei.

După ce s-a mai împrietenit cu Long, Brigham a recunoscut cât de puţine ştia. I-a mai spus că puterea *kahuna* începea să dispară; vechea cunoaştere nu mai era trecută din tată în fiu. Misionarii, avangarda potopului de occidentali materialişti, îşi îndepliniseră misiunea. Chiar şi aşa, el tot era uimit de brusca şi completa prăbuşire din 1900 a unui sistem care data, era sigur, de mii de ani. În ultimii patru ani ai vieţii sale, Brigham i-a spus lui Long tot ceea ce ştia despre vracii *kahuna,* deşi i-a mărturisit că tot nu înţelegea cum funcţiona magia lor, cu excepţia invocării morţii *(anana),* pe care, i-a spus el pe un ton normal, o folosise şi el cu succes.

Brigham i-a explicat că, pentru a o stăpâni, un *kahuna* trebuie să moştenească de la alţi vraci *kahuna* unul sau mai multe *unihipili* – spirite ale subconştientului. Sau trebuia să localizeze astfel de spirite, apoi să folosească hipnoza pentru a le captura. În vechiul Hawaii, prizonierii de război sau criminalii care trebuiau executaţi erau mai întâi hipnotizaţi, astfel încât, după moarte, *unihipili*-ul lor să se despartă de *uhane* şi să rămână ca nişte gardieni fantoma-

tici pe lângă templele *kahuna,* sau să fie folosite în invocarea morţii.

Atunci când, dintr–un motiv anume, asupra unei persoane urma să fie aruncată o invocare a morţii, vracii *kahuna* îşi chemau spiritele *(kala)* şi le ordonau să absoarbă forţa vitală *(mana)* din mâncare, băutură şi obiectele de ceremonial impregnate cu propriul său *mana.* Apoi ordona spiritelor să ia mirosul hainelor sau părului victimei şi s–o urmărească.

Când reperau victima, spiritele o loveau cu *mana* lor proprie, intrau în ea şi îi sugeau forţa vitală. Acest lucru aducea o amorţire care invada trupul şi care, după trei zile, ajungea la inimă, pe care o oprea.

Vracii *kahuna* spuneau că succesul unui atac de acest tip se baza pe complexul de vinovăţie pe care–l avea sau nu victima. Dacă nu se simţea vinovată, mintea subconştientă a victimei respingea atacul spiritelor.

Dacă atacul avea succes, spiritele, încărcate cu *mana* mortului, se întorceau la stăpânul lor, care, între timp, se purificase pentru a se apăra împotriva riscului ca alţi vraci *kahuna,* care eventual salvaseră victima, să fi ordonat prin hipnoză spiritelor să–şi atace propriul stăpân. Sau vracii *kahuna* puteau să numească persoana care–i angajase să lanseze invocarea morţii, evitând astfel atacurile îndreptate împotriva lor înşişi[5].

Brigham ştia un caz în care un vraci *kahuna* lansase o invocare a morţii, dar uitase să se protejeze ritual, astfel încât, atunci când un vrăjitor rival salvase victima trimiţând spiritele înapoi, *kahuna* murise.

În acel caz, vraciul rival fusese chiar Brigham.

Se întâmplase, din câte spunea Brigham, în timpul unei expediţii de colectare a plantelor pe Mauna Loa. Angajase ghizi şi animale într–un sat numit Napoopoo şi pornise în expediţie cu patru oameni şi opt cai şi catâri. Dar, pe tărâmul sterp aflat deasupra pădurii tropicale, lângă craterul lui Mauna Loa, una dintre călăuze, un tânăr de 20 de ani, se îmbolnăvise. Crezând că suferă de rău de înălţime, Brigham îl lăsase acolo împreună cu un alt om şi o pornise cu ceilalţi către vârf. La apus, când s–a întors, a văzut că tânărul era mult mai bolnav, prea slăbit ca să se mai poată ridica. Unul dintre însoţitorii mai în vârstă i–a spus lui Brigham că el credea că asupra tânărului fusese aruncată o invocare a morţii. Întrebat dacă aşa era, tânărul a părut îngrozit, însă a negat. Examinându–l, Brigham a descoperit toate semnele invocării morţii: uşoara paralizie a membrelor inferioare şi colaps general incipient. Una dintre călăuze a aflat de la băiat că acesta provenea dintr–un sat în care bătrânul *kahuna* le interzisese oamenilor să aibă legături cu *haoles* (albii) sub pedeapsa invocării morţii. Tânărul părăsise de mult satul şi uitase ordinul. Oricum, presupusese că ordinul trebuia respectat doar în acel sat.

Alăturându–i–se lui Brigham, adusese blestemul asupra lui. Bătrânul *kahuna* era evident suficient de puternic încât să afle chiar şi de la distanţă că ordinul lui fusese încălcat, aşa că trimisese *anana*.

Convins, dar supărat de acest atac, Brigham l–a ascultat în linişte pe bătrânul ghid. Bătrânul a sugerat o soluţie evidentă: cum toţi ştiau că Brigham era şi el un *kahuna* şi chiar un om care mergea prin foc, ar trebui să–l salveze pe băiat, întorcând blestemul împotriva celui care–l aruncase.

Brigham şi-a dat seama că trebuia să încerce sau urma să se facă de râs. Tot ce avea de făcut, şi-a spus el, era să atragă spiritele de partea lui şi să le convingă să-l atace pe preot. Încercând să se sugestioneze că nu putea fi prea greu, întrucât băiatul nu era cu nimic vinovat, s-a hotărât să încerce să convingă spiritele că stăpânul lor era un om rău dacă le trimitea să atace o fiinţă atât de pură şi inocentă. Poate că vraciul *kahuna* apucase să se purifice înainte de întoarcerea spiritelor, dar acest lucru părea puţin probabil; Brigham se îndoia că magicianul auzise vreodată de el. Oţelindu-se, s-a ridicat în picioare.

– Ştiţi că eu sunt un *kahuna* foarte puternic – le-a spus oamenilor. Aceştia l-au aprobat. Atunci, urmăriţi-mă, a mârâit el.

Aplecându-se deasupra băiatului, a început să flateze spiritele, spunându-le cât erau de înţelepte şi cât de trist era că un *kahuna* le înrobise, în loc să le lase să meargă în ceruri, după cum ar fi meritat. Le-a explicat ce bun era băiatul şi cât de mârşav era vraciul. În cele din urmă, gata să le ordone să se întoarcă şi să-l sfâşie pe vraciul *kahuna,* şi-a dat capul pe spate şi a răcnit comanda atât de tare, încât animalele s-au speriat şi chiar şi călăuzele s-au dat înapoi. A urlat de trei ori comanda. Apoi, ca şi cum ar fi fost extenuat de efortul depus, s-a aşezat lângă băiat, concentrându-se însă asupra spiritelor. Timp de o oră le-a comandat întruna să-l asculte. În jurul lor, aerul părea să tremure, agitat de un conflict invizibil.

În cele din urmă a simţit cum tensiunea dispare... şi după câteva minute, băiatul a şoptit:

– *Wawae... maikai,* („Picioare... bune").

Brigham reuşise. Voia să strige triumfător. După ce a masat picioarele băiatului, acesta s–a ridicat, sănătos şi flămând.

Dar acesta n–a fost sfârşitul. Curios să afle ce s–a întâmplat cu vraciul *kahuna*, Brigham a mers zile în şir prin munţi ca să găsească satul băiatului. În cele din urmă, el şi călăuzele au ajuns într–o vale în care o bătrână şi o fetiţă munceau la o parcelă de *taro*. Uitându–se la Brigham şi la băiat, cele două au fugit, ţipând. Brigham a intrat în satul pustiu şi s–a aşezat în faţa colibei în care trăise magicianul. Nu după mult timp, băiatul, trimis să cheme înapoi oamenii speriaţi, a aflat ce s–a întâmplat în noaptea în care Brigham trimisese înapoi invocarea morţii.

Bătrânul, care dormea în colibă, s–a trezit ţipând. Ieşind în goană să ia frunze de *ti*, a început să le agite ca să izgonească spiritele mâniate. Gâfâind, le–a spus oamenilor că uitase să se purifice *(kala)*. După aceea a căzut la pământ, unde a rămas gemând şi făcând spume la gură. Până în zori era mort.

Tânărul i–a spus lui Brigham că oamenii credeau că vraciul *kahuna* alb venise să–i omoare pe toţi. Brigham le–a transmis că se răzbunase deja şi, dacă se purtau cum trebuie, vor fi prieteni. După aceea, conduşi de şeful lor, oamenii au apărut speriaţi şi nesiguri, dar el i–a liniştit aşa de bine, încât în următoarele zile ei l–au sărbătorit ca pe un oaspete de onoare.

Nici unul dintre ei nu–i purta pică pentru că le omorâse vraciul. Întoarcerea invocării morţii era un risc profesional pentru magicieni. Şi, înainte de a pleca, Brigham a fost adoptat de trib. Poate oamenii se bucurau chiar că–i scăpase de bătrânul şi tiranicul *kahuna*.

Singurul lucru pe care nu-l înţelesese, i-a spus Brigham lui Long, era de ce bătrânul *kahuna*, care ştia că el îl angajase pe băiat, nu şi-a dat seama că invocarea morţii era întoarsă spre el. Singura explicaţie era că preotul, incapabil să citească viitorul, adormise înainte ca Brigham să înceapă ritualul lui magic pe pantele vulcanului Mauna Loa[6].

Brigham respingea toate explicaţiile uzuale ale morţilor provocate prin blesteme, cum ar fi folosirea unei otrăvi necunoscute (vezi capitolul 15), sau că victimele ar fi murit de frică. El a explicat că, cel puţin în Hawaii, victima rareori ştia că urma să fie omorâtă prin magie. Pentru a ilustra aceasta, i-a povestit lui Long cazul unui irlandez roşcat care venise în Honolulu şi muncea ca şofer de taxi.

Nu mult după sosirea lui, irlandezul s-a încurcat cu o hawaiană care s-a îndrăgostit de el, rupând logodna cu un localnic. Bunica fetei, sigură că irlandezul nu era bun de nimic, a încercat să pună capăt relaţiei, ameninţându-l că cerul îl va pedepsi dacă n-o va lăsa în pace. Dar el era un sceptic care nu se temea de nimeni şi nu credea în nimic şi a râs de ea. Într-o zi, totuşi, „picioarele lui au adormit". Încet, în cursul unei zile în care a fost văzut de doi doctori şi a ajuns la spital, amorţeala i s-a urcat în sus pe picioare. Nu s-a descoperit nici o cauză şi nici un tratament nu a fost eficient; după 50 de ore, paralizia ajunsese la mijloc. Mai mulţi doctori, inclusiv un prieten al lui Brigham, au început să bănuiască faptul că în spatele bolii se ascundea altceva, care nu ţinea de domeniul ştiinţei, aşa că au chemat un doctor bătrân care a recunoscut imediat simptomele invocării morţii.

Discutând cu bolnavul, bătrânul a aflat despre fată şi despre ameninţările bunicii, pe care irlandezul încă le considera nişte aiureli superstiţioase care nu aveau nici o legătură cu paralizia lui.

Doctorul s-a dus să discute cu bătrâna.

– Ştiu că nu eşti *kahuna* şi n-ai nici o legătură cu acest caz, bunico – i-a spus el. Dar, ca prietenă, te-aş ruga să-mi spui cum am putea să-l salvăm pe acest om!

Spunând că nu este *kahuna* şi că nu ştia nimic, bătrâna, totuşi, era convinsă că, dacă irlandezul ar fi promis să ia primul vapor spre America şi să nu se mai întoarcă niciodată, s-ar putea să se vindece.

Doctorul i-a promis. Bătrâna a fost de acord.

La început, irlandezul n-a crezut un cuvânt. Doar când i s-a explicat că fusese blestemat şi mai avea doar 24 de ore de trăit, a cedat.

Speriat, a fost de acord să plece imediat din Hawaii. Asta s-a întâmplat la începutul după-amiezii. Până seara, era din nou pe picioare. În acea noapte a luat un vapor japonez către SUA... şi, probabil, nu s-a mai apropiat niciodată la mai mult de şase mii de kilometri de insulă...[7]

★ ★ ★

Deşi acceptă de acum adevărul puterii vracilor *kahuna* şi cunoştinţele lor, Long tot nu înţelegea originea lor. Se spunea că 11 triburi polineziene, vorbind dialectele aceleiaşi limbi, fuseseră pe vremuri un popor de pescari alungaţi din sudul Chinei de triburile mai puternice din interiorul continentului. Migraseră înspre sud-vest, peste ocean, ajungând la acele insule.

Totuşi, aceasta nu explică faptul că, atunci când polinezienii au fost „descoperiţi", aveau obiceiuri şi credinţe

care sunt întâlnite şi în India, sau de ce cuvinte polineziene sunt întâlnite din Japonia până în Madagascar sau poate chiar şi mai departe. Explicaţia descoperită de Long a părut prea bizară.

La un an după ce a publicat prima sa carte despre vracii *kahuna*[8], Long a primit o scrisoare de la un ziarist pensionar englez, William Reginald Stewart, care cu 30 de ani în urmă călătorise prin nordul Africii, unde aflase despre existenţa unui trib de berberi din Munţii Atlas care practicau magia şi mai ales despre o femeie, Lucchi, păstrătoare a vechilor tradiţii.

El a căutat-o şi a convins-o să-l înveţe înţelepciunea secretă.

În berberă, un adept al acestei cunoaşteri este un *quahuna*. O adeptă (în hawaiiană, *kahuna wahini)* era în berberă o *quahini.*

Lucchi i-a povestit cum, pe vremuri, 12 triburi trăiau în Sahara, când aceasta nu era deşert. Dar ploile s-au oprit şi râurile au secat, aşa că 11 triburi au plecat înspre est, spre valea Nilului, unde, afirma Lucchi, au domnit în Egipt, folosind magia *quahuna* ca să construiască Marea Piramidă. Au prevăzut venirea unor timpuri de restrişte, în care magia ar putea muri. Pentru a o păstra, s-au hotărât să caute nişte tărâmuri îndepărtate şi, folosind clarviziunea, au găsit insulele pustii din Pacific. Au plecat spre „Marea Roşie din Kane" şi au dispărut, iar berberii nu ştiau ce se întâmplase cu ei.

Acum doar Lucchi mai înţelegea străvechea limbă magică. Studiind împreună cu ea, Stewart a învăţat rnulte lucruri pe care le aflase şi Brigham în Hawaii. A învăţat cum să stocheze forţa vitală în piatră, lemn, apă şi în corpul omenesc sau în corpul invizibil al unei „fantome"; cum

poate fi folosită această forță pentru a mișca obiecte grele. A aflat despre spirite *elementale* puternice, dușmane ale omului și ritualurile necesare pentru apărarea de acestea. Dar, într-o zi, Lucchi a fost împușcată în timpul unor lupte locale și Stewart și-a încetat ucenicia.

După 30 de ani a citit cartea lui Long, recunoscând mulți termeni din berberă, dar în dialect diferit.

Conform folclorului hawaiian, într-un tărâm îndepărtat, cu ajutorul ochiului lăuntric, vracii *kahuna* au văzut insulele Hawaii și au plecat să le caute. Au plecat din Marea Roșie din Kane în canoe duble, mergând din țărm în țărm, până ce iscoadele lor au ajuns în Hawaii. Au venit și ceilalți, aducând cu ei copaci, plante și animale. Timp de secole, tradițiile secrete au fost păstrate în forma lor pură. Dar când linia regală de sânge s-a stins, oamenii au plecat în alte insule, de unde au adus un prinț din străvechea linie. Acesta a adus cu el un *kahuna* care a introdus credința străveche, care impunea adorarea idolilor și construirea templelor. Această formă contaminată a persistat până la sosirea *haoles*. Chiar și așa însă, vechea magie a fost conservată, inclusiv cunoașterea invocării morții.

---

* spirite elementale (elementalii) - spirite ale „elementelor" naturii (apă, foc ș.a.) (n. tr.)

14
Africa: povestea lui Isaiah Oke

Se admite de acum că specia umană provine din sudul şi estul Africii, aşa–numitul continent negru. Astăzi, acest vast continent, pe care se vorbesc mai mult de o mie de limbi diferite, neţinând seama şi de dialecte, şi cu multe religii şi credinţe, este uimitor în diversitatea sa culturală. Africa este tot confuză în imaginea occidentalilor.

Ea pare, chiar şi azi, un continent plin de ritualuri de adorare a strămoşilor, magie, vrăjitorie şi spirite rele; de farmece şi fetişism; de superstiţii străvechi abia acoperite de o poleială subţire de atitudine colonială europeană din secolul al XIX–lea, de imperialism american modern şi de influenţele islamismului şi ale creştinismului. Dar Africa este locul din care ne tragem cu toţii, deci este de aşteptat ca acolo să găsim multe dintre cele mai vechi credinţe care caracterizează cultura umană.

Există sisteme de credinţă specific africane, legate de vrăjitorie şi magie şi care nu se mai întâlnesc nicăieri în altă parte, cum ar fi conceptul *mangu*, găsit în Zair şi Sudan. Se spune că există o substanţă fosforescentă vră-

jită, care ucide şi care este, de fapt, un organ sau un lichid aflat undeva în abdomenul omului, lângă tractul biliar. Este o substanţă fizică, dar are şi o componentă spirituală, pe care vrăjitorul, în timp ce doarme, o poate trimite pentru a devora sau vampiriza spiritul inamicului.

Nu există nici un cuvânt englezesc pentru un astfel de concept sau organ[1].

Blestemele aducătoare de moarte nu par să difere mult de la continent la continent. Din Kenya până în estul Africii este binecunoscută istorisirea înregistrată de psihiatrul dr. John C. Barker şi în care este vorba despre un administrator de la un centru medical. Administratorul aflase că un funcţionar de la o clinică tutelară vindea proviziile spitalului pentru a obţine un profit personal şi l-a disciplinat pe făptaş, dar curând după aceea s-a trezit vrăjit. El s-a plâns unui doctor al clinicii că se simte slăbit. Doctorul n-a avut ce să-i facă până ce, într-o zi, victima a venit la el cu un morman de beţe şi frunze.

„Şi m-a informat că aceasta era vraja şi, dacă mormanul ar fi a fost desfăcut, în el ar fi fost găsit un anume obiect care, la un moment dat, făcuse parte din trupul său: păr, unghii sau chiar vreun dinte extras mai demult. Grămăjoara fusese găsită la intrarea în coliba sa. Şi de câte ori trecea pe lângă ea, vraja îşi exercita influenţa malefică".

Barker nu ne descrie ce anume parte a trupului se afla în morman, ci ne spune cum a chemat toţi funcţionarii de la clinicile din responsabilitatea sa, şi cum mai întâi i-a ameninţat, apoi i-a rugat, dar fără nici un rezultat. Aşa că s-a dus la dispensarul lui, unde a preparat o poţiune scârboasă şi urât mirositoare, dar nedăunătoare. Le-a spus apoi funcţionarilor că trebuie să înghită acea doctorie. Ino-

centii nu vor avea de suferit, dar cel vinovat va cădea pe jos, mort. Doar un singur om a refuzat să înghită medicamentul. „Și atunci i-am spus că-l voi forța să înghită doctoria, ceea ce-l va ucide".

Atunci, omul a mărturisit. I s-au dat 24 de ore să aranjeze cu vraciul pe care-l angajase ca să înlăture vraja. După aceea, victima, care fusese din ce în ce mai slăbită, a început să-și revină și s-a însănătoșit repede[2].

O altă povestire, din Zambia, care i-a fost spusă predicatorului Derek Prince de un prieten misionar care trăise toată viața în centrul Africii, se referă la o Conferință creștină ținută într-o îndepărtată zonă rurală. După un serviciu divin, un bătrân de la o biserică din sat a venit plângând și tremurând și a mărturisit că și-a ucis un vecin prin vrăjitorie. A explicat că se certase ani în șir cu acel bărbat. Până la urmă, situația devenise atât de tensionată, încât se dusese la un vraci, căruia îi ceruse să-l blesteme pe dușmanul lui. După ce primise o sumă bună, vraciul îi spusese să revină a doua zi. Omul venise și-l găsise pe vraci stând sub un copac cu o oglindă în mână și un vas cu medicamente pe pământ, în fața lui. Împrăștiind medicamentul pe toată oglinda, vrăjitorul i-a cerut omului să privească și să descrie ce vedea. Bătrânul a fost speriat văzând fața inamicului său; se vedea foarte clar. Atunci, vraciul a luat o lamă și a tăiat gâtul figurii văzute în oglindă.

Înspăimântat, omul a văzut cum sângele acoperă oglinda.

– L-ai omorât! – a țipat el. Ți-am cerut doar să-l blestemi.

Vraciul a râs.

– Mi-am zis să fac treaba ca lumea, dacă tot m-am apucat de ea.

Venind acasă, omul a aflat, spre groaza lui, că vecinul lui tocmai murise din cauza unei hemoragii inexplicabile.

Îngrozit de ce făcuse, omul n-a spus nimănui, până ce, după slujba de la biserică, conştiinţa lui nu i-a permis să tacă şi atunci a ieşit în faţa congregaţiei şi şi-a mărturisit păcatul[3].

Albii, care nu sunt, în general, superstiţioşi, au fost şi ei victimele unor vrăjitorii inexplicabile, ceea ce pare să nege teoria că blestemele acţionează doar pentru că generează o autoconştientă dorinţă de moarte.

În 1949, în Rhodesia (acum Zimbabwe), un vraci a fost condamnat de Juriul din Salisbury la doi ani închisoare pentru practică ilegală. El a dat doar din cap, dar, când judecătorul a ordonat ca toate amuletele şi substanţele să-i fie distruse, s-a pierdut cu firea şi a lansat un blestem, şi anume ca leii să se întoarcă în acest oraş modern, în care nu mai fuseseră văzuţi de jumătate de secol. Doar după trei săptămâni, o familie de lei – un mascul adult, o femelă şi trei pui aproape adulţi – au fost văzuţi traversând o stradă la doar câţiva kilometri de centrul oraşului. Câteva zile mai târziu, chiar în faţa unei familii îngrozite aflate pe veranda casei lor din oraş, familia de lei a atacat şi a ucis o capră.

Şi acesta a fost doar începutul. După ce au fost omorâţi mai mulţi câini şi vite, a început vânătoarea şi s-a pus şi otravă, dar degeaba. Leii au plecat şi au fost văzuţi în Mazoe, la 30 km, unde au omorât nişte vite la o fermă. Cei doi vânători care pândeau leii au reuşit însă să omoare

din greşeală un taur de rasă care venise să se uite la capra lăsată ca momeală. După aceea, leii nu au mai fost văzuţi.

Chiar şi mai ciudat a fost cazul în care a fost implicat Adrian Brooks, un tânăr care în 1942 a fost numit ofiţer districtual în Kasama, în nordul Rhodesiei (acum Zambia). Kasama era centrul administrativ al tribului Wemba. Brooks a aflat de la membrii tribului despre existenţa unui teren sacru de îngropăciune pe care nu-l mai văzuse nici un alb şi unde erau înhumaţi şefii de trib Wemba. Străvechiul ritual implica aşezarea trupului şefului într-o colibă regală, unde era lăsat până ce carnea putrezea. Apoi scheletul era îngropat aşezat, cu o mână ieşind din mormânt şi îndreptată în sus, cu ajutorul unui beţişor, astfel încât trecătorii să poată să-i strângă mâna şefului decedat.

Mormântul sacru era păzit de doi vraci bătrâni, iar Brooks, un fotograf amator împătimit, i-a dat deoparte şi a început să facă fotografii, fiind atât de nepoliticos, încât i-a iritat pe gardieni. Pe când pleca, aceştia i-au spus că a mâniat spiritele şi va muri curând. Brooks s-a întors în Kasama, glumind pe seama blestemului. Dar, după trei zile, pe când stătea lângă biroul său, suportul unui steag a căzut pe el şi l-a omorât. În raportul oficial se spunea că bâtul fusese ros de termite şi acesta a căzut chiar când Brooks stătea sub el[4].

Una dintre cele mai fascinante povestiri moderne despre vrăjile africane, publicată în 1989, este prezentată în autobiografia lui Isaiah Oke, un *babalawo* Yoruba (sau preot *juju)* din Ghana - vestul Africii. El s-a născut într-o tabăra minieră în 1930, pe vremea când Ghana se numea Coasta de Aur, şi a fost iniţiat în secretele religei juju de la

o vârstă fragedă. Cuvântul juju s-ar putea să provină din francezul *joujou* („jucărie"), din cauza amuletelor folosite pentru protecţia împotriva spiritelor rele, sau din cuvântul Hausa jigo sau *jugu*, „părintele vânătorilor". Oricum, explică Oke, esenţa religiei juju o constituie sacrificiile rituale, care urmăresc să îmblânzească spiritele feroce *Orisha*, care „călăresc" gazdele umane până ce acestea ating un colaps extatic.

Oke afirmă că spiritele juju superioare cer sânge de om, nu de animal, şi că sacrificiile umane încă se mai practică în Africa - descrie cum a participat şi el la un astfel de ritual, „Moartea prin cele două sute de tăieturi" - şi că această practică, de a câştiga puterea spirituală prin vărsarea şi băutul sângelui uman, s-a răspândit şi în SUA. El oferă mai multe exemple şi dă vina răspândirii SIDA pe aceste obiceiuri.

Din nefericire, afirmaţiile lui nu par a fi chiar aşa de fantastice, fiind susţinute şi de alte dovezi.

Povestind cum mulţi africani, deşi pretins musulmani sau creştini (de unde şi prenumele lui, Isaiah), încă mai cred în juju, Oke ne spune cum, de îndată ce a fost botezat, tatăl lui l-a dus la *babalawo* pentru ritualul juju. Un *babalawo* este un preot tânăr care poate face vrăji şi arunca blesteme, dar care nu poate, ca un *babalorisha* sau înalt preot, să comunice direct cu spiritele *Orisha*, care sunt în număr de 401.

Babalawo la care a fost dus era un prieten al bunicului său, Awore Oke, care era *babalorisha*, ales de însişi *Orisha*.

Cercetând copilul Isaiah, *babalawo* şi-a dat seama, încântat, că un semizeu important, Orisha-Ozo, pretins strămoş al clanului Oke, se încarnase în băiat. Tatăl lui Isaiah a fost uimit. Bunicul lui a recunoscut că, din bunăvoinţa spiritelor, Isaiah urma să fie viitorul *babalorisha* al clanului.

Încă de când era copil, Isaiah s-a bucurat de înspăimântatul respect acordat unui *babalorisha* în devenire. La vârsta de cinci ani, a plecat în Nigeria, în satul Yoruba din Inesi-Ile, să stea cu bătrânul Awore Oke. Nu şi-a mai revăzut niciodată tatăl, care era înspăimântat că fiul său, zeul-copil, ar putea să-l blesteme. Dar viaţa nu era uşoară. Deoarece Isaiah era moştenitorul bunicului său, era urât de Joshua, vărul său, care, fiind al şaptelea fiu al unui al şaptelea fiu, se aşteptase să devină el *babalorisha.*

Joshua, care era cu cinci ani mai mare, a încercat să-l blesteme. Isaiah s-a îmbolnăvit şi era să moară. Toţi au spus că Joshua, deja puternic în magia juju, fusese de vină.

Când Isaiah şi-a revenit, bunicul lui s-a gândit că ar fi cazul să înveţe să citească şi să scrie, astfel încât, după o vreme, să fie în stare să înregistreze întreaga cunoaştere juju. Aşa că Oke a învăţat să facă „foi vorbitoare".

Anii au trecut. Când avea 13 ani şi primise deja numele secret, a fost supus ceremoniei de iniţiere. Mai multe zile şi nopţi, închis într-o colibă, a fost ţinut treaz şi îngrozit. I-a fost aruncat un piton, apoi s-a aruncat o plasă atât peste şarpe, cât şi peste băiat. A fost supus chinului acesta timp de şase ore. A băut sânge de cocoş, şi a întâlnit spiritele Orisha, atât pe cele luminoase, cât şi pe cele întunecate. A băut şi mai mult sânge, şi în jurul taliei i s-a pus un *ibante* (veşmânt de putere), muiat în sânge. Pe acesta avea să-l poarte, în secret, tot restul vieţii. Urma să fie blestemat dacă se va dezbrăca în faţa cuiva, chiar şi a doctorului, sau dacă s-ar fi dezbrăcat, chiar fiind singur, pe lumină. Când, după un timp, se va însura şi se va culca cu nevasta lui, aceasta urma să poarte o glugă, astfel încât să nu-i poată vedea veşmântul puterii.

După ce şi-a terminat iniţierea s-a întors la Inesi-Ile, înarmat cu puterea cunoaşterii sale. Acum era înarmat împotriva relelor vieţii; acum era bărbat şi a fost întâmpinat după cum se cuvine. Pentru prima oară, după dansuri şi sărbători, a dormit cu o femeie, Rebecca Abanogu. În ziua următoare, ea nu l-a recunoscut: se culcase cu un „om-spirit", nu cu Isaiah Oke. Bunicul i-a spus că orice femeie ar fi fost încântată să fie luată de Orisha-Oko, iar Isaiah şi-a dat seama că aşa era. Dar vărul său Joshua era invidios pe noile puteri ale lui Isaiah şi la ospăţul din acea noapte s-a întâmplat un fapt remarcabil.

Joshua a fost posedat de un *Orisha*. S-a transformat într-un bătrân prăpădit. A rupt crengi dintr-un copac şi şi-a făcut cârje. S-a cocoşat. Tremura. Cu fiecare pas părea că devine din ce în ce mai bătrân. Un câine sărea în jurul lui, privindu-i cârjele şi aşteptând un joc de „adu".

Toţi şi-au dat seama ce se întâmplase. Babalu-Aye, tatăl tuturor *Orisha*, îl călărea pe tânăr. Bunicul i-a ieşit în cale speriat.

– Mărite Babalu-Aye, cum te putem îmbuna? Oare ceremonia noastră nu îţi este pe plac? Oare animalele pe care ţi le-am sacrificat nu...

În mijlocul oamenilor, Babalu-Aye a spus că era de acord cu ceremonia, dar avea de aruncat blesteme asupra unor persoane. S-a întors încet, dând din cârjă. Oamenii se fereau când se oprea lângă ei. Până la urmă s-a oprit şi a arătat spre un fierar de la care Joshua cumpărase nişte oale, despre care afirmase apoi că nu erau bune de nimic.

– Acesta – a spus Babalu-Aye. Este un înşelător. Braţul lui drept i se va ofili şi nu îşi va mai recăpăta îndemânarea de a lucra cu metalele.

Fierarul a leşinat. Nimeni nu s-a apropiat de el.

– Aceasta. Acum, cârja arăta înspre o femeie bătrână care stătea toată ziua în faţa colibei, insultându-i pe cei care treceau pe lângă ea. – Limba ei a condamnat-o. Va muri. La noapte. Înainte ca luna să se ridice.

Apoi, cârja a arătat-o pe Rebecca Abanogu.

– Aceasta este o stricată. Dezonorează oamenii din Inesi-Ile. Şi ea va muri. Rebecca a început să plângă. Oamenii s-au îndepărtat de ea. – Dar, mai întâi, frumuseţea îi va pieri. Va deveni un viespar de răni deschise şi nici un bărbat nu o va mai putea privi. Muştele se vor înmulţi în trupul ei şi vor ieşi afară prin rănile deschise. Şi, după ce muştele vor consuma tot ce vor dori din ea, va muri.

Apoi, Babalu-Aye, alias gelosul Joshua, s-a întors înspre Isaiah.

– Şi *acesta*... – a ţipat el. ACESTA...

În acel moment, câinele i-a înşfăcat o cârjă. *Orisha* a căzut în focul pe care toţi *Orisha* îl urăsc. Din foc a ieşit Joshua, urlând. Nimeni nu i-a mai acordat nici o atenţie lui Joshua. *Orisha* plecase şi Joshua era iar Joshua. Dar bucuria părăsise petrecerea. Rebecca Abanogu şi fierarul au fost duşi acasă. Bătrâna a rămas, dar după un timp, a ţipat şi a căzut pe jos, moartă. Festivalul a fost întrerupt.

Bunicul Aworo Oke a tratat blestemul aruncat asupra fierarului. Chemându-l pe Ogun, zeul metalelor, a pus trei monede de cupru pe braţul paralizat al fierarului, a aprins o lumânare albă şi a plimbat-o deasupra corpului acestuia, apoi s-a învârtit în jurul victimei de nouă ori, după care i-a cerut fierarului să stingă lumânarea, scuipând pe ea.

– Aşa cum ai stins lumânarea, tot aşa se vor stinge durerile tale, a declarat el, apoi a scuipat pe braţul fierarului şi a declarat că e vindecat.

Starea Rebeccăi era mai problematică. În câteva săptămâni, pierduse din greutate şi era desfigurată de răni purulente. Bunicul l-a pus pe Isaiah să înţepe o bubă, până ce aceasta s-a spart. Din ea a ieşit un roi de muşte.

– E ceva serios – a spus bunicul. Un spirit rău, extraordinar de puternic şi malign se află în ea; este posedată.

Tratamentul implica sacrificarea unui ţap. Sângele acestuia, amestecat cu apa-juju verde, a fost turnat pe rănile fetei şi întins pe tot corpul ei. Apoi, Rebecca a fost dusă la altarul juju, unde a început să geamă şi să-şi arunce hainele de pe ea.

– Este cu „soţul ei din ceruri" acum – a spus bunicul, calm. Ceea ce vezi este „violarea spiritului", ceea ce noi numim „oko-orun".

Bunicul şi-a dat seama că spiritul care o poseda pe Rebecca era Esu, echivalentul lui Satana între spiritele *Orisha*. Esu era chemat pentru a-i ajuta pe oamenii cu intenţii malefice, pentru aruncarea unui *epe* (blestem). Pe când bătrânul făcea incantaţii şi scutura clopoţei, Isaiah a simţit cum altarul se răceşte. A auzit vocea gravă a bătrânului, care cerea să fie lăsat singur. Exorcismul a continuat până ce Esu a răspuns. Isaiah a văzut şi a simţit un abur rece, îngheţat, ieşind din gura fetei. Speriat de cearta dintre *babalorisha* şi spiritul rău, Isaiah a fugit din altar. Exorcismul a durat patru zile. Din colibă se auzeau voci de oameni şi animale, urlete şi implorări.

Până la urmă, bunicul şi fata au ieşit din colibă. Se ţineau unul de celălalt, epuizaţi. Rebecca îşi revenise, dar nu mai era tânără. Părea să aibă 60 de ani, nu 20. Părul îi căzuse, sânii i se lăsaseră, era mută şi, de atunci, nu a mai rostit nici o vorbă. Dar rănile se vindecaseră şi a mai trăit zece ani.

Iar bunicul n-a mai fost niciodată același după lupta cu Esu. A îmbătrânit repede. Mai târziu s-a văzut că avea „boala nimicirii" - numele african al bolii care în Occident este numită SIDA.

Educația lui Isaiah a continuat. Pentru prima oară (avea acum 15 ani), tutorele lui, domnul Olungwe, i-a arătat Biblia și Coranul. Dar bunicul se gândea la alt fel de instrucție. Într-o zi, bătrânul i-a spus că, dacă avea să devină *babalorisha,* era vremea să învețe mai mult. Trebuia să meargă în marele oraș Lagos să studieze cu doctorul Drago, celebrul „doctor diabolic din Lagos". Se spunea că doctorul Drago nu numai că vorbea cu spiritele, ci le și *comanda* și se credea că este încarnarea lui Esu. Așa că Isaiah s-a urcat în autobuzul ce mergea spre Lagos.

În Lagos trăiau cel puțin trei milioane de oameni. Isaiah nu mai văzuse așa ceva până atunci. Casa doctorului Drago era uriașă și albă, cu sticlă la fiecare fereastră. După prima baie cu apă caldă din viața lui, Isaiah s-a întâlnit cu bogatul „doctor diabolic", care era îmbrăcat elegant, purta ochelari și haine occidentale.

Timp de două luni, Isaiah a învățat și a mâncat bine. A lucrat *în ile-agbara,* „Casa Puterii" doctorului, la masa sacrificiilor rituale. Masa, făcută din oțel inoxidabil și importată din Sheffield, Anglia, avea mici șănțulețe, care permiteau scurgerea rapidă a sângelui sau a altor fluide corporale. Mult sânge se scurgea prin acele șănțulețe, dar era sânge de animale - până într-o zi, când în oraș a venit o unitate militară.

Mașini de teren pline cu ofițeri înarmați însoțeau o uriașă limuzină neagră americană. În spate era o ambulanță albă, pe care era desenată crucea roșie. Din limuzină

a ieşit un om impunător, îmbrăcat într-o uniformă care nu era a armatei nigeriene. Isaiah a fost surprins când a văzut că doctorul Drago, care-i spunea uriaşului „domnule colonel", părea foarte umil. Colonelul vorbea în engleză, în timp ce nişte bărbaţi îmbrăcaţi în alb scoteau din ambulanţă o targă pe care era legat un om. Corpul era acoperit cu un cearşaf, dar Isaiah a observat mişcări sub cearşaf şi a auzit zgomote înfundate.

După două ore, Isaiah a fost chemat la „Casa Puterii". Drago şi colonelul erau deja acolo şi în spatele lor erau doi soldaţi; ambii demnitari erau îmbrăcaţi în alb, culoarea omorurilor rituale juju.

– Tu vei face sacrificiul, Isaiah, i-a spus doctorul Drago, adăugând calm că acest ritual era numit *iko-awo*, însemnând „spiritul-sclav".

Isaiah nu mai auzise de acest ritual. Apoi a văzut, legat de masa de sacrificii, un bărbat alb, slab, în gura căruia era o minge de tenis. Bărbatul fusese răpit, probabil, de oamenii colonelului.

Ritualul „Cele două sute de tăieturi" era conceput astfel încât să fie cât mai brutal şi mai inuman posibil – cu cât mai mare era durerea, cu atât mai mare era puterea atrasă. Iar *Orisha* urmau să-i aducă colonelului bunăstare şi putere politică.

Doar ultima tăietură, a două sute una, era ucigătoare.

La prima tăietură, bărbatul a urinat. Dar lama cutiţului tăiase doar sfoara care ţinea mingea de tenis în gura omului. Victima nu-şi dăduse seama, aşa încât ţipetele sale de durere şi frică urmau să atragă curiozitatea *Orisha*. Cu cât mai mare era durerea, cu atât mai receptiv urma să fie corpul pentru spirite.

– Da – a spus încântat doctorul Drago victimei. – Cred că vei fi un mesager puternic pentru colonel. Vei merge în dureri la spirite. Şi ele te vor auzi pentru că durerea ta va fi foarte mare. Le vei cere noroc pentru colonel.

Tortura a început. Încet, foarte încet, omul a fost jupuit de viu. Isaiah a vomitat când i s-a cerut să taie o bucată de piele şi să tragă de ea. Victima leşina întruna, dar, de fiecare dată, i se dădeau nişte săruri pe care să le miroase şi să-şi revină. Timp de trei ore, doctorul a tăiat, Isaiah a tras de piele şi omul a ţipat, în timp ce colonelul îi povestea victimei neajutorate că scopul ritualului era ca *Orisha* să-l ajute să pună stăpânire pe ţară. Ştia că va dura zece ani, dar era dispus să aştepte. Tot repeta acelaşi lucru, astfel încât victima să-şi amintească şi să le spună spiritelor.

Şi aşa, omul alb a ajuns *iko-awa* al colonelului. Lui Isaiah i s-a cerut să facă ultima tăietură, de-a lungul gâtului. După aceea şi-a tot spus că atunci albul era deja mort. Măruntaiele au fost aruncate, cu excepţia ficatului, pe care colonelul l-a pus într-o cutie de plastic care avea o floare albastră pe margine şi un capac etanş.

Cadavrul jupuit, cu un cârlig uriaş de fier înfipt în spate, a fost agăţat într-un cuier albastru şi dus în ambulanţă. Isaiah a dus cutia cu ierburi şi mirodenii pe care colonelul urma să le aplice în fiecare săptămână pe cadavru, până ce, după un an, acesta urma să fie gata.

Apoi, colonelul şi trupa sa au plecat la aeroport spre est. La momentul potrivit, colonelul a devenit dictator în acea ţară. În povestirea sa, Isaiah nu specifică numele colonelului, dar, poate, ţara din est despre care vorbea era Uganda.

După aceea, Isaiah s-a îmbolnăvit: vomita orice ar fi mâncat. A început să aibă îndoieli. Şi-a amintit de Biblie şi de Coran şi de celelalte cărţi pe care profesorul lui, domnul Olungwe, i le arătase în Inesi-Ile. A început să se simtă vinovat, mai ales după un alt sacrificiu, în care victima era un sugar. Poate că doctorul Drago, care considera aceste ritualuri ca muncă de zi cu zi, şi nu ca atrocităţi, era cu adevărat încarnarea lui Esu. Isaiah i-a spus că vrea să plece şi doctorul a fost de acord. Isaiah s-a întors în Inesi-Ile. Era de acum un om al cunoaşterii. Lipsise patru luni şi sute de oameni au venit să-l întâmpine acasă, dar el n-a rămas mult. Bunicul Awore-Ore, care părea mai bătrân şi mai slab ca niciodată, a afirmat că doctorul Drago a recomandat ca Isaiah să înveţe mai multe despre obiceiurile occidentalilor. Urma să fie trimis acum la Colegiul Normal din Oyo, să înveţe despre vrăjile juju ale albilor.

Prăpăditul colegiu, care se deschisese la sfârşitul celui de-al doilea război mondial, i-a oferit cel puţin ocazia unei educaţii formale. Isaiah împărţea un dormitor cu alţi şapte elevi. De îndată ce a ajuns acolo, a lăsat să se înţeleagă că este un puternic *babalawo* care putea face farmece care garantau obţinerea de note bune, succes la femei şi bani de acasă. Chiar l-a vindecat de impotenţă pe unul dintre profesorii săi, bătrânul Omo. Timp de aproape trei ani a fost celebritatea campusului, dar puţin după începerea ultimului trimestru s-a întâmplat ceva care i-a deschis ochii - şi ceea ce, incidental, oferă un moment de amuzament în toată această povestire întunecată.

Într-o după-amiază stătea la cafenea împreună cu prietenii lui şi îi speriau pe „boboci" şi îi insultau pe tineri, mai ales pe fete, cu semne şi blesteme juju. Majoritatea

„bobocilor" erau speriați, dar una dintre fete părea enervată, nu speriată. S-a uitat urât la ei și le-a vorbit într-o engleză cu accent ciudat.

– Femeie, cunoaște-ți lungul nasului! – i-a spus Isaiah.

– Nu mai îmi spune „Femeie"! – s-a răstit ea.

Au aflat apoi că o chema Janet și era americană. Era ofensatoare și îi tot întrerupea fără pic de rușine. Isaiah i-a ordonat să-și ceară scuze pentru comportamentul ei.

– N-ai decât să crăpi, schilodule! – i-a zis ea, după care a plecat.

Prietenul lui, Simon, l-a strâns speriat de braț.

– Ai auzit ce-a spus? A spus „să crăpi". Este un *epe*, un blestem! Simon l-a convins să întoarcă blestemul americanei împotriva ei.

La început, Isaiah a aruncat asupra ei un blestem ușor. Conjurând-o pe Ologin-Aye, spiritul *Orisha* al foametei și al mâncării, el a sacrificat un porumbel, i-a înfipt două ace în stomac, a mutat unul dintre ace într-un fruct, a îngropat porumbelul și a lăsat fructul să putrezească chiar în acel loc.

Acest „blestem al pântecelui" este făcut să provoace simptome asemănătoare cu toxiinfecția alimentară, dar, după câteva săptămâni, Janet, care nu locuia în campus, ci în oraș cu tatăl ei, părea să se simtă foarte bine. Când Isaiah și Simon au văzut-o din nou, Simon s-a apropiat de ea. De data aceasta, fata nu numai că i-a spus lui Simon „să crape", ci l-a amenințat și cu degetul. Simon, înspăimântat, i-a cerut protecția lui Isaiah împotriva acestei juju americane.

Isaiah a aruncat un blestem și mai puternic asupra fetei și, de data aceasta, a lăsat-o și pe ea să afle ce făcuse. A sacrificat o maimuță și a legat laba însângerată a

acesteia de clanța casei lui Janet. În urma acestui blestem, Janet ar fi trebuit să orbească.

Nici acest blestem n-a avut efect, doar a enervat-o pe Janet. I-a arătat lui Isaiah laba maimuței.

– Asta-i ideea ta despre glume, schilodule? – I-a scuturat laba în fața nasului. – Am întrebat oamenii și am aflat că e prostia aia de juju. I-a aruncat laba în față, după care a continuat:

– Nu mai vreau gunoaie din astea. Eu sunt o bună creștină, așa că păstrează-le pentru cineva care crede în așa ceva, OK?

Pentru prima oară în viața lui, spune Isaiah, a văzut puterea curajului care vine dintr-o voință independentă. Fata nu se temea de el pentru că nu se temea de zeii lui. Mai mult chiar, lui a început să-i fie frică de ea. Nu se temea că i-ar putea întoarce blestemele împotriva lui; se temea că nici unul dintre blestemele lui nu ar fi eficient.

S-a hotărât că era timpul să utilizeze puterea care-l speria chiar și pe el. S-a întors la Inesi-Ile în secret. Ascunzându-se în pădurile din spatele altarului bunicului său, el a postit și s-a rugat trei zile, apoi, temător, s-a dus în păduricea de mahon, unde spiritul lui special, puterea lui, trăia într-o scorbură a unui copac care, deși lovit de un trăsnet, încă supraviețuia.

Urcându-se în interiorul lui, el și-a șoptit numele secret, apoi a invocat puterea copacului. Și a chemat ore în șir, dar n-a auzit nici o voce în mintea lui. În cele din urmă, soarele a răsărit; efectele narcoticului *iboga* începeau să dispară și, pentru prima oară, a observat că localul mistic al teribilei puteri era doar un copac vechi și găunos.

Isaiah şi-a pierdut încrederea în juju. Poate că, la urma-urmei, nu era un *bababalawo,* nu era nici zeu, nici măcar un fiu al unui zeu.

S-a întors la colegiu, unde a aflat că fusese exmatriculat pentru absenţe. A aruncat vrăjile juju deoparte – acum i se părea că ar fi gunoaie şi nu talismane juju –, apoi s-a dus s-o caute pe Janet.

A găsit-o la cafeneaua colegiului.

– Te rog – a spus el, vinde-mi zeii tăi. Îl voi adora din tot sufletul; îi voi hrăni cu toate bucatele care le sunt pe plac.

Ea şi-a dat enervată ochii peste cap.

– Nu există zei de vânzare, – i-a spus ea. Creştinii se roagă lui Christos. Şi Christos este liber.

– Liber? – Isaiah era nedumerit. Ah! Atunci înseamnă că şi tipul ăsta, Christos, este american. Nu este aşa?

Janet a râs, apoi l-a sfătuit să discute cu un preot creştin, dr. Osborn. Şi Isaiah s-a conformat.

A evitat exmatricularea, a studiat creştinismul şi a absolvit colegiul. S-a întors temător la Inesi-Ile. Cum îi va spune bunicului că nu mai este un jujuman? Dar se pare că bunicul ştia deja. Bătrânul era supărat şi mânios de această trădare a strămoşilor şi a spiritelor Orisha. Isaiah i-a explicat noua sa credinţă cum a putut mai bine. Şocat, bunicul l-a obligat să meargă prin tot satul şi să le spună tuturor să se pregătească pentru sacrificiu în următoarea zi, în zori.

Oare ce voia să spună? Ce – sau cine – urma să fie sacrificat? Se putea gândi doar la un singur lucru.

Speriat, Isaiah a început să facă turul satului. Vechiul său inamic, vărul Joshua, l-a urmărit cu o macetă, necă-

jindu-l și asigurându-se că trece pe la toate casele. Bunicul îl trimisese ca să se asigure că Isaiah făcea ceea ce i se spusese. Până la urmă, Isaiah s-a săturat.

– Și acum, Joshua – a spus el – pregătește-te să-ți întâlnești sfârșitul. Astăzi s-ar putea să fie ultima ta zi.

Joshua a râs de el. Cum ar putea Isaiah să-l învingă pe cel mai bun luptător din Inesi-Ile, să-l depășească pe cel mai bun alergător, să înfrângă cele mai puternice brațe?

– Nu, Joshua. Isaiah a închis un ochi, privind doar cu celălalt. Dar poți învinge puterea... *ochiului meu?*

Terifiat, Joshua a scăpat maceta pe jos, și-a pus o mână în fața ochilor și cu cealaltă a făcut semnul universal de îndepărtare a deochiului. Isaiah l-a lovit în stomac, apoi în falcă și l-a aruncat pe jos. A înșfăcat maceta lui Joshua și banii acestuia și a fugit. A părăsit Inesi-Ile și nu s-a mai întors mulți ani.

Ajungând în Port Harcourt, în sud-estul Nigeriei, și-a căutat o slujbă de contabil, dar își lăsase diploma în Inesi-Ile. Până la urmă a ajuns să cerșească. Timp de o săptămână a încercat, și a eșuat, să capete o slujbă în port. Până la urmă a fost angajat ca zilier, trebuind să curețe cala unei barje care transporta vite. Apoi a primit o slujbă regulată, ca funcționar, și a fost capabil să închirieze o casă. A rămas doi ani în Port Harcourt. A început să uite trecutul... Până ce, într-o zi, a găsit o labă de maimuță legată de clanța camerei sale. Cineva încerca să folosească asupra lui același tip de blestem pe care-l folosise și el împotriva lui Janet. Acesta urma să cauzeze o ușoară deteriorare a creierului, ducând, până la urmă, la moarte. Dușmanii lui îl găsiseră. Era iar prins într-o luptă juju.

Când Isaiah a ajuns acasă în acea noapte a găsit sânge împrăștiat pe marginea ușii și capul unui câine pe

preşul de la uşă. Cel care-l angajase, care păruse foarte modern şi neîncrezător în vechea credinţă, a aflat despre aceste evenimente, iar Isaiah a fost concediat. A plecat din Port Harcourt şi s-a dus în oraşul Enugu, unde nu-l cunoştea nimeni. Au trecut mai multe luni. Într-o dimineaţă s-a trezit şi a găsit sânge în găleata cu care lua apă.

A fugit iar, spre nord, la marginea deşertului Sahara, apoi a revenit în sud, sperând să-şi piardă urma în mulţimea anonimă din Lagos. Din nou, duşmanii au dat de el. După o zi petrecută la fabrica în care muncea, s-a întors în camera lui şi a găsit un câine mort în faţa uşii, cu o ţepuşă de fier ruginit care-i intra prin anus şi îi ieşea prin gură.

Până ce, într-o zi, l-a prins pe făptaş. Era Joshua! Dar era bolnav. Obrajii îi erau supţi şi ochii febrili... Slăbise. Avea „boala nimicirii", Isaiah însă nu mai era speriat. Vechiul lui duşman era ridicol, îngreunat de povara amuletelor juju: săculeţe cu brăţări de fier, un pieptar din fier – toate acestea necesare pentru „ritualul fierului", în care esenţa zeului Ogun era focalizată în *ida-agbara*, sau „sabia puterii".

Joshua avea şi această sabie la el. Era veche şi ruginită. A împins-o înspre Isaiah, dar n-a reuşit decât să înfigă lama în lemnul uşii. Când a încercat s-o elibereze, lama s-a rupt. Apoi, brusc, Joshua s-a prăbuşit. Fie din cauza bolii, fie din cauza isteriei cauzate de spargerea relicvei sacre juju, plămânii lui au încetat să mai lucreze. Zăcea pe jos, gâfâind. A durat câteva minute până a murit, sufocat.

Dus în faţa magistratului, încă şocat, Isaiah a fost amendat cu 10 *kobo* – aceeaşi amendă ca pentru parcare. Toţi înţeleseseră ce se întâmplase. Mai târziu, s-a aflat că şi bunicul murise, cu un blestem juju pe buze, îndreptat împotriva lui Isaiah.

Abia după un an, Isaiah a avut curajul să se întoarcă în Inesi-Ile. Locul se schimbase în timpul absenței sale. Erau străini. Era prostituție și beție în public. „Boala nimicirii" se răspândise. Hoția era ceva obișnuit. Chiar și mama lui, pe care n-o mai văzuse de mult, l-a învinuit pe Isaiah pentru această situație, spunând că se datora faptului că el își negase strămoșii, pe *Orisha*, vrăjile juju, și toate acestea aduseseră nenorocirile pe capul lor.

El fusese, la urma urmei, privit ca un zeu pe vremuri. Apostazia lui, pe care el o considerase o problemă personală, afectase mult mai mulți oameni, și nu doar pe el însuși. Pierzându-și credința în juju, el distrusese credința multora. Era acuzat în public de hoție.

– Dar ce am furat? – a întrebat el.

– Credința noastră în juju, i-au spus sătenii, furioși.

A fost norocos să scape fără a fi linșat. Și-a dat seama, totuși, că acuzația era adevărată. A admis: nu era un zeu, era doar un muritor ca oricare altul.

Vechile obiceiuri ale religiei juju și ale sacrificiilor de sânge nu mai puteau fi aduse înapoi? Oare?

Călătoriile ulterioare ale lui Isaiah în Occident l-au dus la o concluzie controversată.

★ ★ ★

Isaiah crede că virusul HIV, existent atât la femeile, cât și la bărbații din toată Africa, este împrăștiat prin contaminare cu sânge proaspăt. El notează că atât bărbații, cât și femeile și chiar copiii din Africa beau sânge – atât de oameni, cât și de animale – la fel de des cum occidentalii beau Cola. El afirmă că doctorii și savanții occidentali refuză să ia în considerare posibilitatea că ritualurile de sânge juju sunt responsabile pentru proliferarea cazurilor de

SIDA din Africa, „pentru că ei refuză să accepte că sacrificiile umane sunt la fel de obișnuite în Africa așa cum spun eu că ar fi"[5].

Povestind cum occidentalii mai liberali au ajuns la concluzia că s-ar putea ca el să spună adevărul, Isaiah întreabă de ce haitienii – care practică voodoo, varianta din Lumea Nouă a magiei juju – sunt de asemenea, adesea bolnavi de SIDA. El descrie mai multe cazuri recente de uciderи rituale, care au fost consemnate în presa nigeriană în 1987 și 1988, și ne avertizează că aceste practici au început să se răspândească și în mijlocul populației urbane din America și din Occident.

El ne mai relatează cum, pe 6 octombrie 1988, în SUA, a urmărit o emisiune de televiziune condusă de Geraldo Rivera, în care autodeclarați sataniști – toți americani albi, educați, aparținând clasei de mijloc – au admis cu mândrie, în public, că practică sacrificii rituale care implică și consumarea de sânge și carne de om în scopul obținerii unor puteri magice.

Desigur, interesul pentru aceste ritualuri a crescut în ultimul timp în Occident, precum sugerează mult prea oribil bestsellerul din 1991 al romancierului american Bret Easton Ellis, *American Psycho.*

15
Voodoo, fugu și învierea zombilor

Voodoo. Chiar rostirea cuvântului invocă imagini vii despre ritualuri secrete desfășurate la miezul nopții în văi ascunse din Haiti; fanatici posedați de spirite dansând în bubuitul necontenit al tobelor; victime nefericite blestemate și ucise prin vrăjitorie, apoi aduse înapoi din mormânt ca „zombi" lipsiți de suflet și puși să muncească pentru cei care erau responsabili de soarta lor înfricoșătoare.

Realitatea este, totodată, mai mult sau mai puțin fantastică. Voodoo nu este un cult izolat, ci un sistem de credință care cuprinde legăturile dintre natură, oameni și forțele nevăzute care ordonează cosmosul. Credincioșii se rugau pentru satisfacerea nevoilor lor de zi cu zi, leacuri pentru boli și speranța în supraviețuire[1]. Și este nu doar o religie populară a țărănimii din Haiti, ci și a populației urbane de orice nivel. Fostul dictator haitian, François Duvalier („Papa Doc"), a scris un studiu serios despre voodoo și se zvonește că el ar fi folosit magia neagră împotriva dușmanilor. Cu siguranță a fost folosită împotriva lui, pentru că scheletul tatălui său a fost o dată furat din mormânt.

Dar în prezent, practicile voodoo nu există doar în Haiti. Fie că se numește voodoo sau juju (sau cum spune Isaiah Oke: „Religia despre care se crede că oferă putere prin sânge"), elementele ei întunecate par să se răspândească și în SUA, unde au fost aduse inițial de refugiații haitieni strânși în Brooklyn și Miami, preluate apoi de alte grupuri ca magie neagră sau satanism.

Pe 1 septembrie 1988, *Cable News Network* a făcut un reportaj despre descoperirea rămășițelor a 16 animale, aruncate, într-o pungă de plastic, într-un parc din Newark, New Jersey. Au fost găsite rămășițe de pui, câini și o capră căreia îi lipsea capul. Câteva zile mai înainte, postul de televiziune WGN din Chicago anunțase că un apartament din oraș fusese folosit ca depozit pentru animale de sacrificiu. Zeci de animale, porci, capre, câini și găini, erau ținute acolo, în murdăria lor, până ce erau vândute vracilor juju sau *houngan*-ilor (preoți) voodoo pentru sacrificare[2].

Și mai oribil însă, pe 11 aprilie 1989, în Matamoros, Mexic, autoritățile mexicane și americane au găsit 13 cadavre de oameni zăcând în niște morminte improvizate, într-un ranch de lângă granița cu SUA. Printre acestea se afla și cadavrul mutilat al lui Mark Kilroy, un student în vârstă de 21 de ani de la University of Texas, care dispăruse cu o lună înainte din Matamoros. Și celelalte cadavre erau mutilate. Lipseau degete, membre și organe genitale. Fețele fuseseră desfigurate, iar creierele scoase din cranii. Toți fuseseră uciși de o bandă care se ocupa cu traficul de droguri și era condusă de Adolfo de Jesus Constanzo, în vârstă de 26 de ani, cunoscut sub numele de „El Padrino", Nașul.

Constanzo se născuse în Miami, într-o familie de refugiaţi cubanezi, familia lui destrămându-se la puţin timp după naşterea sa. Mama lui, Delia, era fiica unei preotese cubaneze aparţinând cultului Palo Mayombe, partea întunecată a religiei sclavilor cubanezi, Santeria. În 1983, Delia plecase împreună cu fiul ei în Mexico City. Tânărul, lucrând ca fotomodel, studiase atunci cu un *santero* puternic despre ritualurile sacrificiilor umane. Intrând în traficul de droguri şi câştigând şefia bandei, Constanzo a considerat că un astfel de sacrificiu era un „scut magic" care ar fi putut să-l apere de poliţie. Extinzându-şi afacerile în SUA, el comandase răpirea şi uciderea unui „anglo", vărsarea sângelui unui alb oferindu-i o protecţie mai bună împotriva „poliţiei albilor".

Şi aşa, Mark Kilroy a fost răpit şi ucis conform ritualului. După descoperirea cadavrelor, Constanzo a fugit împreună cu „marea preoteasă", Sara Maria Aldrete, şi cu alţi supuşi. Încolţit după trei săptămâni de poliţie într-un apartament din Mexico City, Constanzo a strigat:

– Să murim toţi! pe când ardea grămezi de bani în sobiţa de gaz, apoi l-a convins pe locotenentul lui, Leon Valdez, să-l împuşte şi pe el şi pe amantul lui, Martin Quintana.

– Cred că erau posedaţi de diavol – a spus mama lui Kilroy, Helen, o irlandeză catolică. – Este singura explicaţie pentru ce au făcut. Mă rog pentru ei toţi[3].

Această istorie frizând nebunia face oare ca povestirea lui Isaiah Oke (vezi capitolul precedent) despre înfricoşătoarele ritualuri *iko-awo* ale doctorului Drago să fie mai uşor de înţeles?

Pe 29 ianuarie 1978, în Youngstown, Ohio, Alice Hicks, despre care vecinii spuneau că ar fi fost „vrăjitoare", a murit în circumstanțe inexplicabile. Detectivul Mike Gilboy a scos din casa ei o păpușă de 50 cm învelită în panglici. Capul păpușii era întors, un spin îi era înfipt în spate și prin piept era trecut un ac. Foarte repede, au început să apară accidente.

În ziua în care detectivul Tony Cafaro a pus o hârtie în sertarul în care Gilboy ținea păpușa, a alunecat pe niște trepte înghețate și și-a vătămat șira spinării. Detectivul Joseph Fajack, partenerul lui Gilboy, s-a îmbolnăvit pentru prima oară în 12 ani. Detectivul Clarence Greene s-a îmbolnăvit de pneumonie. Locotenentul Don Malleske a făcut gripă pentru prima oară în 20 de ani. Și ofițerul de patrulă Sam DuBose, care luase acasă câteva cărți de voodoo ale doamnei Hicks, a făcut o infecție dentară puternică, din cauza căreia și-a pierdut toți dinții de sus.

În ceea ce-l privește pe Gilboy, la o săptămână după ce a luat păpușa, era să moară înecat cu un bob de piper. În ziua următoare a făcut o întindere musculară la umăr; după o lună a suferit o hernie dublă. În martie s-a îmbolnăvit de gripă rusească. Până la urmă a fost împins într-o piscină și și-a rupt gâtul și spinarea.

Pe 10 iunie, detectivul Steve Krispli a mutat păpușa din sertarul lui Gilboy într-un dulap cu probe. Patru zile mai târziu s-a internat din cauza unor dureri puternice în piept. În cele din urmă, locotenentul Sabatino a ars păpușa pe 16 iunie 1979.

– Aveam impresia că durase prea mult, a spus el[4].

Aceste evenimente nu s-au petrecut nici în Africa, nici în Haiti, ci în inima vestului; n-au fost afectați „primitivi superstițioși", ci polițiști americani.

Se pare că această formă letală de voodoo s-a dezvoltat nu doar în orașele mari, ci în tot sudul SUA. Primul raport despre cercetările întreprinse asupra morților cauzate de voodoo, conduse de profesorul Kenneth M. Golden din Little Rock, Arkansas, a apărut în *The American Journal of Psychiatry* în 1977. Până în 1982, profesorul strânsese mai mult de o duzină de cazuri de blesteme voodoo, majoritatea fatale.

Unul dintre ele se referea la un bărbat de 33 de ani, prins într-un triunghi amoros. „La spital era confuz, agitat și aproape delira, – a scris Golden – fiind necesară ținerea în cămașă de forță și doze mari de clorpromazină. Toate analizele neurologice, inclusiv o tomografie cerebrală, au fost normale. Pacientul a murit după două săptămâni, de infarct. La autopsie nu s-a evidențiat nici o cauză patologică a infarctului". Soția lui a spus că „cealaltă femeie", despre care se știa că se ocupa de vrăji, l-a blestemat.

Un alt bărbat, de 36 de ani, a cărui soție „a aruncat un blestem împotiva lui" când a părăsit-o pentru o altă femeie, a ajuns „emaciat, deshidratat, aprehensiv și neîngrijit, cu părul lung și încâlcit". Pe acesta, Golden a reușit să-l vindece însă, dându-i un placebo și spunându-i că va avea efect. De fapt, Golden a folosit magia albă împotriva magiei negre[5].

Astfel de cazuri par să dovedească faptul că „totul este în minte" – ceea ce arată cât de stranie, vulnerabilă, imaginativă și puternică este această invizibilă entitate, a cărei existență behavioriștii o neagă.

Un caz petrecut în America de Nord se referă la o femeie de culoare, în vârstă de 22 de ani, care a născut o fetiță, în august 1966, la City Hospital din Baltimore, apoi starea ei s-a înrăutățit inexplicabil. Doctorii de la Universi-

tatea John Hopkins nu înţelegeau nimic. Femeia era supraponderală, dar, în rest, era sănătoasă. Apoi, cu trei zile înainte de a împlini 23 de ani, femeia i-a povestit doctorului povestea naşterii ei, într-o zonă izolată din Okefenokee Swamp, în Georgia. În ziua în care se născuse - 13 februarie -, moaşa locală asistase la naşterea a trei fetiţe, după care le anunţase pe mame că toate trei fetele erau blestemate.

Prima urma să moară înainte de a împlini 16 ani, cea de-a doua înainte de 21 şi cea de-a treia înainte de 23 de ani. Precum fusese prezis, prima a murit cu o zi înainte de a împlini 16 ani, într-un accident. Cea de-a doua, fericită că împlinise 21 de ani fără ca profeţia să se adeverească, s-a dus la o cârciumă ca să sărbătorească evenimentul... dar, cum a intrat pe uşă, a fost ucisă de un glonte rătăcit.

După ce a povestit acestea doctorului Gottlieb Friesinger şi colegilor acestuia, cea de-a treia fată a început să sufere de palpitaţii şi tahicardie. Doctorii n-au avut ce să-i facă. Cu o zi înainte de a împlini 23 de ani, convinsă că era condamnată, a început să transpire abundent. Până la căderea nopţii, a murit[6].

Există multe dovezi, dacă mai era cumva nevoie de ele, că ritualurile sângeroase nu sunt chiar aşa de neobişnuite în Occidentul „civilizat" cum s-ar putea crede şi că în majoritatea cazurilor de blestemare, chiar frica de blestem este suficientă ca să ucidă.

Dar, uneori, este mai mult de atât. În continuarea acestui capitol, vom urmări straniile aventuri şi remarcabilele descoperiri pe care le-a făcut în Haiti, în 1982, un tânăr etnobotanist american, Wade Davis.

Înaintea poveştii lui însă este necesară explicarea ambientului...

Voodoo este asociată cu transele induse prin dansuri şi cântece, însoţite de stări extatice şi posedări de către *loa* (zeităţi voodoo), fiind în mod notoriu legată de folosirea vrăjilor pentru blestemarea şi uciderea duşmanilor şi mai ales cu macabra înviere a *zombilor*, morţii care umblă, al căror sinistru stăpân este Ghede (sau „Baron Samedi"), zeul cimitirelor şi al magiei negre. Îmbrăcat cu un frac negru, purtând un cilindru negru şi ochelari negri, acesta aşteaptă la intersecţii să conducă sufletele la *guinée*, tărâmul morţilor. Principala ceremonie la care este invocat, „All Souls's Day", oferă protecţie împotriva unor creaturi cum ar fi *loup-garou* (o femelă vampir cu părul roşu care face incizii între degetele victimelor) şi *baka* – vrăjitorii care cutreieră noaptea sub formă de animale, căutând victime pe care să le devoreze.

Ghede mai este şi Zeul Dragostei, fiind astfel partenerul lui Erzulie, zeiţa dragostei. Pudrată, parfumată, fabulos de bogată şi generoasă, ea deplânge durata scurtă a vieţii şi a iubirii.

În 1947, producătoarea de film Maya Deren, care lucra pentru revista *Life*, a participat la un dans voodoo şi a fost posedată de Erzulie. A simţit cum o cuprinde un fel de amorţeală pe care a numit-o „o lumină întunecată – lumina ei, fiind o minune şi întunecimea, teroare". Umplându-i trupul, senzaţia ameninţa să-i explodeze în cap. Implorând în tăcere mila, a auzit un cor ascuţit strigând „Erzulie" în mintea ei, pe când leşina. Mai târziu, *houngan*-ul i-a spus că fusese „călărită de Erzulie". Deren a ajuns să considere voodoo o religie autentică, dotată cu propriile sale valori etice. În *Călăreţii divini: Zeii cei vii din Haiti* (1953), ea a afirmat că voodoo diferă de celelalte religii prin aceea că, în

transă, credinciosul voodoo *devine* zeu sau zeiță. Orice credincios nu numai că are contact direct cu spiritele, ci chiar le primește cu adevărat în trupul său[7]. Precum subliniază Wade Davis, „voodoo, este, în esență, o religie democratică"[8].

Biserica catolică n-a reușit să-i convingă pe voodoo-iști că voodoo și catolicismul nu sunt complementare. „Lucrurile bisericii sunt întotdeauna lucruri ale magiei", i-a declarat un credincios unui antropolog[9]. Totuși, există cel puțin un aspect al practicii voodoo care a stârnit atât oroarea, cât și neîncrederea creștinilor, siguri de înalta moralitate a credinței lor. Nu contează că toți creștinii cred în reînviere sau că odată Biserica a ars mii de femei pe rug – credința că vrăjitorii voodoo îi pot reanima pe cei decedați recent, transformându-i în sclavi lipsiți de suflet, numiți zombi, încă mai șochează puternic.

Termenul „zombi" provine din africanul *zumbi,* care în Congo înseamna „fetiș", sau „spirit înrobit". Se referă la indivizii care, deși din punct de vedere fizic sunt în viață, și-au pierdut sufletele, sau le-au fost „răpite" de un magician, și care nu pot distinge între bine și rău. O astfel de situație este, de obicei, atribuită vrăjitoriei. Zulușii din Natal au legenda a doi frați, Sipo și Vamba. Vamba s-a îmbolnăvit și a îmbătrânit prematur, după care a murit. Sipo l-a înmormântat, deși nu se instalase încă rigiditatea cadaverică; ceea ce însemna pentru ei, vrăjitorie. În dimineața următoare, mormântul era deschis și trupul dispăruse. Sipo a luat urma vrăjitorului și a ajuns la o fermă unde oamenii munceau fără să cânte. Printre ei se afla și Vamba, cenușiu la față și mut, cu limba despicată. Sipo l-a adus acasă, dar a murit repede și de data aceasta s-a instalat *rigor mortis*[10].

Pentru populaţia foni din Dahomey, zombi mai înseamnă şi zeul–piton, Da. În vrăjile voodoo moderne, *loa* Damballah este chemat să anime trupul. Pentru a preveni aşa ceva şi datorită străvechii groaze de a fi îngropaţi de vii, rudele unei persoane răposate recent trebuie să „ucidă" cadavrul a doua oară, înjunghiindu–l în inimă sau tăindu–i capul.

Dar cum să te asiguri că un om este mort sau nu? În urmă cu două mii de ani, Senatul roman a interzis înmormântarea înainte de a opta zi de la moarte. În secolul al XIX–lea, contele rus Karnice–Karnicki era la o înmormântare, când, din sicriu s–au auzit ţipete atunci când prima lopată de pământ a atins capacul acestuia. Speriat să nu i se întâmple şi lui acelaşi lucru, a inventat un dispozitiv special. Era un glob mare de cristal care se punea pe pieptul persoanei „decedate". Dacă globul se mişca din cauza respiraţiei „cadavrului", se declanşa un arc care deschidea capacul sicriului. În cazul în care sicriul era deja sub pământ, deasupra lui se ridica un steag, un clopot începea să bată, se aprindea o lampă şi în sicriu intra oxigen printr–un tub special. Aparatul a fost considerat o culme a tehnologiei.

Frica victoriană de înmormântări premature era intensă şi se datora nu numai dificultăţii de a diagnostica moartea, ci şi descoperirii că unele droguri sau tehnici puteau să inducă o stare de „animaţie suspendată" ce nu se putea deosebi de moarte.

Wade Davis a plecat în Haiti în căutarea unor astfel de droguri şi tehnici. Însă a găsit ceva mult mai ambiguu şi ciudat decât se aştepta.

În *Şarpele şi curcubeul* (1985), Davis ne spune cum a ajuns în 1972 la Harvard ca să studieze antropologia. În 1974, plictisit de studiile academice, s-a decis să caute plante pe Amazon şi a cerut ajutorul profesorului Richard Evans Schultes, un etnobotanist care-şi petrecuse 13 ani în Amazonia, studiind plantele medicinale folosite de indieni. Schultes l-a sfătuit să întreprindă o expediţie similară şi, înainte de plecarea lui, i-a sugerat să încerce un experiment cu *ayahuasca,* o plantă halucinogenă. Ajuns în Columbia, Davis s-a alăturat unei expediţii care traversa zona Darian - 500 de kilometri de pădure tropicală ce separă Columbia de Panama. Condusă de aristocratul britanic Sebastian Snow, această expediţie era să se termine tragic. Ghizii kuna s-au rătăcit, Snow şi-a răsucit o gleznă, au rămas fără mâncare şi erau epuizaţi. Într-o dimineaţă, Davis, care delira, a zărit un leopard ieşind din junglă. Urmând direcţia în care dispăruse leopardul, oamenii au găsit repede o potecă, ajungând la Pan-American Highway şi în siguranţă. Pentru Davis, această întâlnire cu leopardul părea să confirme bunăvoinţa naturii.

După alte călătorii în America de Sud şi în nordul Canadei, Davis a absolvit antropologia, iar în 1977 a revenit la Harvard ca să lucreze cu Schultes.

La începutul anului 1982, Schultes l-a întrebat pe Davis dacă putea să plece două săptămâni în Haiti şi l-a trimis să discute cu profesorul dr. Nathan S. Kline, un pionier al psihofarmacologiei, studiul efectelor drogurilor asupra minţii. Cercetările lui Kline au dus la descoperirea reserpinei, un tranchilizant derivat din rădăcina-şarpelui, o plantă folosită de mii de ani în medicina vedică.

În apartamentul lui din Manhattan, Kline i-a povestit lui Davis despre cazuri din Haiti ale unor oameni care, deşi

aveau certificate de deces, erau însă foarte în viaţă. Unul dintre ei se numea Clairvius Narcisse, care decedase oficial în 1962, dar care stătea acum împreună cu familia lui în Artibonite Valley, în centrul Haiti. Narcisse şi familia lui, a explicat Kline, pretindeau că el era victima unei vrăji voodoo şi că, imediat după ce fusese îngropat, fusese scos din mormânt în chip de zombi.

În primăvara anului 1962 fusese internat de urgenţă în spitalul Albert Schweitzer din Deschapelles, în Artibonite Valley. Avea febră mare şi scuipa sânge. Pe 2 mai a fost declarat decedat de doi doctori, dintre care unul american. Sora lui, Angelina, i-a anunţat familia; o altă soră, Marie Claire, a venit să asiste la înmormântare. Clairvius a fost înmormântat a doua zi într-un cimitir de lângă satul lui, L'Estère. După zece zile, familia a ridicat un monument din beton deasupra criptei.

După 18 ani, un bărbat a intrat în piaţa din L'Estère şi s-a apropiat de Angelina, prezentându-se cu o poreclă cunoscută doar de familia lui Narcisse. Pretinzând că este Clairvius, el a susţinut că fusese transformat în zombi de către fratele lui, din în cauza unei dispute legate de pământ. Înviat din mormânt, fusese bătut şi legat, apoi condus în nord de mai mulţi bărbaţi. Timp de doi ani a lucrat cu alţi zombi, până ce, stăpânul lor fiind omorât, sclavii s-au împrăştiat. Rătăcise de colo-colo 16 ani, până ce, aflând că fratele lui murise, se decisese să se întoarcă acasă.

Davis a aflat că acest caz devenise celebru prin intermediul unui documentar al BBC-ului, bazat pe povestea lui Clairvius. Davis era sceptic. Kline a sugerat că, probabil, un drog îi cauzase lui Narcisse o moarte aparentă şi îi redusese funcţiile metabolice, astfel încât, o dată îngropat, reuşise să supravieţuiască fără oxigen până ce fusese dezgro-

pat şi înrobit, deşi, evident, până atunci, funcţiile superioare ale creierului, care controlează caracterul şi voinţa, fuseseră în mare parte distruse. Kline a mai spus că el nu a reuşit să obţină un astfel de drog, dar un corespondent de la BBC îi dăduse o pudră maronie de compoziţie neidentificată care ducea la încetinirea metabolismului la maimuţele rhesus.

Davis şi-a dat seama, în cele din urmă, ce i se cerea: să descopere formula otrăvii care creează zombi. Dar ceea ce a găsit, de fapt, nu a fost nici aşa de simplu, nici prea ştiinţific...

Oare ce otravă era, s-a întrebat el, şi cum era aplicată? BBC-ul sugerase un praf împrăştiat pe pragul uşilor, absorbit prin picioare. Orice ar fi fost, trebuia să fie incredibil de puternic, prima doză fiind capabilă să producă starea de catalepsie. Sursa drogului trebuia să fie o plantă sau un animal din Haiti. Singura plantă la care s-ar fi putut gândi era una pe care nici el, nici doctorul Schultes nu avuseseră curajul s-o încerce - Datura, „sfânta floare a Stelei Nordului".

El ştia că vrăjitorii Yaqui din nord-vestul Mexicului, în deşertul Sonora (vezi capitolul următor), îşi ungeau uneori mâinile, picioarele şi organele genitale cu un amestec de frunze de datură strivite, obţinând astfel senzaţia de zbor.

Şi mai demult, în Peru, urmărise un *curandero*, un vindecător, bând un decoct de *cimora* („copacul vulturului rău", o plantă asemănătoare daturei). Văzuse cum omul începuse să facă spume la gură, intrase în convulsii şi ţipase de durere, după care se prăbuşise. Davis nu voia să încerce şi el aşa ceva.

Înainte de a pleca în Haiti, aflase de existenţa a trei feluri de datură care creşteau acolo. Una dintre ele, *Datura*

stramonium, este numită de haitieni „castravetele zombilor". Mai auzise şi că femeile din vestul Africii creşteau cărăbuşi pe care-i hrăneau cu *Datura stramonium*, apoi foloseau fecalele acestora pentru a ucide bărbaţii necredincioşi; de asemenea, aflase că antidotul daturei, physostigmina, se obţine din „fasolea de Calabar", o viţă de vie care creşte chiar în zonele mlăştinoase din care strămoşii haitienilor au fost vânduţi în secolul al XVIII-lea negustorilor europeni de sclavi de către brutalul trib Efik.

Tribul Efik fusese condus de Societatea leopardului, care judeca criminalii, obigându-i să bea o poţiune făcută din opt feluri de fasole Calabar, măcinate în apă. Acest decoct provoacă moartea prin paralizarea nervilor din coloana vertebrală, ducând la asfixiere. Când acuzaţii începeau să simtă efectele băuturii, li se cerea să meargă cam 20 de metri în linie dreaptă. Dacă vomitau înainte de a-i termina, erau inocenţi. Dacă parcurgeau toată distanţa, erau consideraţi, de asemenea, nevinovaţi şi li se dădea antidotul. Dar, de obicei, acuzaţii intrau în convulsii imediat şi mureau în chinuri. Mulţi sclavi care au ajuns ulterior în Haiti fuseseră luaţi prizonieri de tribul Efik şi cunoşteau tortura.

Toate păreau să se lege. În aprilie 1982, Davis a plecat în capitala statului Haiti, Port-au-Prince, înarmat cu o scrisoare de recomandare de la Kline pentru Lamarque Douyon, psihiatrul care se ocupase de fostul zombi Clairvius Narcisse, şi cu numele celor două contacte aflate de la BBC: Max Beauvoir, un intelectual haitian, autoritate în voodoo, şi Marcel Pierre, *hounganul* voodoo de la care BBC-ul obţinuse presupusa otravă zombi şi pe care unul dintre corespondenţii lor îl numise „încarnarea răului".

Înalt, vesel, poliglot, Max Beauvoir s-a întâlnit cu Davis pe aeroportul din Port-au-Prince, o lăbărțare sărăcăcioasă, semitropicală.

După ce l-a întrebat pe Davis despre lucrările lui anterioare, Beauvoir i-a explicat că puterea care-i face pe zombi nu se află în otravă, ci în *bokor*, adică în vrăjitor.

– Acesta este un tărâm în care lucrurile nu sunt ce par a fi, i-a spus el, misterios.

În prima lui noapte petrecută în Haiti, Davis a asistat la o ceremonie voodoo pentru turiști în *hounfourul* (templul) lui Beauvoir. Pentru o taxă de 10 dolari, oricine putea participa la ceremonie. Tobele au început să bată; *hounsisii* (inițiații) au răspuns, contorsionându-și trupurile și balansându-se. După un timp, toba cea mare, *mama*, a rupt ritmul, trecând la jazz. În mijlocul cacofoniei sonore, Davis a observat o femeie micuță, una dintre *hounsis*, luptându-se disperată să țină ritmul. A văzut-o privind cerul; cu ochii lui a văzut-o alergând prin templu și dărâmând bărbați solizi de parcă aceștia n-ar fi cântărit nimic. A văzut-o înghițind sticlă și rupând o porumbiță vie în bucăți cu dinții. A mai văzut și alți *hounsis* posedați în același fel.

Nu mai participase niciodată la o ceremonie așa de brutală și puternică. Timp de o jumătate de oră a fost un adevărat iad, până ce *loa* au plecat și *hounsisii* s-au prăbușit.

Acesta, i-a spus Beauvoir, a fost ritualul *Rada;* zeii prietenoși ai căminului, vechii zei ai Africii. Dar acum veneau *Petro,* un tip nou de zei, care reflectau toată furia și violența prin care haitienii se eliberaseră din sclavie și-și smulseseră independența de la europeni. În timpul dansului, una dintre *hounsis* a fugit, în flăcări, la baza *poteau-mitan*-ului, stâlpul central al templului. Pentru un timp ce a părut nesfârșit, fata

a rămas acolo, arzând, după care a fugit, țipând ca un corb. A început să lingă lasciv o surcea fumegândă, apoi a luat în dinți un cărbune înroșit în foc și s-a învârtit în jurul *poteau-mitan*-ului de trei ori înainte de a se prăbuși, având încă în gură cărbunele aprins.

După terminarea ceremoniei, Rachel, fiica în vârstă de 16 ani a lui Beauvoir, una dintre *hounsis*, cu rochia albă udă de transpirație, s-a apropiat de Davis. Într-o engleză perfectă i-a spus:

– *Loa* sunt puternici. Focul nu le poate face rău.

În ziua următoare l-a dus în nord, în orașul Saint Marc. Aici s-a întâlnit cu *hounganul* Marcel Pierre, un preot voodoo înalt și impunător, care-și construise *hounfourul* în spatele barului al cărui proprietar era. Davis a fost dus în *bagi* (sanctuarul interior), unde i s-a arătat o mostră din faimoasa otravă zombi, o pudră maro deschis, aspră. Davis s-a tocmit pentru a obține un eșantion din produs, cu condiția să asiste la prepararea lui și să poată lua mostre brute din fiecare ingredient. L-a urmărit pe Marcel amestecând ingredientele, printre care se afla și o țeastă de om. Davis a plătit suma cerută și a căpătat un praf despre care era sigur că este inutil. Dar era, totodată, convins că Marcel Pierre știa să facă și otrava adevărată.

Inutilitatea prafului a fost confirmată în acea noapte de Max Beauvoir și alți patru *houngani* în Port-au-Prince.

După ce a descoperit un soi de datură plantat în chip de arbust ornamental pe dealurile de lângă Port-au Prince, Davis l-a vizitat pe Lamarque Douyon, psihiatrul care publicase cazul lui Clairvius Narcisse. Douyon, care absolvise McGill University din Canada în 1950, credea că datura este baza otrăvii, aplicată în chip de praf pe pragul ușii, de unde era absorbită de picioarele victimei. Davis se întreba

cum se asigura *bokorul* că doar victima propusă va avea de suferit. De asemenea, deşi accepta definiţia lui Douyon pentru zombi, ca fiind persoane otrăvite, înmormântate de vii, resuscitate, incoerente şi cataleptice, se întreba, totuşi, de ce deveneau acestea în primul rând victime. Definiţia psihiatrică nu explica fundalul social care conducea la apariţia zombilor. Douyon dădea vina pe activitatea criminală întâmplătoare, dar Davis se îndoia de acest lucru, mai ales după ce a auzit de Francina Illeus, cu care s-a şi întâlnit, o femeie zombificată cunoscută drept „Ti Femme".

Déclarată moartă în 1976, după o boală scurtă, a fost descoperită în 1979 într-o piaţă din Ennery de către un misionar baptist, Jay Aushermann, care a trimis-o la Douyon. Deşi malnutrită şi mută, şi-a revenit parţial, dar familia ei nu a primit-o când Douyon a încercat s-o aducă în satul ei natal. Douyon a explicat că n-au primit-o pentru că nu-şi permiteau să hrănească o persoană inutilă, însă Davis ştia că haitienii îi îngrijeau bine pe bătrâni şi bolnavi. Francina însemna altceva pentru familia ei, nu doar o gură în plus.

De ce fuseseră ea şi Clairvius transformaţi în zombi? Davis se lămurise deja că în societatea voodoo nu există accidente. *Bokorii* şi *hounganii* îşi exercitau puterea, dar nu erau iresponsabili. Ca lideri morali şi religioşi care garantau şi reglau ordinea socială, aceştia nu-şi permiteau să fie capricioşi sau imorali. Nimeni n-ar fi acceptat aşa ceva.

Davis a discutat cu Clairvius Narcisse, care părea vioi şi în formă. Narcisse, acum în vârstă şi cu părul alb, i-a explicat cum s-a certat în 1962 cu unul dintre fraţii lui, un bokor care râvnea la pământul lui. A spus că fratele lui a aruncat magia asupra sa într-o duminică şi că până miercuri era pe moarte. Negând folosirea otrăvii, a insistat

asupra faptului că *bokorul* trimisese după sufletul lui. Conştient tot timpul, şi-a amintit-o şi pe sora lui plângând în timp ce doctorul îl declara mort. În timpul şi după înmormântare, i se părea că pluteşte deasupra mormântului. Deshumat, bătut, legat şi cu un căluş în gură, a fost trimis în nord, la o plantaţie de trestie de zahăr. Aici, împreună cu alţi zombi, lucrase în fiecare zi de la răsăritul până la apusul soarelui, făcând pauză o singură dată, pentru masă. Sarea era interzisă. Conştient de starea lui şi fiindu-i dor de familie, trăise ca în vis, lipsit de voinţă sau de un scop anume. Într-o zi însă, un alt zombi, mânios că fusese bătut, şi-a omorât stăpânul cu o lopată. Eliberat, Narcisse a rămas în nord. Scrisorile către familie nu primeau răspuns şi abia după ce a aflat de moartea fratelui lui s-a întors în satul natal, L'Estère. Acolo a fost ameninţat şi hărţuit. După ce a fost trimis la închisoare pentru a fi protejat, l-a văzut pe dr. Douyon, iar acum mergea acasă foarte rar. I-a arătat lui Davis mormântul lui în cimitirul din Benetier. Pe mormânt se afla epitaful: „Ici repose Clairvius Narcisse"*.

Davis s-a întrebat cum era posibil, când starea de zombi induce o totală lipsă de scopuri conştiente, ca un zombi să fie neascultător, ba chiar şi mai mult, să se mânie când este bătut. Oare Clairvius îi spusese *întregul* adevăr? Sora lui Narcisse, Angelina, i-a povestit lui Davis cum Clairvius, deşi era un om avut, a refuzat să-l împrumute pe fratele lui şi nu-şi asuma nici o responsabilitate pentru copiii pe care-i avea de la diferite femei. Sugerând că o amantă mânioasă îl vânduse unui *bokor* care trimisese un *coup l'aire* (blestem), şi ea a negat folosirea unei otrăvi. Din ce în ce mai nelămurit, Davis a aflat că, după „moartea" lui Narcisse, familia îi luase tot pământul.

---

* Aici odihneşte Clairvius Narcisse (n. tr.)

Angelina şi o altă soră încă îl mai lucrau. Considerându-l un om mort care ar trebui să rămână mort, refuzaseră să-i restituie pământul.

O altă rudă, un văr, a declarat că nu fusese folosit un *coup l'aire*, ci un *coup poudre* (pudră magică). Întrebat ce conţinea aceasta, bărbatul i-a spus că din câte ştia el, pudra era făcută dintr-o şopârlă, numită *agamont* (agamă) şi două broaşte râioase, *crapaud bouga* şi *crapaud de mer*. Davis l-a întrebat cum se aplică otrava, dar omul a ripostat că nu era vorba de nici o otravă - dacă s-ar fi folosit otravă, Clairvius n-ar fi putut fi resuscitat niciodată.

Încercând să înţeleagă ceva, Davis şi-a dat seama deodată că, pentru haitieni, un zombi nu era făcut cu un drog, ci printr-un *act magic*. Şi mai mult, nici Clairvius, nici Ti Femme nu fuseseră făcuţi zombi din întâmplare. Urâţi de cei din jurul lor, amândoi fuseseră judecaţi şi condamnaţi de sfaturile organizaţiei secrete voodoo, adevăraţii stăpânitori în Haiti.

Când o otravă nu este otravă? - s-a întrebat Davis. Deja era complet năucit. Oare viziunea lui occidentală era greşită? Era sigur că exista o otravă zombi şi că Marcel Pierre ştia s-o facă. Dar era ceva mai mult decât o otravă. Mai erau implicaţi şi alţi factori, factorii „magici".

Davis a trebuit să se întoarcă la Marcel Pierre, deşi, între timp aflase cum în anii '60 acest *bokor*, simpatizant al lui François Duvalier, fusese membru al Ton Ton Macoute, o miliţie rurală cu ajutorul căreia Duvalier instaurase un regim de teroare. După ce aflase multe secrete de la *hounganii* tradiţionalişti, Marcel fusese şi el otrăvit, dar reuşise să scape cu viaţă. Acum, deşi unii susţineau că este un *houngan* adevărat, alţii susţineau că este un şarlatan,

un *malfacteur*, un răufăcător. Însă Davis știa că trebuie să-i câștige încrederea.

Întorcându-se la el împreună cu Max Beauvoir, Davis i-a spus direct că otrava pe care i-o dăduse era inutilă. Supărat, Marcel i-a arătat o sticlă albă. Davis a înhățat-o. Prefăcându-se că toarnă praful maroniu din aceasta pe mână, Davis și-a șters mâna pe pantalon.

– Rumeguș, a spus el, disprețuitor.

Amuțit pe moment, Marcel s-a dat înapoi, apoi i-a spus calm lui Max Beauvoir:

– E un om mort.

– Spune-mi atunci – a zis Davis – când voi muri?

– O zi, o săptămână, o lună, un an – a adăugat Marcel. – Vei muri pentru că ai umblat cu praful acela.

Aceasta era, după cum a aflat Davis mai târziu, otrava adevărată. Pentru a-l împăca și a-l atrage pe *houngan*, a spus că știe că Marcel poate să facă otrava adevărată, dar, dacă se va întoarce la New York cu un fals, Marcel va pierde ocazia de a se îmbogăți. Dovedindu-și curajul, Davis a reușit să câștige respectul lui Marcel.

Într-o noapte, Marcel și asistenții lui l-au dus pe Davis la un mormânt pe un deal mic. Din mormânt au scos trupul unei fetițe. Acesta, a spus Marcel, este ingredientul vital al otrăvii. După trei nopți, după ce unsese pielea celor de față cu o emulsie uleioasă, a pus rămășițele zdrobite ale craniului într-un borcan. Apoi a scos din sacul său două șopârle proaspăt ucise și o broască, de asemenea proaspăt ucisă. Davis și-a dat seama că aceasta era *bufo marinus*, ale cărei glande secretă o otravă halucinogenă puternică.

Marcel a pus apoi într-un mojar diverse fructe toxice, în cele din urmă a scos din sac doi pești – unul dintre ei

fiind foarte otrăvitorul pește–balon, din care se obține tetradotoxina, deși abia mai târziu a aflat Davis despre tetradotoxină și istoria acesteia.

Marcel a mai pus apoi în mojar și oasele copilului, arse aproape complet.

Davis a bănuit că prezența lui Marcel era o asigurare pentru cei de față. El nu–i proteja atât de pericolul *fizic* al toxinelor, cât de riscul *spiritual* creat de participarea la o acțiune de magie neagră. El era atât vrăjitorul malefic, cât și vindecătorul benefic; el slujea și întunericul, și lumina – și nu exista de fapt nici o deosebire între cele două.

Întrebat de antidotul pentru otravă, Marcel a spus că doar *bokorul* putea să învie zombii, strigând numele victimei deasupra mormântului. Da, a acceptat el, există un antidot care, preparat și utilizat corespunzător, putea contracara otrava, dar chimicalele erau doar o parte a procesului magic. Ele nu puteau acționa în afara contextului lor social.

Davis a obținut și antidotul. Analizele chimice ulterioare însă nu au făcut decât să adâncească misterul. Antidotul era format în cea mai mare parte din ingrediente inerte chimic. De asemenea, trebuia administrat după un orar foarte precis. Dacă victima era conștientă după numai câteva zile că fusese otrăvită, antidotul trebuia doar uns pe piele. Dacă atacul survenise însă cu mai mult de două săptămâni înainte, antidotul trebuia completat cu un ceremonial complicat, în care victima era în mod simbolic îngropată de vie.

Davis, etnobotanistul, avea multă treabă. Întors la Harvard cu specimenele și ingredientele, trebuia acum să–și dea seama în ce fel se combinau, care erau cele mai active, și dacă trebuiau ingerate sau aplicate extern. Destul

de repede a renunţat atât la datură, cât şi la fasolea de Calabar, însă toxinele din *bufo marinus* şi din peştele-balon erau esenţiale.

Glandele de pe spatele broaştelor râioase erau de mult folosite ca rezervoare de compuşi toxici care puteau să vindece sau să omoare. Matroanele romane foloseau veninul broaştelor ca să-şi otrăvească soţii. Indienii Choco din Columbia extrăgeau veninul broaştelor şi înmuiau în el vârful săgeţilor, iar otrava era atât de puternică, încât jaguarii rezistau doar zece minute după ce erau loviţi. De secole, doctorii chinezi făceau din acest venin discuri închise la culoare numite *ch'an su*, „venin de broască". Folosit la vindecarea mai multor boli, *ch'an su* a fost analizat la începutul secolului al XX-lea şi s-a descoperit că în el se află două stimulente cardiace, bufogeninul şi bufotoxina, ambele de 50 de ori mai puternice decât digitalina, care este extrasă din *Digitalis purpurea,* folosită drept cardiotonic în Europa încă din secolul al X-lea. Chiar jumătate de gram de bufotoxină aplicată intravenos produce rapid, chiar şi unui adult, un masiv şi fatal infarct miocardic.

Altă toxină obţinută din *bufo marinus*, bufoteninul, a fost mult folosită ca halucinogen în America. Aceasta produce spasme musculare convulsive şi delir, împiedicând circulaţia oxigenului în sânge. Sălbaticii războinici din vechile legende ale vikingilor ajungeau la starea de nebunie furioasă - amoc - probabil prin ingerarea de bufotenin.

Simptomele lui Clairvius Narcisse în momentul aşa-zisei sale morţi, a observat Davis, includeau atât cianozarea (albăstrirea feţei din cauza lipsei oxigenului), cât şi parestezia (furnicături). Toxina obţinută din *bufo marinus* era, desigur, o parte a otrăvii zombi. Dar mai era necesar un compus care să scadă metabolismul, astfel încât victima să

pară moartă – şi să rămână ca atare – până ce era exhumată şi resuscitată.

Aceasta s–a dovedit a fi o neurotoxină, tetrodotoxina, extrasă din ficatul lui *crapaud de mer*, sau broasca de mare, adică peştele-balon. De cinci sute de ori mai puternică decât cianura, această otravă era cunoscută de egipteni şi de chinezi de aproape 5 000 de ani. Otrava e concentrată în ficatul peştelui, potenţa ei variază sezonier şi nimic nu–i poate salva pe cei care consumă ficatul sau icrele, dar, din 1596, sofisticaţii chinezi mâncau acest peşte ca o delicatesă, în ciuda riscului de paralizie şi moarte rapidă.

Chiar şi astăzi, japonezii consideră consumul a ceea ce ei numesc *fugu* o ultimă experienţă estetică. Sarcina unui bucătar de *fugu* este să reducă la maximum concentraţia de otravă *fugu*, păstrând însă efectul euforic, ilariant. Dar câteodată, ca la orice alt drog periculos, lucrurile merg prost. Riscul este o parte a atracţiei.

Tetrodotoxina – cu care este otrăvit şi James Bond, agentul secret 007, la sfârşitul filmului *Din Rusia, cu dragoste* – este baza otrăvii zombi. De obicei, victimele rămân complet conştiente până aproape de moartea lor aparentă. Părând moarte, pot să stea îngropate până la 72 de ore şi îşi revin foarte bine dacă sunt resuscitate.

Cele care îşi revin, cum a fost Clairvius, sau unii consumatori de *fugu* din Japonia, îşi amintesc tot ce s–a întâmplat după instalarea paraliziei. Simţurile nu sunt afectate, deşi viaţa pare să fi părăsit trupul. Într–o astfel de stare, poţi să fii îngropat de viu şi să supravieţuieşti un timp. Într–o astfel de stare poţi să fii chiar resuscitat ca zombi.

Marcel i–a spus lui Davis că otrava nu se punea niciodată în mâncarea victimei. În acest fel ucidea rapid. Dar,

dacă era aplicată pe piele sau pe o rană deschisă sau dacă era inhalată, producea o catalepsie ce nu putea fi deosebită de moarte. Cei blestemați și alungați din societatea haitiană pentru crimele lor rămâneau funcționali după resuscitare, dar ca sclavi zombi.

Este oare ciudat să spui că soluția voodoo pentru crime se potrivește societății în care există zombi? Dacă Davis are dreptate, zombi sunt cei care au ofensat societatea și au fost alungați în închisoarea supremă, moartea în viață. Apoi sunt „înviați" ca să muncească pentru alți oameni.

Este oare justă indignarea noastră „civilizată"? Multe regimuri de închisoare din Occident (și din alte părți) sunt la fel de aspre. De multe ori, pușcăriașii, atât în SUA, cât și în alte țări, sunt folosiți în chip de cobai pentru testarea medicamentelor noi. LSD–25 era necunoscut în SUA înainte de a fi testat de medicii din închisori în anii '60. Este o ironie faptul că aceste experiențe au avut un efect neplăcut. LSD–ul a devenit un drog „de mare risc", care acum se poate procura de oriunde, deși este ilegal.

Bokorii voodoo, ca Marcel Pierre, cel puțin cunosc puterea forțelor cu care lucrează și activează într–o societate care recunoaște aceste puteri.

Dacă există un mister legat de voodoo, acesta nu se află în practicile voodoo, ci în refuzul occidentalilor de a recunoaște că tradiții vechi de mii de ani pot și susțin o înțelepciune practică, ce se referă nu doar la viață și moarte, ci și la natura voinței umane și a imaginației.

16
Rosalio Moisés: o viaţă de Yaqui

Timp de secole, populaţia Yaqui din nord-vestul Mexicului s-a limitat la o fâşie aridă de pământ aflată între Golful Californiei şi Munţii Sierra Madre. Până de curând, puţină lume din afara Mexicului, cu excepţia câtorva antropologi şi istorici, a auzit de ei sau de masacrarea lor de către armata mexicană între anii 1887 şi 1926, sau cum cei care au reuşit să supravieţuiască au trecut graniţa americană, ajungând în Tucson, El Paso şi alte oraşele. Erau doar un alt trib de indieni, întotdeauna săraci, persecutaţi mai întâi de spanioli, apoi de mexicani.

Totuşi, deşi au acceptat sistemul misionar iezuit din secolul al XVII-lea, populaţia Yaqui a rezistat culturii mexicane, păstrându-şi limba... şi o vedere magică asupra lumii în care magia este tratată la fel de pragmatic precum tratăm noi un drum la supermarket. Ei au adaptat creştinismul la nevoile lor.

Deci, după cum afirma tribul Yaqui, Isus s-a născut în Belem (Bethleem), una dintre cele opt *pueblos* (aşezări) Yaqui înfiinţate de iezuiţi. Şi credinţa în Christos nu tulbura credinţa tradiţională în vrăjitoare şi înţelepţi *(sabios)*, în vin-

decători *(curanderos)*, în răii *sierpas* (creaturi gigantice care bântuie sub pământ, pe vremuri oameni care comiseseră incest sau alte păcate), sau în *coludas* (coioți cu șapte degete care conduc oamenii la comorile îngropate), sau în puterea premonitorie a viziunilor, arătărilor și a viselor, sau în puterea blestemelor de a cauza moartea. Dacă-ți vezi umbra decapitată înseamnă că moartea îți e aproape; la fel dacă te împiedici și cazi în timpul unui dans sacru condus de una dintre societățile religioase.

Tribul Yaqui afirmă că orice eveniment e semnificativ, nimic nu este întâmplător. Fiecare persoană are o lumânare în cer și va trăi până ce aceasta se termină.

Viețile lor sunt grele, lipsite de dragoste și urmărite de nenoroc.

În anii '60, un student în antropologie, Carlos Arana Castaneda, din Peru, și-a prezentat teza de doctorat la University of California din Los Angeles. În aceasta era prezentată o abordare revoluționară a antropologiei experimentale. Castaneda nu studiase magia Yaqui ca un observator științific, ci și lucrase – afirma el – cu un bătrân și irascibil *brujo* (șaman), don Juan, sub a cărui supraveghere ingerase substanțe halucinogene, intrând în lumea spirituală Yaqui a magiei transfigurărilor*. Nu numai că povestirea lui incredibilă a fost acceptată ca un fapt de către examinatori, aducându-i titlul de doctor, ci a devenit și un best-seller mondial – *Învățăturile lui don Juan: O cale de cunoaștere Yaqui* –, prima dintre fantasticele povestiri despre vrăjitoria Yaqui[1].

La acea vreme, asaltul magic al lui don Juan asupra prejudecăților occidentale ale autorului a părut la fel de

---

* transfigurări – treceri dintr-o formă în alta (de ex. din om într-un animal) (n. tr.)

autentic milioanelor de fani ca şi descrierile ritualurilor, farmacopeei şi cunoştinţelor din tărâmul spiritelor ale acelui *brujo*. Nu conta că (aşa cum a dovedit Richard De Mille[2]) întregul opis al lui don Juan era, de fapt, una dintre cele mai elaborate şi devastatoare farse literare ale secolului.

Acum pare sigur că autorul nu s-a îndepărtat prea mult de biblioteca de la UCLA pe când îşi pregătea „observaţiile de pe teren" şi că „don Juan" exista doar în imaginaţia lui Castaneda. Pentru fanii lui Castaneda, miturile lui contează mai mult decât autenticitatea istorică a povestirii lui. Farsor de geniu, sinteza făcută de el tradiţiilor şamanice şi-a îndeplinit rolul său magic.

Acordată pe nostalgiile „New Age", oferind fantezia în chip de fapte, Castaneda s-a prezentat de la început ca ucenicul prozaic, neîncrezător, al unui şaman Yaqui ale cărui cunoştinţe depăşesc ştiinţa modernă. Şi aşa, pe când drogurile halucinogene erau la modă, „don Juan" folosea peyote şi psylocibin pentru a-şi proiecta elevul în lumea spiritelor. În cărţile următoare, întâlnirile lui Castaneda cu entităţile supranaturale au devenit şi mai fantastice, halucinogenele au fost abandonate, poate pentru că, spune don Juan, eternul ucenic a depăşit nevoia de ajutor farmaceutic: magia singură este suficientă pentru a alimenta mai multe volume cu întâlniri mistice.

Şi astfel, Castaneda ţopăie vesel pe drumul lui, adaptându-şi saga imaginară la toate suişurile şi coborâşurile modei mistice „New Age". Problema principală cauzată de admirarea lucrărilor lui este că acestea prezintă o imagine greşită a adevăratei vrăjitorii Yaqui. Acest lucru este dovedit nu doar de lucrările lui Richard De Mille, ci şi de altă

povestire despre viața și credințele Yaqui, publicată în 1971, la un an după ce Castaneda devenise celebru. *Viața unui Yaqui* de Rosalio Moisés arată că vrăjitoria și credința Yaqui sunt tot așa de ciudate pe cât le-a prezentat și Castaneda, dar dezvăluie o societate complet diferită de versiunea lui Castaneda.

Ghinionul, cel puțin pentru Castaneda și fanii lui, este că această povestire, complet neromanțată și sinistră, este scrisă chiar de un Yaqui.

Născut în 1896, în timpul războiului dintre tribul Yaqui și mexicani, Rosalio a fost trecut de familia sa peste granița cu SUA, pentru a scăpa de masacru. Tatăl lui, Miguel, a rămas să lupte, dar Rosalio a crescut în Tucson, Arizona.

A lucrat ca muncitor sezonier în California și apoi în alte locuri din SUA înainte de a se întoarce în Mexic. Mulți afirmau că e vrăjitor din cauza felului în care blestema în public (el afirma că se roagă) împotriva celor care-l ofensau, inclusiv a soacrei lui, care s-a îmbolnăvit și a murit la scurt timp după ce el se „rugase".

Sărac ca întotdeauna, obosit de muncă și la fel de nenorocos în dragoste ca de obicei, Rosalio stătea în Sonora, tăind lemne și plantând pepeni, când s-a întâlnit cu antropologul american William Curry Holden.

Deși majoritatea celor din tribul Yaqui nu aveau încredere în Holden, Rosalio, care vorbea Yaqui, spaniola și engleza, a devenit interpretul lui și mai târziu s-a mutat la ranch-ul texan al lui Holden. Holden l-a convins să-și scrie memoriile înainte de a muri. Rosalio l-a ascultat și le-a scris în engleză, cu ajutorul fiicei lui Holden, Jane Holden Kelley.

După moartea lui, în 1969, Jane a avut grijă să publice

cartea, inițial sub titlul *Lumânarea înaltă* (University of Nebraska)[3].

★ ★ ★

În autobiografia sa, Rosalio nu face nici o diferență între „natural" și „supranatural". Călătorind cu trenurile de marfă, într-un loc culegând struguri și în altul lucrând ca miner, de multe ori departe de nevastă, câștigându-și cu greu traiul, relatările sale despre goana după un loc de muncă sunt la fel de sincere ca descrierea vieții și a morții printre cei din neamul său, exilați în Arizona sau acasă, pe malurile lui Rio Yaqui. Magia face parte din viața lui, la fel ca nevoia de a-și câștiga traiul, și cea mai mai mare parte a magiei este legată de puterea blestemelor.

Rosalio ne povestește cum, pe când avea 20 de ani, familia lui din Tucson a aranjat să-l însoare cu Loreta Sánchez, care avea 15 ani. Ceremonia a fost organizată de bunica lui, Maria, care a plătit dansatorii, mâncarea și artificiile. Rosalio n-a avut de ales: totul fusese aranjat împotriva voinței lui. Dar acest eveniment nu l-a împiedicat să meargă în aceeași noapte, ca de obicei, la un local din Sasca, unde „cele cinci prietene mexicane ale lui" erau furioase. L-au numit *loco*, nebun, pentru că se însura cu „pisica sălbatică" și una dintre ele i-a zis:

– N-o să-ți placă ce o să pățești. O să mă rog lui Dumnezeu în fiecare noapte să ai ghinion.

În următoarea zi s-a dus la muncă și a căzut zece metri în timp ce descărca ceva. Deși sângera pe gură și avea mai multe coaste rupte, a refuzat îngrijirile doctorului și a plecat pe jos acasă.

– Ne-au spus că ai să mori, i-a zis Loreta. El n-a răspuns. S-a întins, agonizând, în pat. Mai multe zile n-a mâncat şi n-a dormit. Şi, cu sângele curgându-i încă din nas şi gură, a reuşit, până la urmă să adoarmă şi a visat o femeie frumoasă, îmbrăcată în alb, aflată la capul patului, care-i spunea că va trăi.

În ziua următoare, tatăl lui l-a trimis la un *curandero,* care a pus o cataplasmă de porumb măcinat cu ierburi pe pieptul lui zdrobit, apoi l-a pus să sufle într-un borcan gol.

Rosalio şi-a revenit, dar nu s-a mai întors la localul acela. După ce a început să lucreze la căile ferate, situaţia lui s-a ameliorat. Dar, în 1918, ghinionul i-a lovit iar familia. Bunica lui a murit pe 23 decembrie şi tatăl lui, Miguel, în după-amiaza următoare. Problemele începuseră pe 21 decembrie, când tatăl lui s-a dus la o fiesta şi şi-a pierdut toţi banii la cărţi. Stând lângă foc, afară, a fost lovit în ceafă de o ţigară aprinsă. Era o ţigară magică, care putea fi folosită doar de un vrăjitor. Însemna că Miguel era blestemat să moară. A venit acasă bolnav şi s-a culcat. Bunica Maria a făcut nişte leacuri, dar a vărsat recipientul în care se aflau, întristându-se atât de mult, încât s-a îmbolnăvit şi ea. S-a dus la culcare, strigând: „Ni se va întâmpla ceva rău". În dimineaţa următoare, amuţise: deschidea gura, dar nu ieşea nici un sunet. Împreună cu prietenul lui, Juan Sasueta, Rosalio s-a dus să caute un *curandero,* dar nici unul nu lucra: era într-o luni. În aceeaşi seară, bunica Maria a murit. Marţi seara a murit şi tatăl lui. Din fericire, cei doi n-au murit în chinuri.

Miercuri a apărut un *sabio,* dar era prea târziu. Înţeleptul, care era din tribul Papago, a spus:

– Am avut un vis în noaptea trecută în care am văzut totul. Au fost omorâți de un vraci Papago.

– De ce i-a omorât? – a întrebat Rosalio.

– Pentru că tatăl tău avea dușmani printre Yaqui.

Rosalio știa că așa era. Miguel luptase în rezistența împotriva mexicanilor și mulți *torocoyoris* (colaboraționiști) îl urau.

Mai târziu, vraciul, prieten al lui Rosalio, i-a arătat cum să facă și să utilizeze țigareta magică. Țigareta era făcută dintr-un tutun local tare, numit *macucho*, învelit în porumb. Pedro se ruga lui Dumnezeu și unui sfânt și îi spunea țigaretei unde să meargă, o aprindea și sufla asupra ei de trei ori. Rosalio a văzut când aceasta „parcă exploda", plecând în călătoria sa. Pedro a trimis-o la câțiva kilometri depărtare. După cam jumătate de oră au zărit un licăr de lumină în depărtare, apoi o altă lumină mai aproape și, în cele din urmă, țigara s-a înapoiat.

Bâzâind ca un țânțar în urechea lui Pedro, i-a povestit că locul în care o trimisese era întunecat și nu era nimic de văzut acolo.

Pedro l-a avertizat că oricine folosește o țigară magică trebuie să rămână treaz pentru că aceasta, dacă se întoarce și nu-și găsește „șoferul" treaz, îl lovește și-l omoară. Ca și în cazul vrăjilor *kahuna*, ce se întorc împotriva celor care le-au rostit (vezi capitolul 13), cel care blestemă trebuie să se asigure că blestemul nu ricoșează. Energia, odată eliberată, trebuie să găsească o victimă – *orice* victimă.

Rosalio s-a decis să se ferească de acest fel de magie, dar l-a urmărit adesea pe Pedro lansând ţigările magice.

Pedro ştia tot felul de magii. Avea o *chone*, o păpuşă cu scalpul ataşat, capabilă să zboare prin aer oriunde ar fi trimis-o, pe care o folosea drept ghid în munţi, sau ca să-l avertizeze de un pericol ce se apropia. *Chones* puteau fi folosite în scopuri bune sau rele. Toţi se temeau de *chones* trimise de vrăjitori, în special ca să sugrume un inamic, înfăşurându-şi părul scalpului în jurul gâtului inamicului. Dacă oamenii auzeau un foşnet în casă, începeau să caute o *chone*. Dacă o găseau, o înşfăcau şi presărau cenuşă şi chili peste ea, după care o aruncau afară. Speriată, *chone* fugea înapoi la vrăjitorul care o trimisese şi nu mai revenea.

Rosalio s-a îmbolnăvit iar într-o zi în care plecase să-şi viziteze nişte prieteni. La început a simţit doar o durere în ceafă, dar, când a ajuns la casa prietenului său, Claudio, a trebuit să se întindă. Se simţea din ce în ce mai rău. Diavolii îl trăgeau de păr, îl ciupeau, scuipau pe el. În acea seară n-a putut să mănânce. Adus acasă cu o maşină, s-a culcat, dar nu a putut să adoarmă. Soţia lui credea că era beat, dar şoferul i-a spus că e bolnav. În ziua următoare, Rosalio i-a spus nevestei că trebuie să meargă în oraş, dar ea i-a răspuns:

– Cum să mergi în oraş, arătând aşa? Ochii tăi sunt roşii şi dinţii îţi sunt murdari.

El s-a uitat în oglindă şi a văzut că ea spunea adevărul. Deşi obosit de moarte, el nu putea să stea în picioare, să se aşeze sau să se culce, pentru că, de fiecare dată,

diavolii veneau şi aprindea focul sub el. A început să aibă halucinaţii. Când au venit femeile şi i-au prins panglici divers colorate în piept, le-a dat afară. Aceste femei, ştia el din delir, erau Fecioara Maria şi celelalte Marii, dar el le respinse, aşa că ele au plecat. Apoi, în a cincea noapte de când dormise ultima oară, lumânarea ce fusese lăsată aprinsă lângă el a început să picure ceară pe figura lui. A văzut trei diavoli bătrâni intrând. Unul i-a spus că era ultima lui noapte pe pământ. Apoi a venit un bărbat să-l ajute. Acesta purta o robă roşie, lungă până la genunchi, şi avea o sabie lungă. Speriaţi, diavolii au fugit, dar, când bărbatul a plecat, diavolii s-au întors să-l sâcâie.

După aceea, spiritul lui Rosalio i-a părăsit trupul şi a plecat sub pământ. Bătrânii urâţi aflaţi acolo i-au spus că nu are nici o şansă să revină la viaţă. I-au arătat trupul propriu: era roşu aprins, ca o sobă. El a încercat să revină la trupul lui, dar nu a reuşit. Apoi şi-a văzut corpul într-un linţoliu lung, alb. Oamenii cei urâţi i-au spus că trebuie să meargă peste tot unde fusese pe când trăise şi să-şi culeagă toată saliva şi transpiraţia. Şi aşa, în linţoliu, a început să colinde prin toate locurile. A fost în Arizona, California, Sonora, delirând, în acelaşi timp, în faţa nevestei sale, a vraciului şi a femeii aduse în ajutor.

Ajunsese deja în a şasea zi a bolii. Rosalio încă simţea cum ceara îi picura pe faţă, dar nici nevasta sa, nici altcineva n-o vedea, nici nu înţelegeau aiurările lui despre diavolii care veniseră să-l arunce într-o prăpastie. A azvârlit pantofii înspre ei, iar aceştia au fugit.

– Ce-i cu tine? – a întrebat Loreta. De ce-ţi arunci pantofii?

– Au venit doi diavoli să mă arunce de pe stâncă – i-a spus el. Vezi stânca de acolo?

– Nu e nimic acolo – a replicat ea. Nu sunt diavoli şi nici o stâncă.

Apoi, în chinul său, el a început să se gândească la bunica lui, Maria, şi la *fariseos* (de la „farisei": o societate de bărbaţi Yaqui care dansează în timpul Paştelui) şi la ce au spus despre Christos, şi anume că îi va vindeca pe toţi cei bolnavi şi răniţi. Acum, Rosalio şi-a văzut lumânarea vieţii arzând prea repede. În delir, l-a implorat pe Isus să-i dea odihnă, pace şi o viaţă lungă. În schimb, el va deveni un *fariseo,* un dansator mascat la paradele de Paşte. După ce a sfârşit rugăciunea, a zărit un gărduleţ alb lângă el şi doi copii de o parte şi alta a acestuia, fiecare cu câte o baghetă de un metru jumătate în mâna dreaptă. Cu mâinile încrucişate pe piept, de parcă ar fi fost mort, a privit într-o parte şi în cealaltă, dar n-a mai văzut diavoli. Fugiseră, şi ceara de pe lumânare nu mai picura pe faţa lui. În schimb, doi bătrâni cu bărbi albe, îmbrăcaţi în alb, stăteau lângă el. Unul a spus:

– Acesta e bărbatul care va purta masca pentru Isus Christos?

Celălalt a răspuns:

– Da, el este acela.

Femeile au adus mâncare, pe care el a respins-o, înfuriindu-le. Acum se mişca, şi-şi părăsise patul, iar oamenii îl priveau peste gărduleţul alb. Viteza lui a crescut, speriindu-l, şi, alături de copii, a ieşit dintr-o pădure pe lângă şiruri de lumânări aprinse. Lângă porţile Raiului a auzit oameni cântând şi mari clopote bătând, aşa că a

intrat în mirificul tărâm al luminii, la fel ca cei care fuseseră în moarte aparentă, dar reveniseră la viață. L-a întâlnit pe Isus Christos, care i-a spus: „Vino, urmează-Mă". Și el l-a urmat pe Christos, dar, din calea sa începută în glorie, s-a găsit aruncat într-o furtună violentă. Tunete și fulgerele cădeau în apropierea lui; pietre și stânci zburau pe lângă el, dar nimic nu l-a lovit.

– Și acum vom vedea războiul, a spus Christos.

Bătălia era înspăimântătoare, dar, deși aerul era plin de gloanțe și explozii, nimic nu l-a atins pe Rosalio. El a rămas calm, cu brațele încrucișate, urmându-l pe Christos printre minele care explodau și ploaia de sânge.

– Și acum vom merge pe aici, a spus Christos și războiul s-a stins în depărtare.

Au ajuns în fața a mii de lumânări și Christos s-a oprit în fața uneia dintre ele.

– Aceasta este a ta – i-a spus Christos. Lângă el erau multe care arseseră aproape complet. Este foarte înaltă și arde liniștit.

Apoi, Christos i-a mai arătat și alte imagini ale cerului și iadului și i-a arătat un semn, astfel încât în viitor să poată controla tunetul și fulgerul. Semnul era făcut cu degetul mare și cel arătător încrucișate, la fiecare mână. Mai târziu, Rosalio a folosit adesea acest semn pentru a izgoni furtunile.

Aflat încă lângă Christos, a intrat într-o biserică. Acolo l-a zărit pe tatăl lui, care i-a spus lui Christos:

– Mai bine mi-ai boteza iar fiul. Tatăl lui a dispărut și un om l-a făcut să se așeze la o masă și i-a luat toate oasele și toți dinții, așezându-le pe masă. Apoi, bărbatul

i-a scos inima şi i-a cerut unei păsări să zboare cu ea de trei ori în jurul unui lac, apoi, în timp ce Rosalio zăcea în trupul lui încins de febră, chirurgul-fantomă i-a pus la loc oasele, dinţii şi inima.

Christos a chemat apoi doi îngeri şi le-a spus:

- Acum ar fi bine să-l duceţi înapoi pe pământ.

Întoarcerea a fost lentă. Gărduleţul alb a atins pământul, apoi a dispărut. Rosalio, intrând cu dificultate în trupul lui încins de febră, a deschis ochii. Parcă ar fi privit printr-o perdea de fum. Christos a venit şi i-a spus să se ridice şi să umbe. El s-a conformat, dar, după un pas, a căzut în genunchi. Christos i-a spus:

- În acest fel vei veni la mine.

Şi aşa, Rosalio s-a trezit în lumea adevărată. A văzut mulţi oameni în cameră, lângă el, unii treji, alţii dormind. Şi-a dat seama că zăcea în pat lângă nevasta lui, care dormea. Se părea că trecuseră mai multe luni. El şi-a trezit soţia şi a întrebat:

- De câtă vreme stau în pat?

- Cam de două ore, a spus ea.

Era aproape trei dimineaţa.

După aceea a adormit liniştit şi, când în preajma prânzului s-a trezit flămând, a mâncat şi a băut tot ce i s-a oferit, apoi a explicat familiei ce se întâmplase pe când ei îl crezuseră trecut de porţile morţii. După ce şi-a isprăvit povestirea, le-a spus:

- Acum trebuie să devin un *fariseo* şi să port masca lui Christos în fiecare an de sărbători.

Nimeni nu a negat viziunea pe care o avusese. Toţi au acceptat că se aflase într-o stare de graţie şi că-l văzuse pe Christos. El a adormit iar şi a visat îngeri.

El spune că după aceea nu a mai visat şi nu s-a mai ţinut de rele; a renunţat la jocurile de noroc şi la băutură; în februarie 1924 şi-a făcut prima mască de *fariseo,* ca semn că nu mai era blestemat, ci primise binecuvântarea lui Isus Christos.

Chiar şi aşa, viaţa lui nu a fost mai uşoară...

După primul lui dans ca *fariseo,* în 1924, de Paşte, Rosalio lucra pentru Water Users Company, apoi la culesul bumbacului şi în depozitul de cherestea din Tucson. În anul următor, în Lent, şi-a părăsit munca şi a plecat să-şi facă o altă mască de *fariseo.*

În acel an, pe când se afla în interiorul bisericii în timpul sărbătorii Fiesta de Gloria din săptămâna sfântă, naşa lui de *fariseo,* Chepa Armenta, s-a împiedicat şi a căzut. Acest lucru însemna că va muri înainte de următorul Paşte. A mai trăit doar câteva luni. Rosalio spune că acelaşi lucru s-a întâmplat cu cinci dintre naşii lui de *fariseo* şi ştia că mulţi alţii muriseră într-un an de la o astfel de căzătură. Spune că albii nu ar crede aşa ceva, dar era un semn de la Dumnezeu.

Toată vara aceea a muncit în California, trimiţându-i bani Loretei pentru copiii lor, Marcelina şi Salvador. Când a revenit în Tucson, toţi vorbeau despre Micaela Naponohi, văduva unuia dintre bărbaţii care plătiseră pe cei din Tapago să-l omoare pe tatăl lui Rosalio. Aceasta îl alungase pe un bărbat Mayo care o curtase, aşa că acesta plătise un vrăjitor să-i dea stomacul unui cal, iar ea se îmbuibase până ce murise.

Mai rău era faptul că toată lumea știa că Loreta îl înșală pe Rosalio. După ce se întorsese, Rosalio începuse să muncească pentru compania de gaz, dar în fiecare seară când venea acasă, ea era plecată și nu se întorcea decât târziu. Când a obligat-o, ea i-a spus că fusese la mama ei, Charla, dar aceasta a negat. Într-o noapte, pe când trecea pe lângă casa vecinului, a auzit oamenii dinăuntru pomenindu-i numele.

– Rosalio ăsta are o nevastă tare iute, a auzit el.

În cele din urmă s-a lămurit. A vrut s-o omoare, dar s-a gândit la copii. Când ea s-a întors acasă, el n-a mai vrut să vorbească cu ea. După câteva zile, vrăjitorul Alvarez, care-l învățase cum să facă și să folosească țigara magică, a venit la el și i-a spus:

– Ți s-a întâmplat ceva.

– Nù, nu mi s-a întâmplat nimic. De ce mă-ntrebi?

– Pentru că te-am văzut în vis – a spus Pedro. Pentru 60 de dolari te pot scăpa de nevastă.

Rosalio a refuzat. Au trecut mai multe luni. După Paște, în 1926, după ce el dansase iar ca *fariseo,* s-a întors în California. În acel an, mulți Yaqui din Sonora au fost omorâți de armata mexicană. Întorcându-se în Tucson în acea toamnă, bolnav de inimă și tuberculoză, n-a găsit-o pe Loreta acasă, ci doar pe fiica sa mai mică, Marcelina, singură. Loreta s-a întors noaptea. Deși se îmbrăca în negru, spunea că nu e în doliu. În ziua următoare a plecat iar. Verișoara lui Rosalio, Viviana a venit și i-a povestit ce se întâmpla.

– Nu e bună pentru tine. Îți ia banii pe care-i trimiți și îi cheltuiește cu prietenii ei. Desparte-te de ea. Îți poți găsi o altă nevastă.

Viviana i-a mai spus că Loreta era în doliu după mătușa unui prieten. În acea noapte, când s-a întors Loreta, Rosalio avea cărțile de ghicit întinse pe masă.

– Uită-te aici – i-a spus el. Cărțile nu mint niciodată. De acum înainte vei putea purta doliu în voie.

El era din ce în ce mai bolnav și nu putea dormi și Loreta făcea tot ceea ce voia. În cele din urmă, enervându-se, a aruncat-o pe jos și i-a lipit un cuțit de gât.

– Dacă nu spui adevărul, aceasta va fi ultima ta noapte.

Când ea a afirmat că „doar se distra puțin", el a fost gata s-o sugrume. În ziua următoare, Loreta a plecat devreme de acasă, luând-o și pe Marcelina.

Rosalio a plecat și el și când s-a întors după o oră a găsit casa jefuită. Nu mai rămăseseră decât hainele lui și o pătură veche. Prietenii soției lui țopăiau prin fața casei, înjurându-l. El a aruncat o piatră și a rupt mâna unuia dintre ei. Oamenii au încercat să vină după el, însă Rosalio a încuiat ușa. Era gata să-i împuște, dar vărul lui, Simón Valenzuela, i-a venit în ajutor și i-a gonit pe bețivani.

În ziua următoare, Rosalio s-a dus să-și viziteze soacra, Charla, dar nimeni din casă n-a vrut să vorbească cu el.

– Am venit pentru nevasta mea, – a țipat el. Vreau s-o duc înapoi la copii. Vreau să aibă grijă de copii.

Charla i-a strigat să plece și să nu mai vină niciodată.

– Mă urâți – a strigat Rosalio, după care i-a blestemat. – Vă spun că niciodată nu veți mai fi fericiți. Credeți că nu există un Dumnezeu care să vadă ce faceți? Fiecare

cuvânt pe care mi-l spuneţi vă va aduce ghinion fiecăruia dintre voi. Nu veţi uita ce v-am spus acum.

Ei au râs. Rămas fără un ban, şi-a rugat vecinii să-i dea mâncare. Primii doi s-au făcut că nu-l văd. Al treilea l-a salutat, dar a refuzat să-l invite la masă. Însă al patrulea, Hilario Rodriguez, nu numai că l-a hrănit, ci l-a ţinut acasă la el până ce şi-a revenit.

După câteva zile, Rosalio a aflat ca Charla era bolnavă. Din zi în zi, starea ei se înrăutăţea. De trei ori a trimis vorba că vrea să-l vadă, dar el a refuzat-o.

– Mi-a spus să nu mai vin niciodată acolo – i-a transmis mesagerului ei. – Du-te şi spune-i că n-am uitat ce mi-a spus. Nu mai vin acolo.

După o lună, Charla a murit. El a urmărit fùneraliile din casa lui Hilario şi şi-a spus: „Isus Christos răspunde rugăciunilor mele".

În ziua următoare, Loreta a venit la Rosalio, împreună cu copiii Charlei şi cu Marcelina şi Salvador.

– Acum cred ce mi-ai spus mai demult – s-a plâns ea. – Ai spus că voi putea purta doliu în voie.

– Aşa este, dar de-abia a început – i-a spus el. Acum cine crezi că este de vină, tu sau eu?

– Tu eşti de vină. Ai încercat să mă omori, apoi ai omorât-o pe mama. Ai blestemat-o şi n-ai venit când te-a chemat. N-ai venit nici la înmormântare. Nu pot uita asta.

– Aşa este – i-a spus Rosalio nevestei sale. Şi aşa va fi întotdeauna. Nu vreau să te mai aud. Şi acum, poţi pleca.

A scuipat-o în faţă. Ea a părăsit casa în fugă, luând şi copiii. Acesta a fost sfârşitul căsătoriei lor, dar după aceea, de câte ori o visa, Rosalio făcea acelaşi lucru: o scuipa în faţă.

Întorcându-se în California, şi-a luat rămas bun de la Marcelina şi nu a mai revăzut-o timp de 19 ani.

Pe când lucra la Water Users Company, într-o zi, şeful lui Rosalio l-a întrebat dacă se întâmpla să cunoască un bărbat din Tucson, pe nume Manuel Salinas.

– Da, a răspuns el, uitând să amintească faptul că Manuel Salinas era socrul lui, unul dintre cei pe care-i blestemase.

– Am citit în ziar că a fost ucis ieri – a spus şeful. Traversa Meyer Street, în Tucson, şi l-a lovit o maşină.

Unul câte unul, toţi cei blestemaţi de Rosalio au murit. Mulţi spuneau că este vrăjitor, dar el nega, declarând că el crede în Isus Christos, care i-a răspuns la rugăciuni.

Anii au trecut. Venise vremea Marii Crize şi era greu de găsit de lucru. Rosalio a mers prin toată ţara, dar a găsit prea puţin de lucru şi orice bani câştiga dispăreau repede. S-a gândit să se întoarcă la Rio Yaqui, locul de unde provenea familia lui. Nu mai fusese acolo de când împlinise zece ani, dar se ştia că un om putea trăi acolo fără bani, din agricultură.

În 1932, Rosalio a plecat în sud, trecând prin Tucson fără să se oprească, din cauza amintirilor triste legate de acel loc. În Hermosillo, la 350 km sud de graniţă, a fost sfătuit să evite Rio Yaqui. Acolo toţi erau săraci. Faţă de ei, Rosalio părea bogat, îmbrăcat în haine noi. Dar în octombrie, când a ajuns la Rio Yaqui, nu mai avea decât cinci centavos.

Pentru prima oară s-a întâlnit cu fratele lui vitreg, Mariano Gonzaléz, din Torim, unde fusese căminul tatălui lui. Rosalio a plantat pepeni lângă râu, dar aceştia n-au prea

crescut bine. Trăia din tăiatul lemnelor, dar niciodată n-avea destul de mâncare. Într-o zi a vizitat una dintre rudele bunicii lui, Gregorio Juárez, primar în Vicam. Gregorio şi familia lui aveau pe masă carne, brânză, cafea, lapte şi fasole, dar lui i-au dat doar fasole şi o tortilla pe o farfurie murdară şi un butoi gol de benzină în loc de scaun.

Pe când se întorcea în Torim, Rosalio se ruga lui Dumnezeu: „Aceşti oameni mă urăsc. Să nu le dai noroc".

După câteva săptămâni s-a întâlnit în Vicam cu Gregorio, slab şi palid. Nu după mult timp, Gregorio a murit şi nevasta lui a sărăcit.

În 1934, Rosalio a visat un vis frumos, despre oameni albi care veneau pe Rio Yaqui dinspre nord şi care urmau să-i ajute pe Yaqui. Visul i-a amintit o profeţie făcută în copilăria lui de *sabio* José Maria Nóteme despre vremurile grele ce urmau să vină şi cum mulţi Yaqui vor fugi în Statele Unite când mexicanii vor încerca să-i distrugă din nou. Acest lucru se întâmplase în 1926. Dar *sabio* mai spusese şi că vor veni nişte albi din nord să-i ajute pe Yaqui să scrie despre viaţa lor.

Nu mult după aceea, Rosalio a auzit că albii veniseră, dar nimeni nu ştia ce voiau. Cei din tribul Yaqui se temeau. Prea mulţi *politicos* îi tulburaseră în trecut. Rosalio, care ştia englezeşte, a fost trimis ca interpret, şi aşa l-a întâlnit pe William Curry Holden, un antropolog care voia să scrie despre viaţa oamenilor din tribul Yaqui. A fost începutul unei prietenii care a durat mulţi ani.

Holden a anuntat oficialităţile din Mexico City despre sărăcia populaţiei Yaqui. S-au trimis pături, unelte agricole şi tractoare, dar toate au fost furate de soldaţii mexicani şi

de *torocoyoris*, colaboraţioniştii Yaqui bogaţi. Nimic nu s-a schimbat pentru Yaqui.

Spre sfârşitul aceluiaşi an, Rosalio a plecat cu încă doi oameni spre Munţii Bacatete, atraşi de poveştile despre vechile mine de aur ale spaniolilor. N-au găsit aur, dar au dat peste lăcaşul unui *sierpa:* o adâncitură mare în pământ, cu pământul curăţat. Vântul sufla cu putere în acel loc şi au văzut păsări atrase de vârtejul de aer. *Sierpa,* explică Rosalio, fusese un om care păcătuise, comiţând un incest sau o altă crimă. Aproape orice animal poate fi *sierpa* - şerpii cu clopoţei, scorpionii, miriapozii sau peşti atât de mari încât pot înghiţi o vacă sau o căprioară dintr-o înghiţitură. Ele stau în lăcaşurile lor, mâncând şi devenind din ce în ce mai mari, până ce într-o zi coboară spre mare, dărâmând copaci şi pustiind totul în calea lor. O dată ajunse în mare, rămân acolo. Cele care au o cruce albă pe frunte sunt nevătămătoare; cele care n-au nici o cruce sunt periculoase.

Rosalio a cunoscut un om care, lucrând cu un cowboy într-un loc numit Cerro de Tigre, a fost tras de pe cal de un vânt puternic şi dus lângă o văgăună. S-a agăţat disperat de un copac, dar era să alunece când celălalt bărbat l-a ajuns din urmă şi, ţinându-şi pălăria în mână, a făcut de trei ori semnul crucii. Vântul a încetat imediat.

* * *

Holden s-a întors cu ceilalţi americani în 1938 şi, din nou, în 1940, dar majoritatea celor din tribul Yaqui îi urau şi, de asemenea, îl urau şi pe Rosalio, care se împrietenise cu ei. Mai mulţi Yaqui care îi simpatizau pe americani au

fost asasinați. Prietenii și rudele lui Rosalio l-au avertizat de existența unui complot împotriva lui, așa că el nu mergea niciodată pe același drum când se deplasa între Torim și Vicam.

Și așa a scăpat cu viață. Încă mai tăia lemne în 1939, când s-a recăsătorit, a devenit din nou tată, dar soția lui, Rosa, a murit la două săptămâni de la naștere. Mama lui a venit să-l viziteze în noua lui casă din Torim și a rămas cinci ani, având grijă de fiica lui, Juana.

În 1943, cumnata lui Rosalio, Anastasia, fiica ei, Micaela, și soțul ei, Jaime, s-au îmbolnăvit. Fuseseră blestemați de o vrăjitoare, Clara Morales. Aceasta fusese îndrăgostită de Jaime, care însă o ignorase.

Într-o zi, după revelionul din 1944, Anastasia stătea sprijinită de zidul casei sale pe când răsărea soarele, iar umbra ei nu avea cap. Ea a râs, spunând:

– Ei, asta înseamnă că n-o să mă mai fac niciodată bine. Voi muri în curând.

Și așa s-a și întâmplat după două săptămâni, precedată de Micaela și urmată în curând de Jaime. Clara Morales a părăsit orașul pentru o vreme, deoarece toți știau că ea era cauza morților, dar s-a întors repede. Ea și sora ei, Anita, erau două vrăjitoare bine cunoscute, care cauzaseră multe morți. Printre victimele lor se număra și un brutar, Pablo Peralez, care nu fusese niciodată în stare să-și țină gura. Umblase de colo-colo, spunând oamenilor, inclusiv lui Rosalio, cum făcuseră Clara și Anita păpușele mici din cârpă, pe care le numiseră cu numele persoanei care le displăcea, după care înfipseseră ace în ele, apoi le îngropaseră în cimitir, iar persoana în cauză decedase, nu

mult după aceea. Furioase pe Pablo, cele două făcuseră o păpuşă *pentru* el. În curând, el a slăbit foarte tare. Ştia că era vrăjit, însă *curanderos* nu l-au putut vindeca. Anita a mai fost blamată pentru moartea soţului ei, care avusese obiceiul s-o bată. Moartea survenise în 1942. Se spunea că Anita pisase oasele unui cadavru din cimitir, adăugase praf de la cimitir şi amestecase totul în mâncarea lui. El murise după două luni.

Mai fuseseră şi alte victime, dar nimeni n-a făcut nimic împotriva surorilor Morales, care au ajuns bogate şi au trăit mult.

Rosalio mai raportează şi multe alte cazuri de blesteme aducătoare de moarte în perioada în care el a rămas în Rio Yaqui. El le discută la fel de prozaic cum discută şi despre viaţa lui grea, fără milă sau autocompătimire.

O altă serie de blesteme mortale a început în decembrie 1946, când, noapte după noapte, Rosalio a auzit vulturi strigând „Manuel" deasupra casei vecinilor săi, familia Valencia. Aşteptându-se la ceva rău, el n-a fost surprins să vadă cum, în ajunul Crăciunului, prietenul său, Manuel Valencia, a fost acuzat pe nedrept de hoţie de Juana Chavez, mânioasa lui amantă. Juana s-a dus la celălalt prieten al ei, Victor Palma, primarul Yaqui din satul (pueblo) Torim.

Victor nu numai că l-a arestat imediat pe Manuel ci, până la miezul nopţii, a chemat oficialii din Torim ca să-l condamne la moarte. Călăul a sosit la 4 dimineaţa. Până în zori, Manuel era mort. Aflând ce s-a întâmplat, mama lui, Cornelia Valencia, s-a dus la un vrăjitor, Ramón Arpero, şi

i-a cerut să le facă rău tuturor celor implicaţi în moartea fiului ei. Unul câte unul au murit toţi, cu excepţia lui Victor Palma, care s-a îmbolnăvit însă foarte rău. Prima care a murit, după o lună, a fost Juana Chavez, Celso Flores, guvernatorul din Torim, urmând-o la câteva zile. Cinci alţi bărbaţi prezenţi la condamnarea la moarte au murit în decursul următorului an. Ultimii au fost cei şase membri ai familiei Buetemea.

Capitanul Rosario Buetemea şi comandantul Crecensio Buetemea fuseseră ambii de faţă la condamnare. Aceştia, soţia lui Rosario şi cei doi fii, precum şi fiul lui Crecensio, Joaquin, au murit în cursul aceleiaşi săptămâni în 1952.

Între timp, Rosalio plecase în Texas, dar un prieten i-a scris despre aceste morţi. Victor Palma însuşi nu a murit pentru că Ramón Arpero murise între timp şi un *curandero* a fost capabil să-l salveze pe Victor, când vrăjitoriile s-au oprit, iar blestemul aducător de moarte a fost anulat prin moartea lui Ramon.

În 1946, Rosalio s-a recăsătorit cu Pancha Wailika şi, un timp, a fost foarte fericit, pentru că ea era foarte veselă. La sfârşitul anului 1947, li s-a născut un fiu. Dar viaţa era grea. Nico, sugarul, ţipa tot timpul de foame. Rosalio i-a scris doctorului Holden, cerşindu-i haine, pe care Holden i le-a trimis, împreună cu nişte bani.

Mai târziu, la începutul lui 1949, Rio Yaqui s-a revărsat. Cei care trăiau acolo, inclusiv Rosalio şi familia sa, şi-au pierdut casele şi toată agoniseala. Mâncare, medicamente, bani şi pături au fost trimise de Statele Unite, dar,

ca de obicei, prea puține dintre aceste ajutoare au ajuns la săracii Yaqui.

Pancha s-a îmbolnăvit și era să moară. Apoi, în acea vară, după ce fuseseră în grădină pentru a-și apăra porumbul și fasolea de hoți, când s-au întors acasă au descoperit că fuseseră jefuiți. Hoțul fusese Nacho Paroy, un vechi prieten, care recursese la jafuri mărunte, după moartea soției lui.

Rosalio i-a scris dr. Holden în Texas, rugându-l să-i aranjeze un permis de muncă de șase luni în SUA. Înainte de plecarea lor, Pancha a murit dând naștere unei fetițe. El a convins o orfană, Chepa Moreno, să vină în Torim să aibă grijă de copiii lui și în mai 1950 a plecat în Lubbock, Texas. A muncit la construcția unei case pentru dr. Holden, după care a primit o vacanță și s-a întors la Rio Yaqui și la Chepa. La începutul lui 1951, mama lui Rosalio a murit.

Chepa, care ținea foarte mult la mama lui, s-a întristat foarte tare și n-a mai dansat de atunci pe muzica de la radio. În iunie, în cotețul găinilor au apărut 17 pui, iar trei dintre aceștia erau negri, ceea ce însemna ghinion. Două săptămâni mai târziu, sora lui vitregă, Julia, a murit. Nu după mult, banii lui americani s-au terminat. Chepa a renunțat să mai mănânce, zăcând toată ziua în casă. Consumată de *tristeza*, a căzut la pat și a murit după trei zile. Îi mai rămasese doar fiica lui, Tara. Când Rosalio s-a întors în Texas în 1951, fata era însă prea bolnavă și a trebuit să rămână acasă. La vârsta de șase ani, Tara a plecat în Tucson să stea cu niște verișori.

Aceștia nu vorbeau Yaqui. Așa că Tara și-a uitat propria limbă.

Rosalio şi-a petrecut tot restul vieţii la o fermă din Lubbock, culegând bumbac şi făcând diverse treburi. În fiecare an se întâlnea cu fiul lui, Salvador, şi cu fiica lui, Marcelina. Cei pe care-i cunoscuse în Tucson încă îl credeau vrăjitor care avea puterea să lanseze blestemul morţii, ceea ce el nega. În fiecare iarnă, până în 1967, el se întorcea în Rio Yaqui, dar, în acel an, fiind bolnav, n-a reuşit. Această boală se datora, spune el, faptului că nu respectase jurământul făcut unei femei, Maria Victoria Tava, care-l vindecase cu un an în urmă. Într-o zi, ea l-a vizitat, însă el a evitat-o şi, în ziua următoare s-a trezit bolnav. Orice mânca sau bea avea un gust amar.

– O femeie îţi face rău – i-a spus un *curandero.* – A făcut un ghem de frunze de *jariondia* verzi în stomacul tău, dar îţi va trece în curând.

Câteva zile mai târziu, tot bolnav, el a reuşit să vomite un ghem verde. Un *curandero* a spart un ou într-un pahar de apă, a adăugat agheasmă şi, în amestec, a văzut-o pe Maria Victoria Tava. Şi aşa Rosalio a ştiut cine-i făcuse rău, deşi alţii nu-l credeau. Aceştia trăiau în Statele Unite şi nu mai credeau în vrăjitoare. El a afirmat că ştia aceste lucruri, dar aceasta fusese singura dată când blestemul unei vrăjitoare îi făcuse rău.

Rosalio Moisés a murit în 1969, în vârstă de 73 de ani.

În ceea ce-l priveşte pe Carlos Castaneda, acesta este un scriitor bogat şi celebru, deşi nu se ştie ce crede populaţia Yaqui despre el.

17
Blestemul familiei Kennedy

Pe 22 noiembrie 1963, președintele John F. Kennedy a fost asasinat la Dallas, Texas. N-a murit doar cel mai important american al epocii, ci și un vis împărtășit de milioane de oameni. Acel tânăr președinte carismatic și colorata lui familie păreau atât de regali, încât Casa Albă începuse să fie numită Camelot, de parcă el ar fi fost regele Arthur, iar soția lui, Jackie, Guinevere. Când fratele lui Jack, Bobby, a fost numit Procuror general, familia Kennedy, un clan irlandez din Boston, era în culmea puterii.

Dar în tărâmurile pustii din afara Camelotului pândeau dușmanii. În acea zi de noiembrie, unul sau mai mulți l-au împușcat pe președinte. După cinci ani, Bobby a fost și el asasinat.

Nu se știe cine și de ce l-a omorât pe JFK. Versiunea oficială a Comisiei Warren amintește de un singur asasin, Lee Harvey Oswald. Însă mărturiile a mai mult de 50 de martori oculari - dintre care mulți au decedat repede - contrazic varianta oficială. Deci cine l-a omorât? Au fost implicate agenții guvernamentale de tipul CIA? Erau

implicaţi cubanezii, sau J. Edgar Hoover de la FBI, sau Mafia? Toţi aveau motive.

Într-un sens, nu prea contează de fapt. Moartea lui JFK este doar vârful icebergului – acesta nu a fost nici primul, nici ultimul dintre Kennedy care a murit de moarte violentă.

Acest clan ambiţios a avut un ghinion atât de persistent de când a ajuns la putere, încât a încălcat orice legi probabilistice. Trei fraţi au fost asasinaţi, o soră s-a născut retardată, o altă soră, cumnaţi şi prieteni au murit în trei accidente aviatice; un al patrulea frate, rănit grav într-un al patrulea accident, a condus o maşină în stare de ebrietate, căzând de pe un pod... În ceea ce priveşte copiii... amputări, arestări, boli, morţi din supradoze de droguri, publicitate negativă. O generaţie pierdută, blestemată ca personajele dintr-o tragedie greacă. Dar care era blestemul?

Cu un secol în urmă, cei din familia Kennedy erau barmani în Boston. Ambiţia tatălui lui JFK, Joe Kennedy, i-a făcut bogaţi, puternici şi celebri. Dacă există un blestem, acesta se află în dorinţa de a dobândi puterea, în presiunea brutală pe care a exercitat-o Joe Kennedy asupra fiilor lui pentru a reuşi.

Răzbunare karmică? Răsplată justă pentru o mândrie lipsită de scrupule? Aceasta ar fi doar jumătate din poveste.

„Blestemul" familiei Kennedy mai cuprinde şi o serie de evenimente stranii, premoniţii şi aparente coincidenţe, survenite cu un secol înainte de moartea lui JFK; o serie

de evenimente care se pare că își au originea chiar în biroul președinției SUA.

Între 1840 și 1960, fiecare președinte al SUA ales într–un an a cărui ultimă cifră era zero, fie a murit în Biroul Oval, fie a fost asasinat. Această secvență bizară este numită „Ciclul prezidențial al morții".

Primul care a murit a fost William Henry Harrison, mort în 1841, după ce fusese președinte timp de o lună. Abraham Lincoln, ales prima oară în 1860, a fost asasinat în biroul său în 1865. Garfield, ales în 1880, a fost împușcat în 1880, în birou, la fel ca McKinley, reales în 1900. Harding, ales în 1920, a murit în birou în 1923, iar Franklin D. Roosevelt, ales pentru a treia oară în 1940, a murit în 1945, tot în biroul său.

John F. Kennedy, ales în 1960, a fost astfel al șaptelea președinte care a murit în acest ciclu ciudat; și Ronald Reagan, ales în 1980, era cât pe ce să fie al optulea, fiind împușcat de John Hinekley.

Nu este clar dacă faptul că Reagan a supraviețuit înseamnă sfârșitul ciclului. Vom afla mai multe după ce vom ști soarta președintelui ales în anul 2000. Este posibil ca ciclul să nu se fi încheiat încă.

Dintre ceilalți 29 de președinți care nu au fost aleși în acest ciclu de 20 de ani, doar unul a murit în birou; nici unul nu a fost asasinat.

Cei aleși în 1800 și 1820 au supraviețuit amândoi mandatului. Ciclul a început în 1840. Dar de ce? Ce anume l–a declanșat?

Astrologii subliniază coincidența ciclului cu conjuncția Jupiter–Saturn, care survine la fiecare 19,85 ani, întotdeauna într–un an electoral al unui început de decadă. Mai mult, din 1840, conjuncția a avut loc sub un semn de pământ: Taur, Fecioară sau Capricorn, și tot așa se va întâmpla până în 2080. A existat o singură excepție: în 1980, Jupiter și Saturn s–au întâlnit sub un semn al aerului: Balanța.

Deci, înaintea alegerilor din 1980, astrologii au afirmat că noul președinte nu numai că va supraviețui mandatului, ci și ca va fi unul dintre cei mai populari președinți ai SUA[1].

Ambele predicții s–au dovedit corecte. A fost Reagan „norocos"? În 1988, când el și soția sa, Nancy, care se consulta cu astrologii la Casa Albă, s–au retras la Hollywood, pe Saint Cloud Avenue, numărul 666, ei au schimbat numărul casei în 667, 666 fiind considerat numărul Fiarei în Apocalipsă.

Doar nu se poate spune că JFK, la fel ca cei trei președinți asasinați anterior, nu a fost omorât de oameni, ci de o conjuncție recurentă a planetelor? Poate că nu. Dar mai există și alte aspecte ale morții sale, inclusiv similitudinile dintre moartea lui și cea a lui Abraham Lincoln, petrecută cu aproape un secol înainte.

Președintele Abraham Lincoln a fost împușcat mortal de John Wilkes Booth (nume de 15 litere, născut în 1839) într–o zi de vineri, 14 aprilie 1865, în *Ford's Theater*, Washington DC. John F. Kennedy a murit tot într–o vineri, ucis de Lee Harvey Oswald (15 litere în nume, născut în 1939). Booth l–a împușcat pe Lincoln în teatru și s–a refugiat într–un depozit; se spune că Oswald l–a împușcat pe

Kennedy dintr-un depozit, după care a fugit într-un teatru. Ambii asasini erau sudiști; ambii au fost omorâți înainte de a fi aduși la proces.

Atât în 1860, cât și în 1960, SUA era divizată din motive de război și drepturi civile. Revoltele din 1860 seamănă cu Mișcarea de rezistență din 1960. În fiecare decadă au fost trei președinți; în fiecare, primul dintre aceștia a fost asasinat. Lincoln, ales în 1860, avea un secretar numit Kennedy; Kennedy, ales în 1960, avea un secretar numit Lincoln. Kennedy a fost asasinat într-o limuzină *Lincoln;* Lincoln a murit în teatrul *Ford.* Ambii erau înalți, unul dintre copii murise sugar; soțiile celor doi au fost de față la asasinarea lor; numele lor de familie are șapte litere. Ambii au avut vicepreședinți sudiști numiți Johnson. Andrew Johnson s-a născut în 1808, Lyndon Johnson, în 1908; prenumele și numele de familie au același număr de litere. La fel, numele celui de-al treilea președinte din fiecare decadă (Ulysses Simpson Grant; Richard Milhous Nixon) au același număr de litere.

Toate sunt, desigur, simple coincidențe.

Alte paralele între cele două asasinate includ premoniții ale morții pe care le-au avut amândoi.

Puțin înainte de a muri, Lincoln care-i povestise unui prieten că visele lui i-au prevestit întotdeauna că se va ridica foarte sus, apoi va cădea brusc, a visat că era în Casa Albă și se uita la un grup care jelea lângă un catafalc. „Cine a murit?" – a întrebat pe unul dintre soldați. „Președintele – i-a răspuns acesta – a fost asasinat". Apoi s-a trezit.

În ultima dimineață a vieții sale, prezida o întrunire a cabinetului.

– Am visat același lucru de trei ori – a spus el. Sunt pe un râu mare, învolburat, într–o barcă... și alunec... și alunec...

În acea după–amiază, i–a spus bodyguard–ului său, William Crook:

– Cred că există oameni care vor să mă omoare . Și a adăugat: – Nu mă îndoiesc că o vor face. – Continuând să meargă, a spus, mai mult pentru el însuși: – Ar fi imposibil să prevenim acest lucru. După câteva ore era mort.

Pe 22 noiembrie 1963, Kennedy a declarat:

– Dacă cineva ar dori cu adevărat să–l împuște pe președintele Statelor Unite... tot ce ar avea de făcut ar fi să intre într–o clădire înaltă cu o pușcă cu lunetă și nimeni nu ar avea cum să prevină un astfel de atentat... Kennedy știa de ciclul morților; una dintre poeziile lui preferate era „Am o întâlnire cu moartea".

Odată, mergând în mașină cu dr. Janet Travell, medicul lui personal, a depășit un băiețel care a îndreptat o cameră de luat vederi spre el. Tresărind nervos, Kennedy a răsuflat adânc și a spus:

– Nu am de gând să trăiesc îngrozit. Ce o fi, o fi[2].

Epitaf potrivit pentru tot clanul Kennedy? Încă de când au părăsit Irlanda și au reușit să devină puternici, se pare că stelele nu i–au favorizat.

În 1845, distrugerea recoltelor de cartofi (din cauza unei ciuperci aduse din America) a strâns un milion de irlandezi în Lumea Nouă. În urmă au lăsat un alt milion

care, din cauză că grânarele englezești erau încuiate și păzite, mureau de foame.

Mulți nu au supraviețuit călătoriei. Îmbarcați pe „navele-sicriu", mii dintre ei au murit. În 1847 s-a estimat că au pierit 40 000, 20% din cei care plecaseră. 250.000 s-au stabilit în Boston, în Paddyville și Mick Alley, unde au mai murit mulți dintre ei. Prin 1850, „irlandezii flămânzi", acum o treime din populația Bostonului, munceau ca docheri și hamali, porecliți „bălăciți" și „picioare negre". Peste tot au apărut semne cu NAI (Nu Angajăm Irlandezi). Tensiunea în oraș a crescut.

Patrick Kennedy, al treilea fiu al unui fermier bogat din Wexford, a sosit în SUA în 1849. În vârstă de 26 de ani, el a emigrat nu din cauza foametei, ci ca să-și caute norocul. În timpul călătoriei, a întâlnit-o pe Bridget Murphy, tot din Wexford, și s-a însurat cu ea. A lucrat ca dogar, iar Bridget i-a născut patru copii. Ultimul, născut în 1858, chiar înainte ca Patrick să moară de holeră, a fost primul lor fiu, Patrick Joseph, care a fost foarte răsfățat de Bridget. La vârsta de 22 de ani, acest tânăr foarte încrezător în el însuși a cumpărat un bar și a intrat în afaceri. Frumos și ambițios, s-a alăturat unui club democrat și a început o afacere de import de lichior. În 1886 a intrat în Senatul SUA și în 1887 s-a însurat cu Mary Augusta Hickey, fiica unui om de afaceri de succes. La începutul anului 1900, era unul dintre cei patru membri ai Comitetului strategic, centrul de putere al orașului Boston.

Tot din comitet mai făcea parte și John F. Fitzgerald, un afemeiat rapace, care, în 1905, a devenit primul primar din Boston ai cărui părinți proveneau din Irlanda.

Fiul lui Patrick Joseph (P. J.), Joe (născut în 1888), a fost educat să devină politician. La Harvard a aflat că irlandezii şi evreii erau la fel de disprețuiți. Toată viața a fost condus de spaima de a nu fi sărac; refuza să fie un irlandez sărac. În 1912 s-a implicat în activitatea bancară şi, după un an, era cel mai tânăr președinte de bancă din țară, afirmând: „Vreau să ajung milionar până la 35 de ani". În 1914 s-a însurat cu Rose, fiica cea mai mare a lui Fitzgerald. În iulie 1915, primul lor fiu a fost botezat Joseph Patrick Kennedy Jr.

John Fitzgerald Kennedy, viitorul președinte, s-a născut doi ani mai târziu. Joe era de acum directorul general al şantierelor navale „Bethlehem"; au urmat trei fiice: Rosemary, Kathleen şi Eunice. Rosemary era retardată; Joe şi Rose au dus-o să fie lobotomizată, după care au trimis-o la mănăstire. Până în 1924, hotărât să câştige cu orice preț, s-a amestecat în afaceri dubioase. Joe ajunsese milionar.

– Ce urmăreşti de fapt – l-a întrebat un prieten în 1926, când Joe şi-a mutat familia în New York.

– Totul, a răspuns Joseph Kennedy.

Ajuns magnat în industria cinematografică, el se plimba între New York şi Hollywood, pe când Rose, în ciuda unor nesfârşite jigniri, se lupta să fie acceptată în societate. Familia Kennedy era, la urma-urmei, din Irlanda. Însă ea a perseverat, făcându-se că nu ştie nimic când Joe îi făcea curte actriței Gloria Swanson. Rose a născut un al treilea fiu, Robert, apoi pe cel de-al patrulea, Edward, şi încă două fete.

Bolnav de ulcer, nemilos, totuşi fermecător, Joe a ţinut familia unită, cu toate absenţele şi infidelităţile sale. Pentru a-şi ţine neastâmpăraţii copii la respect era suficient să le arunce faimoasa sa privire îngheţată. Copiii au crescut luptându-se pentru a-i câştiga dragostea, devenind astfel la fel de lipsiţi de principii, aroganţi şi nemiloşi ca el. Li se cerea să fie curajoşi şi îndrăzneţi. Cel mai mare, Joe, şi-a rupt des oasele luptându-se să apere numele tatălui său. Îndrăzneţ şi violent, nu avea alt concurent decât pe Jack, cel de-al doilea fiu. Mai mic şi mai slab, Jack era întotdeauna bătut în luptele cu ceilalţi copii. Suferind de boli misterioase, Jack a fost singurul care s-a apucat de învăţat şi a reuşit să capete simţul ironiei. Dar competiţia cu fratele său mai mare s-a înăsprit. Luptându-se nu numai pentru dragostea, ci şi pentru respectul tatălui lor, crescând, cei doi au devenit la fel de afemeiaţi ca şi el. Ei vedeau femeile şi lumea ca pe ceva ce trebuia cucerit.

„Am întâlnit o figurantă în Hollywood extrem de atrăgătoare", scria tânărul Jack unui prieten din Los Angeles, adăugând: „Figuranta încântătoare, sau cum m-a prins în gheare Hollywood-ul"[3].

După 20 de ani, în timp ce împărţea o amantă cu şeful Mafiei din Chicago, Sam Giancana, el se lupta şi cu Bobby pentru atenţia actriţei Marilyn Monroe, a cărei misterioasă moarte, în 1962, este o parte a acestei istorisiri.

Joe Kennedy şi-a învăţat fiii că bogăţia, femeile şi puterea politică, oricum ar fi dobândite, erau ale lor de drept. Un blestem?

Joe a intrat în politică în 1930 și a ajutat la strângerea de fonduri pentru prima campanie prezidențială a lui Roosevelt. Când Roosevelt a refuzat să-l numească Secretar al Trezoreriei, a amenințat că o să-i solicite restituirea împrumuturilor. Profitând de încetarea prohibiției, a devenit președintele Comisiei de Securitate și Schimb. Acum era o „figură" în Washington. De două ori a apărut pe coperta revistei *Time*. Roosevelt a vizitat familia Kennedy; familia Kennedy a fost în vizită la Casa Albă. Între timp, în Germania, Hitler era în plină ascensiune.

Într-o noapte, Joe i-a spus fiului președintelui, Jimmy Roosevelt:

– Mi-ar plăcea să fiu ambasador în Anglia.[4]

Frank Delano Roosevelt aproape a căzut din fotoliu de râs când a auzit această declarație, dar pe urmă a mai reflectat asupra ei. Poate că un irlandez catolic îngâmfat era exact ce trebuia pentru a se ocupa de amenințarea nazistă, fără să cadă pradă anglofiliei. Și așa, în 1938, Joe a devenit ambasadorul SUA la Curtea de la St. James. Presa engleză era fascinată de acest irlandez american bogat, care o numea pe regină „drăguțo". În glumă, Joe a afirmat că era și politician, nu doar diplomat. Opunându-se războiului care amenința, considerat deja în Statele Unite ca viitorul candidat democrat la președinție, Joe i-a îndemnat și pe Joe Jr. și pe Jack, care veniseră și ei la Londra, să lupte pentru putere. Jack știa că Joe ar fi pariat pe Joe Jr. Însă Jack era cel care avea mintea cea mai independentă și mai originală.

Cu Joe Jr. la Madrid în timpul războiului civil și restul familiei în vizită la Papa de la Roma, Joe senior a descoperit că poziția lui împotriva războiului nu era deloc pe

placul lui Roosevelt. Pe 1 septembrie 1939, sunându-l pe Roosevelt ca să-l anunțe că Anglia era pe punctul de a declara război Germaniei, el a prezis întoarcerea întunericului, cu vocea tremurând:

– Este sfârșitul lumii – repeta el. Sfârșitul tuturor lucrurilor.

Disprețuit de Churchill, ignorat de Roosevelt, pretinzând că Anglia va fi „distrusă" de naziști, Joe a devenit un paria, cunoscut în timpul războiului ca „Joe piftie" și „lepurașul cel fricos". Întors în SUA în octombrie 1940 pentru alegeri și pretinzând că „democrația este sfârșită în Anglia", s-a dus în Hollywood pentru a le cere vedetelor de film să nu mai folosească „bani evreiești" ca să facă filme împotriva lui Hitler.

– Nu vreau să-l mai văd pe puiul acesta de lele, a țipat Roosevelt furios, după o întâlnire cu el. Scoate-ți-l de aici.[5]

Tânărul Joe a intrat acum în dezbaterile publice, susținând poziția tatălui său. Totuși, când Roosevelt a declarat stare de urgență națională, tânărul Joe s-a înrolat în Marină. Calamitatea de care se temea Joe senior era pe punctul de a avea loc. Când, în decembrie 1941, atacul japonez de la Pearl Harbor a atras SUA în război, în sinea sa Joe s-a gândit că Roosevelt aranjase atacul. Dându-și seama că propria lui carieră politică era terminată, a început să aranjeze carierele politice ale fiilor săi. Dar, mai întâi, trebuia să supraviețuiască războiului. Tânărul Joe nu a reușit. Jack era pe punctul să piară și el.

În 1943, Jack, acum în Marină, a preluat comanda unui torpilor, PT109, lângă Guadalcanal. Pe 1 august, japonezii au distrus *Amigari,* au remorcat PT-ul și l-au tăiat

în jumătate. Jack şi ceilalţi supravieţuitori au înotat trei mile până la o mică insulă, Jack trăgând un rănit cu o sfoară prinsă în dinţi. Mai târziu a înotat mai departe, în Blackett Strait, căutând ajutoare. I-a luat şase zile. N-ar fi trebuit de la început să lase ca PT-ul să fie remorcat, dar curajul său l-a adus pe coperta *New York Times*. Familia jubila, dar tânărul Joe, lăsat în umbră, a fost auzit strigând într-o noapte:

– Pe Dumnezeul meu, o să le arăt eu lor.

Nu după mult timp, a avut şi ocazia. Alăturându-se unui escadron de recunoaştere în Cornwall, Anglia, în timpul unei excursii la Londra s-a întâlnit şi s-a îndrăgostit de Pat Wilson, o australiană măritată, al cărei soţ era în străinătate. A fost prima aventură serioasă a lui Joe. Poate că din această cauză, în ciuda multor răniţi şi morţi din escadronul său, s-a oferit voluntar pentru încă o lună de serviciu militar. Conducând un avion în timpul zilei Z, începutul debarcării în Franţa în iunie 1944, părea nebun, înspăimântându-şi echipajul cu riscurile pe care şi le asuma. Înainte de a părăsi Londra, a pariat ca ieşit din minţi. Pe punctul de a se întoarce acasă, a auzit de ceea ce părea a fi o misiune sinucigaşă: conducerea unui bombardier încărcat cu zece tone de TNT spre un buncăr nazist, din care echipajul se retrăsese în ultimul moment. Oferindu-se voluntar, el a declarat vesel unui prieten că şansele lui de supravieţuire nu erau mai mari de 50%.

– Îmi voi juca rolul – a spus el lui Lorelle Hearst, soţia unui magnat al presei, chiar înainte de a decola, la telefon. – Dacă nu mă voi întoarce, spune-i tatălui meu că, în ciuda certurilor noastre, îl iubesc foarte mult.

După 28 de minute de zbor, TNT-ul a explodat şi bombardierul s-a transformat într-o minge de flăcări. Tânărul Joe nu va mai fi niciodată preşedinte. El fusese prima victimă a ambiţiei tatălui lui.

Următorul la rând, Jack s-a urcat şi el pe stâlpul alunecos. După 16 ani, Joe senior şi-a văzut visul cu ochii...

Postul de preşedinte pentru familia Kennedy a fost cumpărat nu numai în ultimele zile ale alegerilor din 1960, în lupta împotriva lui Nixon, ci cu 15 ani înainte.

De îndată ce războiul s-a terminat, Joe senior a început să dea declaraţii în mass-media, creând o platformă pe care Jack s-o poată folosi. Candidând pentru Congres ca erou al PT109, Jack a câştigat cu greu în 1946. Îmbrăcat prost şi de obicei bolnav, îşi prezenta vederile proprii, dar era susţinut de banii tatălui său. Apetitul lui sexual era de nestăpânit, ducându-l de la o damă de companie la alta. Totuşi, în 1952, când şi-a făcut apariţia la balul de inaugurare al lui Eisenhower, el a apărut alături de Jacqueline Bouvier – o debutantă distantă, cu ochi sălbatici. El fusese atras de simţul ei ironic şi, deşi îşi dăduse seama că ea avea „o atracţie paternală", i-a propus, nu după mult timp, printr-o telegramă, să se însoare cu el. Ea credea că ştie cu cine va avea de-a face, tânărul senator – funcţie ocupată atunci – fiind un afemeiat notoriu, dar a fost luată prin surprindere, trezindu-se că, la petreceri, el dispărea cu orice femeie care-l atrăgea. Dar n-a avut ce face. Era, la urma-urmei, o soţie din clanul Kennedy, iar Jack avansa rapid.

Tot așa era și fratele lui Jack, Bobby, care în 1955 lucra pentru Comisia McCarthy, investigând pentru început o presupusă infiltrare a homosexualilor în Departamentul de Stat. Bobby, însurat și, în curând, șeful celei mai mari familii Kennedy, era cel mai puțin afemeiat dintre ei și, probabil, cel mai idealist, care și-a întâlnit soarta în 1968, făcând ca blestemul să fie cu atât mai dureros.

Până în 1954, problemele la coloană ale lui Jack erau atât de grave, încât el de-abia mai mergea fără cârje. Era pe punctul de a muri, când a suferit o operație la coloană. După mai multe astfel de operații, a început, totuși, să-și revină și a scris o carte în care-i lăuda pe senatorii care luaseră atitudine în problemele controversate. Publicată în 1955, *Profile de oameni curajoși* l-a făcut celebru, dar nu a reușit să fie nominalizat ca vicepreședinte la Convenția democrată din 1956. Când a fost întrebat de ce dorea să fie președinte, el a spus:

– Cred că este singurul lucru pe care-l pot face[6].

Joe senior avusese grijă de acest lucru.

În 1957, cartea lui a câștigat premiul Pulitzer. Între timp, Joe senior dispărea de pe scena publică.

– Nu vreau ca ei să-mi moștenească inamicii – a spus el despre fiii lui, în timp ce încă lucra pentru ei din umbră. – Este destul de greu că-mi moștenesc prietenii[7].

Nu toți fiii săi susțineau cauza Kennedy. Cel mai tânăr, Teddy, expulzat de la Harvard pentru că trimisese un prieten să dea examenul de limbă spaniolă în locul lui, s-a înrolat în armată pe o durată de patru ani. Supărat, tatăl său a tras niște sfori, reducând perioada la jumătate. Când s-a înapoiat la Harvard, apoi la Școala de drept, Teddy a

început să bea zdravăn şi să conducă aşa de imprudent, încât a fost poreclit „Cadillac Eddie". Când s-a însurat, în 1958, părea pe punctul de a se linişti. Nu după mult timp, tatăl lui a avut grijă să ajungă senator.

Campania din 1960 a fost ora lui Jack Kennedy. De acum, el şi Jackie erau eroi naţionali, simboluri ale cultului mass-media. Scriitorul Norman Mailer a prezentat ulterior fenomenul ca „Superman venind la supermarket". Jucându-şi rolul ca un adevărat actor, JFK şi-a dobândit renumele de persoană frumoasă, carismatică, strălucitoare: speranţa viitorului.

– O să-l vindem ca pâinea caldă, a spus tatăl lui[8].

Pe 2 ianuarie 1960, Jack a declarat că va candida la nominalizarea prezidenţială în cadrul Partidului Democrat.

Familia s-a mobilizat. Joe senior a cheltuit o adevărată comoară în campanie. Concurentul lui Jack, Hubert Humphrey, a început să se simtă, după cum spunea, ca un negustor independent în luptă cu un lanţ de magazine. Jack a fost nominalizat; avea doar 43 de ani. Alegându-l pe Lyndon Johnson ca vicepreşedinte, el le-a declarat celor care-l urau pe senatorul din Texas:

– N-am de gând să mor în birou. Aşa că funcţia de vicepreşedinte nu înseamnă nimic[9].

Campania prezidenţială a lui Kennedy a fost câştigată la dezbaterile televizate împotriva adversarului său, Richard Nixon. Arătos, calm şi sigur pe el, era perfect pentru noua eră a televiziunii; Nixon părea stângaci. Ajuns star, a fost întâmpinat de mulţimi uriaşe la fiecare oprire din cadrul campaniei. Totuşi, voturile au fost foarte strânse. JFK a câştigat doar cu câteva sute de mii de voturi diferenţă. Au

apărut zvonuri despre falsificarea voturilor din Chicago. Se spunea că legăturile lui Joe senior cu Mafia înclinaseră de fapt balanța în favoarea lui Jack. Cei care se îndoiau de el au fost și mai nemulțumiți când el l-a ales pe Bobby în funcția de Procuror General. Mirosea, după cum știa și Bobby, a nepotism.

Președinția lui Kennedy nu a început bine. Nu a fost ajutat deloc de dezastruoasa campanie din Cuba, din aprilie 1961, finanțată de CIA, pe care el o aprobase cam neîncrezător, mai ales că la orizont apăruse și criza din Vietnam. Concentrarea de forțe americane în sud-estul Asiei a continuat, în timp ce în august, Germania de Est a început construirea Zidului Berlinului. Între timp, JFK reușea să-și creeze singur probleme. Întruna erau strecurate femei în Casa Albă.

– Poftim, poate știi ai cui sunt – a spus Jackie, disprețuitoare, într-o zi, dându-i niște chiloți pe care-i găsise sub pernă. – Nu sunt măsura mea[10].

Mai periculoase erau legăturile lui sentimentale cu Mary Meyer, care-l învățase să prizeze marijuana (mult înainte ca Bill Clinton să fie obligat să nege că ar fi folosit vreodată!) și glumea cu el în dormitorul din Casa Albă că va trebui să se drogheze în ziua în care va apăsa pe butonul nuclear; și, mai rău, cu Judith Campbell, care devenise amanta lui în 1960. Din nefericire, ea era și amanta șefului Mafiei din Chicago, Sam Giancana. Acesta era un dezastru politic, nu doar moral. Îi oferea lui J. Edgar Hoover, bătrânul șef al FBI-lui, și mai multă putere să șantajeze Casa Albă și amenința să dezvăluie public complotul CIA de asasinare a dictatorului cubanez, Fidel Castro.

Dar amenințarea triunghiului Giancana–Campbell–Kennedy a pălit în fața crizei rachetelor din Cuba, din octombrie 1962, la 11 luni după ce Joe senior suferise un atac, în urma căruia nu mai putea nici să vorbească, nici să se miște. Toți cei din familia Kennedy s-au simțit brusc vulnerabili. Creatorul destinului lor public nu-i mai putea ajuta.

Însă când rușii, îngrijorați de complotul de eliminare a lui Castro, au început să trimită trupe, tancuri, artilerie și avioane în Cuba, Kennedy s-a dovedit capabil să se descurce singur. Ultimatumul adresat de el lui Hrușciov, de a se retrage sau de a arunca lumea în război, i-a făcut pe ruși să se retragă.

Și așa, ora de glorie a președinției Kennedy a precedat asasinarea lui în Dallas cu doar un an.

Presimțirile lui fuseseră adevărate.

După aceea, Joe senior „a cam cedat". Un prieten a afirmat că toți membrii familiei semănau cu supraviețuitorii unui naufragiu. Nu cred că s-ar fi descurcat fără Bobby[11]. Totuși, deși și-a îndemnat familia să-și revină, Bobby nu s-a refăcut niciodată după moartea lui Jack.

Șapte luni mai târziu, pe 19 iunie 1964, Teddy Kennedy era să moară într-un accident aviatic lângă Springfield, Massachusetts. Pilotul și prietenul lui, Ed Moss, au murit. Teddy a rămas cu un plămân găurit și mai multe vertebre distruse.

– Cineva de sus nu ne iubește, a spus Bobby, după ce l-a vizitat la spital[12].

Bobby a rezistat, deși printre cei de dreapta circula un pamflet intitulat *Strania moarte a lui Marilyn Monroe* în care se afirma că avusese o legătură cu Marilyn Monroe și,

când aceasta îl amenințase că va divulga complotul împotriva lui Castro, a ucis-o ca să-i închidă gura. Moartea ei, pe 5 august 1962, aparent în urma unei supradoze de drog, a rămas un mister. Încurcată atât cu JFK, cât și cu Bobby, se pare că ambii frați o respinseseră. Probabil că adevărul nu va fi cunoscut niciodată. Soarta ei rămâne legată de mistică – și de blestemul familiei Kennedy.

La fel ca Joe junior și Jack înaintea lui, și Bobby a devenit obsedat de moarte. „Mai devreme sau mai târziu", a mormăit el când, aflându-se în mașină, din spate s-a auzit un zgomot ca de pușcă, dar care erau, de fapt, doar rateurile unui motor. Și, de parcă presimțirile nu erau de ajuns, căuta intenționat pericolul: urcându-se pe Mount Kennedy (4500 m) din Alaska, într-o canoe în apele infestate de piranha din America Latină, față în față cu un rinocer în Kenya, coborând cascada Salmon River într-un caiac, singur, deși nu mai fusese niciodată într-un caiac. Provoca moartea să vină să-l ia. Ceea ce s-a și întâmplat.

În 1968, s-a lăsat convins să candideze pentru nominalizarea la președinție din partea Partidului Democrat, iar pe 5 iunie se afla în Los Angeles, când a aflat că reușise să câștige alegerile preliminare în California. A dat o declarație în camera de hotel, apoi a luat-o prin bucătăria hotelului spre o conferință de presă. Un bărbat numit Sirhan Sirhan a apărut în fața lui cu un pistol și a tras. Și Bobby Kennedy a murit în sala de operații de la „Good Samaritean Hospital" din Los Angeles. „Asasinul singuratic" lovise iar. Nici acum, misterul nu a fost rezolvat: cine-l angajase pe ucigaș? De fapt, nu prea contează, deși Bobby, prietenul public al minorităților și al celor săraci, își făcuse mulți dușmani.

Zguduită de această nouă tragedie, familia nu şi-a mai revenit.

După moartea lui Bobby, tatăl lui a încetat să mai mănânce şi s-a stins în noiembrie 1969. Familia simţea că este blestemată.

– Mă tot întreb ce făcuse oare bunicul meu pentru ca Dumnezeu să-l pedepsească aşa, a spus Chris Lawford, unul dintre numeroşii nepoţi (Bobby avusese numai el zece copii), care a crescut în umbra acestor evenimente[13].

Iar Teddy, unicul supravieţuitor dintre cei patru fraţi, a încercat, dar nu a reuşit să accepte responsabilitatea moştenirii familiei. Neras, bând peste măsură în timp ce se muta dintr-un loc în altul, el le amintea oamenilor de bătrânul marinar care încerca să fugă de un blestem.

– Or să mă împuşte ca pe Bobby, le-a spus el oamenilor după patru ani, pe când aceştia încercau să-l convingă să accepte nominalizarea din partea Partidului Democrat[14]. De aceea, poate inconştient, a căutat accidentul care i-a distrus cariera politică, făcând imposibilă alegerea sa. Pe 18 iulie 1972 îşi conducea Oldsmobile-ul pe Dike Bridge spre Chappaquiddick, când a derapat de pe el, cauzând moartea prin înec a pasagerei sale, Mary Jo Kopechne. După aceea, comportarea lui a fost bizară. În loc să anunţe poliţia, s-a întors la petrecerea de la care plecase şi l-a convins pe vărul lui să-l însoţească la locul accidentului. S-au scufundat până la maşină, dar fără nici un rezultat. Teddy încă nu dorea să anunţe poliţia. S-a dus în Edgartown, s-a schimbat şi, la 2:30, a apărut în holul motelului de parcă dorea să-şi facă un alibi, apoi a dat din

cameră 17 telefoane, nici unul însă la poliție. În dimineața următoare s-a întors cu feribotul la Chappaquiddick, unde, aflând că trupul nu fusese încă găsit, a anunțat, în cele din urmă, autoritățile. Timp de o săptămână nu a dat nici o explicație publică. A fost un moment crucial în saga familiei Kennedy. S-au relansat în forță toate vechile suspiciuni legate de lipsa de milă și imprudențele clanului. În cele din urmă, Teddy a ținut un discurs televizat, care nu a fost primit prea bine. Mai târziu, s-a întrebat în fața publicului dacă „nu cumva atârnă un blestem asupra clanului Kennedy"[15].

Posibil. Însă văduva lui JFK scăpase deja, recăsătorindu-se cu magnatul grec Aristotel Onassis.

– Urăsc țara aceasta – s-a răstit Jackie la o prietenă care încerca s-o convingă să se răzgândească. – Disprețuiesc America și nu vreau să mai stau aici. Dacă-i omoară pe cei din familia Kennedy, copiii mei sunt în capul listei[16]. Deși criticată în presă, deja nu-i mai păsa. Pe 10 octombrie 1968, la câteva luni după asasinarea lui Bobby, ea s-a măritat cu Onassis.

Mai rămâneau copiii – cea de-a treia generație. Timp de mulți ani, nimic nu le-a mers bine. Fiica lui JFK, Caroline, a fost prinsă cultivând marijuana. Edward, cel mai mare fiu al lui Teddy, s-a îmbolnăvit de cancer și a pierdut un picior în 1973. Christofer Kennedy Lawford era dependent de heroină, la fel ca Robert, cel de-al doilea fiu al lui Bobby, și David, cel de-al treilea fiu, care a fost găsit mort într-o cameră dintr-un hotel din Palm Beach, pe 25 aprilie 1984. Joseph, cel mai mare fiu al lui Bobby, a fost judecat în urma unui accident de mașină, din cauza căruia prietena

lui rămăsese paralizată. Sora lui, Courtney, s-a măritat mai târziu cu Paul Hill, unul dintre „Cei patru Guildford" care au stat 15 ani într-o închisoare englezească, pentru un atentat al IRA de care nu erau vinovați. Excesele și accidentele celor din a treia generație au continuat să umple știrile. Precum a declarat Chris Lawford în 1983, când Bobby Jr. a fost arestat pentru consum de heroină: „Dacă vă gândiți la tot ce s-a întâmplat în această familie din vremea bunicului până la ce pățește Bobby acum, vă veți da seama că istoria familiei Kennedy este despre karma, despre oameni care schimbă regulile și sunt, în cele din urmă, schimbați de ele[17]".

Oare doctrina karmei – și anume că orice cauză (acțiune, faptă, cuvânt sau chiar gând) are în mod inevitabil un efect – legitimează ideea unui blestem? Poate doar într-un sens mai larg, și anume că urmașii lui Joe Kennedy au plătit un preț teribil pentru ambiția lui. Bătrânul i-a mânat din spate pe Joe Jr., Jack, Bobby și Teddy atât de tare, încât – după ce Joe Jr. a murit – au fost obligați să candideze la președinție, fiind astfel expuși pericolelor apărute în urma opoziției întâmpinate din partea nemiloaselor grupuri de forțe, într-o țară condusă de bani și arme.

Ambiția nestăvilită a bătrânului Joe senior provenea din originea lui irlandeză și din refuzul său de a fi la fel de sărac ca strămoșii lui. Dar și mulți alți emigranți irlandezi au prosperat în SUA, fără să se simtă obligați să candideze la președinție. Ambiția lui era de tipul celei numite *hybris* în tragedia greacă: provocarea zeilor duce de obicei la o cădere spectaculoasă. Baza averii lui, făcute pe vremea tatălui

său, Patrick Joseph, provenea din vânzarea de alcool, activităţi ilicite de vânzare a voturilor şi contrabandă – chiar tipul de activitate care a dus la Prohibiţie. Şi, când Prohibiţia a luat sfârşit, a ştiut să profite şi de acest lucru. Avea o flotilă de nave încărcate cu whisky gata să plece de îndată ce orchestra cânta „Happy Days are Here Again". Antisemit convins, care, ca ambasador al Statelor Unite în Marea Britanie, a încercat să ţină SUA în afara războiului, a reuşit să se dea după cum bătea vântul, încurajându-şi, în acelaşi timp, fiii, să creadă că au dreptul să înşface orice doreau – bani, femei, putere. Lipsit de credinţă şi tiranic, a insuflat fiilor săi o obsesie de care nu s-au mai putut dezbăra şi a trăit suficient de mult ca să vadă morţile violente ale celor trei fii în care-şi pusese speranţa. Iar pentru al patrulea, Teddy, a fost nevoie de moartea unei inocente, ca să-l înlăture complet de pe scena politică.

Totuşi, pe la începutul anilor '90, au apărut semne că tinerii familiei Kennedy începuseră să lase trecutul în urmă, trecând de la scandaluri la acţiuni caritabile. În 1993, fiul lui JFK, „John-John", un avocat care încerca să-şi imite tatăl curtând blondele de la Hollywood, se gândea la o carieră în politică. Sora lui, Caroline, tot avocat, scrisese o carte despre *„Declaraţia drepturilor omului"*. Fiul mai mare al lui Bobby, Joseph, era un membru bine văzut al Congresului; sora lui, Kerry, avocat pentru drepturile omului, se măritase cu Andrew Cuomo, fiul guvernatorului statului New York, Mario Cuomo, şi lucra în administraţia Clinton; fratele lor, Michael, tot avocat, lucra pentru o organizaţie care-i ajuta pe săraci să-şi plătească facturile de căldură; şi Robert Jr., care se vindecase de dependenţa de heroină, lupta pentru

protejarea mediului, fiind și profesor de legislație ecologistă la un colegiu din New York. Fiul lui Teddy, Edward Jr., care-și pierduse un picior pe când era mic, lucra la o organizație non-profit pe care o fondase pentru ajutorul handicapaților.

Oare ce se întâmplase cu aroganța lipsită de milă? Este tentant să credem că bătrânul se răsucește în mormânt. În ceea ce privește blestemul, dacă a existat, se pare că s-ar fi oprit în cele din urmă – însă doar timpul ne va spune dacă așa este.

18
Ciudatul caz al lui Carole Compton

Unul dintre cele mai ciudate cazuri criminalistice ale vremurilor moderne a fost judecat în decembrie 1983, în Livorno, Italia, şi, deşi nu existau decât dovezi circumstanţiale, Carole Compton, o scoţiană de 21 de ani, a fost condamnată pentru incendiere şi tentativă de crimă. Deşi a insistat tot timpul procesului (în care ea era ţinută într-o cuşcă în sala de judecată) că nu ea era de vină pentru cele cinci incendii misterioase care izbucniseră în scurtul timp în care ea lucrase ca dădacă pentru două familii italiene, a fost găsită vinovată de incendiere criminală şi tentativă de incendiere. Acuzarea de tentativă de omor asupra lui Agnese, o fetiţă de trei ani de care avea grijă, a fost respinsă. Cum deja stătuse în închisoare în Italia timp de 17 luni, aşteptând procesul, sentinţa de 30 de luni pe care a primit-o a fost suspendată şi ea a fost deportată. După ce a revenit în Scoţia, s-a aşezat la casa ei, s-a măritat şi a avut propriii ei copii.

După mai mulţi ani, şi-a amintit, incredulă, evenimentele de coşmar care au dus la numirea ei *la strega*, „vrăji-

toarea" şi faptul că fusese acuzată că era o piromană care deoache – într–o ţară europeană, modernă.

Superstiţie absurdă? Însă acest caz este cu adevărat misterios. Popularitatea de care s–a bucurat în mass–media – romanul lui Stephen King, *Firestarter,* care era pe vremea aceea un best-seller în Italia – a atras atenţia autorităţilor, ca şi a scriitorului englez Guy Lyon Playfair şi a dr. Hans Bender de la Institutul pentru cercetări paranormale din Freiburg, Germania, asupra fenomenelor de poltergeist. După părerea lor, Carole era, fără îndoială, legată de acele incendii, deşi fizic nu le declanşase ea, nici nu fusese conştientă că ar fi avut vreo legătură cu ele.

Aceasta nu este o povestire tipică de blestem. Dacă a existat vreun blestem, Carole a fost victima acestuia şi poate că sursa se află în propriile ei emoţii confuze, nefericite şi turbulente.

Deci, ce s–a întâmplat? Povestirea prezentată aici se bazează pe relatările ei, înregistrate de scriitorul Gerald Cole – un lucru de care trebuie să ne amintim[1].

Mediul familial al lui Carole Compton era nesigur. Născută în Ayr, în sud–vestul Scoţiei, dintr–o mamă catolică şi un tată irlandez protestant, care obişnuia să bea mult, ea a crescut în mijlocul unor nesfârşite controverse religioase. Avea 9 ani când mama ei a divorţat şi a avut o cădere nervoasă; 11 ani, când mama ei s–a mutat la Aberdeen, agitatul oraş scoţian aflat pe coasta de nord–est. S–a pregătit să fie coafeză, dar, negăsind de lucru în Ayr, până la urmă, Carole şi–a părăsit prietenii şi familia, ducându–se după mama ei, în Aberdeen, să lucreze la „peşte" – la ambalarea

peștelui ud în cutii care circulau pe o bandă rulantă. Într-o zi, cureaua de transmisie s-a rupt și ea, rănită, a ajuns la spital, fericită că nu-și pierduse piciorul. Acest lucru a convins-o. S-a întors în Ayr, la bunica și fratele ei mai mic, și s-a angajat la un centru care se ocupa de oamenii în vârstă, unde aprecia atât munca, cât și colegii. Într-o noapte a ieșit să danseze cu prietenii și într-un club disco s-a întâlnit cu un tânăr italian arătos, Marco Vitulano, chelner la faimosul „Turnberry Hotel". El a invitat-o să iasă împreună; nu după mult timp erau nedespărțiți. Relația a rămas stabilă doi ani, dar la sfârșitul lui 1981 el a fost obligat să se întoarcă în Italia să-și facă armata. Înainte de a pleca, i-a dat un inel. S-a înțeles că acela fusese un inel de logodnă.

Marco a plecat, lunile au trecut și, într-o dimineață de la începutul primăverii anului 1982, Carole a primit o scrisoare în care el îi cerea să vină în Italia să-i cunoască familia. Încântată, sperând o viață fericită, în ciuda îndoielilor familiei ei și a incapacității ei de a vorbi italiana, pe 31 mai 1982, pe când avea 20 de ani, Carole a plecat la Roma.

Aici a întâlnit familia lui Marco și a stat acasă la ei. Inițial, totul a mers bine. Ea a început să se îndoiască abia la Luna Park, un bâlci, când o altă fată a venit la Marco și i-a zâmbit. El a expediat-o, dar, temându-se, Carole a întrebat-o pe sora lui Marco, Marguerite, cine era acea fată. Marguerite i-a spus că aceea era fosta prietenă a lui Marco, cu care toți crezuseră că se va însura. Carole, care nu știuse nimic despre acestea, s-a simțit amenințată.

Când permisia lui Marco s-a terminat, Carole a știut că nu mai putea rămâne cu părinții lui. S-a înregistrat la o a-

genţie de baby-sitting şi a fost nu după mult timp angajată să aibă grijă de un băieţel de doi ani, într-o casă aflată pe Via Margutta, într-unul dintre cele mai elegante cartiere ale Romei. Copilul, Emanuele, era fiul Emanuelei Ricci, o femeie bogată şi sofisticată, care părea generoasă şi amabilă.

A început slujba pe 14 iunie, la doar două săptămâni de la sosirea sa în Italia. Emanuela, care se părea că nu era măritată, avea mai mulţi amanţi şi ieşea mult din casă, dar lui Carole îi plăcea casa şi îl simpatiza pe Emanuele şi, la început, cum Marco o vizita des, toate erau în regulă. Singura parte a slujbei care nu-i plăcea era faptul că trebuia să hrănească pisicile vagabonde care se învârteau pe lângă casă; îi spusese deja lui Vitulanos că nu putea suferi pisicile.

Într o zi, trecând prin bucătărie, a auzit un zgomot puternic în spatele ei. Un tablou religios căzuse pe jos şi se spărsese. Ea s-a gândit că-l atinsese accidental, dar servitoarea siciliană, Rosa, credea altceva. A pus-o pe Carole să-şi facă cruce şi să spună o rugăciune. Lui Carole i s-a părut o aiureală, dar, ca s-o facă fericită pe Rosa, a acceptat.

Un timp nu s-a mai gândit la acel incident. Apoi, într-o noapte, a fost cuprinsă de nişte dureri cumplite. Era o criză de apendicită. Emanuela i-a plătit nota la spital. În timpul convalescenţei, Carole a continuat să aibă grijă de Emanuele. Ea şi cu Marco se plimbau cu băiatul în grădinile Borghese, unde doamnele în vârstă le zâmbeau de parcă băiatul ar fi fost al lor. Carole se întreba cât va dura până ce ea şi Marco se vor căsători şi vor avea propriii lor copii. Dar atunci au început necazurile...

Era vară, iar cei bogaţi au părăsit oraşul, plecând în vacanţă. Într-o zi, Emanuela a spus că pleca la Paris şi că fratele ei, Enrico, îi va duce pe Carole şi pe Emanuele în Ortisei, în Alto Adige, Alpii italieni, să stea cu familia ei, Ricci, „pentru câteva săptămâni". Carole n-a fost prea încântată. Însemna să fie departe de Marco şi complet singură într-o casă de străini care nu ştiau englezeşte.

Din cauză că tatăl Emanuelei era bolnav, fusese angajată o soră medicală din Mauritania să aibă grijă de el. Cu părul lung până la brâu, Nicole i se părea extraordinar de fermecătoare lui Carole. Cel puţin, Nicole, care era cu zece ani mai mare ca ea, ştia englezeşte. Poate că totul va fi în regulă. Carole a încercat să se aranjeze împreună cu Emanuele, Nicole şi tatăl Emanuelei pe Via Meisules, numărul 10, o vilă cu patru etaje, aflată pe unul dintre dealurile situate deasupra frumosului sat Ortisei.

Nicole era o companie plăcută. Dar, după două săptămâni nu era nici un semn al întoarcerii Emanuelei şi nimeni nu ştia când Carole şi Emanuele urmau să se întoarcă la Roma şi la Marco. În seara zilei de 11 iulie, pe când bătrânul urmărea Cupa Mondială la fotbal, un meci între Germania şi Italia, Carole a plecat la plimbare cu Nicole şi Emanuele. La întoarcere au văzut fum ieşind de la o fereastră aflată la etajul al doilea. Dând buzna în casă, l-au găsit pe domnul Ricci cu ochii lipiţi de televizor, fără să aibă habar de fumul care umpluse scările. Când şi-a dat seama ce se întâmplă, a urcat scările, îngrijorat. Carole l-a urmat prin fum, dar, când au deschis uşa dormitorului, s-au dat repede înapoi din cauza căldurii cumplite. Ea a

văzut un scaun şi un dulap în flăcări. S-a auzit o sirenă şi au apărut şi pompierii, iar bătrânul s-a lăsat, în sfârşit, convins să iasă.

N-a fost nimeni rănit, dar primul etaj al casei era distrus. Cauza focului nu se cunoştea. Pompierii bănuiau o defecţiune la instalaţia electrică: fusese de curând un accident similar la casa vecină.

Şi acesta a fost doar începutul.

Carole, bătrânul şi Emanuele s-au mutat într-un apartament - de fapt, o mansardă aflată deasupra magazinului din Ortisei. Luni, Enrico şi mama lui s-au întors din Roma, supăraţi din cauza incendiului şi îngrijoraţi din cauza bătrânului. În dimineaţa următoare, când era încă pe jumătate adormită, Carole a auzit-o pe doamna Ricci strigând că îi miroase a ars. Dând buzna în camera în care stăteau Carole, Emanuele şi Nicole, a descoperit într-un coş de gunoi aflat sub chiuvetă un pachet de hârtie care fumega. Uitându-se urât la Carole, le-a acuzat că una dintre ele fuma. Carole a spus că nu fumează. (În relatarea ei, Carole uită să explice de ce nici ea, nici Nicole n-au simţit nimic, chiar dacă erau pe jumătate adormite).

În acea după-amiază, Emanuela a sunat din Paris. A răspuns doamna Ricci. Carole şi-a auzit numele pomenit de câteva ori. Apoi a fost chemată la telefon iar Emanuela i-a spus că mai rămâne la Paris până în septembrie. Încă două luni fără Marco! Doamna Ricci i-a luat telefonul, dar Carole a reuşit s-o audă pe Emanuela explicându-i că focul fusese doar o coincidenţă sau un accident nefericit.

A doua zi dimineaţă, bunicii au ieşit cu Nicole, lăsând-o pe Carole în casă împreună cu Emanuele şi Enrico.

Ea spune că se juca cu băiatul când l-a auzit pe Enrico strigând: „Al fuoco! Carole! Foc! Foc!". Ieşind în fugă din cameră, l-a văzut pe Enrico dând buzna, învelit doar cu un prosop. Din camera doamnei Ricci ieşea fum. A văzut patul în flăcări. Cu Emanuele în siguranţă pe verandă, ea şi Enrico au stins focul. În urma incendiului a mai rămas o gaură înnegrită în saltea şi bucăţele umede de ziare şi reviste prin tot dormitorul.

„Non senti l'odore del fumo? – a întrebat Enrico. – Nu simţi mirosul fumului?" Carole a răspuns că nu. După care a simţit că toţi se purtau cu ea cu mănuşi. În acea seară, Emanuela a sunat iar şi, deşi părea prietenoasă, a sugerat să se întoarcă la Roma să stea cu părinţii lui Marco, în timp ce apartamentul era aranjat. Dându-şi seama că toţi o bănuiau că este piromană, s-a întors la Roma, supărată.

Dar partea cea mai rea abia urma.

Părinţii lui Marco au reprimit-o, aparent bucuroşi. Ea spera că-şi va recăpăta slujba la Emanuela, dar nu înainte de septembrie. Marco, întors într-o permisie de zece zile, a insistat ca ea să-şi găsească alt serviciu, spunându-i că nu era loc în apartamentul părinţilor lui şi că nu avea rost să aştepte până în septembrie.

– Mai vrei să te însori cu mine? – l-a întrebat ea. El a ezitat, i-a spus că mai au destul timp, de ce se grăbea? Deşi de acum dorea să se întoarcă în Scoţia, Carole n-a spus nimic. A sunat-o pe Emanuela comunicându-i că trebuie să caute altceva de lucru. Emanuela i-a urat mult noroc. Marguerita, sora lui Marco, a recomandat-o unei agenţii de guvernante. În relatarea sa, Carole nu spune dacă această agenţie aflase ce se petrecuse în Ortisei.

Nu după mult timp, o doamnă, Daniela Tonti, a contactat agenția. Ea și soțul ei, Luigi – al cărui nume de familie era Cecchini – aveau nevoie de o bonă pentru fetița lor de trei ani, Agnese, începând de la sfârșitul lui iulie. Mai puțin strălucitoare și nu la fel de bogată ca Emanuela, Daniela, care vorbea bine englezește și părea prietenoasă, i-a spus că ea și Luigi lucrau la televiziune. După un interviu în apartamentul familiei Vitulano, Carole a primit slujba, prin care trebuia s-o învețe pe Agnese englezește.

Daniela dorea mult s-o ducă pe Agnese la mare cât mai curând posibil. Așa că sâmbătă, 31 iulie, Carole a fost dusă pe insula Elba, pe coasta de nord-vest a Italiei. Aici, acum populară stațiune turistică, Napoleon fusese sechestrat pe vremuri, înainte de a evada și a lupta în ultima sa bătălie, la Waterloo, în 1815.

Carole, Agnese și Daniela urmau să stea cu părinții lui Luigi pe Elba, dar Luigi trebuia să se întoarcă la muncă la Roma la sfârșitul week-end-ului.

Ziua era frumoasă, cu cerul albastru și liniștit, dar Carole era neliniștită. De ce se grăbea oare (după ultima situație dezastruoasă) să stea iar cu niște străini?

Elba avea un peisaj încântător, cu pante montane verzi, abrupte, pe care se întindeau stațiunile turistice. După ce ocolea mai multe promontorii, drumul ajungea într-o vâlcea, în care se afla un sat ale cărui case erau înșirate pe coastele scăldate în soare ale dealurilor. Casa părinților lui Luigi era mică, dar frumoasă, vopsită în alb și cu obloane verzi.

Când a fost prezentată bunicii lui Agnese, Carole a simțit o antipatie bruscă.

– De ce ai adus altă englezoaică? – a bombănit bătrânica, încruntându-se la Carole. – De ce nu o italiancă? Carole ştia deja de acum destulă italiană ca să înţeleagă mesajul. Bunicul Mario însă a ignorat-o. Carole şi-a dat seama că Daniela era stânjenită de comportarea soacrei şi s-a simţit mai singură ca niciodată.

Apoi Carole a aflat că bunicii Cecchini aveau un dormitor, Daniela, Luigi şi Agnese stăteau în celălalt, iar ea avea un pat pliant în sufragerie. În curând şi-a dat seama că bunica va fi o problemă. Bombănea când Carole se apropia de ea şi, dacă Carole încerca s-o ajute pe Agnese, n-o lăsa.

Mai târziu, pe plajă, Daniela i-a spus Carolei că bunicii nu-i plăcuse nici ultima bonă.

– Trebuie să-i dai timp, Carole – a spus ea. – Mama lui Luigi e de modă veche. Continuând să-i explice legăturile speciale care se creează în Italia între bunici şi nepoţi, Daniela i-a spus că primul ei copil se născuse mort, când s-a auzit un ţipăt dinspre apă. Agnese căzuse în apă. Luigi, care era în apropiere, o scosese imediat, dar venise să întrebe supărat de ce Carole nu avea grijă de copil. Daniela, care fusese aşa de prietenoasă o clipă înainte, şi-a susţinut soţul. Carole şi-a dat seama cât de îngrijoraţi erau din cauza lui Agnese, cel de-al doilea copil al lor. Era din ce în ce mai neliniştită. De ce era acolo? Marco chiar voia să se însoare cu ea? Când îl va mai vedea?

În ziua următoare, pe 1 august, a urmat catastrofa. După prânz, Carole a dus-o pe Agnese în baie s-o spele. Pe când o urmărea pe fetiţă, uşa băii s-a deschis brusc. Daniela stătea în uşă, iar din spate se vedea cum din sal-

teaua patului iese fum. Patul nu ardea, dar o parte era scorojită. Toți țipau, în timp ce salteaua fumegândă era aruncată afară. Ducând-o pe Agnese în bucătărie, Carole l-a văzut pe Luigi fluturând un pachet de țigări sub nasul tatălui lui; bătrânul dădea din cap. Deși și-a amintit de Ortisei, Carole a crezut că Daniela și Luigi dădeau vina pe bunici, fumători amândoi.

În ziua următoare a aflat cât de mult se înșela.

Seara, pe când Carole intra împreună cu bunica Cecchini în sufragerie, o statuetă a căzut de pe o măsuță pe podea. Bătrâna a privit-o urât, deși nici una dintre ele nu se aflase în apropierea măsuței. Dimineață, Carole a fost trezită de un zgomot puternic. O tavă de argint căzuse de pe masă. Apoi, pe când își făcea patul, o glastră de sticlă a căzut de pe o măsuță din spatele ei și s-a spart. Carole a auzit-o pe bunica mormăind *„strega"*. Mai târziu a intrat în dormitorul Danielei, unde dormea Agnese, ca să pună câteva lucruri într-un sertar. Daniela și-a făcut apariția, spumegând și i-a spus să nu mai intre niciodată în dormitor când dormea Agnese.

Carole s-a dus la toaletă, dar bătrânul era înăuntru. Pe când aștepta, a auzit un zgomot ușor care i s-a părut că vine fie din sufragerie, fie din dormitorul Danielei. A strigat-o pe Daniela:

– Nu vrei să vii să auzi ceva? Dar nu i-a răspuns nimeni. Bătrânul a privit-o îmbufnat pe când ieșea din toaletă. Continua să audă zgomotul acela ciudat. I s-a părut că sunt niște pisici. Întorcându-se în sufragerie, s-a dus să se uite pe geam.

– Daniela – a spus ea –, cred că niște pisici încearcă să intre în casă. Chiar atunci, Daniela și bătrânul ajunseseră la ușa dormitorului. Bătrânul a deschis-o și au început să se prelingă afară vălătuci de fum. Marginea patului fumega. Agnese, adormită, se afla în partea cealaltă a patului. Carole, îndreptându-se spre copil, a fost dată la o parte cam brutal de Mario. Daniela și-a luat copilul; bătrânul a aruncat salteaua pe geam. Ieșind în urma Danielei din dormitor, Carole a dat peste bunica Cecchini. Mânioasă, aceasta a împins-o, țipând:

– *E tu! E tu che inizia questi fuochi! E maligna!*

Dându-și seama că este acuzată că ar fi pornit acele focuri și că i se spusese că e *malefică,* Carole a fost scuturată de bătrâna doamnă, care o numea *„Strega!"* („Vrăjitoare!"), apoi a gonit-o din casă în curte.

– *Vacca!* – a strigat bâtrâna, în timp ce o încuia afară. – *Parti da mia casa! Vacca!* În timp ce vecinii se adunau, întrebând ce se întâmplase, ea a încercat să se întoarcă în casă, dar a auzit că era acuzată în public că încercase să omoare copilul, stârnind un foc. S-a închis într-o magazie, dar a fost scoasă de acolo de bunic, care era, se pare, speriat ca nu cumva să dea foc și acolo.

Între timp fuseseră chemați și carabinierii*. Acuzată de acum și că furase ceasul bunicii, Carole a fost împinsă în baie de Daniela și bunica și obligată să se dezbrace. Atât ea, cât și hainele ei au fost cercetate, dar nu s-a găsit nimic. După aceea, a fost luată de poliție.

Chinurile ei începuseră. După ce a petrecut o noapte în închisoarea locală, a fost dusă pe continent în cătușe. În

* carabinierii (poliția) (n. tr.)

Livorno a fost însă în „Carcere Domenicani", „Închisoarea dominicană". A fost ţinută în acea închisoare şi într-o alta timp de 17 luni, până ce a fost adusă în faţa unui tribunal din Livorno, acuzată de incendiere şi tentativă de crimă.

Aceste întâmplări s-au petrecut în 1982. Dar, într-un sens, Carole a fost norocoasă.

Este o ironie faptul că a fost închisă într-o veche mănăstire dominicană. Fondată în 1220 pentru a combate erezia cathară din sudul Franţei, la mănăstire a fost instalată Inchiziţia. După ce catharii au fost distruşi, dominicanii (căutând motive de a-şi asigura supravieţuirea) au lansat vânătoarea de vrăjitoare. Prin toată Europa, din secolul al XIV-lea până la sfârşitul secolului al XVII-lea, numeroase femei au fost arse de vii, mărturiile că sunt vrăjitoare fiindu-le obţinuse prin tortură. Acum, în 1982, Carole Compton s-a trezit şi ea că este acuzată că a încercat să omoare un copil prin vrăji. Cu trei secole înainte, nu ar fi putut decât să spere că va fi strangulată înainte de aprinderea rugului, însă numai dacă s-ar fi căit pentru păcatele ei, reale sau închipuite.

La început, lui Carole i s-a părut că totul este o farsă de coşmar. Sigur că Marco o va scăpa din această nebunie! Dar când i-a dat telefon, el a anunţat-o că nu vrea să mai ştie de ea. Mutată într-o celulă împreună cu nişte drogate, i s-a spus că sentinţa pentru tentativă de crimă era de la 7 la 21 de ani închisoare, dar, dacă afirma că este nebună, putea scăpa cu 2 ani. Un avocat italian, Sergio Minervini, cu toate că primise un telefon anonim în care i se spusese că acuzata era malefică şi că nu ar trebui

să accepte cazul, a fost de acord să o reprezinte, dar toate speranţele ei s–au spulberat când consulul britanic i–a comunicat că cetăţenii britanici aflaţi în străinătate nu puteau beneficia de ajutor legal. Domnul Minervini însă i–a spus să nu se îngrijoreze din cauza banilor. După aceea a întrebat–o cum explică ea declanşarea a cinci focuri în 23 de zile, prezenţa ei fiind singurul factor comun.

Ea nu putea. El i–a mai spus că acuzarea afirma că ea fusese atât de nerăbdătoare să se întoarcă la Roma să–l vadă pe Marco, încât fusese gata să facă orice. Avocatul i–a explicat lui Carole că nu putea să–i blameze pe oameni pentru că erau suspicioşi. La urma–urmei, focurile izbucniseră.

De acum, procesul ajunsese în atenţia mass–media. În Scoţia se strângeau bani pentru apărarea lui Carole. Mama ei a sosit din Aberdeen s–o vadă, zborul fiindu–i plătit de o agenţie locală de turism. Un avocat scoţian, Lawrence Nisbet, s–a oferit s–o apere pe gratis. Însă publicitatea aceasta avea şi părţile ei negative. Într–o zi, domnul Minervini i–a arătat un ziar englezesc în care, alături de poza ei, apărea titlul: FATA PE CARE EI O NUMESC VRĂJITOARE. Era intimidată de colegele de închisoare. Într–o zi a găsit pe pat o revistă italiană cu poza ei pe copertă, peste care era scris STREGA, subliniat de câteva ori. Cum examinarea ei psihologică era programată pe 17 septembrie, presa a devenit şi mai sălbatică. Emanuela Ricci, care păruse atât de prietenoasă, afirma acum că, în timpul celui de–al treilea foc în Ortisei, coridorul fusese blocat de flăcări, Enrico fiind prins într–o parte, iar Carole, cu bagajele făcute, de cealal-

tă parte. Ea mai pretindea şi că Emanuele, de câte ori era luat în braţe de Carole, striga „Mama, arde!"

La examen, Carole a fost găsită sănătoasă şi, cu toate că a dat tot felul de teste la poligraf, magistraţii care se ocupau de cazul ei au refuzat cauţiunea. Mai era nevoie de alte mărturii legate de focurile misterioase. Lawrence Nisbet s-a retras, spunând că făcuse tot ceea ce se putea. În decembrie, Carole a fost mutată la o închisoare din Trento, lângă Bolzano. De acum, ştia ceva italieneşte, dar Trento s-a dovedit a fi greu de suportat. Doar vizitele mamei ei, plătite de nişte binevoitori din Scoţia, o mai ajutau să se înveselească. Tatăl ei, deşi era bolnav de cancer, o vizita şi el.

De acum, cazul intrase în atenţia parapsihologilor. Doi experţi britanici în supranatural, Guy Lyon Playfair şi dr. Hugh Pincott, s-au oferit să vină pe cheltuiala lor în Italia. Experienţele lui Carole le aminteau de cazurile de poltergeist pe care le investigaseră. Insistând că nu credea aşa ceva şi că nu avea nici o legătură cu incendiile, Carole a fost destul de supărată când domnul Minervini, care deşi era de acord că acuzaţiile de vrăjitorie erau o aiureală, a sugerat o apărare bazată pe fenomene paranormale.

– O să scap dacă admit că sunt vrăjitoare? – a protestat Carole.

Însă în Livorno, procesul ei părea la fel de îndepărtat ca până atunci. Abia în iulie s-a stabilit termenul – pe la jumătatea lunii decembrie. Circul media a devenit şi mai dezlănţuit. Pe 19 octombrie, Channel 4 din Marea Britanie a făcut public cazul ca parte a unui serial numit *Viziunile secolului XX*. În program se sugera că ea ar putea să aibă

nevoie de o abordare paranormală pentru apărare. Şi mai util, un expert în pirotehnică a demonstrat că ea ar fi trebuit să fie scăpată de sub observaţie mult mai mult timp decât fusese pentru a declanşa un incendiu la fel de puternic ca cel din patul lui Luigi Cecchini. Între timp, ziarele italiene erau pline de titluri ca *La strega* şi *Incendiaria – piromane scozzese! Firestarter* de Stephen King a ajuns în topul best-seller-urilor din Italia. Acest roman, despre incendii provocate prin mijloace paranormale, sugera că, la fel ca în cazul Compton, trei secole de Ştiinţă şi Raţiune nu au reuşit să alunge credinţele populare în supranatural.

În sala tribunalului din Livorno, Carole a fost închisă într–o cuşcă din oţel. Ziariştii au sărit în faţă. Reporterii îşi întindeau reportofoanele.

– Carole, crezi în vrăjitoare? Carole, ce ai de spus despre vrăjitorii?

A fost un adevărat balamuc până ce poliţia nu a dat presa afară.

Ea a fost scoasă din cuşcă şi procesul a început. Martorii au depus mărturie. Teodoro Comploi, şeful pompierilor din Ortisei, a declarat că în 38 de ani de muncă de pompier „nu mai văzuse astfel de focuri" şi că „flăcările se deplasaseră în jos. Era foarte ciudat".

Dr. Hans Bender, un cunoscut parapsiholog german, a fost şi el chemat în boxă, dar avocatul lui Carole a simţit că lucrurile mergeau bine şi că era preferabil, pe cât posibil, să se evite abordările supranaturale. Aşa că mărturia lui Bender nu a fost acceptată. Aproape toate dovezile proveneau de la familiile implicate şi păreau s–o inculpe pe

Carole. Emanuela Ricci, strălucitoare ca de obicei, a făcut şi ea câteva comentarii acuzatoare; a spus că fata în casă, Rosa, i-a relatat câteva incidente bizare – boilerul scotea „sunete ciudate" şi „contorul se învârtea aiurea" când Carole era în apropierea lor. Dar Emanuela a adăugat:

– Rosa e siciliană şi e foarte superstiţioasă.

Şi mai rău, Nicole, servitoarea mauritană a bunicului lui Ricci, a negat că ar fi fost însoţită de Carole în plimbarea de seară prin Ortisei pe 11 iulie, când se declanşase primul incendiu. A spus că se plimbase singură şi la întoarcere o găsise pe Carole stând în faţa casei incendiate împreună cu Emanuele şi strigând: „Foc! Foc!" A mai declarat că aceasta nu spusese nimănui din casă despre incendiu, nici măcar bătrânului Ricci. Carole şi-a pierdut firea.

– *Bugie, solo bugie!* – a strigat ea, ridicându-se. Minciuni, sunt doar minciuni!

În ziua următoare a sosit o telegramă de la un fost angajator al lui Nicole, prin care tribunalul era anunţat că aceasta era o *„mincinoasă patologică".*

Un alt expert pirotehnician, profesorul Vitolo Nicole de la Universitatea din Pisa, a declarat că studiase saltelele arse de pe paturile din Elba, inclusiv cea a lui Agnese. Nu găsise nici o urmă de substanţe suspecte, mirosuri sau catalizatori. Saltelele arseseră doar la suprafaţă, în acelaşi loc, iar în interior erau intacte.

– Ambele focuri aveau aceleaşi caracteristici – căldură mare, dar fără flăcări – a spus el. Focul se deplasase mai degrabă în jos decât în sus, ceea ce mi se pare ciudat. Urmele de arsură ar fi putut fi cauzate de un fier de călcat prea încins, dar nu de o brichetă, un chibrit sau vreun alt

fel de foc deschis. Fiind de acord cu avocatul lui Carole că nimic nu o lega pe acuzată de incendii, profesorul Nicolo a mai declarat, ca și Teodoro Comploi înaintea lui, că: „În cei 45 de a de când fac aceste anchete nu am mai văzut incendii de acest fel. Ele au fost declanșate de o sursă intensă de căldură, și nu de o flacără. Nu pot explica ce le-a cauzat."

Bunicii Cecchini au depus și ei mărturie, apoi Daniela, care a spus că și-a văzut fiica „pe jumătate învăluită în flăcări". Întrebată dacă la momentul accidentului fetița avusese părul la fel de lung, ea a spus că da.

– Și părul nu a fost atins deloc, deși a trebuit să vă aplecați peste o mare de flăcări ca s-o luați?

Daniela a răspuns:

– Da, dar m-am mișcat foarte repede.

Ultima mărturie a fost a predecesoarei ca dădacă în familia Cecchini, o scoțiană, Teresa Hunter. Aceasta a spus că și ea, la fel ca fata dinaintea ei, fusese muncită din greu și tratată prost; că inventase o scuză ca să plece după 15 zile și că nu fusese plătită. Ea bănuia că incendiile fuseseră produse de niște scurtcircuite și că, dacă s-ar fi produs în timp ce ea era acolo, era sigură ca ar fi fost acuzată, fiind singura străină din casă.

Dar verdictul a dovedit că judecătorii credeau cele afirmate de familiile Ricci și Cecchini. Carole Compton a fost găsită vinovată la două acuzații de incendiere și una de tentativă de incendiere, dar nu de tentativă de crimă. Sentința de 30 de luni de închisoare a fost suspendată, având în vedere timpul pe care și-l petrecuse deja închisă.

Repatriată imediat, s-a întors în Scoţia, unde s-a măritat şi a avut astfel familia pe care şi-o dorise atât.

Dar misterul rămăsese. Ce se întâmplase în realitate?

Cel puţin Carole Compton nu fusese arsă pe rug ca vrăjitoare, cum ar fi pătit pe vremuri. Totuşi, din punctul ei de vedere, era destul de rău că stătuse un an şi jumătate în închisoare, înainte de a fi condamnată ca incendiatoare de tribunalul italian, cu toate că nu exista nici o dovadă directă care s-o inculpe şi că experţii afirmaseră că focurile asociate cu ea erau anormale.

Oare fusese condamnată pe nedrept?

Mulţi parapsihologi, printre care şi Guy Lyndon Playfair şi dr. Hans Bender, continuau să afirme că incendiile respective fuseseră cauzate de fenomene poltergeist.

Ce este un „poltergeist"? Cuvânt german care înseamnă „zgomotos" sau „stafie care zăngăne din lanţuri", acesta se referă la fenomene tipice, zăngănituri, ciocănituri, mobilă care levitează, obiecte din casă care plutesc, ploi de pietricele sau apă care apare din senin... şi focuri care se aprind singure. Aceste fenomene sunt explicate, de obicei, ca manifestări ale unor perturbări mentale inconştiente, asociate adolescenţilor la pubertate. Fenomenele încetează atunci când problemele emoţionale ce le-au declanşat se rezolvă.

Hans Bender, care a întâlnit-o pe Carole şi a asistat la procesul ei, a studiat peste 60 de cazuri similare. El declară că o combustie paranormală este un simptom binecunoscut a ceea ce parapsihologii numesc „psihokineză

spontană recurentă" (PSR). El spune că victimele PSR, cum ar fi Carole, sunt complet inconştiente de rolul lor în fenomenele înspăimântătoare care se declanşează în apropierea lor, fenomene produse de tulburări de personalitate induse de stres.

Carole Compton a avut o copilărie nefericită. Părinţii ei, care se certau întruna, au divorţat când ea avea 11 ani. A urmat un bărbat în Italia, iar acesta, până la urmă, a respins–o. S–a aflat singură printre străini, incapabilă să le vorbească limba. Dornică de dragoste şi dorindu–şi o familie numai a ei, a fost angajată pentru nişte copii ai căror părinţi duceau o viaţă nu tocmai stabilă, care nu aveau încredere în străini şi, într–un caz, foarte superstiţioşi.

Carole nu a pus nici un foc, nu a dorit să facă rău, totuşi, obiectele casnice cădeau pe jos fără nici un motiv în prezenţa ei şi erupeau focuri, de obicei în *paturi*, adică în locul în care oamenii fac dragoste şi procreează. Nu se poate nega faptul că aceste fenomene aveau loc în jurul ei, dar ne putem îndoi de faptul că ea era agentul conştient al acestor întâmplări.

– Nu am mai văzut astfel de focuri, a declarat şeful pompierilor din Ortisei, observând că incendiile pe care le studiase ardeau în *jos*, nu în *sus*. Profesorul Nicolo din Pisa a fost de acord:

– În cei 45 de ani de experienţă în acest domeniu, nu am mai văzut astfel de focuri.

În prologul povestirii scrise de Gerald Cole, Guy Lyon Playfair sugerează că astfel de evenimente, ce îşi au obârşia într–o dezordine psihosomatică, nu sunt mai „criminale" decât molipsirea de pojar. Mai mult, după părerea lui,

Carole nu ar fi putut să aprindă incendiile singură. Poate că nefericirea ei le-a declanşat, dar frica celorlalţi a contribuit şi ea la declanşarea fenomenului. Toate dovezile existente arată că PSR nu poate fi produs de un singur individ; acestea se dezvoltă numai prin interacţiune de grup, după cum se vede din alte cazuri similare pe care le prezintă Playfair.

* * *

În 1978, pompierii au fost chemaţi de şapte ori la apartamentul unui cuplu fără copii din Holloway, Londra, în care obiecte casnice, inclusiv patul, se tot aprindeau, fără nici o cauză aparentă. În plus, luminile se aprindeau şi se stingeau singure, uşile se închideau şi se deschideau, iar cărţile zburau de pe rafturi. La fel ca în cazul lui Carole, un pompier a declarat despre focuri:

– Nu am mai văzut aşa ceva, în timp ce ofiţerul local de prevenire a incendiilor a conchis că:

– Nu există nici un fel de explicaţie, nu avem nici un indiciu despre modul în care au fost declanşate.

În luna august, un an mai târziu, în satul Séron, aflat în Pirinei, în Franţa, nu mai puţin de 98 de focuri au izbucnit în faţa mai multor martori, incluzând 20 de *gendarmes*. Se pare că fiecare foc a izbucnit cu un singur punct înnegrit pe un pat sau pe o haină. Doi tineri au fost închişi, judecaţi şi condamnaţi, în ciuda lipsei dovezilor, iar mai târziu au fost graţiaţi şi eliberaţi.

Playfair a mai notat şi un alt caz recent, interesant pentru că fenomenele au fost înregistrate pe film. Mai întâi prezentat de televiziunea braziliană, filmul arată un foc care

începe şi se întinde pe o saltea, fără nici o cauză aparentă. Un preot iezuit aflat în faţa camerei, încearcă să explice fenomenul. Binecuvântează familia, o asigură că problema este rezolvată, apoi dispare. De îndată ce preotul pleacă, focul se aprinde iar.

Tot în Brazilla, în 1970, în Suzano, într-o căsuţă au izbucnit 16 focuri fără nici un motiv aparent. Au ars saltele, o canapea, haine şi obiecte de mobilier, inclusiv un garderob. Câteva dintre fenomenele de acest fel au fost văzute iniţial de şeful poliţiei locale şi de expertul lui legist. Poliţistul a descris cum o saltea a început să fumege chiar în faţa ochilor lui, aparent fără să ardă din interior. Expertul legist i-a povestit lui Playfair cum prin casă zburau pietre pe care nu le arunca nimeni[2].

Un alt caz bine cunoscut, cercetat de Hans Bender, implica o fată din Germania, Anne-Marie Schaberl. În octombrie 1965, ea şi-a părăsit şcoala din München şi a început să lucreze la biroul din Rosenheim al avocatului Sigmund Adam. Spre sfârşitul anului 1967, sistemele electrice din biroul avocatului au luat-o razna. Spoturile se defectau inexplicabil, apăreau supratensiuni bruşte, iar nota telefonică era absurd de mare. Un dispozitiv montat la telefon pentru a nota fiecare apel arăta până la şase apeluri pe minut pe robot - absolut imposibil, deoarece o înregistrare dura cam 17 secunde. Probabil că releele erau afectate, dar cum? Când a apărut un reporter să investigheze, un bec a căzut şi aproape că l-a lovit. Povestirea lui despre „stafia Rosenheim" l-a alertat pe profesorul Bender şi pe asistentul acestuia; vizitând biroul lui Adam, a văzut plafonierele stingându-se atunci când Anne-Marie trecea

pe sub ele. În curând a fost clar: supratensiunile surveneau doar când ea era în birou. Când a fost anchetată de Bender, s-a dovedit a fi neîncrezătoare și agresivă. Mediul familial rural în care crescuse era dificil; totuși, ei îi displăcea să stea în oraș, și, deși era logodită, era nefericită. Când a fost întrebată despre anul petrecut în ghips din cauza unui șold afectat de tuberculoză, a început să se agite. Testată pentru abilități paranormale, a arătat abilități telepatice. S-a întors la biroul lui Adam: fenomenele inexplicabile au reînceput. A fost concediată și a primit o altă slujbă: și din nou, echipamentele electrice au luat-o razna.

Între timp, logodnicul ei o părăsise. Patron al unui teren de minigolf, îl deranjase faptul că, ori de câte ori intra Anne-Marie, tabloul înregistra scoruri aiurite și echipamentul de reglaj o lua razna. Și-a luat o slujbă la o moară; acolo a murit un om într-un accident. Oamenii au început s-o evite. Părăsind și acea slujbă, Anne-Marie s-a măriat, s-a mutat în afara orașului și a făcut trei copii. Activitatea poltergeist a încetat[3].

Aceste cazuri bine documentate sunt doar vârful icebergului. Alan Gould, un istoric al cercetărilor psihice, a completat o listă de 500 de cazuri, începând din al șaselea secol d.Ch., în care apar 53 de „efecte incendiare". De asemenea, mai există și fenomenul „combustiei umane spontane", în care arde chiar trupul victimei, adesea în întregime, cu excepția mâinilor, picioarelor și a capului, de cele mai multe ori fără să afecteze mobila din jur sau alte articole. Și în astfel de cazuri, natura „focului din cer" este neclară, dar pare a fi chiar produsul condiției psihice a victimei.

De ce am inclus cazul Carole Compton în această carte? Pentru că, în primul rând, puterea blestemului provine mai întâi din puterea minţii – recunoscută sau nu. Blestemul inconştient, lansat împotriva propriei persoane sau a altora, se poate dovedi destul de puternic. Şi mai mult, puterea sa funcţională nu provine doar din inconştientul unui anume individ, ci şi din interacţiunea mai multor persoane, dintre care nici una nu ştie ce se întâmplă sau cum funcţionează mintea, toate fiind însă speriate de evenimente, iar majoritatea dorind să le înlăture prin găsirea unui ţap ispăşitor. De aici, procesele vrăjitoarelor din Evul Mediu; tot de aici şi soarta lui Carole Compton şi a altora. Într-un fel bunica Cecchini avusese dreptate bănuind vrăjitorie, dar e posibil ca propria ei ostilitate să fi fost un factor declanşator al incendiilor anormale, la fel ca teama şi singurătatea unei tinere inocente, aflate departe de casă. Astfel de blesteme sunt un fenomen de grup.

Dar rămâne întrebarea: cum se poate descurca legea – şi bunul simţ – cu manifestări de acest tip, atâta timp cât extraordinara lor proveniență este negată de înţelegerea noastră incompletă sau de refuzul nostru de a accepta că astfel de evenimente îşi au sursa în anumite activităţi naturale încă neexplicate de ştiinţă?[4,5]

19
Ghinioane și bijuterii

Există multe povestiri despre obiecte fără viață, de obicei vapoare, mașini sau bijuterii, care atrag persistent ghinioane sau dezastre, așa că este util să discutăm despre ghinioane sau blesteme. Aceste obiecte par să fie încărcate, deliberat sau accidental, cu o forță malignă care influențează soarta celor legați de ele (ca în cazul statuetei Ho–Tei; vezi capitolul 12).

În anumite cazuri, în care sunt implicate rămășite umane îngropate sau mumificate, ghinionul poate fi legat de un blestem deliberat, aruncat în momentul îngropării, îndreptat împotriva celor care, mai târziu, vor încerca să tulbure rămășițele; de exemplu blestemul aparent asociat mumiei faraonului egiptean Tutankhamon (vezi capitolul 3).

Asemănătoare sunt, poate, tulburările cauzate atunci când dorințele unui muribund referitoare la înmormântare sunt ignorate. De obicei, în Anglia, aceste tulburări sunt asociate cu un „craniu care strigă" (vezi capitolul 10).

Ghinioanele diferă de blesteme prin aceea că întâmplările nefericite asociate lor nu sunt cauzate de răutate

sau o intenţie deliberată, ci, poate, de un accident fatal sau o întâmplare nefericită care provoacă o agonie atât de intensă, încât aceasta se imprimă – ca în cazul bântuirilor – pe obiectele legate de dezastru. Ca un disc care este pus întruna, agonia persistă în obiect, afectându-i neplăcut pe cei atraşi de el.

În cazul bijuteriilor celebre ai căror proprietari par să fie anormal de ghinionişti – diamantele Hope, Regent şi Koh-i-Noor, de exemplu – poate exista o explicaţie mai simplă – lăcomia. Totuşi, de multă vreme, bijuteriilor li s-au atribuit puteri oculte, mai ales diamantelor, iar folclorul „New Age" abundă în cristale şi bijuterii cu puteri speciale: vindecări, clarviziune, profeţie şi protecţie împotriva răului. De multă vreme, cristalelor de cuarţ li s-a atribuit puterea de a stimula stări supraconştiente; şi se cunoaşte capacitatea cristalelor de a stoca electricitate. Presiunile aplicate puternic şi iute pot genera mai multe mii de volţi*. Dar ce mai pot stoca oare cristalele? Ghinion pentru cei lacomi? Pentru că unele geme par să fie atât de ghinioniste, încât te întrebi de ce ar dori cineva să le posede.

Dar, mai întâi, să analizăm câteva dintre cele mai faimoase cazuri de maşini şi bijuterii ghinioniste.

În fiecare an, mii de oameni mor sau sunt grav răniţi în accidente rutiere. Carnajul este atât de mare, încât, se pare că, în ciuda încercărilor de a-l diminua printr-o legislaţie împotriva conducerii în stare de ebrietate, prin obligativitatea purtării centurilor de siguranţă ş.a., acceptăm inconştient măcelul, ca un sacrificiu necesar adus Zeului

* – Este vorba despre efectul piezoelectric. (n.tr.)

Confortului şi Vitezei, la fel de însetat de sânge ca Moloch sau aztecul Huitzilopochtli.

De obicei, când survine un accident din cauza vitezei prea mari, vehiculele implicate sunt zdrobite, dar, uneori, vehiculele asociate cu accidente violente sau fatale rămân funcţionale, deşi, aparent, au absorbit o forţă neidentificată, care cauzează rănirea sau moartea oricui le foloseşte pe ele sau părţi ale lor.

Blestemul Habsburgilor, multă vreme prima familie imperială a Europei (vezi capitolul 11), s-a sfârşit, se pare, când, pe 28 iunie 1914, arhiducele austriac Franz Ferdinand şi soţia lui Sophie şi-au riscat vieţile apărând în oraşul bosniac Sarajevo, aflat în plină revoltă împotriva Austriei. Ei şi-au continuat turneul, în ciuda apariţiei unor *Turnfalken,* corbii care prevesteau dezastru pentru familia Habsburg. Pe când limuzina lor roşie se apropia de colţul străzii Rudolph, Gavrilo Princip, un student anarhist, i-a împuşcat. Franz Ferdinand şi Sophie au fost omorâţi, dar maşina n-a păţit nimic. Totuşi, istoria ei ulterioară ne sugerează că, într-un fel, oroarea acelui moment a rămas activă în acel vehicul. Toţi cei care au posedat-o ulterior au murit repede sau au fost grav răniţi. Maşina a fost cumpărată de generalul austriac Potiorek, care a murit nebun, după ce a fost înfrânt în bătălia de la Valjevo. Următorul proprietar a murit într-un accident, la nouă zile după ce a cumpărat-o. Guvernatorul Iugoslaviei şi-a pierdut un braţ; următorul proprietar, un doctor, a fost zdrobit în maşină; un fermier sârb a murit când a pornit-o; un şofer de curse din Elveţia a fost aruncat din ea într-un zid şi a murit; un proprietar de garaj şi patru pasageri au

murit într-un accident la o depășire riscantă. În cele din urmă, mașina ucigașă a sfârșit într-un muzeu vienez. Nimeni nu mai îndrăznea să o conducă.

Apoi mai este mașina Porsche sport roșie, în care vedeta de film James Dean a murit în 1955.

Născut în Indiana în 1931, acest actor complex s-a ridicat meteoric la glorie - glorie care, totuși, s-a dovedit a fi de scurtă durată. În „La est de Eden" (1955) și în „Rebel fără cauză" (postum), precum și în „Gigantul" (1956), el a prezentat un erou cu toane, agresiv, care l-a transformat imediat în idolul tineretului rebel american, în decada în care s-a ridicat și „Generația Beat".

Depășind prea mult viteza într-o însorită zi în California, Dean a pierdut coltrolul mașinii și a ieșit din decor. Moartea sa subită a garantat statutul său mitic. Însă mașina Porsche era aproape complet distrusă.

Chiar și dezmembrată, aceasta s-a dovedit mortală.

Cumpărată de un proprietar de garaj, George Barris, a alunecat în timp ce era descărcată din camion și a rupt piciorul unui mecanic. Motorul a fost pus într-o altă mașină, care s-a zdrobit la o cursă, omorându-l pe șofer. O altă mașină, care participa la aceeași cursă și în care se afla cutia de viteze de la mașina lui Dean, s-a răsturnat și l-a rănit grav pe cel care o conducea. Două cauciucuri din Porsche, montate pe o a treia mașină, au explodat simultan, fără vreo cauză aparentă. Șoferul a supraviețuit, iar George Barris n-a găsit nimic în neregulă la vreunul dintre cauciucuri. Carcasa Porsche-lui, expusă pe un stand în Sacramento, a căzut și a rupt șoldul unui adolescent. Mai

târziu, camionul care transporta mașina distrusă la o altă expoziție a fost implicat într-un accident. Șoferul camionului, aruncat din cabină, a fost ucis când Porsche-ul a alunecat din camion direct peste el. Un alt camion care-l transporta a avut probleme cu frânele și a intrat într-un magazin, iar în New Orleans în 1959 (sau cel puțin așa se spune) s-a rupt în 11 bucăți, în timp ce se afla montat pe un stand. În cele din urmă, ghinionista mașină a dispărut în timp ce era transportată cu trenul spre Los Angeles, în 1960.

Făcând legătura între aceasta și alte relatări despre mașini cu ghinion în „Mașinile stelelor", George Barris și Jack Scagnetti ne povestesc cum mecanicul lui James Dean, Rolf Weutherich, care și-a fracturat o mână și un picior în primul accident, a fost condamnat în 1968 pentru asasinarea soției sale, dar, după cum sugerează Colin Wilson, probabil am merge prea departe dacă am da vina tot pe Porsche[1].

Desigur, în ambele cazuri era vorba de mașini foarte puternice. Nici una n-ar putea fi considerată de risc mic. Ambele erau roșii și culoarea roșu, nu e de mirare, este culoarea de mașină cel mai ades asociată cu accidentele. Cercetările statistice publicate în SUA, în 1993, sugerează că galben, maro și verde sunt culorile cele mai sigure. Cei care preferă roșu, negru sau alb sunt, statistic, mai predispuși la accidente.

Însă aceasta nu explică cum, în cazul mașinii Porsche, moartea a survenit pe când aceasta era expusă pe un stand, la o expoziție. Oare spiritul tulburat al lui Dean, în momentul morții, a îmbibat mașina ucigașă cu o energie

distructivă care i-a afectat pe toți cei legați de ea mai târziu?

Această presupunere este, desigur, o închipuire. Desigur.

Marinarii au fost întotdeauna superstițioși. În nordul Scoției, de exemplu, bătrânii pescari nu merg pe mare dacă, îndreptându-se spre bărcile lor, sunt întrebați unde merg; sau dacă un reverend, un iepure sau un câine le trec prin față pe drum; sau dacă sunt menționate anumite nume, cum ar fi „Ross". Orice astfel de manifestare ar blestema călătoria lor: ei ar prefera să se întoarcă decât să riște. Așa că nu e de mirare că povestirile despre vapoarele cu ghinion sunt chiar mai obișnuite decât cele despre mașinile ghinioniste.

Într-una dintre cele mai cunoscute este vorba despre „Great Eastern".

În noiembrie 1857, acest vas, care la cele 19 000 de tone ale sale era de departe cel mai mare vas construit, era pe punctul de a fi lansat la apă. Producție a strălucitului inginer englez Isambard Kingdom Brunel, se aștepta să preia controlul rutei comerciale din Atlanticul de Nord, între Europa și America.

Brunel i-a luat în râs pe armatorii Cunard și Collins, care, din 1840, se luptau pentru supremația comercială a acelui traseu. Nici unul dintre vasele lor nu depășea 3 000 de tone deadweight. El și-a imaginat că un vapor cu adevărat mare, de exemplu de șase ori mai greu ca cele operative, va ridica profitul de patru ori.

Mai mult, proiectul și calculele de siguranță urmau să fie revoluționare.

Brunel era un bărbat celebru, care avea puterea să comande astfel de proiecte şi visul lui a devenit repede realitate. Înregistrându-şi compania „Great Eastern Steam Navigation" şi garantându-le acţionarilor 40% dividende, el a proiectat şi a construit un vas care i-a uimit pe contemporani.

Având aproape 185 de metri lungime şi 25 de metri lăţime, peretele de oţel al lui „Great Eastern", împărţit prin armături metalice în zece compartimente separate, divizate la rândul lor în 35, era el însuşi închis într-un bordaj extern – invenţia lui Brunel. Chiar dacă bordajul exterior ar fi fost găurit, peretele interior, cu o grosime de un metru, ar fi rămas intact.

În sala motoarelor, zece cazane alimentate de 112 cuptoare (al căror fum era îndepărtat de cinci coşuri gigantice) produceau 15 000 de cai-putere, mai mult decât suficient pentru a acţiona elicele de 18 metri şi elicea auxiliară de 7 metri. În cazul unei defecţiuni a motorului, vasul era prevăzut cu un grement, format din şase catarge, pe care se putea monta o velatură imensă. Zece ancore, fiecare cântărind cinci tone, asigurau amararea vaporului.

Nimic nu fusese lăsat în voia sorţii. Cabinele pasagerilor erau cele mai luxoase încăperi întâlnite vreodată, în afara palatelor şi a hotelurilor de lux. Lemn de carpen, catifea, arabescuri şi cristaluri sclipeau şi străluceau în saloane şi cabine. Brunel îşi realizase viziunea.

Pe 2 noiembrie 1857 „Great Eastern" era ancorată în estuarul Tamisei, aşteptând lansarea de a doua zi. Chila era proptită pe doi cavaleţi uriaşi pe care urma să-i ducă în fluviu. Două propulsoare hidraulice urmau s-o transporte

în larg. Acestea erau prevăzute şi cu nişte lanţuri grele de amarare, care urmau să controleze mişcarea navei şi s–o ţină pe loc, dacă ar fi fost necesar.

În ziua următoare, oaspeţii puşi la patru ace şi–au luat locul pe o estradă special amenajată. De pe şantierul naval au apărut cei care construiseră vasul. Dar cel puţin unul dintre ei lipsea – un meşter care lucrase la bordajul dublu. Nimeni nu ştia unde se află.

Ghinionul era pe punctul de a se face cunoscut.

A început lansarea. Cavaleţii au fost eliberaţi. Prora s–a deplasat cam un metru; pupa, 2,1 metri. Şi asta a fost tot. În următoarele câteva săptămâni, orice încercare de a elibera vasul a eşuat. Lanţurile s–au rupt. Propulsoarele hidraulice au spart cavaleţii. Nimic nu mergea. Lui Brunel i s–a spus că singurul lucru pe care–l mai avea de făcut era să transforme vasul într–un bâlci în aer liber.

Trei luni mai târziu, în martie 1858, o combinaţie de maree şi ploi puternice au reuşit ceea ce oamenii eşuaseră. „Great Eastern" plutea în cele din urmă.

– Domnilor, am estimat costul de lansare a navei noastre la circa 14 000 de lire sterline – le–a spus Brunel acţionarilor. Însă până acum a costat compania noastră aproape 120 000 de lire.

O săptămână mai târziu, „Great Eastern Steam Company" a dat faliment. Vasul a fost cumpărat cu 160 000 de lire de nou–formata „Great Ship Company". Un an şi jumătate mai târziu, pe 15 septembrie 1859, „Great Eastern" a fost, în sfârşit, lansat la apă. Dar atunci, Brunel era deja mort. Se prăbuşise, în urma unui atac cerebral,

chiar pe puntea navei. În ziua în care a murit, căpitanul vasului se plânsese mecanicului-şef că fusese „foarte deranjat de nişte bocăneli care se auzeau de sub punte".

Dezastrul nu a întârziat să lovească. Apropiindu-se de Southampton după patru ore pe mare, la câteva clipe după ce fusese admirat de pilot, unul dintre coşuri a explodat, omorând şase oameni în sala motoarelor şi distrugând salonul elegant.

Pe 17 iunie 1860, după ce fusese reparat, vasul a pornit iar din Southampton şi după 11 zile – un nou record – a ajuns la New York, după o traversare lipsită de evenimente.

Totuşi, cu toate că existau locuri pentru 4 000 de pasageri, în primul voiaj, pe vas n-au fost decât 36. În a doua călătorie spre New York, făcută în zece zile, au fost 100. Deja se credea că vasul este ghinionist.

Comisionat pentru un transport guvernamental britanic, în a treia sa călătorie, pe vas se aflau 2 125 de soldaţi şi ofiţeri, 403 femei şi copii şi 40 de pasageri. Părea că toate merg bine. De unde ghinion?

În a patra călătorie a sa, vasul a pornit din Liverpool cu 400 de pasageri de clasa I. Pe când „Great Eastern" îşi croia drum prin mijlocul unei furtuni de toamnă, s-au auzit iar bătăile de ciocan venind de undeva, de sub sala motoarelor. După câteva minute, vasul, navigând cu vânt travers, a fost pe punctul de a se răsturna. Ambele elice au fost rupte; bărcile de salvare au fost lansate la apă; saloanele şi cabinele erau distruse şi pasagerii înspăimântaţi se rugau şi cântau imnuri.

O zi și o noapte, vasul a plutit în derivă. După aceea, vasul lui Cunard, „Scoția" a apărut dinspre est, a înconjurat nava distrusă – care era de șase ori mai mare –, apoi s-a îndepărtat, fără să le ofere ajutor. Pasagerii înspăimântați și echipajul au înfruntat o a doua noapte lungă pe mare. În zori, o brigantină din Nova Scoția, aflată în vest, și-a schimbat cursul și s-a apropiat de „Great Eastern". Un pasager i-a oferit căpitanului câte 100 de lire sterline pentru fiecare zi în care stătea în apropiere. Cum căpitanul a refuzat, pasagerul s-a oferit să cumpere brigantina cu tot cu încărcătură, astfel încât toți pasagerii să poată fi duși înapoi în Anglia. Dar, ciudat, brigantina s-a îndepărtat. Poate că marinarii s-au gândit că un vas atât de mare se putea descurca singur.

După două zile, nava a fost întoarsă și a reușit să ajungă în port. Nu a mai fost folosită ca vas de pasageri. Lipsită de ornamentele de lux, distrusă de furtună, necazurile s-au ținut scai de navă. Un bărbat a fost zdrobit de elice, căpitanul și un mus s-au înecat într-o barcă, iar nava a fost avariată de o furtună în timp ce stătea în port pentru reparații. Între 1865 și 1866 „Great Eastern" a ajutat la montarea cablului telegrafic din Atlanticul de Nord, dar a reușit să piardă o parte din cablu. A fost dusă la vânzare la licitație, dar, reputația sa fiind așa de sinistră, autoritățile portuare din Marea Britanie au înaintat o petiție la guvern prin care solicitau scoaterea navei de sub controlul lor.

Un magazin de obiecte casnice din Liverpool a închiriat-o pentru reclame; un experiment abandonat după o lună. Timp de 20 de ani a zăcut. În 1885, o companie navală, după ce a cumpărat-o cu 16 000 de lire, a aranjat să

fie trimisă pe şantierul său naval. Pe când remorcherele au început s–o tragă pe ultimul ei drum, ofiţerul de pe punte a cerut să fie înlocuit imediat. Auzise loviturile de ciocan. Echipajul de pe remorcher a început să râdă, dar l–au luat de acolo. Până la urmă, gigantica navă pustie a fost adusă pe şantier.

Acolo a fost dezmembrată. Desfăcând bordajul dublu de deasupra chilei, muncitorii au descoperit o trusă de unelte ruginite... şi scheletul unui matroz care dispăruse în timpul pauzei de prânz, fiind îngropat de viu în bordajul dublu al noii şi revoluţionarei nave a lui Brunel[2].

O altă navă ghinionistă a fost „Hinemoa", lansată la trei ani după „Great Eastern" şi care a avut un căpitan diferit în fiecare dintre primele sale cinci drumuri. Unul dintre ei a înnebunit, altul a ajuns la închisoare, al treilea a intrat în comă alcoolică, al patrulea a murit în cabina sa şi al cincilea s–a sinucis. În cel de–al şaselea drum, nava a eşuat, iar în al şaptelea, doi marinari au fost aruncaţi peste bord. A fost dezmembrată în 1908, după ce a fost grav avariată de o furtună, şi se spune că a fost o navă ghinionistă pentru că primul balast folosit a fost pietriş dintr–un cimitir londonez[3].

Chiar şi mai lipsit de noroc a fost „Titanicul", care, în prima sa călătorie transatlantică, în noaptea de 14 aprilie 1912, s–a lovit de un iceberg şi s–a scufundat, în accident pierind 1 513 oameni. A spune că acesta a fost ghinion ar însemna să extinzi sensul cuvântului ghinion. Însă câteva întâmplări ciudate au prevestit tragedia, care, de altfel, fu-

sese descrisă cu 14 ani înainte în romanul *Zădărnicie*, de Morgan Robertson. În roman, vasul numit „Titan", considerat a fi imposibil de scufundat pentru că avea compartimente etanșe, s-a lovit de un iceberg, într-o călătorie în luna aprilie, la o viteză de 25 de noduri („Titanic" - 23 de noduri); avea doar 24 de bărci de salvare („Titanic" - 20) pentru cei 3 000 de pasageri și echipaj („Titanic" - 2 007, dar era plin doar pe trei sferturi) și se scufundă nu doar omorând foarte mulți oameni, ci o face în aceeași parte a Atlanticului în care s-a pierdut și „Titanicul".

Și mai ciudată este soarta ziaristului W.T. Stead. Într-un articol pe care l-a publicat în revista londoneză *Review of Reviews*, criticând erorile sistemului de siguranță din marină, el a descris soarta unui uriaș vapor imaginar care, lovind un iceberg în Atlanticul de Nord, s-a scufundat, iar majoritatea celor aflați la bord a murit. Cu toate acestea, după douăzeci de ani, Stead se afla pe „Titanic" și a și murit acolo, deși fusese avertizat de chiromantul Cheiro că „luna aprilie a anului 1912 o să fie critică și primejdioasă, mai ales spre mijlocul ei. Așa că nu călători atunci pe apă, dacă se poate". Oare Stead a vrut să moară sau a dorit să demaște ceea ce el considera a fi o superstiție?[4]

Mai există și un epilog. În aprilie 1935, un mus, William Reeves, stătea în cartul de noapte lângă pupa unui vapor canadian. Era întuneric. Oarecum conștient de ceea ce se întâmplase în acea zonă cu 23 de ani înainte, s-a cam speriat. A vrut să dea alarma, dar nu avea nici un motiv. Și-a amintit brusc data la care se scufundase „Titanicul": 14 aprilie 1912. Ziua lui de naștere! A dat alarma.

Motoarele au fost oprite. Vasul se afla la câțiva metri de un iceberg uriaș. La lumina zilei s-a văzut că erau înconjurați de iceberguri. A durat nouă zile până ce spărgătoarele de gheață din Newfoundland să croiască un drum pentru navă. Numele navei: „Titanian".[5]

În cele din urmă, povestea crucișătorului german „Scharnhorst". Chiar înainte de a fi terminat, vasul s-a rostogolit, omorând 60 de bărbați. În noaptea dinaintea lansării oficiale, în octombrie 1936, a alunecat pe cala de lansare și a distrus câteva barje. În 1939, în prima sa acțiune importantă - bombardarea Danzigului –, 9 marinari au murit când a explodat un tun și încă 12 s-au sufocat când s-a defectat ventilația. În 1940, s-a ciocnit de „SS Bremen", care a început să se scufunde și a fost distrus de bombardierele britanice. Înapoi pe mare, vasul „Scharnhorst" a fost înconjurat în amurg de vase de luptă britanice. Unul dintre acestea a tras un foc de probă cam de la 10 mile depărtare. „Scharnhorst" a fost lovit direct și s-a scufundat[6].

Mașini și nave ghinioniste... dar și obiecte și locuri. În *Vârcolacul* (1955), ocultistul Montague Summers amintește de un meșteșugar din Devon care s-a însurat la 25 de ani și s-a mutat într-o colibă aflată pe coastă. La două săptămâni după luna de miere, a venit acasă beat. Acest lucru a speriat-o pe soția lui, doarece omul era considerat sobru și demn de încredere. În ziua următoare, el i-a promis că nu se va mai întâmpla. Când el s-a îmbătat iar, femeia s-a dus la o „femeie-vraci", care, venind în casa lor, le-a arătat un scaun de lemn și le-a spus să-l ardă. După ce l-au ars,

necazurile au încetat Mai târziu, au aflat că scaunul, un cadou de nuntă, aparţinuse unui măcelar beţiv care se sinucisese stând pe acel scaun[7].

Într-o zi posomorâtă de ianuarie, la începutul anilor '60, radiestezistul T.C. Lethbridge şi soţia lui Mina au vizitat Ladram Bay, pe coasta din Devon. „Când am intrat pe plajă, am simţit un fel de deprimare şi, cred, spaimă", scrie el în *Fantoma şi bagheta de ghicit.* Mina era de aceeaşi părere:

– E ceva înspăimântător aici, a spus ea. Şi mama ei se simţea deprimată pe plajă; fratele ei îi spusese că şi el şi soţia lui simţiseră la fel pe un câmp de lângă centrul megalitic Avebury din Wiltshire, tot pe o vreme caldă şi posomorâtă. În sâmbăta următoare – tot caldă şi umedă –, Lethbridge şi Mina s-au întors la Ladram Bay. El s-a simţit iar deprimat în acelaşi loc, lângă un pârâu ce curgea pe plajă. Mina a arătat locul în care simţise ceva "... atât de puternic, încât m-a ameţit". Mai târziu, când se afla pe o stâncă a simţit că ceva o îndemna să sară. Toate acestea l-au făcut pe Lethbridge să-şi amintească ciudata moarte a „vrăjitoarei" locale.

Ea îi spusese că voia să blesteme vitele unui fermier pe care era supărată. Ignorând sfatul lui Lethbridge, că blestemul s-ar putea întoarce împotriva ei, femeia murise subit. De atunci, el simţise ceva neplăcut de câte ori se apropia de casa ei. Senzaţia era limitată, ca un câmp împrejmuit de un gard, şi el putea scăpa îndepărtându-se.

Toate acestea, împreună cu experienţele de divinaţie pe care le făcuse, l-au determinat să conchidă că aceste zone cu încărcătură sentimentală negativă proveneau din

interacțiunea dintre sentimentele umane negative cu „câmpurile de forță terestre" în locurile în care există surse subterane de apă sau umiditatea este mare. El credea că fantoma din Ladram Bay putea fi o persoană care stătuse pe acea stâncă, gândindu-se la sinucidere. Tragedia poate avusese loc, poate nu, dar intenția fusese suficientă pentru a lăsa o urmă perceptibilă ulterior de cei care ar fi intrat în „câmp", fiind astfel impregnați de resentientele înregistrate acolo[8].

După un prânz în familie în mai 1884, Henry James senior, tatăl romancierului american Henry James, și psihologul William James stăteau și priveau focul când, brusc, „m-a năpădit frica și un tremur care a făcut ca toate oasele să mi se zgâlțâie". El spune că a simțit „o formă nedeslușită îndreptându-se spre mine, de undeva din cameră, și radiind o personalitate pestilentă, fatală vieții". În câteva clipe, „transformat într-o epavă", a reușit să-și controleze teama, însă disperarea și căderea nervoasă rezultate au durat doi ani. Doctorii au afirmat că era „o suprasolicitare a creierului". Cercetând această istorie, scriitorul Colin Wilson a aflat că evenimentele avuseseră loc la Frogmore Cottage, lângă Windsor. Legată de zeitatea păgână încornorată, Herne Vânătorul, despre care se spune că bântuie în Windsor Great Park, zona este celebră prin aparițiile fantomatice. Mai mult, cabana se află la doar 50 de metri de o linie cunoscută de forță (traseu al „energiei terestre", reale sau presupuse), iar întâmplarea a survenit pe sau în jurul datei de 1 mai, când aceste forțe ale elementelor sunt mai puternice[9]. (Vezi Anexa a II-a pentru teoria „formelor-gânduri".)

Blestemele, ghinioanele sau norocul sunt adesea legate de bijuterii şi pietre preţioase. Importante nu doar ca ornamente ce arată bogăţia sau regalitatea, în vechime, gemele erau folosite ca amulete împotriva deochiului, în prevestiri (privitul în cristale şi litomanţia) şi vindecări. Egiptenii scriau vrăji pe pietre albastre de lapislazuli; sumerienii şi perşii foloseau agate, ametist, jad, crisolit, jasp şi onix, ca amulete. Se spunea că diamantul are puterea de a contracara otrava; că agata revigorează; jaspul ajută femeile însărcinate şi apără de vrăji. Se spunea că safirul este bun pentru transpiraţie, boli de ochi şi ulcere; smaraldul suprimă dorinţele; rubinul alungă spiritele rele; ametistul asigură castitatea şi, dacă pe el este gravat capul lui Bachus, zeul vinului, încurajează sobrietatea. Calcedonia şi topazul erau remediul pentru somnambuli; hiacintul, spunea Marbodius (1037–1125), alungă suspiciunile, iar berilul vindecă sughiţul. Cleopatra bea perle dizolvate, despre care se ştia că întăresc inima, pentru a-şi onora amantul, pe Antoniu. Astrologii susţineau că purtarea unor anumite pietre preţioase era sau nu norocoasă în funcţie de ziua de naştere a persoanei respective. În mituri şi în legende, giuvaerurile păzite de dragoni simbolizează comori ascunse, dar şi lăcomie, avariţie şi noroc schimbător. Gemele tăiate simbolizează sufletul aflat într-o stare aptă de a reflecta divinitatea. În epopeea indiană *Mahabharata,* o bijuterie furată de regele Naga (şarpe) Vasuka îl readuce la viaţă pe eroul Arjuna.

Diamantul a fost întotdeauna considerat cea mai puternică piatră preţioasă, capabilă să ofere damnarea sau

binecuvântarea. Pe vremuri, era folosit profilactic împotriva ciumei. Regina Elisabeta a Angliei purta un diamant care s-o apere de infecţii; regina Isabela a Spaniei îşi datora viaţa unui diamant pe care-l purta la cingătoare: pumnalul unui asasin a alunecat pe el. Napoleon purta diamantul Regent în mânerul sabiei.

Însă despre multe diamante, mai ales Regentul, Koh-i-Noor şi Hope, se spune că ar fi blestemate. Chiar dacă este aşa, astfel de blesteme nu sunt cele oculte, ci aparţin unui gen mai subtil, invocat de lăcomia şi de dorinţa de a poseda astfel de obiecte valoroase.

Se spune că sclavul care a furat sau a găsit diamantul Regent lângă Golconda, în Hyderabad, India, a fugit la Madras, unde şi-a luat ca partener un marinar. Marinarul l-a aruncat peste bord şi, vânzând diamantul cu o mie de lire sterline, a participat la o orgie, după care s-a spânzurat. L-a cumpărat apoi Thomas Pitt de la „East India Company". După ce plătise 20 400 de lire pe diamant, era aşa de speriat să nu-i fie furat, încât nu dormea de două ori în acelaşi pat, iar duşmanii lui spuneau că l-ar fi furat. În 1717, a vândut Regentul regentului Franţei, de la care şi-a luat şi numele, pentru 135 000 de lire. Furat în timpul revoluţiei, diamantul a fost găsit, împreună cu alte obiecte de valoare, într-o ascunzătoare pe Champs Elysées. După ce a fost montat în garda sabiei lui Napoleon, a fost capturat de prusaci după Waterloo şi, ulterior, înapoiat Franţei. În stare brută, cântărea 410 carate, după şlefuire a ajuns la 137.

Mai celebră este o gemă numită după alt nume al Muntelui Ararat, unde s-a oprit corabia lui Noe: Koh-i-Noor,

„Muntele luminii". Pe vremuri piatra sacră a sectei Sikh, miturile spun că el provine din timpul zeului indian Krishna. Trecut – de obicei dezastruos – de la o dinastie la alta, a ajuns, în cele din urmă, în mâinile lui Ranjit Singh, „Leul din Punjab". Acesta era aşa de convins de puterea diamantului, încât, când era pe moarte, l-a donat altarului lui Jagannath, la Puri, în Orissa. Totuşi, moştenitorii lui au refuzat să renunţe la el şi l-au păstrat până ce britanicii au cucerit Punjabul, iar diamantul a fost dăruit reginei Victoria. Siguri că vor urma dezastre din cauza înstrăinării lui, unii indienii au afirmat că războiul din Crimeea şi revolta indiană se datorează luării diamantului. Însă, de când piatra face parte dintre bijuteriile Coroanei, nu a mai urmat nici un nenoroc. Înainte de a ajunge în Anglia, piatra cântărea 186 de carate; şlefuirile ulterioare au adus-o la 106.

Întunecată este povestea celebrului diamant Hope. Vânătorul francez de comori, Jean-Baptiste Tavernier, a făcut rost de el, probabil furându-l dintr-un templu indian şi l-a vândut regelui Ludovic al XIV-lea în 1668. Ruinat de speculaţiile fiului său, Tavernier a plecat iar în India, la vârsta de 84 de ani, dar a murit pe drum. Tăiat în formă de inimă, diamantul a fost purtat la balul curţii de o amantă a regelui, madame de Montespan, care a căzut ulterior în dizgraţie din cauză că participa la misse negre, la care trupul ei gol era folosit ca altar şi în timpul cărora erau sacrificaţi bebeluşi. Proasta reputaţie a pietrei a crescut. Un secol mai târziu, a fost dăruită de Ludovic al XVI-lea reginei Maria Antoaneta, a cărei implicare în „Afacerea colierului"

(vezi mai jos) i-a creat o reputație proastă și a fost una dintre cauzele care au dus la izbucnirea revoluției. Ea a purtat diamantul și l-a împrumutat prietenei ei, prințesa de Lamballe, care în timpul revoluției a fost omorâtă de mulțime, iar capul ei a fost plimbat pe un par sub ferestrele castelului Temple, în care Ludovic și familia sa așteptau să fie executați. Maria Antoaneta a fost executată în octombrie 1793.

Împreună cu alte bijuterii ale Coroanei, Hope a dispărut în timpul revoluției, dar, după 30 de ani, a reapărut în Olanda, tăiat de la 67 la 44 de carate. Îi aparținea acum unui bijutier din Amsterdam, numit Fals. Fiul acestuia a furat diamantul și l-a lăsat pe Fals să moară sărac. După ce a dăruit diamantul unui francez, Beaulieu, fiul lui Fals s-a sinucis. Beaulieu l-a dus la Londra, unde a murit în împrejurări suspecte. Bancherul londonez Henry Thomas Hope a plătit 18 000 de lire pentru el și i-a dat numele lui. A rămas în familia lui 70 de ani, până ce lordul Francis Hope s-a însurat cu o actriță. Căsătoria a fost un eșec; soția lui a prezis că toți cei care posedă diamantul sunt urmăriți de ghinion și a murit săracă, dând vina pe diamant. Lordul Francis, la ananghie, a vândut piatra unui broker francez, Jacques Colot, care a înnebunit și s-a sinucis după ce o vânduse prințului rus Kanitovski, care a împrumutat-o unei actrițe de la „Folies Bergères", apoi a împușcat-o în prima noapte în care l-a purtat. Kanitovski a fost împușcat de revoluționari, iar diamantul a ajuns la un bijutier grec, Simon Mantharides, care a căzut sau a fost aruncat într-o prăpastie, la sultanul turc, Abdul Haidd, care

a fost detronat în 1909, la un an după ce-l cumpărase, şi la Abdul Bey, care s-a înecat.

Vândut la licitaţie în Paris pentru 16 000 de lire, diamantul Hope a traversat Atlanticul şi a ajuns la New York, unde Edward Beale Maclean, proprietarul lui *Washington Post*, a plătit 160 000 de lire pe el. Se mai spune şi că bijutierii din New York l-au vândut unui client care, venind în America să-l ia, a călătorit pe „Titanic". Mama lui Maclean a murit imediat după ce fiul ei îl cumpărase, împreună cu doi servitori din casă, iar fiul său, Winson, a fost accidentat de o maşină şi a murit. Maclean a divorţat de soţia lui, Evalyn, s-a ruinat în scandalul „Teapot Dome" şi a înnebunit. Evalyn a continuat să poarte diamantul, neţinând seama de prevestiri, dar, când fiica ei s-a sinucis în 1946, şi-a amintit că-l purtase la nuntă. Când Evalyn a murit, în 1947, diamantul a fost cumpărat de bijutierul new-yorkez Harry Winston, care l-a dus la Insititutul Smithsonian, unde se află şi astăzi[10].

Maria Antoaneta ar fi trebuit să se ferească de diamante. În 1785, scandalul colierului a făcut rău monarhiei şi a distrus reputaţia reginei. Deşi nu ştia nimic despre el, Maria Antoaneta începuse să fie cunoscută ca o harpie răzbunătoare şi ca *„la putaine autrichienne"* (curva austriacă).

Format din 647 de briliante şi cântărind 2 800 de carate, colierul, o oroare rococo de tipul numit „rivieră" – asociată de obicei cu decolteurile curtezanelor şi actriţelor –, fusese făcut cu mulţi ani în urmă de bijutierii curţii Böhmer şi Bassenge pentru amanta lui Ludovic al XV-lea, madame du Barry, dar în 1774, Ludovic murise înainte de a primi

colierul. A fost încoronat fiul lui, Ludovic al XVI-lea. Dorind cu disperare să vândă colierul, Böhmer a încercat s-o convingă pe frivola Maria Antoaneta să-l scape de el. La urma urmei, slăbiciunea ei pentru diamante era binecunoscută. „Extravaganta deşănţată" o numise mama ei, Maria Theresa. Maria Antoaneta, avertizată să evite această extravaganţă şi, oricum, neplăcându-i colierul, a refuzat să plătească 1,6 milioane de livre pentru el. Ridicându-l pe bijutierul înlăcrimat, care îngenunchease în faţa ei, regina i-a spus să demonteze colierul şi să ia cât putea pentru pietre.

Acum apare personajul cu adevărat negativ, Louis, cardinal de Rohan, un tăntălau care tânjea să fie acceptat la curte, păcălit de Jeanne de la Motte, o aventurieră care, născută foarte săracă, pretindea că e de viţă nobilă. După ce o convinsese pe sora regelui, Elisabeth, s-o instaleze la Versailles, Jeanne l-a convins pe de Rohan că i-ar putea aduce favoruri regale. Şi-a adus chiar şi o prietenă, Nicole Le Guay, care a jucat rolul reginei, şi s-a întâlnit noaptea cu amorezatul cardinal în Peştera lui Venus, la Versailles.

– Ştii ce înseamnă asta, a murmurat Le Guay, strecurând un singur trandafir în mâna lui tremurătoare, apoi a fugit, înainte ca el să-şi dea seama că fusese înşelat.

Ameţit de bucurie, el i-a dat lui de la Motte sume şi mai mari. Ambiţia şi lăcomia ei au crescut până ce, în noiembrie 1785, ea a cumpărat colierul.

Cu ajutorul unei scrisori falsificate care aproba cumpărarea colierului pentru regină, ea i-a spus lui de Rohan că regina va plăti în patru rate. Adus la palat de cardinal, colierul a fost predat presupusului curier al reginei – de fapt, amantul lui Jeanne, De Réteaux. Acesta l-a demontat

şi l-a ascuns prin tot Parisul. Când au început să fie bănuiţi, soţul lui Jeanne a vândut pietrele la Londra. Pe când de Rohan aştepta nerăbdător un semn de recunoştinţă din partea curţii – şi prima rată pentru bijutier –, Jeanne şi-a cumpărat un domeniu şi şi-a luat un titlu. Dar ea n-a fost prea prevăzătoare. Cum pentru colier nu s-a plătit nimic, frauda a ieşit repede la iveală. Deşi, evident, de Rohan fusese şi el păcălit, Ludovic a cerut să fie arestat şi închis la Bastilia. Imaginea Bastiliei era atât de înspăimântătoare, încât au apărut repede foarte multe pamflete care-l prezentau pe de Rohan ca pe martirul tiraniei absolutiste a Bourbonilor. Şi, cu toate că de la Motte şi complicii ei erau evident vinovaţi, a devenit clar, destul de curând, că în mintea oamenilor, nu ei, ci detestaţii Bourboni erau blamaţi.

Soţul lui Jeanne a fost condamnat la galere. Ea a fost biciuită în public şi însemnată cu litera V (de la *voleuse*, hoaţă). După doi ani, ea a fugit la Londra, unde atacurile ei împotriva Mariei Antoaneta au avut mare succes, înainte ca ea să se sinucidă, aruncându-se de la etaj.

Se zvoniseră atâtea lucruri despre depravarea de la Curte, încât oamenii erau gata să creadă orice. S-a spus că regina încercase să-l distrugă pe de Rohan, manipulând-o pe de la Motte, pentru că acesta i-ar fi respins avansurile. A fost chiar acuzată ca ar fi avut o legătură amoroasă cu Jeanne. Credibilitatea monarhiei fusese distrusă, poate chiar fatal, din cauza unui colier de diamante şi, deşi Maria Antoaneta nu avusese nici o legătură, reputaţia ei a rămas pătată. Poate că atunci când se îndrepta spre ghilotină, în octombrie 1793, cu *Turnfalken* zburându-i

pe deasupra, ea a considerat că toată povestea colierului era de vină pentru moartea ei[11].

Printre cele mai misterioase obiecte din lume este și așa-numitul „Craniu al damnării". Sculptat într-un cristal pur de cuarț și cântărind 5,19 kg, cu niște ochi prismatici, în care se spunea că s-ar fi văzut viitorul, obiectul a fost descoperit în 1927 de Anna Mitchell-Hedges, fiica aventurierului britanic „Mike" Hedges, în timp ce explora orașul mayaș Lubantuum. Era chiar la a 17-a aniversare a ei, când Anna a văzut ceva sub un altar străvechi – jumătatea superioară a craniului. Mai târziu a descoperit și mandibula (maxilarul inferior) detașabilă. Tatăl ei a dăruit craniul mayașilor locali, care i-au spus că „era zeul lor, folosit pentru a vindeca sau a aduce moartea"[12]. Ulterior, mayașii i l-au dat înapoi, în chip de cadou de despărțire. În 1980 se mai afla încă în posesia fiicei lui, ținut într-o bucată de catifea, într-un dulap.

Originea și împrejurările descoperirii craniului sunt discutabile. Unii spun că Mitchell-Hedges l-a descoperit mai înainte, în altă parte și l-a pus acolo, astfel încât fiica lui să-l găsească de ziua ei. Ea a negat acestea, însă fără să spună mai multe. În 1962, ziaristul Donald Seaman de la *Daily Express,* vizitând-o pe această femeie deosebită în legătură cu altă problemă (fusese fotografiată împreună cu Gordon Lonsdale, recent condamnatul spion), a văzut craniul. Era cel mai frumos și, totodată, cel mai tulburător artefact pe care-l văzuse vreodată. A întrebat-o cam cât valorează.

– Probabil, un sfert de milion, a spus ea.

Când a întrebat-o dacă nu se teme de hoţi, Anna Mitchell-Hedges şi-a desfăcut halatul şi i-a arătat un revolver Colt 45 legat la brâu[13].

În legătură cu originea craniului, în autobiografia sa, *Pericolul este aliatul meu* (1954), Mitchell-Hedges afirmă că ar avea cel puţin 3 600 de ani şi că fabricarea lui ar fi durat 150 de ani şi descrie cum, „... conform legendei, era folosit de Marele Preot mayaş la îndeplinirea unor ritualuri ezoterice. Se spune că, atunci când acesta chema moartea cu ajutorul craniului, moartea sosea inevitabil. Fusese descris ca întruparea răului[14].

Însă trebuie să se ştie că Mitchell-Hodges, care a murit în 1959, era un om cu un deosebit simţ al umorului şi căruia îi plăceau foarte mult poveştile. Se bănuieşte că el ar fi pus craniul sub altar pentru ca fiica lui să-l descopere.

Un alt cristal, similar, cu excepţia faptului că maxilarul nu este detaşabil, se află în „Muzeul Omenirii", de lângă Picadilly Circus, în Londra. Îngrijitorii, speriaţi de privirea lui fixă, afirmă că, în timp ce lucrează pe lângă el noaptea, îl acoperă cu o cârpă neagră. Cumpărat de „British Museum", cu 120 de lire, în 1898, de la „Tiffany's", din New York, se spune despre craniu că este „posibil de origine aztecă".

Comparând cele două cranii, antropologul dr. G.M. Morant a ajuns la concluzia că unul dintre ele este o copie a celuilalt, dar, cum nu există nici o metodă de a data cristalul, nu poate să le atribuie vreunei perioade. Totuşi, experţii francezi au datat un craniu similar, mai mic, din Paris, ca aparţinând culturii aztece din secolele al XIV-lea sau al

XV-lea, afirmând că aztecii erau obsedați de moarte ca în poemul:

Până unde n-am merge ca să găsim moartea?
De dorul ei, inima noastră plânge.

Și la fel au făcut multe alte inimi în ceea ce-i privește pe azteci. Dacă a existat vreodată o civilizație blestemată, aceea a fost civilizația aztecă, obsedată cum era de sacrificiul uman. Cu doar câțiva ani înainte de sosirea lui Cortes și a conchistadorilor săi în 1519, Templul soarelui din Tenochtitlán era dedicat doar acestor sacrificii. Timp de trei zile, 70 000 de victime au fost împinse în sus pe treptele abrupte ale piramidei, spre altarele de bazalt din vârf, pentru a le fi smulse inimile de către preoții ce munceau fără întrerupere, după care trupurile erau duse la bucătării, unde erau pregătite, prăjite și condimentate cu piper.

20
Tragedia scoțiană a lui Shakespeare

Una dintre cele mai bizare credințe din această colecție de ciudățenii este, cu siguranță, insistența cu care actorii și ceilalți care lucrează în teatru cred că o piesă este atât de blestemată, încât simpla pronunțare a numelui său sau citarea unui pasaj din ea în interiorul unui teatru aduce cu siguranță ghinion. Dacă trebuie să se discute, totuși, despre ea, i se spune „piesa", sau „cea care nu trebuie pomenită", sau ,cam neplăcut, „piesa scoțiană", sau chiar, și mai neplăcut, „tragedia scoțiană a lui Shakespeare".

Da. Piesa *aceea*. Cea cu trei vrăjitoare, cu mărăcinișurile blestemate și păduricea umblătoare. Piesa pentru care trebuie să se ia măsuri de precauție dacă i se amintește numele. Unii actori sunt gata să facă orice pentru a exorciza pericolul. Se spune că, dacă vorbești despre ea lângă Peter O'Toole, ești norocos dacă ți se spune doar să ieși din cameră, să te rotești de trei ori, să scuipi, să bați la ușă de trei ori, apoi să te rogi să fii primit înapoi.

Ori asta, ori să reciți un rând din *Negustătorul din Veneția* „Gânduri bune, ore dulci te așteaptă" – , piesă pe care mulți actori o consideră pe atât de norocoasă pe cât *Macbeth* – trebuie să-i pomenim numele – este ghinionistă.

Se spune că nenorocul se extinde asupra tuturor obiectelor folosite în producerea piesei. Unii actori refuză să poarte o mantie sau un coif, dacă află că acestea au fost purtate în *acea* piesă, iar pe vremuri, când existau companii itinerante de actori, costumele, mobilierul și recuzita din *Macbeth* nu erau niciodată folosite pentru *Regele Lear, Othello* sau *Hamlet.*

Însă mulți oameni de teatru nu cred în acest blestem, care afectează piesa cea mai frecvent jucată din repertoriul shakespearian.

– Pe când eram tânăr, făceam și eu la fel – a spus Richard Eyre, care a regizat piesa la „Royal National Theatre" în 1993 –, dar acum îi spun întotdeauna pe nume. După ce a bătut în lemn, a adăugat: Am și eu superstițiile mele, dar aceasta nu face parte dintre ele[1].

Michael Bogdanov de la „English Shakespeare Company" era în turneu de șase luni cu *Macbeth* fără să se întâmple nici un dezastru, când i-a spus ziaristului Nick Smurthwaite că:

– Dacă analizezi orice piesă la fel de populară ca *Macbeth,* vei descoperi o listă de nenorociri în istoria ei. Știu că un actor care-l juca pe *Macbeth* a fost ucis odată pe scenă, cu mulți ani în urmă, dar ai putea să spui la fel de bine că toți actorii sunt blestemați pentru că Tommy Cooper a murit în timp ce-și juca rolul.

Însă, ca să fie pe deplin cinstit, ar fi trebuit să amintească de revolta din piața Astor din 1849, din Boston, Massachusetts. Edwin Forrest, marele tragedian american,

făcuse un turneu cu un an înainte prin Anglia, jucând *Macbeth*, dar fusese învins de rivalul său englez, William Macready. Când Macready a jucat, la rândul lui, *Macbeth* în Boston, Forrest s-a răzbunat montând aceeaşi piesă la un teatru de vizavi. Când Macready a apărut pe scenă, fanii patrioţi ai lui Forrest au aruncat cu roşii în el. El s-a ascuns, în timp ce mulţimea strânsă afară a devenit atât de violentă, încât a fost chemată armata. Ordonându-li-se să tragă foc de avertisment pe deasupra oamenilor, soldaţii au înţeles greşit şi au tras în mulţime, omorând 31 de oameni.

În acest caz pare, într-adevăr, să fi acţionat un blestem. Totuşi, ce dovezi avem că este vorba despre un blestem şi, dacă exista unul, cum a fost declanşat?

În *Supranaturalul pe scenă* (1975; versiunea engleză, *Blestemul lui Macbeth,* 1981)[2], actorul şi regizorul Richard Huggett pretinde că există o dovadă „copleşitoare şi indiscutabilă" că, punându-le pe cele trei vrăjitoare să folosească incantaţii adevărate de magie neagră în textul original, Shakespeare a invocat un blestem fatal şi irevocabil asupra piesei. Deşi este de acord că şi alte piese ale lui Shakespeare sunt sângeroase şi violente, Huggett sugerează că *Macbeth* este cea mai întunecată şi mai sinistră dintre toate, o piesă obsedată de rău şi supranatural, fără nici o parte mai luminată. Şi mai mult, a fost scrisă pentru un rege a cărui credinţă morbidă în vrăjitorie şi demonologie era completă şi nediscutabilă. (L-am întâlnit pe acest rege mai înainte, în capitolul 6: *Boswell şi vrăjitoarele.*) Născut în 1566, copil unic, Iacob al VI-lea al Scoţiei a crescut într-o vreme de violenţă şi cruzime extremă chiar şi faţă de standardele scoţiene. Luat de mic de la mama lui,

Maria Stuart, regina scoţienilor, n–a mai revăzut–o niciodată. După ce mai mulţi amanţi ai ei au murit înjunghiaţi, aruncaţi în aer sau ucişi în vreun mod oarecare, Maria Stuart a sfârşit într–o închisoare din Anglia şi a fost decapitată în 1587. Un homosexual bolnăvicios, nevrotic, Iacob a fost crescut de regenţi şi tutori, care i–au îmbâcsit mintea cu focul iadului religiei calviniste. Între timp, războiul civil făcea ravagii şi bărbaţi şi femei (mai mult acestea) acuzaţi de vrăjitorie erau aruncaţi pe ruguri. Nici Iacob nu se dădea înapoi de la aşa ceva. În 1593, a asistat la torturarea vrăjitoarelor din Berwick, acuzate că ar fi încercat să–l ucidă, şi care au fost „interogate" pentru a li se stabili capacitatea de a zbura pe mături şi a pluti în coşuri. În 1595, el a publicat *Daemonologie*, un tratat despre magia neagră.

Când regina Elisabeta a murit, în 1603, el a primit titlul de Iacob I al Angliei. Stabilindu–se la Hampton Court, lângă Londra, împreună cu regina lui, Anne de Danemarca, acest monarh aspru şi închis, care nu văzuse o piesă de teatru în viaţa lui – calviniştii urau aceste frivolităţi –, a fost pe dată captivat de gloria dramei shakespeariene.

El şi Anne au comandat nenumărate piese de teatru. Compania lui Shakespeare nu mai fusese niciodată atât de ocupată. După ce le–a vizionat întreg repertoriul, Iacob i–a numit „Compania regelui" şi le–a mărit salariile pentru fiecare piesă de la 10 lire la 20 de lire. Bardul din Avon lucra non–stop, producând suficiente piese noi pentru a–l mulţumi pe clientul regal.

Macbeth a fost scrisă şi jucată pentru prima oară în 1606. A fost un dezastru.

Era şi foarte inexactă din punct de vedere istoric. Dar Shakespeare, mai preocupat să scrie o poveste bună ca

să-l mulțumească pe Iacob, știa totul despre obsesia regelui pentru vrăjitorie. Având doar o lună la dispoziție ca s-o scrie, el a amestecat mai multe evenimente din istoria scoțienilor, cum ar fi executarea celor trei doamne Forres în 960 d.Ch. pentru că folosiseră vrăjitoria împotriva regelui Duff. Dar, pretinde Huggett, Shakespeare a mers prea departe în dorința lui de autenticitate și a folosit incantații de magie neagră și rețete adevărate. Scârboasele ingrediente din fiertura pregătită de vrăjitoare în actul IV scena I, nu erau doar produsul imaginației lui Shakespeare:

„Colț, de lup și solz de zmeu,
Și ficații-unui iudeu,
Leș uscat de vrăjitoare,
Rânză de rechin de mare,
De cucută rădăcină,
Smulsă noaptea, nu-n lumină,
Dintr-o tisă firicele
Când e luna în belele,
Nas de turc, bot de harap,
Fierea toată dintr-un țap,
Leșul unui prunc scăpat
Într-un șanț și sugrumat
Chiar când târfa l-a fătat;"*

Huggett afirmă că, folosind blesteme adevărate în scopuri frivole, bardul a blestemat piesa atât de rău, încât dezastrul a urmărit-o întotdeauna.

---

* Shakespeare, „Macbeth", pag. 107, trad. Ion Vinea, ESPLA, București, 1957 (n. tr.)

Această afirmație pare la fel de aiurită ca invocarea morții, familiile blestemate, mașinile și bijuteriile ghinioniste etc. Deci, de ce nu o piesă de teatru care aduce ghinion?

Prima reprezentație a avut loc la „Hampton Court" cu Richard Burbage în rolul principal. Blestemul a acționat rapid. Hal Berridge, actorul adolescent care juca în rolul Lady Macbeth, s-a îmbolnăvit; chiar Shakespeare a fost nevoit să joace acest rol - sau cel puțin așa spune cronicarul John Aubrey.

Și mai rău, Iacob, un laș care nu suporta armele, a fost atât de deranjat de sângele și mațele aduse de la o măcelarie și puse pe scenă, încât *Macbeth* a fost interzisă timp de cinci ani. A fost reprezentată la teatrul „Globe" în 1611, dar a dispărut din repertoriu până în 1667. În acel an, rescrisă de sir William Davenant pentru gusturile frivole ale elitei Restaurației, ca muzical ușor, cu dansuri și un balet fantezist, piesa a avut un succes răsunător.

Această variantă, cu trei vrăjitoare cântărețe, a fost reluată în 1703, în timpul unei revolte puritane în teatru, condusă de reformistul Jeremy Collier.

În timpul reprezentației a avut loc cea mai puternică furtună din istoria Angliei. O mie cinci sute de marinari au murit, orașul Bristol a fost distrus și Londra a fost grav afectată. Collier a declarat că uraganul acela arată mânia lui Dumnezeu față de o astfel de piesă. Regina Anne a decretat o zi de post ca să-l împace pe Dumnezeu; teatrele au fost închise o săptămână. Când a fost jucată în 1721, actorii i-au atacat cu iataganele pe spectatorii care râdeau și a fost chemată armata.

În 1744, David Garrick a „îmbunătățit" piesa, rescriind varianta lui Davenant într-o vană încercare de a-i reda alura tragică. În 1775, actrița Siddons a jucat pentru prima

oară ca Lady Macbeth (varianta Garrick), având o singură noapte ca să-şi înveţe rolul, şi a fost într-atât de îngrozită, încât prima reprezentaţie a fost un dezastru.

Textul original a fost reconstituit de Kemble la „Drury Lane" în 1794. O dată cu acesta, a revenit şi blesemul. La una dintre reprezentaţii, aranjată în aşa fel încât Macbeth a fost omorât pe scenă, actorul a suferit o rană aproape mortală.

Huggett este de acord cu scepticii care susţin că este absolut normal ca într-o piesă în care există atâtea bătălii, dueluri şi asasinate şi care se desfăşoară mai mult noaptea (ceea ce înseamnă o lumină slabă), să survină accidente. Este, de asemenea, de acord că rolul Macbeth este extenuant emoţional şi fizic, cu patru dueluri unul după celălalt, în susul şi josul scărilor şi pe platforme, astfel încât până şi săbiile neascuţite pot provoca răni şi vânătăi.

* * *

Însă de multe ori, blestemul a funcţionat cu succes. Cazul tipic a avut loc în 1937, la „Old Vic", cu Laurence Olivier jucând acest rol prima oară. În timpul repetiţiilor, regizorul francez, Michel St. Denis, care nu prea ştia englezeşte şi nu se prea putea face înţeles, şi Vera Lindsey, în rolul Lady Macbeth, s-au rănit destul de serios într-un accident de maşină. În ziua următoare, un câine al lui Lilian Bayliss, fondator şi regizor la „Old Vic", a fost omorât de o maşină. La repetiţia în costume, acestea nu s-au potrivit. Olivier a răcit şi şi-a pierdut vocea. Premiera a fost amânată până în vinerea următoare. Tyrone Guthrie a luat locul lui St. Denis; echipa a muncit pe brânci. Olivier, care era în culise, a fost chemat pe scenă. Tocmai când se ridicase de pe scaun, o greutate s-a prăbuşit pe acesta şi l-a făcut

fărâme. Lilian Bayliss a făcut infarct şi a murit vineri, în seara premierei. Mai târziu, un spectator, lovit de un fragment din sabia lui Olivier, a făcut un infarct şi a murit şi el.

Cum presa făcea scandal în jurul blestemului, piesa a fost mutată la „New Theatre" pentru trei săptămâni de reprezentaţii înainte de Crăciun, dar publicul din West End nu s-a îmbulzit. A fost un eşec.

După mai mulţi ani „Old Vic" s-a hotărât să încerce iar. Dar, când la reluarea din 1954, cu Paul Rogers în rolul Macbeth, a pornit în turneu, managerul companiei şi-a rupt ambele picioare într-un accident de maşină, un electrician a avut arsuri de gradul trei, a existat o tentativă de sinucidere şi două actriţe au avortat.

În 1955, Olivier a revenit în rolul Macbeth, cu Vivien Leigh ca Lady Macbeth şi Keith Michell în rolul Macduff. A realizat ceea ce mulţi susţin că ar fi fost cea mai grozavă reprezentare modernă. S-a pregătit şi o variantă pentru film, dar producătorii s-au speriat, convinşi că Olivier nu era în box-office - şi asta după ce filmele în care jucase *Henry V, Hamlet* şi *Richard III* fuseseră toate în top!

În 1967, Peter Hall se pregătea să fie regizor la *Macbeth* cu Paul Scofield în rolul principal, în Stratford. El le-a spus tuturor că nu există nici un blestem. Repetiţiile au mers bine până ce, într-o zi, un om angajat la birouri s-a prăbuşit şi a murit în urma unui atac de cord. Apoi, Hall s-a îmbolnăvit de Zona Zoster şi, timp de şase săptămâni, a stat la pat, într-o cameră întunecată. Premiera a fost amânată; biletele au fost returnate. Premiera a avut loc în august, pe caniculă. Cum actorii erau îmbrăcaţi în costume grele, din plastic, a fost o adevărată tortură.

În 1970, Anthony Tuckey, de la „Liverpool Repertory Theatre", s-a hotărât să regizeze piesa, deşi alţi regizori îi

spuseseră să se abţină. În a doua săptămână a repetiţiilor, actorul din rolul lui Macbeth a fost lovit în ochi cu o sabie. Lady Macbeth s-a îmbolnăvit de gripă şi i-a molipsit şi pe alţii, aşa că a fost nevoie de încă cinci actori. Jack Lynn, care tocmai jucase „Macbeth" în Chesterfield, a refuzat rolul. Încă mai suferea din cauza unor răni la cap pe care le căpătase în timpul duelului cu Macduff, chiar la premieră.

În 1948, Diana Wynyard se pregătea să joace în Lady Macbeth şi a declarat, după repetiţia în costume, că nu crede în blestem. S-a hotărât să joace scena cu somnambulismul cu ochii închişi şi a căzut de la cinci metri înălţime. O adevărată actriţă, ea a terminat scena, însă cu ochii deschişi.

O actriţă care juca în *Irma La Douce* a citat din *Macbeth* în culise înainte de a pleca. În acea seară a avut un accident de maşină şi, după două zile, s-a internat cu o toxiinfecţie alimentară. Actorul Martin Jarvis a jucat *Hamlet* la Windsor în 1973 şi şi-a amintit cum un coleg, citând din *Macbeth* chiar înainte de a intra în scenă, a uitat complet rolul. În aceeaşi seară, Polonius a avut un atac cerebral chiar când scrisoarea lui Huggett, care-i cerea lui Jarvis detalii despre experienţele lui în *Macbeth,* a ajuns la teatru. Actorii de la „Old Vic" îşi amintesc cum, prin anii '50, un tânăr sceptic a citat din *Macbeth* în timp ce se juca *Negustătorul din Veneţia.* După câteva minute, trei actori au fost loviţi de un decor mobil, rupându-şi câteva degete, iar tânărul actor, ieşind din teatru în acea noapte, a fost lovit de o maşină şi accidentat grav, însă nu mortal.

În timp ce se juca *Oliver!* la „London's New Theatre", o plasatoare care stătea în hol şi aştepta sfârşitul spectacolului a început să citeze din *Macbeth* şi a fost admonestată aspru, dar prea târziu. După câteva minute, în scena

finală, actorul Claude Jones a căzut, şi-a spart capul şi a murit pe loc.

Actorii din *Antoniu şi Cleopatra,* la „Bankside Theatre", în 1973, au început un dialog din *Macbeth* în cabine doar ca să vadă ce se va întâmpla. A izbucnit imediat o furtună puternică, şi acoperişul din canava s-a umplut cu apă şi a început să se lase în jos, iar un fulger a scurtcircuitat alimentarea la curent a teatrului. Cum scena era acum periculoasă, reprezentaţia a fost oprită şi spectatorii au reuşit să iasă, chiar înainte de prăbuşirea acoperişului. Pagubele aduse teatrului au fost aşa de mari, încât stagiunea din 1974 a fost anulată. Ce a spus proprietarul teatrului actorilor itineranţi nu se ştie. Poate că e mai bine.

În ceea ce priveşte numărul de morţi, reprezentaţia din timpul războiului, cu John Gielgud în rolul lui Macbeth, deţine recordul. Repetiţiile au avut loc la „Scala Theatre" din Manchester, într-o sală neîncălzită, în ianuarie 1942. Beatrice Fielden-Kaye, a treia vrăjitoare, s-a îmbolnăvit, a părăsit compania şi a murit de infarct la hotel, în timpul repetiţiei generale, într-o vineri. În Edinburgh, actorul care-l juca pe Duncan, Marcus Barron, a murit de angină. Mai târziu, la teatrul „Piccadilly" din Londra, una dintre vrăjitoare, dansând în jurul ceaunului, n-a putut să ţină tempo-ul cu muzica lui William Walton. S-a prăbuşit şi a murit pe scenă. Scenaristul John Minton s-a sinucis în studioul lui, înconjurat de costume prerafaelite. O parte din decorurile folosite în piesă au fost utilizate mai târziu într-o comedie uşoară, itinerantă. În rolul principal era idolul spectacolelor de matineu, Owen Nares. A murit în timpul turneului.

Cel mai cunoscut accident a avut loc în 1947, când „Oldham Repertory Company" a montat piesa. Un tânăr actor promiţător, Harold Norman, juca Macbeth. În scena

finală cu Macduff, Norman a căzut, dar, în loc să moară în scenă, ca la repetiții, s-a târât în culise.

– Douglas, am fost înjunghiat – i-a șoptit el regizorului Douglas Emery. – Nu mai pot ieși la rampă.

A fost dus la spital, unde a părut că-și revine, dar i s-a declanșat peritonita. Exact după o lună a murit. Nu după mult timp, fetița lui a murit sufocată, iar văduva a suferit o cădere nervoasă. După un sfert de secol s-a aflat că, pe când Norman împărțea cabina cu un actor mai vârstnic, înainte de premieră, a început să citeze din *Macbeth*, refuzând să se oprească chiar după ce a fost avertizat. După șase săptămâni, era mort. Nici măcar azi „Oldham Coliseum" nu vrea să audă de această piesă.

Ca și în cazul revoltei din piața Astor din 1849, blestemul circulă bine. În Africa de Sud, un trecător s-a oprit lângă un teatru din Capetown să se uite cum se descarcă decorurile. A întrebat despre ce piesă este vorba.

– *Macbeth*, i-a spus un mașinist.

Imediat, dintr-un pachet care era dus în teatru a căzut o suliță, care l-a ucis pe trecător.

Regizorul rus Stanislavski, fascinat de *Macbeth*, și-a petrecut mai mulți ani pregătindu-l la compania sa artistică din Moscova. După multe amânări, la începutul anului 1900, producția a ajuns la faza repetiției cu costume. La scena asasinării, Macbeth și-a uitat replicile și s-a întors spre cușca sufleorului pentru ajutor. Nu a auzit nimic. S-a uitat să vadă ce se întâmplase și l-a văzut pe bătrân mort. Fatalist ca toți rușii, Stanislavski a renunțat la piesă.

În 1964, Michael Benthall a fost invitat de „Teatrul Național" din Portugalia să regizeze *Macbeth*. A fost o reprezentație superbă. La două zile după premieră, teatrul a ars complet.

Se spune că această piesă s-a montat și în Japonia și în ea erau obligați să repete și să joace criminali condamnați împreună cu actorii profesioniști și că decapitarea lui Macbeth, precum și capul lui tăiat pus pe un par nu erau trucate. Piesa, primită cu un entuziasm uriaș, ar fi continuat până la epuizarea sursei de criminali. Nu se știe cât anume este adevărat din această istorie.

Având în vedere că majoritatea reprezentațiilor cu *Macbeth* din afara Marii Britanii au loc în Statele Unite, blestemul a ajuns și el de cealaltă parte a Atlanticului.

Mai ales Charlton Heston a avut de suferit din cauza lui. După ce a jucat de mai multe ori în *Macbeth,* în 1953 s-a dus să joace în aer liber, la Fort St. Catherine, Bermuda. În timpul repetițiilor s-a lovit rău cu motocicleta și a trebuit să-și ia câteva zile libere. La premieră, în timp ce călărea în prima scenă cu Banquo, Heston a ieșit brusc de pe scenă, arătându-și colanții:

– Scoateți-i de pe mine, scoateți-i de pe mine! – a cerut el, schimonosindu-se de durere.

S-a aflat mai târziu că persoana care-i spălase îi stropise cu kerosen. Sudoarea cailor și căldura îi produseseră lui Heston arsuri serioase. Au mai fost câteva accidente, dar culmea a fost atinsă când soldații care năvălesc în castelul lui Macbeth l-au ars cu adevărat. Scândurile muiate în kerosen și structurile din lemn erau puse înspre spatele scenei, dar, din cauza vântului care se întețise brusc, flăcările și fumul au zburat direct spre spectatori, care s-au aglomerat spre ieșire.

Cel puțin în timpul acestei reprezentații n-a murit nimeni.

Clayre Ribner, manager general al Festivalului Shakespeare din Stratford, Connecticut, își amintește cum în

1961, în timpul repetiției în costume pentru *Macbeth*, un actor, aflat pe bicicletă, a fost lovit de o mașină. S-a întâlnit la spital cu una dintre vrăjitoare. Un ascensor de scenă s-a ridicat prea mult, ea a înaintat, a căzut și s-a accidentat serios. După mai multe accidente, în ultima lună a stagiunii, Franklin Cover, jucându-l pe Macbeth la Casa Albă în fața lui JFK (vezi capitolul 17), a căzut și s-a accidentat, după care a făcut un chist sub brațul stâng. A fost operat și s-a întors imediat să joace, cu sângele prelingându-i-se prin bandaje.

Din cauză că vopseaua din costum pătrunsese în rană, a mai fost nevoie de încă o operație. Apoi, Douglas Sherman, un actor tânăr, a fost găsit pe moarte, înjunghiat, în fața teatrului. Criminalul nu a fost descoperit niciodată. O săptămână mai târziu, fiica actriței Colgate Salisbury a căzut de la fereastra apartamentului și a murit. Jack Landau, managerul companiei, a fost asasinat în apartamentul său din Boston. Au fost acuzați doi bărbați, însă au fost eliberați din lipsă de probe.

În Minneapolis, un tânăr actor, George Ostroka, s-a prăbușit și a murit din cauza unui infarct în timp ce juca prima oară în *Macbeth*. Acest lucru se întâmpla tocmai când vorbea cu cei doi asasini în scena banchetului și la cuvintele:

„Ai sânge pe obraz.
Ești foarte bun casap [...]
Ești făr' de seamăn" *

---

* Shakespeare, „Macbeth", actul al III-lea, scena a IV-a, pag. 89, traducere Ion Vinea, ESPLA, București, 1957 (n. tr.)

Mai sunt multe alte cazuri. Există sau nu un blestem? O interpretare radicală recentă a piesei, făcută de compania „Odyssey", se baza pe obiceiurile din Bali. În timp ce repeta în Bali, compania mergea în fiecare zi la un templu local ca să fie binecuvântată.

– Era reconfortant, ca o poliță de asigurare împotriva spiritelor malefice, a explicat regizorul, Nigel Jameson, adaugând:

– Cultura noastră este atât de lipsită de mituri și superstiții, încât este păcat să le respingi.

Ceea ce pare un gând bun – dacă poate exista așa ceva având în vedere natura subiectutui – cu care să sfârșim cartea... Doar că a apărut ceva nou – aparenta revenire a unei străvechi isterii, într-o nouă formă.

21
EPILOG: Vânătoarea vrăjitoarelor în timpurile moderne

În Europa, nebunia vânătorii de vrăjitoare a dus la torturarea și moartea a mii de victime. Vânătoarea a luat sfârșit doar când oamenii educați au încetat să mai creadă în vrăjitoare. Până la urmă, Satana a fost obligat să se retragă – sau, poate, doar privea și aștepta.

În 1992, în SUA s-au raportat oficial milioane de cazuri de copii maltratați, dintre care mulți în ritualuri sataniste. Oricare ar fi incidentul real, în orice formă ar fi, din ce în ce mai mulți oameni sunt ponegriți și condamnați pentru activități existente doar în imaginația celor care-i acuză.

Nu orice dominican era un isteric delirant. Nu orice asistent social sau terapeut crede automat în tot felul de reclamații fantastice ale unor presupuse victime ale violurilor. Totuși, unii, pentru a-și valida anumite credințe proprii, afirmă chiar că *visele* referitoare la viol sunt o dovadă a acestuia – și, chestionând la nesfârșit copii plictisiți sau speriați, obțin, până la urmă, răspunsurile pe care le doresc.

Multe vieți au fost deja distruse de această nouă mentalitate a vânătorii de vrăjitoare.

★ ★ ★

În 1989, personalul de la centrul de ocrotire „Little Rascals", din Edenton, Carolina de Nord, a fost acuzat de abuz săvârșit asupra a mai mult de 80 de copii, deși nici un vizitator nu observase nimic suspect. Din șapte oameni arestați, doi au fost închiși pe viață în urma acuzațiilor aduse de copii. Obținute de părinți și terapeuți pe o perioadă de mai multe luni – folosind metode ca refuzarea hrănirii până ce se obținea povestea dorită –, acuzațiile cuprindeau istorisiri despre felul în care copiii erau băgați în cuptoare cu microunde sau dați la rechini. Terapeuții n-au fost chemați să depună mărturie, doctorii nu au găsit nici o urmă a abuzurilor, dar cazul a fost adus în fața instanței în 1992, iar copiii au fost interogați de curte, fără audiență. Condamnat pentru 183 de acuzații de pedofilie satanică, Robert Kelly, proprietarul centrului, a primit 12 sentințe la închisoare pe viață. Trei jurați s-au plâns într-un documentar al PBS că ceilalți jurați i-au obligat să dea verdictul de vinovat.[1]

Așteptându-și procesul, în chip de complice, soția lui Robert, Betsy Kelly, a observat că acuzațiile proveneau mai ales de la mame casnice. De ce? În *Daily Telegraph*, Claudia Fitzherbert, recunoscând o anumită agitație în rândul mamelor casnice, observa: „Corectarea maternă implică strângerea laolaltă a femeilor care și-au abandonat carierele pentru copii și sunt consumate de invidie față de surorile lor care s-au sacrificat mai puțin[2]."

În East Olympia, statul Washington, Ericka Ingram, în vârstă de 22 de ani, a leşinat în timpul unei rugăciuni colective la biserica ei fundamentalistă, atunci când o altă femeie a declarat că „Sfântul Spirit" i-a arătat că Ericka fusese abuzată sexual de tatăl ei, Paul Ingram, ajutor de şerif şi preşedinte al Partidului Republican din acel district. Apoi, sora de 18 ani a lui Ericka a început să vorbească despre ritualuri satanice în care era implicată familia lor şi câţiva dintre prietenii tatălui ei. Bruscată de terapeuţii acuzării, mama lor, Sandy, s-a intimidat şi a început cu poveştile ei despre satanism şi sodomie. Iniţial, fratele lor, Chad, a negat că ar fi fost abuzat, dar, obosit, şi-a amintit, în cele din urmă, de un vis din copilărie în care o vrăjitoare neagră, obeză, stătea peste el, pe când el zăcea paralizat în pat – un vis care dădea de înţeles că şi el fusese abuzat sexual de membrii sectei.

Când Paul s-a declarat vinovat la fiecare cap de acuzare, un psiholog sceptic *a inventat* acuzaţii false. Paul nu numai că le-a recunoscut, dar le-a mai şi dezvoltat (ca Isobel Gowdie în 1662: vezi capitolul 6). Închis în urma a şase capete de acuzare de viol cu premeditare, Paul* avea dreptul de a fi eliberat condiţionat abia în 2002[3].

În Noua Zeelandă, în aprilie 1993, Peter Ellis, în vârstă de 35 de ani, lucrător la „Christchurch Civic Childcare Centre", a fost acuzat că ar fi abuzat de 50 de copii între 1986 şi 1991. Trei femei, care lucrau şi ele tot acolo, acuzate că l-au ajutat să-i închidă pe copii în labirinturi subterane sau în cuşti care atârnau de tavan, au fost achitate. Ellis a fost închis pentru zece ani.

* Cartea a apărut în 1994. (n. tr.)

Totul a început în noiembrie 1991, când un băiat i-a spus tatălui său că nu-i place „penisul negru" al învățătorului. (Ellis este de rasă albă). Când a fost interogat, a spus că era doar „o poveste", dar părinții îngrijorați s-au dus la o „consultantă comunitară": fondatoarea unei organizații de terapie pentru cazuri de abuz, START. Eforturile ei au dus la arestarea lui Ellis sub 45 de capete de acuzare de indecență, majoritatea acuzațiilor fiind făcute de un băiețel de șase ani care, aflat deja la terapie, a declarat că Ellis a abuzat de el, l-a făcut să mănânce excremente și l-a amenințat că-l transformă într-o broască. Împins într-un labirint, i-a întâlnit pe doi prieteni ai lui Ellis, Țeposul și Cap Tare. El a spus că cei mici erau obligați să stea dezbrăcați în interiorul unui cerc trasat pe podeaua casei lui Ellis; în afara cercului stăteau adulți îmbrăcați în alb, cu ochii migdalați, care cântau la chitară și aveau cuțite magice. După terminarea ritualului, ei îi puneau pe copii în cuptoare și pretindeau că-i vor mânca. Întrebat de ce nu mai spusese nimic despre acestea până atunci, copilul a declarat: „Abia azi mi-am adus aminte". În timpul procesului s-a spus că nici un copil n-ar putea inventa astfel de povești. Deși nu existau nici un fel de dovezi fizice de abuz și după săptămâni de interogări ale copiilor, Ellis a fost găsit vinovat la 16 capete de acuzare.

– Nu-i acuz pe copii deloc – a spus Debbie Gillespie după ce a fost achitată. – Ei nu cred că mint. Ei îi manipulează emoțional pe părinții lor. Ori de câte ori mai inventează o poveste, sunt mângâiați și răsfățați...[4]

În noiembrie 1990, în insulele Orkney din Scoția, opt copii din aceeași „familie mare și dezorganizată" au fost „ridicați" din ordinul lui Paul Lee, șeful serviciilor sociale

locale. La începutul anului 1991, afirmațiile copiilor au dus la efectuarea unor razii în casa lor, ordonate de Lee.

– Am fost dusă într-o cameră și mi s-a dat o hârtie și un creion și nu aveam voie să mai plec de acolo până ce nu scriam ce se întâmplase, a spus una dintre fetițe. Am primit cadou o pereche nouă de pantofi. Mi s-a spus că, dacă scriam ceva, aș fi primit două perechi.

După aceea, încă nouă copii au fost „ridicați", fiind presupuse victime ale unei secte sataniste, conduse de un șef mai în vârstă, cu inima slabă, reverendul Morris Mackenzie. Se spunea că acesta ar fi dansat dezbrăcat în nopțile de iarnă într-o poiană abandonată, unde abuza și copiii. Cei nouă copii au fost luați de acasă și dați spre adopție. Indignarea publică a dus la reunirea copiilor cu familiile lor, dar, după trei ani, șapte dintre cei nouă copii erau tot în case de copii. Suspendat cu salariu întreg, Paul Lee și-a dat demisia în 1993, primind o compensație de 57 000 de lire. Reverendul Mackenzie a părăsit Orkney, cu numele pătat.

– Ca preot creștin ar trebui să fiu capabil să iert – dar încă nu pot, a declarat el[5].

Termenul „sindromul memoriei false" a fost legat de aceste cazuri. În martie 1992, în Philadelphia, Fundația pentru studiul sindromului memoriei false a fost înființată de părinți care insistau că fuseseră acuzați pe nedrept că și-ar fi maltratat copiii, fie în mod obișnuit, fie satanic[6].

Oricare ar fi adevărul în aceste cazuri (se spune că dacă iese fum, există un foc), acțiunile vehemente care au condus la procese sunt la fel de înspăimântătoare ca dorința bolnăvicioasă a unor oameni, aparent plini de bun-simț, să creadă în „dovezi" care sunt la fel de fragile

ca impermeabilele coşuri în care se spunea că vrăjitoarele navigau, pe vremuri, pe mare. Şi, de unde acuzaţiile erau pe vremuri aduse de bărbaţi împotriva femeilor, acum se întâmplă adesea invers. Pare să fie un fel de justiţie poetică – dar două rele nu duc niciodată la un lucru bun. Oricum, nu raţiunea, ci supranaturalul – numele Satanei – este invocat pentru a justifica persecuţiile. Din păcate, se pare că tiparul mental blestemat descris mai înainte în această carte încă mai persistă la sfârşitul mileniului*.

* Cartea a apărut în 1994. (n. tr.)

Anexa I: Deochiul

Puterea ochiului de a arunca farmece sau blesteme este una dintre cele mai vechi şi cunoscute credinţe. Dacă doar eşti privit de o persoană bănuită de vrăjitorie sau farmece, înseamnă că eşti potenţial blestemat. Această frică de „deochi" persistă şi în zilele noastre. Încercaţi să priviţi pe cineva fix în ochi când vă aflaţi în autobuz şi veţi vedea ce se întâmplă! la naştere o situaţie tensionată, care poate duce la o ceartă sau şi mai rău. O spaimă similară este legată de arătatul unei persoane cu degetul; în ambele cazuri se bănuieşte că privitorul – sau cel care arată cu degetul – încearcă să-şi impună voinţa, să-l domine pe celălalt şi, astfel, să-l blesteme.

Pe vremuri se credea că există o rază a ochiului, o influenţă puternică emisă de ochi şi că unii răuvoitori îşi puteau manipula sau întări razele, producând confuzie şi daune. În mitologia egipteană, zeul-creator Atum avea un ochi detaşabil, care era atât un agent al puterii sale creatoare – omenirea fusese făcută din lacrimile sale –, cât şi al furiei. Puterea sa a fost trecută zeului Horus. Un vers din *Cartea Morţilor* afirmă: „Eu sunt atotvăzătorul ochi al lui Horus, a cărui apariţie naşte teroarea". Ochiul era asociat cu

Satana, conducător al îngerilor sau stelelor, „ochii" cerului de noapte. La fel şi păunul este legat de Satana din cauza „ochilor" de pe coada sa, în timp ce în ocultismul modern, diavolul este legat de litera ebraică „hei", care reprezintă simbolic un ochi[1].

Ochiul unic al unor monştri mitici, cum ar fi Balor, regele demonicilor fomorieni irlandezi, Cyclopul sau zeiţa eschimoşilor Sedna, reprezintă forţa brutală a *elementalilor**. Cazul clasic de deochi demonic este Gorgona Meduza din mitologia greacă, a cărei privire era atât de groaznică, încât oricine o vedea era transformat imediat în stană de piatră.

Celţii credeau că „deochiul" era cauzat de invidia sau răutatea celui care deochia, care ar fi putut să nu ştie că posedă o astfel de putere, care deochia şi de la distanţă. De obicei era atribuit femeilor în vârstă şi celor bănuite a fi vrăjitoare mai ales dacă erau ceacâre. Dacă un copil – cel mai frumos – sau un animal – cel mai bun, mai ales caii şi vitele – se îmbolnăveau, era din cauza deochiului. Caii afectaţi de deochi asudau, tremurau şi slăbeau. Deochiul era de vină şi pentru acrirea berii şi a laptelui[2].

În Africa se ştie că deochiul se moşteneşte. Cei care au puterea de a deochia de la naştere nu pot scăpa de ea. Deochiul poate cauza avorturi, ruperi ale sulițelor, invazie de şobolani în culturile de grâu şi îmbolnăvirea vitelor. În multe regiuni, privitul fix este considerat o dovadă de vrăjitorie. În multe părţi ale lumii, credinţa în deochi este la fel de puternică şi azi ca în trecut. „Şi să nu mănânci din pâinea celui cu ochiul rău!" – a declarat Solomon (Proverbe 23:6), în timp ce în Neapole, chiar şi astăzi, strigătul de *jettatore* – cel care aduce sau aruncă *malocchio,*

* Spirite elementale (elementalii) – spirite ale „elementelor" naturii (apă, foc ş.a.) (n. tr.)

deochiul – este suficient să îndepărteze lumea din calea persoanei vinovate sau deocheate.

În Italia este temut, mai ales *jettatore de bambini,* despre a cărui privire se afirmă că aduce moartea copiilor. Frederick Elworthy, autor al cărţii clasice din acest domeniu, *Deochiul,* ne povesteşte despre un bărbat din Neapole care a fost naş de trei ori; de fiecare dată, copilul a murit foarte repede, aşa că mai târziu mamele care–l cunoşteau îşi luau tot felul de precauţii ca să–şi ferească odraslele de privirea lui.

În secolul al XIX–lea, se spunea că papa Pius al IX–lea ar fi fost un *jettatore,* astfel încât chiar şi cei mai pioşi catolici, în timp ce–i cereau binecuvântarea, făceau semnul *mano cornuta* (vezi mai jos), îndreptând două degete înspre el, astfel încât să–i deflecteze puterea privirii. Se spunea că, orice ar fi binecuvântat, se transforma într–un dezastru. El a binecuvântat campania italiană împotriva Austriei din 1848; toate luptele au fost pierdute. A binecuvântat o nouă coloană dedicată Fecioarei Maria şi pe cei care lucraseră la ea; chiar în acea zi, un muncitor a căzut de pe schelă şi a murit. Şi aşa mai departe. Nimeni nu l–a învinovăţit pe papă; nu era vina lui, dar erau necesare nişte precauţii.

Au fost făcute mai multe talismane sau amulete pentru îndepărtarea *mallochio,* despre care se spune că acţionează numai la prima privire. Dacă această primă privire ar fi putut fi îndepărtată, totul ar fi fost în regulă. Cel mai puternic talisman era un cap grotesc, ca al unui demon sau al unui monstru. Elworthy presupune că, din acest motiv, o grupă de amulete era numită *fascina,* deoarece se dorea să *fascineze** chiar privirea cea rea. Aceste amulete demonice erau numite gorgone, grylli sau himere. Pe olăria

* din latinescul *fascinare,* „a lega" sau „a fermeca" (n. tr.)

străveche erau pictate amulete în forma unor ochi, care mai sunt şi azi văzute la prova unor vase din Mediterana. „Deflectorul" clasic era scutul Athenei, în care era încorporat capul Meduzei, după ce Perseus folosise scutul ca s-o decapiteze. Elworthy mai afirmă şi că majoritatea scuturilor folosite pe vremuri nu urmăreau să îndepărteze doar săgeţile şi sulițele, ci şi deochiul inamicului şi, în acest scop, pe scuturi erau pictate desene heraldice izbitoare şi colorate.[3]

Alte farmece folosite împotriva deochiului cuprindeau gorunul şi ienupărul, arderea hainelor, fierul şi potcoavele şi multe semne făcute cu mâna, mai ales în zona mediteraneană. Cel mai cunoscut este *mano cornuta* – arătătorul şi degetul mic întinse, mijlociul şi inelarul îndoite sub degetul mare, mâna fiind întinsă în faţa duşmanului. Un alt semn, *mano fica* (ca în expresia „nu dau o ceapă degerată"), consta din degetul mare împins în faţă printre arătător şi celelalte degete, care erau îndoite înspre palmă. Adesea făcut artizanal, ca amuletă, acest semn este identic cu gestul de a face coarne înspre duşman, de obicei în timp ce se rosteşte şi blestemul de îndepărtare cum ar fi „Cară-te!". Similar, când îţi faci cruce, este o formă de protecţie manuală, talismanică, împotriva deochiului.

Anexa II: Formele-gând

S-au emis multe teorii oculte sau pseudoştiinţifice care încercau să explice cum pot acţiona blestemele sau invocarea morţii, nu doar prin puterea sugestiei sau teroarea la care erau supuse victimele. Se observă clar din multe povestiri prezentate în această carte că, adesea, credulitatea sau conştiinţa încărcată a victimei determină ca profeţia să se îndeplinească, dar, în multe alte cazuri, s-a observat că un blestem poate acţiona chiar dacă victima nu are habar de existenţa lui. În afara blestemelor specifice, îndreptate de o persoană împotriva alteia, există numeroase cazuri de maşini, nave, bijuterii, statuete, clădiri etc. ghinioniste, în care ghinionul afectează mai întâi un obiect sau un loc, şi nu un anume individ, ca în cazul unei case bântuite, sau ca în cazul deprimării resimţite de T.C. Lethbridge şi de soţia sa, Mina, la Ladram Bay (vezi capitolul 19), sau ca în cazul nenorocirilor care se abăteau asupra celor asociaţi cu maşina Porsche a lui James Dean sau cu limuzina lui Franz Ferdinand (acelaşi capitol).

În astfel de cazuri, se pare că oroarea unei morţi violente s-a imprimat cumva în maşina sau în casa respec-

tivă. Nu a fost lansat nici un blestem specific, dar efectul a fost la fel de puternic ca şi când ar fi fost.

Studiind această teorie în cartea sa *Proiecte pentru destin,* Edward Russell numeşte astfel de imprimări „Câmpuri G" („câmpuri–gând"). Observând că, după părerea lui, proiectarea conştientă a unor câmpuri de acest tip stă la baza străvechiului obicei de a binecuvânta sau blestema obiecte materiale, el scrie că una dintre cele mai obişnuite forme ale fenomenului o reprezintă „gândurile îngrozite sau disperate imprimate în structura unei clădiri în care a avut loc o crimă sau o tragedie. Aceste gânduri puternice par să satureze materialele din clădire şi durează foarte mult[1]."

Opinia generală este că astfel de câmpuri sau forme–gând, create conştient sau nu, îşi asumă existenţe şi personalităţi proprii după ce sunt proiectate, iar iniţiatorul lor trebuie să–şi ia anumite precauţii, altfel se pot întoarce chiar împotriva sa. De aici provine şi sistemul *kahuna* de capturare a spiritelor subconştientului, *unihipili,* care sunt apoi trimise pentru a distruge *mana* victimei (capitolul 13). Se spune că aceste spirite au o existenţă proprie, distinctă, semiautonomă.

Cipriotul Daskalos, „Magul din Strovolos", afirmă că „spiritele elementale" consistă din gânduri şi/sau sentimente proiectate de indivizi care, prin anxietate sau printr–o altă dorinţă puternică, creează materie noetică (psihică). Elementalul este astfel, la început, o imagine mentală interioară. El afirmă că astfel de imagini pot căpăta o viaţă proprie şi pot exista independent de creatorul lor. Un tip este creat la nivel subconştient de dorinţă sau emoţii (pot acestea cauza oare ghinioane sau bântuiri?); celălalt este creat de un gând controlat şi proiectat în mod deliberat

(blestem?). Acest tip de imagine durează mai mult, dar este mai puţin obişnuit decât proiecţia inconştientă, care este adesea rezultatul unor emoţii negative, cum ar fi invidia şi ura, şi care creează elementalii ce se întorc în subconştientul creatorului, formând rutine şi obsesii (autoblestemul).[2]

În *Magie şi mistere în Tibet,* renumita exploratoare franceză Alexandra David-Neel descrie cum, necrezând povestirile despre materializările formelor-gând, numite *tulpas* (singular: tulpa), a vizualizat şi a animat singură o astfel de fantomă. Alegând pentru experiment „un călugăr mic şi dolofan, cu un caracter inocent şi poznaş", după luni de concentrare intensă, „călugărul-fantomă s-a format" şi a devenit „din ce în ce mai stabil şi *viu*". Acest *tulpa* „a devenit un fel de oaspete în apartamentul ei". Când a plecat în drumeţie, „călugărul s-a hotărât" s-o urmeze şi a devenit independent, întreprinzând activităţi pe care nu le comandase ea, apărând fără ca ea să se gândească la el şi schimbându-se fizic şi spiritual.

„Călugărul dolofan şi bucălat a slăbit, iar figura lui a căpătat un aspect batjocoritor, alunecos, malefic. A devenit supărător şi obraznic. Pe scurt, a scăpat de sub controlul meu şi a început să mă calce pe nervi... M-am decis să scap de fantomă. Am reuşit, dar abia după şase luni de luptă. Creatura minţii mele se agăţa cu tenacitate de viaţă".

Observând că un cioban care-l văzuse pe *tulpa* în cortul ei a crezut că e un lama adevărat, viu, ea mai adăuga: „Nu e nimic straniu în faptul că am creat propria mea halucinaţie. Partea interesantă este că, în aceste cazuri de materializare, şi alţii reuşesc să vadă formele-gând create.

Tibetanii încă nu au reuşit să se pună de acord cu privire la explicarea acestor fenomene: unii cred că o formă

materială este adusă cu adevărat la viață, alții consideră apariția un simplu caz de hipnoză, gândirea creatorului afectându-i pe ceilalți și făcându-i să vadă ceea ce vede și el"[3].

David-Neel însă nu comentează în nici un fel ceea ce este poate cel mai interesant aspect al experienței ei: felul în care creatura s-a transformat treptat, singură, în ceva viclean și malefic. Există două posibilități majore. Una ar fi propria ei conștiință vinovată că s-a amestecat în astfel de practici și a transformat intențiile conștiente. Celaltă ar fi că, fără să vrea, a creat o marionetă care a ajuns să fie posedată de o entitate sau un spirit necorporal. Ceea ce ne aduce înapoi de unde am plecat; oricum, totul este o creație a minții.

Dar în ce anume constă creația minții? În întregul univers?

Ocultista engleză Dion Fortune ne spune cum, fiind supărată pe cineva care o rănise, a „formulat, accidental, un vârcolac". Zăcând în pat și gândindu-se la Fenrir, monstrul-lup din legendele vikingilor, a simțit brusc *manifestarea* unui uriaș lup cenușiu. În *Autoapărarea psihică*, ea scrie:

„Pe vremea aceea nu știam cum se fac elementalii, dar am nimerit din întâmplare metoda corectă - o supărare puternică, invocarea forței naturale potrivite și starea între somn și veghe, în care dublul eteric se întărește". Îmbrâncind lupul, i-a spus: „Dacă nu știi să te porți ca lumea, dă-te jos din pat". Împins pe podea, animalul a dispărut prin perete. Mai târziu, altcineva din casă a spus că i-a văzut ochii în colțul camerei. Rechemând animalul, Dion Fortune a observat că un fir subțire îl lega de ea. Închipuindu-și că extrăgea viața lupului prin acel fir, ea l-a dizolvat,

rezistând în acelaşi timp unui impuls emoţional violent de a fugi ca o nebună şi a distruge „orice şi pe oricine i-ar fi stat în drum...". Ea conchide: „Este ciudat faptul că, în timpul celor 24 de ore de viaţă a animalului, chiar a apărut oportunitatea unei răzbunări eficiente"[4].

Ca şi Daskalos şi David-Neel, ea explică aceste entităţi în termenii capacităţii omeneşti de a crea forme-gând care pot exista independent, creatorii lor neştiind, în majoritatea cazurilor, ce au făcut.

În decembrie 1912, un grup de ocultişti din St. Petersburg, „Frăţia Soarelui Răsare", a invitat un guru chinez sau tibetan să conducă un experiment pentru a crea un *egrigor*, o entitate similară cu *tulpa* lui David-Neel. Guru le-a spus că *egrigorii* sunt creaţi din gândurile oamenilor, care sunt formate din energie electrică plus *prana* (alias *mana*, forţa vitală). Gândurile obişnuite nu pot crea *egrigori*, dar o acumulare sau o concentrare de gânduri bune sau rele pot crea *egrigori* perceptibili de simţurile fizice obişnuite. El a continuat:

> „Oamenii care mor de moarte violentă produc emanaţii deosebit de puternice şi periculoase. Blestemarea asasinului cuiva creează un *egrigor* cumplit, care dăinuie pentru multă vreme în planul astral. Primind de la trupul sănătos şi puternic al persoanei asasinate sau executate multă *prana*, un astfel de *egrigor* devine într-atât de vital, încât poate produce necazuri chiar şi în planul nostru fizic"[5].

Alte observaţii pertinente includ producerea deliberată, în 1970, de către un grup din Toronto, a unei entităţi imaginare, Philip, o stafie din Anglia secolului al XVII-lea. In-

ventând această entitate ficțională, cu toate că nu l-au făcut niciodată pe Philip să se manifeste vizibil, au fost uimiți de gradul de autonomie pe care-l dobândise „Philip", acesta cunoscând inclusiv detalii despre viața lui „adevărată". Ei au mai reușit să genereze și fenomene psihokinetice. Se auzeau bătăi în țevi, în pereți și în tavan; de mai multe ori, masa în jurul căreia stăteau s-a ridicat de pe podea, iar o dată chiar l-a fugărit pe un membru al grupului prin toată camera. Ei au reușit să refacă multe dintre aceste fenomene în timpul unui spectacol TV în direct, în fața publicului aflat în studio, masa mișcându-se de colo-colo și urcând trei trepte.

Există mult mai multe lucruri în mintea omului decât ne-am putea închipui. Conceptul formei-gând se poate afla chiar în miezul ciudatelor probleme ale ghinionelor și blestemelor. Dar nu numai atât, mai există și problema mai complexă a formei-gând *colective* și a anumitor idei care prind rădăcini și influențează comportamentul anumitor societăți - dogme cum ar fi păcatul originar și demonizarea țapilor ispășitori.

Cu alte cuvinte, oare cât ne aparțin gândurile individuale, cu adevărat, doar nouă?

Referințe

1. *Introducere*
2. *Blesteme moderne*
    1. *America: The Sorcerer's New Apprentice,* Dave Hunt and T.A. McMahon, Harvest House Publishers, New York.
    2. *Doctors Becoming Versed in Curses,* Keay Davidson, San Francisco Examiner, 2 May 1993.
    3. *Arthur C. Clarke's World of Strange Powers,* John Fairley and Simon Welfare, Book Club Associates, London, 1985, pp. 19-21.
    4. *The Occult,* Colin Wilson, Grafton, London, 1979, pp. 82-83.
    5. *The White Goddess,* Robert Graves, Faber & Faber, London, 1961 (1946).
    6. *The Saturnian Quest,* Wilson Knight, London, 1964.
    7 op. cit., 5, pp. 67-68.
    8. op. cit., 3, pp. 23-24.
    9. ibid., p. 32.
    10. ibid., p. 32.

11. *Gypsies of Britain,* Brian Vesey-Fitzgerald, David & Charles, Newton Abbot, 1973 (1944), p. 126.
12. ibid., p. 137.
13. *World of Strange Phenomena,* Charles Berlitz, Sphere, London, 1989, p. 308.
14. op. cit., 8, pp. 28-30.
15. ibid., p. 27.
16. *The Goblin Universe,* Ted Holiday, Llewellyn, St. Paul, Minnesota, 1986, from the Introduction by Colin Wilson, p. 24.
17. *Experiences of a Present-Day Exorcist,* Donald Omand, Kimbler, London, 1970.
18. op.cit, 16, pp. 164-195.
19. *A Witch's Book ot Spells, Rituals and Sex Magick,* Diana Dagon, Finbarr, Folkestone, 1983, pp. 37-41.
20. *Blessing or Curse: You Can Choose!,* Derek Prince, World (UK) Ltd, Milton Keynes, 1990, p. 40.

3. Blestemul lui Tutankhamon

1. *The Curse of the Pharaohs,* Philipp Vandenberg, Lippincot, New York, 1975, p. 22.
2. *The Tomb of Tut-ankh-amun,* Howard Carter and Arthur C. Mace, 1963 ed., vol. 1, p. 183.
3. *The Search for the Gold of Tutankhamen,* Arnold C. Brackman, Hale, London, 1978, p. 162.
4. op. cit., 1, p. 28.
5. *Pathways to the Gods,* Erich von Daniken, Berkeley, New York,1984.
6. op. cit., 1, p. 87.
7. ibid, p. 12.
8. *Judge rebuts Tut Suit,* K. Frazier, *Skeptical Inquirer,* 6 (No.4), p.12, USA, 1981-82.

9. *Mummy's Cursed Tut-tutted,* K. Frazier, *Skeptical Inquirer,* 5 (No.1), p. 13, USA, 1980-81.
10. op. cit., 1, p. 20.
11. op. cit., 3, p. 162.
12. ibid., p. 165.
13. ibid., p. 167.
14. *King Tut's Revenge, J.* Randi, *The Humanist,* 28, (No. 2), pp 44-47, 1978.
15. op. cit., 2, p. 185.
16. op. cit., 3, p. 170.

4 Voci ancestrale şi păcatul originar

1. *Blessing or Curse: You Can Choose!,* Derek Prince, Word (UK) Ltd, Milton Keynes, 1990, p. 23.
2. *Adam, Eve and the Serpent,* Elaine Pagels, Penguin, London, 1990, p. xxviii.
3. *Starseekers,* Colin Wilson, Book Club Associates, London, 1980, pp. 72-74.
4. *Woman's Mysteries,* M. Esther Harding, Rider, London, 1982 (1955), p. 605.
5. op. cit., 1, pp. 44-45.
6. *Witches and Sorcerers,* Arkon Daraul, Muller, London, 1962, p. 30.
7. *The Comet is Coming,* Nigel Calder, BBC, London. 1980.
8. *The Kennedy Curse,* Arthur Gatti, Regnery, Chicago, 1976, p. 5.
9. *The Pursuit of the Millenium,* Norman Cohn, Paladin, London, 1970, p. 139.

5. Papii magicieni şi cavalerii templieri

1. *Pagans and Christians,* Robin Lane Fox, Penguin, London, 1988, p. 615.
2. Darkness of the Dark Ages, anon., Morrish, London, c. 1890, pp 12-17.

3. *Witches and Sorcerers,* Arkon Daraul, Muller, London, 1962, pp 38-42.
4. *Born in Blood,* John J. Robinson, Arrow, London,1993, p. 60.
5. *Witchcraft Today,* Gerald B. Gardner, Arrow, London, 1975 (1954), p. 79.
6. *Europe's Inner Demons,* Norman Cohn, Paladin, London, 1976, p. 85 .
7. op. cit., 4, p. 134.
8. *The Shroud and the Grail,* Noel Currer-Birggs, Weidenfeld & Nicolson, London, 1987, pp. 78-100.
9. *The Sign and the Seal,* Graham Hancock, Heinemann, London, 1992.
10. op. cit., 4, p. 142.

6. Bothwell şi vrăjitoarele

1. *Witches and Sorcerers,* Arkon Daraul, Muller, London, 1962, p. 60.
2. ibid., pp. 62-65.
3. *Bothwell and the Witches,* Godfrey Watson, Hale, London,1975, p.73.
4. op. cit., 1, p. 194.

7. Sora Jeanne şi diavolii

1. *The Devils of Loudun,* Aldous Huxley, Penguin, London, 1971.
2. *Witches and Sorcerers,* Arkon Daraul, Muller, London, 1962, pp 162-177.

8. Blesteme celtice

1. *The Magic Arts in Celtic Britain,* Lewis Spence, Rider, 1970, pp. 58-63.
2. *Curses, Lucks and Talismans,* J.G. Lockhart, Geoffrey Bles, London, 1938, pp. 42-43.
3. *Albion,* Jennifer Westwood. Book Club Associates, London,1986, p. 369.

4. op. cit., 2, p. 54.
5. op. cit., 3, p. 405.
6. op. cit., 2, pp. 44-46.
7. ibid., pp. 48-50.
8. op. cit., 3, pp. 406-408.
9. *Strange Spirits,* Pauline Saltzman, Paperback Library, New York, 1961, pp. 98-102.
10. op. cit., 3, p. 406.
11. *Letters on Demonology and Witchcraft,* Sir Walter Scott (1830), Bell, New York, 1970, pp. 384-386.

9. Profetul din Brahan şi blestemul Seaforth

1. *The Prophecies of the Brahan Serr,* Alexander Mackenzie (1877), Constable, London, 1977.
2. *Ravens and Black Rain,* Elisabeth Sutherland, Corgi, London, 1987.

10. Blesteme din Anglia

1. *Religion and the Decline of Magic,* Keith Thomas, Peregrine, London, 1978, p. 602.
2. ibid., p. 605.
3. ibid., p. 605, din „Hereford District Records".
4. idib., p. 604.
5. ibid., pp. 115-116.
6. ibid., p. 116.
7. *Curses, Lucks and Talismans,* J. G. Lockhart, Geoffrey Bles, London, 1938, pp. 4-9.
8. op. cit., 1, p. 602.
9. op. cit., 7, pp. 16-17.
10. op. cit. 7, pp. 14-16.
11. *Strange Stories, Amazing Facts,* Reader's Digest Association Ltd., London, 1975, pp. 456-7.
12. *Strange Spirits,* Pauline Saltzman, Paperback Library, New York, 1967, pp. 52-55.

13. op. cit., 11, p. 300.
14. op. cit., 7, pp. 18-20.

11 Corbii Habsburgilor şi Doamna în Alb

1. *The Habsburg Curse,* Hans Holzer, Doubleday, New York, 1973.
2. *Strange Spirits,* Pauline Salzman, Paperback Library, New York, 1967, pp. 76-84.

12. Os, tabu şi blesteme orientale

1. *Arthur Clarke's World of Strange Powers,* John Fairley and Simon Welfare, Book Club Associates, London, 1985, pp. 15-17.
2. *The Curse of Uluru,* in *Fortean Times,* No. 10 (Aug.-Sept. 1993), p17.
3. *Mysteries,* Colin Wilson, Grafton, London,1979, pp. 456-457.
4. *The Occult in the Orient,* Christopher Dane, Popular Library, New York, 1974, pp. 29-33 (din *„A Pattern of Islands"*, Arthur Grimble, Murray, London, 1952).
5. ibid., pp. 13-21.
6. *Strange Stories, Amazing Facts,* Reader's Digest Association Ltd, London, 1975 p. 374.
7. *The Golden Bough,* Sir James Frazer, Macmillan, London,1963, pp. 218-21.
8. ibid., pp. 230-34.
9. ibid., pp. 169-70.
10. ibid., p. 224.

13 Invocarea morţii kahuna

1. *The Occult in the Orient,* Christopher Dane, Popular Library, New York, 1974, pp. 113-19.
2. *Hawaiian Folk Tales,* Thomas G. Thrum, McClurg & Co., Chicago, 1912, p. 25.

3. *The Secret Science Behind Miracles,* Max Freedom Long, De Vorss, Marina del Rey, California, 1991 (1948), p. 8.
4. ibid., p. 11.
5. op. cit., 2, p. 84.
d. ibid., pp. 89-96.
7. ibid., pp. 87-89.
8. *Recovering the Ancient Magic,* Max Freedom Long, Rider & Co., London, 1936.

14 Africa: Povestea lui Isaiah Oke

1. *From Witchcraft amongst the Azande,* E.E. Evans-Pritchard (1931), ca în *Witchcraft and Sorcery,* ed. Max Marwick, Penguin, London, 1970, p. 29.
2. *Arthur C. Clarke's World of Strange Powers,* John Fairley and Simon Welfare, Book Club Associates, London, 1985, pp. 17-18.
3. *Blessings or Curse: You Can Choose!,* Derek Prince, Word, (UK) Ltd, Milton Keynes, 1990, pp. 124-125.
4. *Strange Stories, Amazing Facts,* Reader's Digest Association Ltd, London, 1975, p. 409.
5. *Blood Secrets,* Isaiah Oke (după cum i-a povestit lui Joe Wright), Prometheus Books, Buffalo, New York, 1989, p. 191.

15. Voodoo, Fugu și învierea zombilor

1. *Voodoo in Haiti,* Alfred Métraux, Andre Deutsch, London, 1959.
2. *Blood Secrets,* Isaiah Oke (după cum i-a povestit lui Joe Wright), Prometheus Books, Buffalo, New York, 1989, p. 20.
3. *Constanzo: Voodoo Murders',* Frank Smyth, din *Crimes and Victims,* Blitz Editions, Bookmart Ltd, Leicester, 1992.

4. *Jinxes'*, Paul Sieveking, in *Fortean Times*, No. 28, 1979, p.42.
5. *Arthur C. Clarke's World of Strannge Powers*, John Fairley and Simon Welfare, Book Club Associates, London, 1985, pp. 32-33.
6. ibid., pp. 21-22.
7. *Divine Horsemen: The Living Gods of Haiti*, Maya Deren, Macpherson & Co.
8. *The Serpent and the Rainbow*, Wade Davis, Warner Books. New York, 1987.
9. *Possesed by the Gods*, Francis King, *in The Unexplained* (Orbis partwork, London, 1983), pp. 2490-2493.
10. *African Mythology*, Jan Knappert, Aquarian, Wellingborough, 1990, p. 267.

16. Rosalio Moisés: O viață de Yaqui

1. *The Teachings of Don Juan: A Yaqui Way of Knowledge*, Carlos Castaneda, Penguin, London, 1970 (și alte titluri).
2. *Castaneda's Journey*, Richard De Mille, Capra Press, Santa Barbara, California, 1978; *Further Castaneda Controversies*, Richard De Mille, Ross-Erickson Publishers, Santa Barbara, California, 1980.
5. *A Yaqui Life*, Rosalio Moisés, Jane Holden Kelly and William Curry Holden, Bison Books, University of Nebraska, 1977.

17. Blestemul familiei Kennedy

1. *Rolling Thunder*, Joey R. Jochmans, Sun Books, Santa Fe, New Mexico, 1980, p. 155.
2. *Premonitions*, Herbert B. Greenhouse, Pan, London,1975, pp. 81-93.

3. *The Kennedys,* Peter Collier and David Horowitz, Warner, New York, 1984, p. 68.
4. ibid., p. 86.
5. ibid., p. 127.
6. ibid., p. 258.
7. ibid., p. 263.
8. ibid., p. 293.
9. ibid., p. 303.
10. ibid., p. 355.
11. ibid., p. 396.
12. ibid., p. 407.
13. ibid., p. 478.
14. ibid., p. 468.
15. ibid., p. 470.
16. ibid., p. 465.
17. ibid., p. 577.

18. Ciudatul caz al lui Carole Compton

1. *Superstition,* Carole Compton with Gerald Cole, Elbury Press, London, 1990.
2. ibid., *Afterword,* Guy Lyon Playfair, pp. 178ff.
3. *Mysteries,* Colin Wilson, Granada, London, 1978, pp. 466ff.
4. *Poltergeist,* Colin Wilson, New English Library, London, 1981.
5. *Fire from Heaven,* Michael Harrison, Pan, London, 1971.

19. Ghinioane şi bijuterii

1. *Mysteries,* Colin Wilson, Granada, London, 1979, 458-460.
2. *The Hoodoo of the Great Eastern,* Warren Armstrong, in *Strange Mysteries from the Sea,* ed.

John Canning, Chancellor Prees, London, 1992, pp. 285-293.

3. *A Sense of Something Strange,* Archie Roy, Dog & Bone Pres, Glasgow, 1990.
4. *Strange Stories, Amazing Facts,* Reader's Digest Association Ltd, London, 1975, pp. 406-407.
5. ibid., pp. 374-375.
6. op. cit., 1, p. 458.
7. ibid., p.455, din *Unlucky Possessions,* T. C. Bridges, Occult Review, March 1927, p. 159.
8. *Ghost and Divining Rod,* T.C. Lethbridge, Rutledge and Kegan Paul, London, 1963.
9. op.cit., 1, pp. 477-482.
10. *Curses, Lucks and Talismans,* J.G. Lockhart, Geoffrey Bles, London, 1938, pp. 63-71.
11. *Citizens,* Simon Schama, Vintage Books, New York, 1990, pp. 203-210.
12. *Unsolved Mysteries,* Colin and Damon Wilson, Headline, London, 1933, pp. 358-367.
13. *Arthur C. Clarke's Miysterious World,* ed. Simon Welfare and John Fairley, Fontana, London, 1982, p. 77.
14. op. cit., pp. 358-367.

20. Tragedia scoțiană a lui Shakespeare

1. *The play that dare not speak its name,* Nick Smurthwaite, Sunday Telegraph, 4 April 1993.
2. *Supernatural on Stage: Ghosts and Superstitions of the Theatre,* Richard Huggett, Taplinger, New York, 1975.

21. Epilog

1. *Memories of Hell,* Jim Schabel, în *Fortean Times* No. 11 (Oct.-Nov. 1993), pp. 23-24.

2. *Bedevilled,* Mike Dash, in *Fortean Times* No.12 (Dec.1993-Jan.1994), pp. 47-49.
3. op. cit., 1.
4. op.cit. 2.
5. ibid.
6. op. cit., 1.

Anexa I: Deochiul

1. *The Powers of Evil,* Richard Cavendish, Routledge and Kegan Paul, London, 1975, pp. 166-167.
2. *The Magic Arts in Celtic Britain,* Lewis Spence, Rider, London, 1970.
3. *The Evil Eye,* Frederick Elworthy (1895), Colier Books, New York, 1970.

Anexa II: Formele-gând

1. *Design for Destiny,* Edward W. Russell, Spearman, London, 1971.
2. *The Magus of Strovolus,* Kyriacos C. Markides, Arkana, London, 1985, pp. 34-46.
3. *Magic and Mystery in Tibet,* Alexandra David-Neel, Abacus, London, 1977.
4. *Psychic Self-Defence,* Dion Fortune, Aquarian, Wellingborough, 1977.
5. *Visions, Apparitions, Alien Visitors,* Hilary Evans, Aquarian, Wellingborough, 1984, pp. 216-222.

Valoarea Timbrului literar se virează în contul
Uniunii Scriitorilor nr. 2511.1-171.1/ROL, BCR
filiala Piața Unirii, București

Tehnoredactare computerizată:
CRISTINA POPESCU

Adresa editurii:
Str. Polonă nr. 92,
Bl. 17 A+B, Ap. 1, Sector 1,
București
Tel. și fax: 210.88.97
email: editvivaldi@xnet.ro

Tipografia MULTIPRINT Iași
Calea Chișinăului 22, et. 6, Iași 700264
tel. 0232-211225, 236388, fax. 0232-211252

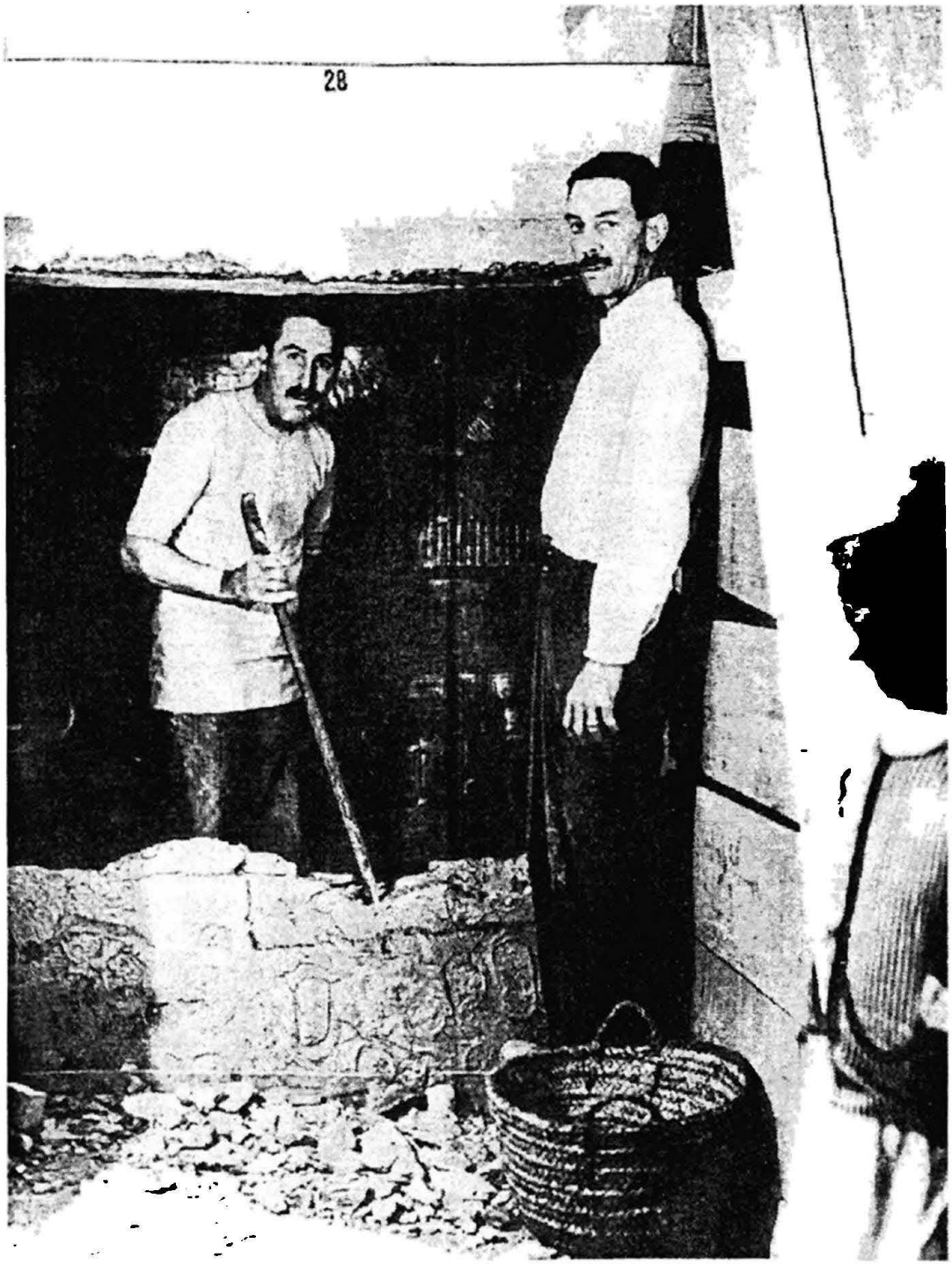

Foto nr. 1 17 februarie 1923. Arheologii Howard Carter şi Arthur Mace în faţa intrării interioare a mormântului lui Tuthankhamon. Mace s-a aflat printre primele victime ale „blestemului mumiei", dar Carter a supravieţuit. (Colecţia Hulton Deutsch)

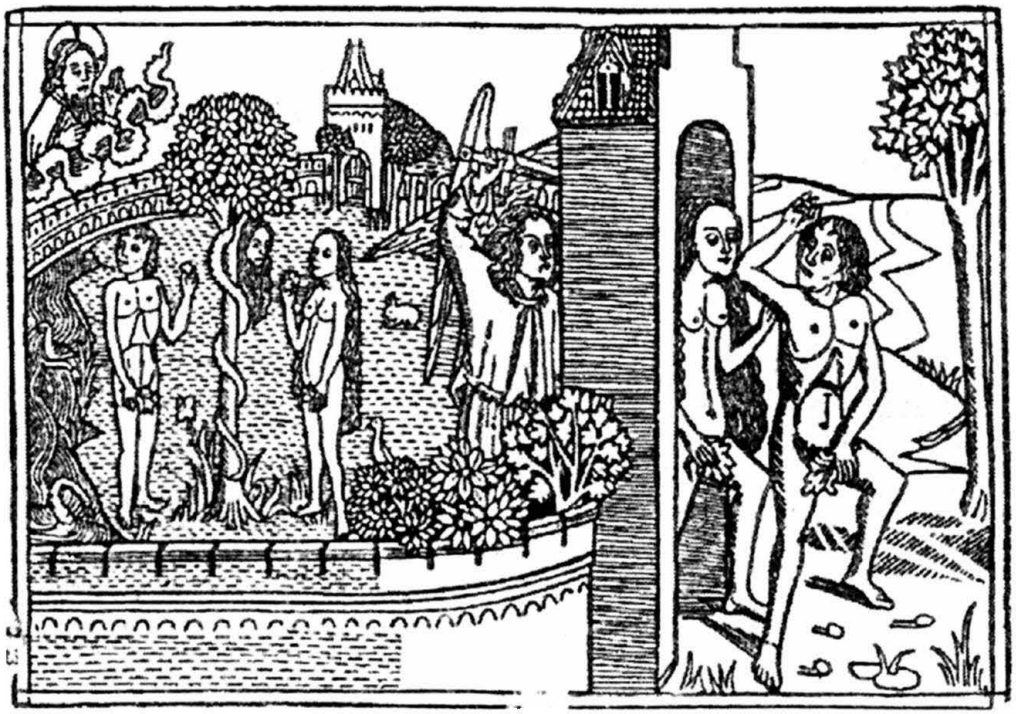

Foto nr. 2 Tentaţi de şarpe să mănânce din fructul oprit, Adam şi Eva sunt blestemaţi de Yahveh şi izgoniţi din Eden. Dar este oare mitul Căderii o metaforă pentru dezvoltarea conştiinţei intelectuale? (gravură medievală, Biblia din Cologne, 1479, colecţia Hulton Deutsch)

Foto nr. 3 Înainte de a muri pe rug pe 14 martie 1314, Jacques de Molay, pe vremuri Mare Maestru al persecutaţilor cavaleri templieri, şi-a blestemat ucigaşii, pe regele Philip al Franţei şi pe papa Clement al V-lea. Ambii au murit în mai puţin de un an, după cum prezisese. (Mary Evans Picture Library)

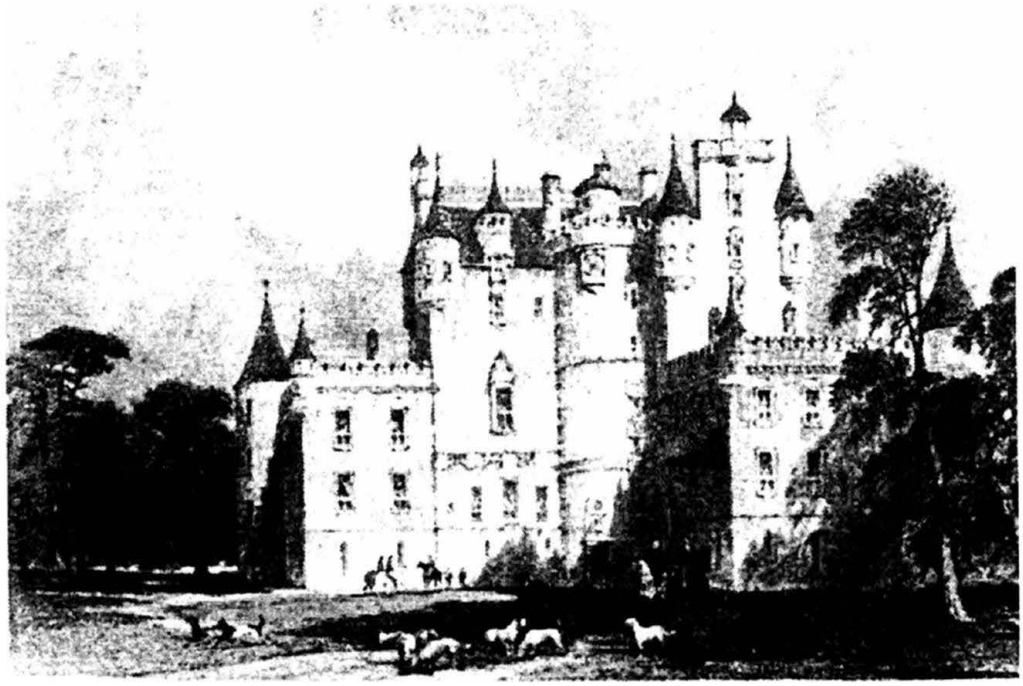

Foto nr. 4 De castelul scoţian Glamis sunt legate multe legende stranii. Petrecând o noapte acolo în 1793, sir Walter Scott s-a trezit „prea departe de cei vii şi prea aproape de cei morţi". (Mary Evans Picture Library)

Foto nr. 5 Ridicat de studenţii de la Fortrose Academy din Black Isle, în Scoţia, acest memorial comemorează legenda profetului din Brahan şi presupusa lui execuţie din secolul al XVII-lea - înainte de care, se spune, ar fi rostit faimosul blestem care prevestea damnarea familiei Seaforth Mackenzie. (Andreas Trottmann / Fortean Picture Library)

Foto nr. 6 Se spune că acest craniu - care se presupune că ar fi aparţinut unui martir catolic elisabetan - va emite ţipete înfricoşătoare dacă va fi mişcat din locul său, aflat în capul scării principale din Wardley Hall, în Lancaster. (Imagini)

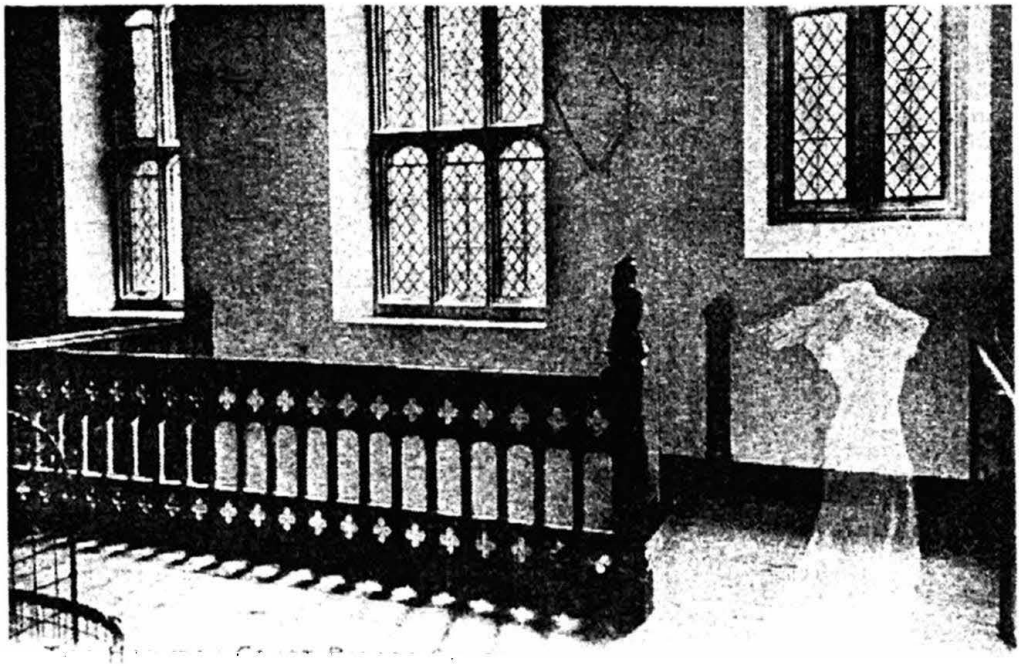

Foto nr. 7 Alât Jane Seymour, cât și Anne Boleyn - două dintre nefericitele soții ale lui Henric al VIII-lea - dăinuie, se spune, ca aparițiii fantomatice chiar după moartea lor. (Mary Evans Picture Library)

Foto nr. 8 Blestemul Habsburgilor a culminat la Sarajevo în iunie 1914, când arhiducele Franz Ferdinand și soția lui, Sophie, au fost împușcați de anarhistul Gavril Princip, ducând astfel la declanșarea primului război mondial. În ceea ce privește mașina în care au murit, toți cei care au folosit-o ulterior au fost loviți de nenorociri sau au murit. (Colectia Hulton Deutsch)

O relatare fascinantă cuprinzând povestiri stranii dar adevărate despre VOODOO, HOODOO şi blesteme culese din toată lumea, de acum prozaica Europă, până în adâncurile sumbre ale Africii; din trecut, de pe vremea Egiptului Antic, până la sacrificiile umane din Nigeria zilelor noastre şi la practicarea străvechilor ritualuri VOODOO şi în SUA de astăzi.

Cartea cuprinde printre altele:

- blestemul faraonilor
- ciclul morţii şi blestemul familiei Kenedy
- vehicule nefaste (de ex., cel în care şi-au găsit moartea James Dean şi arhiducele Franz Ferdinand).

CARTEA BLESTEMELOR

Vivaldi